

BEGROTING 2025

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	4
Inleiding begroting	7
Begroting 2025 in één oogopslag.....	8
1 Grote projecten.....	9
Inleiding Grote projecten	10
Natuurpakket Westerschelde	12
Deltaweg.....	14
Zanddijk.....	16
Traverse Kapellebrug	19
2 Programma Woonplaats Zeeland.....	21
3 Programma Balans in landelijk gebied	34
4 Programma Ondernemend Zeeland.....	46
5 Programma Mobiliteit op maat	57
6 Programma Iedereen telt!.....	66
7 Programma Bestuur	74
8 Programma Energie op klimaat!	82
9-1 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.....	93
9-2 Kosten van overhead	96
Paragrafen.....	99
Paragraaf Provinciale heffingen	100
Paragraaf Duurzaamheid	103
Paragraaf Weerstandvermogen en Risicobeheersing.....	108
Paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen	117
Paragraaf Financiering	124
Paragraaf Bedrijfsvoering	128

Paragraaf Verbonden partijen	137
Verbonden partijen	137
Regionale Uitvoeringsdienst Zeeland (RUD).....	138
Zanddijk B.V.	140
Zeeuwse Energie Houdstermaatschappij N.V. (ZEH)	142
Stedin Netwerkbeheer B.V.	144
North Sea Port SE	146
N.V. Westerscheldetunnel (WST).....	147
N.V. Economische Impuls Zeeland (Impuls)	150
Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB).....	151
GBE Aqua B.V.	153
Westerschelde Ferry B.V. (WSF)	154
Investeringsfonds Zeeland B.V. (IFZ).....	157
Gemeentelijke vervoercentrale Zeeland B.V.	159
Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO).....	160
Huis van de Nederlandse Provincies.....	162
Provinciaal fonds Nazorg gesloten stortplaatsen Zeeland	163
Benelux Groepering voor Territoriale Samenwerking (BGTS) North Sea Port District.....	165
Benelux Groepering voor Territoriale Samenwerking (BGTS) Geopark Schelde Delta	166
Benelux Groepering voor Territoriale Samenwerking (BGTS) Landschapspark Zwinstreek.....	168
Europese Groepering voor Territoriale Samenwerking (EGTS) Linieland van Waas en Hulst ...	170
Paragraaf Grondbeleid	172
Paragraaf Openbaarheid (Wet open overheid)	175
Paragraaf Wind in de Zeilen	178
Financiële begroting 2025	180
Lasten en baten en toelichting per programma	181

Meerjarenperspectief en toelichting.....	187
Uiteenzetting van de financiële positie	192
Geprognosticeerde balans	193
Investerings	194
Mutaties reserves, voorzieningen en overlopende passiva.....	198
Incidentele en structurele lasten en baten per programma	214
Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves	217
Lasten en baten per taakveld	219
EMU saldo	222

Inleiding begroting

Inleiding

Met Zeeland, voor Zeeland! Dat is de titel van ons coalitieakkoord, maar ook de wijze waarop wij richting geven aan Zeeland. We staan als Provincie in de voorhoede van Zeeland. Het is aan ons om aan te geven hoe binnen Zeeland oplossingen bij elkaar kunnen komen en elkaar versterken. Dat kunnen we alleen samen: met bedrijven, instellingen en inwoners. Samen met de gemeenten en het waterschap. Kortom: met Zeeland, in nauwe samenwerking met het Rijk. Samenwerkend vanuit het besef dat we er als overheden zijn voor onze inwoners. Voor Zeeland?

Belangrijke thema's in deze begroting zijn landelijk gebied & natuurbeleid, klimaat & energie, wonen & bereikbaarheid, cultuur, erfgoed en leefbaarheid. Daarnaast blijven we werken aan verschillende grote projecten. Voor financiering van deze grote vraagstukken is financiering vanuit het Rijk cruciaal. Onze focus blijft gericht op het uitvoeren van maatregelen die bijdragen aan welvaart en welzijn van onze inwoners.

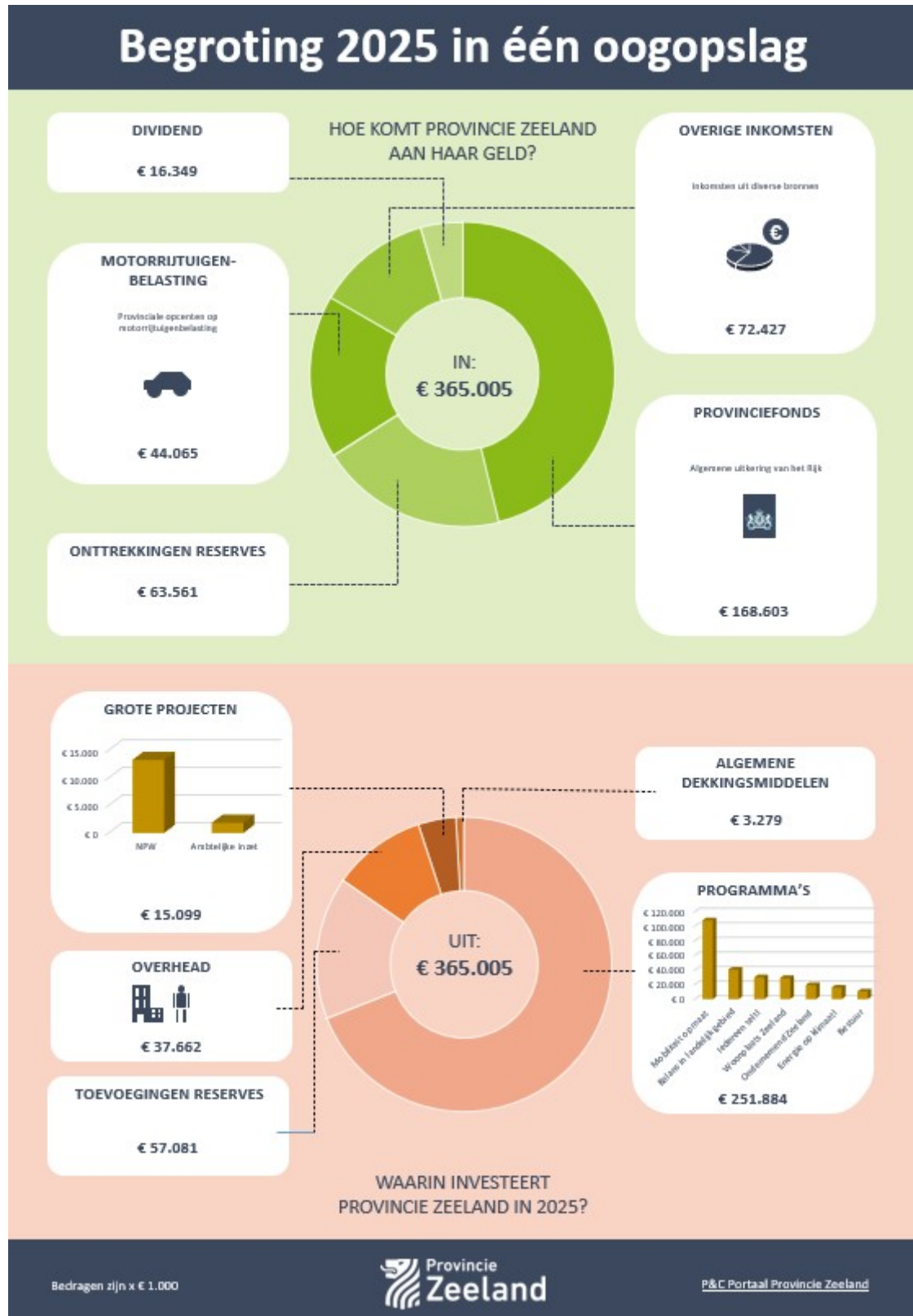
In de najaarsnota 2024 doen wij een aantal bijstellingen en andere voorstellen en geven we een doorkijk op het financiële meerjarenperspectief. De begroting 2025 dient daarom in samenhang gezien te worden met de najaarsnota.

Onze financiële positie is gezond. Wel hebben we te maken met verschillende onzekerheden. Zo is nog onduidelijk hoe het provinciefonds zich gaat ontwikkelen. En hoe hoog de inflatie de komende tijd zal zijn. Anderzijds verwachten we net als in 2024 substantiële incidentele dividenduitkomsten vanuit de Zeeuwse Energie Houdstermaatschappij (ZEH). Dat geeft kansen om samen met het Rijk strategische investeringen te doen. Zo bouwen we met Zeeland, voor Zeeland, samen aan de toekomst van Zeeland!

Gedeputeerde Staten van Zeeland

Begroting 2025 in één oogopslag

Begroting 2025 in één oogopslag

1 Grote projecten

Inleiding Grote projecten

Inleiding

Met verschillende grote projecten geven we invulling aan de opgaven van de Provincie Zeeland. De grote projecten bedienen meestal meerdere maatschappelijke doelen en zijn meestal complexer dan andere projecten. De grote projecten zijn op zichzelf uniek. Wel hebben ze als overeenkomst dat het gaat om belangrijke projecten voor de provincie. De projecten zijn ook groot in termen van geld. Daarom worden de grote projecten en de daarbij behorende baten en lasten apart zichtbaar gemaakt in de begroting.

De beheersing van risico's vindt bij de grote projecten plaats volgens het provinciaal risicomanagementbeleid. De financiële risico's van de projecten vangen we op binnen het budget van een groot project. Als dit niet mogelijk is benoemen we de risico's in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Grote projecten

In deze begroting lichten we 4 grote projecten toe. Het betreft de projecten:

- Natuurpakket Westerschelde
- N673 Zanddijk
- N290 Traverse Kapellebrug
- Deltaweg

Het project Natuurpakket Westerschelde komt in de 2025 in de afrondingsfase. Het project N673 Zanddijk wordt uitgevoerd door de Zanddijk BV en bevindt zich in 2025 in de voorbereidingsfase. Voor het project N290 Traverse Kapellebrug loopt de realisatiefase door tot en met 2025 en de Deltaweg zal in 2025 overgaan naar de ontwerpfase. Inzicht in de voortgang van de projecten geven we in voortgangsrapportages. De voortgangsrapportages stellen we vier keer per jaar op. Deze worden behandeld door Provinciale Staten.

Mijlpalen 2025

- NPW: opvolging en monitoring afgeronde deelprojecten en verdere uitvoering van het aanvullend beleid voor de landbouw.
- N673 Zanddijk: voortzetting werkzaamheden van de voorbereidingsfase.
- N290 Traverse Kapellebrug: verwerving van benodigde gronden, krijgen omgevingsvergunning, aanbesteding en start uitvoerende werkzaamheden.
- Deltaweg: opstellen projectplan en overgang naar de ontwerpfase.
- Besluitvorming voorbereiden om tot inzet van zero-emissie schepen voor de Westerscheldeferry te komen.

Uitgangspunten grote projecten

In het Kader Grote Projecten hebben we onlangs nieuwe afspraken vastgelegd. Deze nieuwe afspraken versterken de kaderstellende en controlerende rol van Provinciale Staten. Onderstaande punten zijn van groot belang:

- Provinciale Staten bepalen of een project als "groot project" wordt aangemerkt.
- Opdracht wordt in startnotitie vastgelegd.
- We rapporteren vier keer per jaar over de voortgang van het groot project.
- Besluitvorming door Provinciale Staten bij afronding verschillende projectfasen.

Kader grote projecten

Het Kader Grote Projecten moet de kaderstellende en controlerende rol van Provinciale Staten voor de grote projecten versterken. Met dit kader kan eenduidig worden vastgesteld of een project kan worden gezien als groot. Verder zorgt het kader voor duidelijke besluitvorming per projectfase. De voortgangsrapportages grote projecten zijn hier een resultaat van en worden vier keer per jaar aan de Staten voorgelegd. In 2023 is een vernieuwd Kader Grote Projecten voorgelegd aan Provinciale Staten. Daarin hebben we aanbevelingen verwerkt uit een onderzoek dat is gedaan in 2022.

Naast het kader is er ook een Handboek Projectmanagement. Zowel het Kader als het Handboek zijn leidend bij de sturing op grote projecten. Het Handboek is een leidraad en hulpmiddel voor medewerkers die betrokken zijn bij projecten en programma's.

Wat mag het kosten?

(Bedragen x € 1.000)

Doelstelling	Begroting
	2025
Lasten	
010102-Natuurpakket Westerschelde	13.245
019999-Ambtelijke inzet	1.854
Totaal Lasten	15.099
Baten	
010102-Natuurpakket Westerschelde	13.245
Totaal Baten	13.245
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-1.854
Onttrekkingen	
980199 Bestemmingsreserves-Pr.1	-5.439
Toevoegingen	
980199 Bestemmingsreserves-Pr.1	222
Mutatie reserves	5.217
Resultaat na bestemming	3.363

Natuurpakket Westerschelde

Genomen besluiten

- Besluit 7 oktober 2005 Voorstel PS invulling Schelde Estuarium.
- Besluit 30 januari 2006 Convenant Rijk en Provincie Natuurpakket Westerschelde.
- Brief van 8 november 2016 over de voortgang van het Natuurpakket Westerschelde aan PS.
- Brief van 7 november 2017 Nota herijking Natuurpakket Westerschelde aan PS.

Risico's

- De afgesproken 600 hectare estuariene natuur zijn bereikt. Het onderbrengen van eigendom en beheer (inclusief monitoring en nazorg) van de gerealiseerde projecten is nog niet (volledig) afgerond.
- Er zijn juridische risico's die de realisatie van projecten in gevaar kunnen brengen. Denk aan het niet krijgen van verlengingen van vergunningen en/of het niet voldoen aan vergunningsvoorwaarden.
- Er zijn risico's op meningsverschillen tussen betrokkenen, waardoor de realisatie van het programma in gevaar komt.

Omschrijving

Met het programma Natuurpakket Westerschelde (NPW) maken we ten minste 600 hectare estuariene natuur. Dit is getijdennatuur waar eb en vloed zorgt voor een landschap van schorren, kreken, zandplaten en slikken. Provincie Zeeland voert dit programma volgens afspraak met de Rijksoverheid uit. Het doel van het programma is natuurherstel van de Westerschelde.

Binnen het NPW-programma werken we daarnaast aan de volgende afspraken die ook van meerwaarde voor Zeeland zijn:

- Landbouwflankerend beleid (maatregelen gericht op versterking van de agrarische sector).
- De ontwikkeling van het Grenspark Groot Saeftinghe, met onder meer de realisatie van de panoramatoren met recreatieve voorzieningen in de Hedwigepolder.
- De ontwikkeling van het Landschapspark Zwinstreek.

Bij de ontwikkeling van (getijden)natuur volgen we meerdere jaren de ontwikkeling van de natuur. We meten dit door diverse (monitorings)onderzoeken.

Doelstelling

Realiseren van ten minste 600 ha estuariene natuur conform de Herijking Natuurpakket Westerschelde en versterking identiteit en ontwikkeling van en samen met de regio

- Voor de gerealiseerde 600 hectare estuariene natuur per deelproject organiseren van het eigendom en beheer, inclusief monitoring en nazorg.
- Landbouwflankerend beleid (over gehele programmaperiode inzetten van subsidie € 8,4 miljoen en grondruilbank € 4,6 miljoen).
- Overige afspraken (Grenspark Groot Saeftinghe, Landschapspark Zwinstreek).

Acties

Invulling geven aan de overige afspraken (landbouwflankerend beleid, grensoverschrijdende samenwerking Landschapspark Zwinstreek, Grenspark)

- Landbouwflankerend beleid: mogelijk maken van grondruilen in vooral Zeeuws-Vlaanderen en beschikbaar stellen van geld voor het afronden van (vernieuwende) projecten in de landbouw.

- Met de betrokken partners samenwerken in een parkbureau voor het grensoverschrijdende Landschapspark Zwinstreek.
- Grenspark Groot Saeftinghe: voor het Grenspark is een lijst met uitvoeringsprojecten opgesteld. Die gaan we samen met mensen en organisaties uit de streek uitvoeren (binnen het beschikbare budget). Voorbeelden van deze projecten zijn:
 - Versterk de Scheldekust
 - Mobiele streekwinkel
 - Onthaalpoort Groeve Nieuw-Namen
 - Innovatie in de landbouw

Mogelijk maken van recreatief medegebruik in de Hedwigepolder (panoramaheuvel en bijbehorende infrastructuur)

Op de panoramaheuvel werken we aan het realiseren van een uitkijktoren (inclusief radarinstallatie voor Rijkswaterstaat) met recreatieve voorzieningen. Daarnaast leggen we de toegangsroutes aan naar de panoramaheuvel en een parkeerterrein. De uitvoering van deze werkzaamheden loopt door na afronding van NPW in 2025.

Na afronding van de natuurherstelprojecten inregelen van het beheer en het opvolgen van projecten door middel van monitoring.

Alle NPW-projecten monitoren we. Jaarlijks stellen we over de ontwikkelingen een rapport op.

Afronden overdracht eigendom en beheer gerealiseerde projecten

Programma afronden met LVVN

Deltaweg

Omschrijving

De Deltaweg is een van de belangrijkste verkeersaders van Zeeland voor het personen- en goederenvervoer. In het zomerseizoen is het extra druk door het toeristenverkeer. De Deltaweg is daarmee één van de drukste wegen van Zeeland. Alleen op de A58 en N62 worden hogere verkeersintensiteiten gemeten.

In 2021 en 2022 is uitgebreid onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om de verkeersveiligheid en doorstroming op de Deltaweg N256 te verbeteren. Het onderzoek heeft geleid tot verschillende oplossingsrichtingen. Deze oplossingsrichtingen zijn uitgewerkt in een werkdocument, dat in juli 2022 aan Provinciale Staten is verzonden. Gedeputeerde Staten hebben bij het werkdocument het advies gegeven om als vertrekpunt oplossingsrichting B te kiezen.

Oplossingsrichting B bevat verschillende maatregelen die nu het vertrekpunt voor de vervolgstappen in de definitie- en ontwerpfase zijn. Dit pakket is gericht op maatregelen ten behoeve van de verkeersveiligheid als primair knelpunt en het bevordert ook de doorstroming. Er wordt ook rekening gehouden met de lange termijn om in de toekomst de weg verder uit te kunnen breiden. De lange termijn visie van de Deltaweg is onderdeel van een onderzoek waarbij de toekomst van de Midden-Zeeland route als totaal wordt onderzocht.

Voortgang algemeen

Voor de looptijd van de definitie- en ontwerpfase is er de volgende planning:

- Definitiefase: juni 2024 – mei 2025
- Ontwerpfase: juni 2025 – juni 2026

Een nadere uitwerking van de planning van het project voor daarop volgende fases zullen we opnemen in het door PS vast te stellen projectplan. Dit zullen we aan het einde van de definitiefase opgeleveren.

Risico's

In algemene zin zien we voor de definitie- en ontwerpfase van het project in ieder geval de volgende risico's:

- Dat wensen vanuit de omgeving en stakeholders, die niet binnen de scope van het project passen, leiden tot minder draagvlak voor de oplossingen die worden uitgewerkt.
- Dat de afstemming tussen de stakeholders moeizaam verloopt met een langere doorlooptijd als gevolg.
- Dat door wijzigingen in wet- en regelgeving andere oplossingsrichtingen moeten worden uitgewerkt met als gevolg een langere doorlooptijd.
- Dat de beschikbare capaciteit (kwantiteit en kwaliteit) binnen de provinciale organisatie gedurende de looptijd van het project onvoldoende is. Waarbij extern inhuren, gezien de schaarste op de markt, lastig zal zijn.

Bij de start van de definitiefase zal een uitgebreide risico inventarisatie worden gehouden. Deze inventarisatie is gericht op het krijgen van meer inzicht in de belangrijke aandachtspunten en mogelijke obstakels voor het project in de definitie- en ontwerpfase. Na de eerste risico inventarisatie worden de risico's minimaal driemaandelijks geactualiseerd. Via de reguliere voortgangsrapportages voor grote projecten wordt er gerapporteerd over de totale voortgang, waaronder de grootste risico's van het project.

Genomen besluiten

Door PS:

- Provinciale Staten hebben op 7 juni 2024 de voorjaarsnota 2024 vastgesteld. Daarmee is € 2 miljoen beschikbaar voor het project Deltaweg als voorbereidingsbudget voor de definitiefase en ontwerpfase.
- Provinciale Staten hebben op 5 juli 2024 de startnotitie Deltaweg vastgesteld. Daardoor kan de definitiefase starten en bestempelen het project Deltaweg als groot project.

Doelstelling

Doelstelling Deltaweg

De Deltaweg, tussen de A256 en N255, is veilig voor alle verkeersdeelnemers, op de kruispunten stroomt het verkeer door en er is rekening gehouden met een mogelijke uitbreiding van de weg in de toekomst.

Een verkeersveilige inrichting van de weg is nadrukkelijk de eerste prioriteit. We werken toe naar een vergevingsgezinde weg. Dit is een weg die is ingericht met de nadruk op het voorkomen en inperken van schade aan mensen en goederen bij ongevallen. Tevens worden er maatregelen genomen om de doorstroming te verbeteren op de kruispunten. Ook wordt er bij de nieuwe inrichting rekening gehouden met de mogelijkheid om in de verdere toekomst een keuze te maken voor uitbreiding van de weg naar 2x2 rijstroken.

Zanddijk

Omschrijving

De Zanddijk-Molendijk (N673) is de belangrijkste toegangsweg van en naar Yerseke en de bedrijventerreinen. De weg is onveilig: smal en onvoldoende geschikt voor de huidige verkeersdrukte. De N673 is een gebiedsontsluitingsweg. Dat wil zeggen één rijstrook per rijrichting en er geldt 80km/u. De weg is van groot belang voor de ontsluiting van Yerseke en de (groeierende) bedrijvigheid daar. Provincie Zeeland wil daarom dit oplossen en de verkeersveiligheid en doorstroming verbeteren.

Onveilige, drukke weg

De N673 is niet ingericht volgens de ontwerprichtlijnen Basiskennmerken Wegontwerp van het CROW. De weg en bermen zijn te smal, bochten zijn te krap en op delen is sprake van een te steil talud. In september 2019 is daarom een maximumsnelheid van 60 km/h ingevoerd. Op de N673 Zanddijk-Molendijk hebben sinds 2008 in totaal 72 ongevallen plaatsgevonden.

De N673 is ook een drukke weg. Per dag passeren ruim 9.500 motorvoertuigen de Zanddijk volgens de verkeersstromenkaart 2018. Waaronder ruim 1.400 vrachtwagens (ongeveer 15%). Volgens de verkeersprognose neemt het verkeer tot 2030 toe tot 12.000 motorvoertuigen per dag. Dit komt vooral door de verdere uitbreiding van de bedrijventerreinen.

Verder is de N673 niet overal meer in goede staat. Op diverse plekken zitten er scheuren in het wegdek en in de fundering. Dit leidt tot hoge onderhoudskosten.

Gedeputeerde Staten hebben daarom in 2017 de N673 in de top drie geplaatst van Zeeuwse wegen die met voorrang moeten worden opgeknapt. Doel is de veiligheid, bereikbaarheid en onderhoudssituatie van de weg te verbeteren.

Voortgang algemeen

Zanddijk BV gaat in opdracht van de Provincie Zeeland in 2025 verder met het voorbereiden en (laten) uitvoeren van de reconstructie van de N673 met aansluitende wegen en rotondes en bijbehorende werken. De Zanddijk BV* is zelf verantwoordelijk voor de inrichting van hun projectorganisatie. Binnen de provincie is een accountteam ingericht, gericht op de advisering ten aanzien van OGON-gesprekken, aandeelhoudersvergaderingen en het aanbieden van stukken aan GS en PS.

Het tijdsplan voor de realisatie van de Zanddijk ziet er als volgt uit:

- Definitiefase: oktober 2020 - 22 juli 2022 (gereed).
- Ontwerpfase (inclusief kredietaanvraag): oktober 2020 - 16 december 2022 (gereed).
- Voorbereidingsfase: december 2022 – augustus 2025 (zonder bezwaar- en of beroepsprocedures).
- Realisatiefase: september 2025 – oktober 2027.
- Nazorgfase: oktober 2027 – december 2027.

De kans is aanwezig dat de afwikkeling van de BV zelf in 2028 gebeurt.

* zie paragraaf *Verbonden partijen*

Risico's

De drie belangrijkste risico's van de project BV tijdens de voorbereidings- en uitvoeringsfase zijn onder andere:

- **Bezwaren op bestemmingsplan/omgevingsplan en vergunningen.**
Beheersmaatregelen: Omgeving is zoveel mogelijk betrokken bij de totstandkoming van het ontwerp. Onder andere door de dialoog aan te gaan. Een aantal omwonenden is nog steeds geen voorstander van het tracé. De gevolgen hiervan zijn nu nog niet duidelijk maar er moet rekening worden gehouden met langlopende gerechtelijke procedures. Verder kan worden begonnen met maatregelen die binnen het huidige bestemmingsplan al te realiseren zijn ('no regret').
- **Gronden en opstallen zijn niet tijdig verworven.**
Beheersmaatregelen: Met aanbesteden rekening houden dat aannemer pas kan beginnen als de gronden beschikbaar zijn.
- **Kabels en leidingen zijn niet tijdig verlegd.**
Beheersmaatregelen: Tijdig verzoek tot aanpassing doen en projectovereenstemming vaststellen. Tijdig overleg voeren met leidingbeheerders.

Met deze risico's is rekening gehouden in de projectraming. Het risico van de bandbreedte van 15% in de raming is een provinciaal risico. We hebben dit meegenomen in het provinciale weerstandsvermogen.

Genomen besluiten

GS

- GS hebben op 27 september 2017 plan voor uitvoering van een eerste fase volgens tracé 3c vastgesteld.
- In 2018 hebben GS besloten fase 1 vooralsnog niet uit te voeren en eerst een verdiepende studie uit te voeren naar de mogelijkheden van een totaaloplossing.
- De eindrapportage van deze verdiepingsstudie is door GS op 21 mei 2019 vastgesteld.
- In september 2019 hebben GS besloten om nog geen voorkeur alternatief vast te stellen maar eerst in overleg te gaan met het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat over cofinanciering door het rijk.
- Op 3 december 2019 hebben GS besloten dat alternatief Bruin het voorgenoemde voorkeursalternatief is en te starten met een informele inspraakprocedure.
- Op 9 juni 2020 hebben GS besloten om aan PS een Startnotitie voor het tracé Roze-Zwart aan te bieden.
- Op 14 juni 2022, hebben GS het projectplan vastgesteld en aangeboden aan de Staten.
- Op 8 november 2022 hebben GS het Definitieve Ontwerp, inclusief Kredietaanvraag (totaal € 68 miljoen) aangeboden aan PS.
- Op 24 januari 2023 hebben GS met een brief aan PS de wensen- en bedenkingprocedure gestart.
- Op 23 juni 2023 is de Zanddijk BV opgericht.

PS

- Beschikbaarstelling voorbereidingskrediet van € 1,1 miljoen (PS 10-11-17 € 800.000 en PS 8-6-18 aanvulling met € 300.000).
- PS hebben op 3 juli 2020 een extra Commissie Economie gehouden, om met belanghebbenden in gesprek te gaan.
- Op 6 november 2020 hebben PS de startnotitie Zanddijk vastgesteld.
- Op 5 februari 2021 hebben Provinciale Staten een voorbereidingskrediet van € 8 miljoen beschikbaar gesteld voor de aankoop van grond en panden.
- Op 22 juli 2022 hebben PS besloten over te gaan naar de Ontwerpfase.
- Op 16 december 2022 hebben PS ingestemd met de afronding van de definitie- en ontwerpfase van het project N673 Zanddijk-Molendijk en de start van de voorbereidingsfase middels goedkeuring van het eindfase document definitie- en ontwerpfase N673 Zanddijk-Molendijk inclusief de daarin opgenomen scope, looptijd en beheersaspecten (inclusief financiën) van het project.

- Op 28 maart 2023 hebben PS hun Wensen en Bedenkingenbrief aan GS vastgesteld

Doelstelling

De verkeersveiligheid is verbeterd, de bereikbaarheid van Yerseke is vergroot en er is minder onderhoud nodig voor de N673.

De directe verkeersveiligheid is verbeterd, de bereikbaarheid van Yerseke is vergroot en er is minder onderhoud nodig voor de N673.

Doelstelling

Samenwerkingsmogelijkheden zijn benut, de zogenaamde meekoppelkansen, ter verbetering van de spoorveiligheid en de behartiging van de belangen van de omgeving.

Traverse Kapellebrug

Omschrijving

De Provinciale weg N290 is een gebiedsontsluitingsweg in Oost Zeeuws-Vlaanderen. Een gebiedsontsluitingsweg is een weg die de schakel vormt tussen woongebied en een hoofdweg. De N290 sluit aan op de N61 en N62 ten zuiden van Terneuzen. De weg leidt via Zaamslag en Hulst naar de Nederlands-Belgische grens bij Kapellebrug.

Het project is het deel van de N290 door Kapellebrug en heet de Gentsevaart. De Gentsevaart gaat door de bebouwde kom en noemen we daarom ook wel de Traverse Kapellebrug. De weg is aan het einde van zijn levensduur. Daarom pakken we de Gentsevaart volledig aan. Er komt een nieuwe weg op de bestaande plek. We richten de weg binnen de bebouwde kom van Kapellebrug ook meteen opnieuw in.

De Gentsevaart is een drukke weg door Kapellebrug met veel woningen en bedrijven aan beide kanten. Door de verkeersdrukke en het vrachtverkeer, ervaren omwonenden regelmatig hinder. Er ontstaan ook onveilige situaties voor fietsers en voetgangers. Met een nieuw ontwerp van de weg verbeteren we de verkeersveiligheid. Ook beperken we de hinder zonder dat dit ten koste gaat van de doorstroming (binnen de maximum snelheid). Bovendien zullen deze verbeteringen een positieve bijdrage leveren aan de leefbaarheid in het dorp.

De kern van het project bestaat uit de volgende onderdelen:

- Aanleg fiets- en voetpaden aan beide kanten van de weg.
- Aanleg van een nieuwe rotonde bij de aansluiting Molenstraat.
- Aanleg verkeerseilanden voor veiligere oversteekplaatsen.
- Aanleg overige snelheidsbeperkende maatregelen.
- Verbeteren van de aansluitingen met de Roskamstraat en Brouwerijstraat.
- Vernieuwing van het gemeentelijk riool.

Voortgang algemeen

Op 9 februari 2024 is Provinciale Staten akkoord gegaan met de overgang van de fase van de voorbereiding naar de realisatie. Deze fase loopt door tot dat het werk is afgerond (2026). In 2024 zijn de nutsbedrijven begonnen met het verleggen van de kabels en leidingen zodat deze aansluiten op ons ontwerp. De nutsbedrijven zullen het 1e kwartaal 2025 gereed zijn. Aansluitend zal de aannemer starten met de wegwerkzaamheden. De gemeente Hulst draagt ook bij aan de reconstructie en de kosten voor de vernieuwing van het riool zijn voor de gemeente. De afspraken hierover zijn vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst. Een samenwerkingsovereenkomst legt de kaders voor de uitvoering vast en bevat concrete verplichtingen van beide partijen om tot uitvoering van het project te komen.

Risico's

Het beheersen van de risico's doen we door regelmatig risicoanalyses uit te voeren. Dit doen we minimaal één keer per drie maanden. Hierbij horen ook de beheersmaatregelen. We bespreken die tijdens een bijeenkomst met het projectteam, waar nodig maken we gebruik van aanvullende kennis. Per beheersmaatregel is er een actiehouder. Het projectteam bewaakt de voortgang waarbij we ons vooral richten op het beheersen van de risico's met de grootste (financiële) gevolgen.

De grootste risico's zijn momenteel de stijgende marktprijzen, de grondverwerving en de omleidingsroutes.

Een project is steeds in beweging. Onzekerheden kunnen afnemen, maar er kunnen altijd risico's optreden die gevolgen hebben voor de planning en de verschillende fases.

Genomen besluiten

Door PS genomen besluiten:

- 29 mei 2020: Vaststellen voorjaarsnota 2020 en daarmee project N290 Traverse Kapellebrug benoemen als groot project. Een krediet ter hoogte van € 5,6 miljoen beschikbaar stellen.
- 23 juli 2021: Instemmen met de startnotitie 'Reconstructie Traverse Kapellebrug N290' en het gelijktijdig doorlopen van zowel de definitiefase als de ontwerpfase.
- 11 maart 2022 (commissie Economie): GS heeft PS na onderzoek naar de mogelijkheden geïnformeerd dat een fietstunnel niet wordt opgenomen in het definitief ontwerp.
- 20 mei 2022: Goedkeuren definitief ontwerp N290 Traverse Kapellebrug. Instemmen met de afronding van de definitie- en ontwerpfase van het project. Daarnaast de start van de voorbereidingsfase door goedkeuring van het eindfasedocument "definitie- en ontwerpfase N290 Traverse Kapellebrug". In dat document staan de scope, looptijd en de beheeraspecten uit het Projectplan N290 Traverse Kapellebrug.
- 11 november 2022: Instemmen met voorstel in Najaarsnota 2022 om € 1,45 miljoen te reserveren in de investeringsagenda voor de verhoging van het projectkrediet.
- 9 februari 2024: Instemmen met:
 - De afronding van de voorbereidingsfase van het project N290 Traverse Kapellebrug.
 - Start van de realisatiefase na goedkeuring van het eindfasedocument "voorbereidingsfase N290 Traverse Kapellebrug".
 - De voortzetting van het project volgens het definitieve ontwerp inclusief de daarin aangebrachte kleine verbeteringen.
 - Het beschikbaar stellen van het benodigde aanvullend projectkrediet van drie miljoen euro voor de realisatie van het project.

Doelstelling

Reconstructie Traverse Kapellebrug

Herinrichting van de Traverse Kapellebrug moet zorgen voor meer ruimte voor fietsers en voetgangers. Daarnaast maatregelen voor het autoverkeer om zich aan de maximumsnelheid te houden waardoor de verkeersveiligheid en leefbaarheid verbeteren.

Acties

Aanbesteding en gunning van de reconstructie van de Gentsevaart en de werkzaamheden aan het riool

Samen met aannemer de omgeving informeren over de start van de werkzaamheden

Uitvoering van de reconstructie door de aannemer

Voltooien van het vernieuwen en verleggen kabels en leidingen door DNWG

2 Programma Woonplaats Zeeland

Inleiding en ontwikkelingen

Zeeland heeft een unieke ligging tussen water en land. Dit maakt Zeeland tot een bijzondere plek om te wonen, te werken en te recreëren. Onze delta zorgt voor rijkdom en vormt onze leefomgeving. Het programma Woonplaats Zeeland richt zich op het behoud en het versterken van onze leefomgeving. We zorgen voor voldoende ruimte en mogelijkheden om te wonen, werken en recreëren. Daarnaast vraagt het Rijk een bijdrage van Zeeland aan de landelijke doelen, zoals bijvoorbeeld voor de energievoorziening. Dat zorgt soms voor spanningen. We moeten ons steeds afvragen welke ontwikkelingen gewenst zijn en in Zeeland passen. Waar kunnen woningen, bedrijven, recreatieactiviteiten en infrastructuur hun plaats vinden, en waar niet? Wat zijn de effecten op milieu, landschap en leefbaarheid op korte en langere termijn? Aan dit soort vragen en opgaven werken we in het programma Woonplaats Zeeland en dit doen we niet alleen. We werken hierbij samen met andere overheden, maatschappelijke organisaties en marktpartijen.

De doelen en de ambities voor de lange termijn staan in de Zeeuwse Omgevingsvisie. Dit vormt samen met het Milieuprogramma het belangrijkste beleidskader van het programma Woonplaats Zeeland.

Speerpunten

De speerpunten voor de verschillende deelprogramma's van Woonplaats Zeeland zijn:

Milieu

- Permanente verbetering van luchtkwaliteit.
- Beperken van uitbreiding van de geluidsproductie.
- Het beperken van risico's bij de opslag, productie, bewerking en het transport van gevaarlijke stoffen is essentieel.
- Zeer zorgwekkende stoffen/PFAS.
- Uitvoering geven aan het plan van aanpak Robuuste RUD.

Omgevingswet en ruimtelijke ordening

- Evalueren en optimaliseren interbestuurlijke samenwerking onder de Omgevingswet.
- Optimaliseren van de informatie van de provincie in het Omgevingsloket.
- Maken en vaststellen van bestuurlijke afspraken met het Rijk over ruimtelijke opgaven (NOVEX).

Wonen en bedrijventerreinen

- Realiseren ambities en doelen Woonagenda en Woondeal met gemeenten, Rijk en marktpartijen.
- Met gemeenten werken aan voldoende ontwikkelruimte voor bedrijventerreinen en verduurzamen van bestaande bedrijventerreinen.

Recreatie en Toerisme

- Opleveren nieuw afwegingskader logiesaccommodaties.
- Stimuleren van een divers vrijetijdsaanbod voor spreading van toerisme in ruimte en tijd conform Bestemming Zeeland 2030.
- Uitvoering toeristische promotie volgens de toeristische marketingstrategie Bestemming Zeeland 2030.

- Innovatie en verduurzaming van de vrijetijdssector door het 'Aanjaagprogramma Innovatie'.
- Doorontwikkeling data en kennis over de vrijetijdssector en dit breed delen met overheden, ondernemers en inwoners.

Beleidskader

- [Zeeuwse Omgevingsvisie](#)
- [Omgevingsverordening Zeeland](#)
- [Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht Zeeland 2016](#)
- [Milieuprogramma 2023-2027](#)
- [VTH Programma Schoon, gezond en veilig Zeeland \(operationeel beleid Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving\) 2021](#)
- [Woondeal 2023 en Zeeuwse woonagenda](#)
- [Toekomstbeeld Bestemming Zeeland 2030](#)

Reguliere taken

Milieu

- Vergunningverlening, toezicht en handhaving bij bedrijven en activiteiten, waarvoor de Provincie bevoegd gezag is en taken die daarmee samenhangen.
- Accounthouderschap van de RUD Zeeland en de DCMR.
- Interbestuurlijk toezicht Omgevingsrecht.
- Nazorg gesloten stortplaatsen.
- Coördinatie uitvoering VTH taken binnen Zeeland.

Ruimtelijke kwaliteit

- Overleg over ruimtelijke plannen met betrokken bestuursorganen.
- Toezicht op huisvesting statushouders.

Toerisme en recreatie: bestemming in balans

Belang vrijetijdssector in Zeeland: topsector voor voorzieningenniveau en werkgelegenheid

De vrijetijdssector is belangrijk voor Zeeland. Zeeland scoort hoog in de tevredenheid van gasten. De sector draagt bij aan het in stand houden van het voorzieningenniveau en infrastructuur. Zo maken gasten en inwoners volop gebruik van het toeristisch aanbod en routes voor wandelen en fietsen.

De totale bestedingen in Zeeland voor verblijf en dagbezoek bedragen circa € 3,9 miljard per jaar. De directe werkgelegenheid omvat 16.570 banen. Daarmee is de sector economisch de vijfde sector in Zeeland. Aandachtspunt in deze context is dat de vrijetijdssector met een personeelstekort kampt.

Zeeuwse vrijetijdssector verandert continu en complexiteit van vraagstukken is groot

De draagkracht van de omgeving van recreatie staat in sommige gebieden aan de kust onder druk. Daarom vraagt de balans tussen toerisme en recreatie, omgeving en samenleving structureel aandacht. Ook de vrijetijdssector moet mee in transities als: stikstofreductie, klimaatadaptatie, energietransitie, afvalreductie, biodiversiteit en de zoetwateropgave.

Door toerisme meer te spreiden verlagen we de druk op natuur en landschap. Er is zowel voor inwoners als bezoekers behoefte aan meer recreatierruimte bijvoorbeeld om te wandelen en fietsen. Groei in verblijfseenheden is echter niet langer vanzelfsprekend. Dit vraagt om nieuwe verdienmodellen voor de vrijetijdssector en aandacht voor gastvrijheid en beleving. Een breder aanbod van vrijetijdsvoorzieningen, zoals route-infrastructuur, bevordert de spreiding van toerisme. Dit verbetert de leefbaarheid voor onze inwoners.

Deze complexiteit vereist kennis en vaardigheden om daarop in te spelen. Dit faciliteren we door een nieuwe meerjarige subsidie tot en met 2027 aan Economische Impuls Zeeland voor een nieuw 'Aanjaagprogramma Innovatie'. We ondersteunen ook het Kenniscentrum Kusttoerisme in een nieuwe Zeeuwse Kennisagenda 2025-2027.

Doelstellingen Bestemming Zeeland 2030:

De ambitie van Bestemming Zeeland 2030 voor een vrijetijdssector die in balans met de samenleving en omgeving bloeit zijn in de Omgevingsvisie Zeeland opgenomen in drie doelstellingen:

1. Inwoner en gast beleven Zeeland in alle seizoenen optimaal door het diverse aanbod in de verschillende regio's en Zeeuwse steden.
2. Een toekomstbestendige en duurzame vrijetijdssector.
3. Het vergroten van de positieve bijdrage van de vrijetijdssector aan de omgeving en de samenleving.

Met onze Zeeuwse partners werken we aan de uitvoering van de actieagenda Bestemming Zeeland 2030.

Omgevingswet en Ruimtelijke Ordening

De Omgevingswet is op 1 januari 2024 in werking getreden. Het doel van de wet is dat het voor initiatiefnemers makkelijker wordt om een omgevingsvergunning aan te vragen en dat het eenvoudiger wordt om na te gaan wat er op een bepaalde plek mag.

Om dit te bereiken is het belangrijk dat de overheden goed samenwerken en dat alle informatie over de fysieke leefomgeving in het digitale Omgevingsloket staat. Via dit Omgevingsloket kunnen initiatiefnemers een vergunningaanvraag indienen of melding doen. Ook kunnen burgers op de kaart zien welke regels er gelden op een locatie.

Ruimtelijke ordening

Het Rijk geeft een belangrijke rol aan de provincies bij de ruimtelijke inpassing van nationale belangen in de regio. We werken aan een ruimtelijk arrangement. Hierin staan de ruimtelijke keuzes die nodig zijn om regionale en nationale doelen te behalen. We stemmen dit met het Rijk af en maken afspraken over uitvoering en investeringsbeslissingen. Deze bestuurlijke afspraken tussen Rijk en Provincie worden in 2025 vastgelegd. Voor het NOVEX-gebied North Sea Port District stellen we samen met het Rijk en betrokken gemeenten een investerings- en uitvoeringsagenda op. In beide trajecten gaat het om afspraken over belangrijke zaken zoals de ruimtelijke gevolgen van de energietransitie, de inrichting van het landelijk gebied, wonen en mobiliteit.

Maatschappelijk effect Omgevingswet en ruimtelijke ordening

De Provincie draagt bij aan een nieuwe manier van samenwerken tussen overheden onderling en tussen overheden en het netwerk. Het doel is een gezonde, veilige leefomgeving en het doelmatig gebruik van de beschikbare ruimte. Hierdoor wordt bijvoorbeeld ook een bijdrage geleverd aan het versterken van de recreatieve en toeristische aantrekkingskracht van Zeeland.

Wonen

Een passende duurzame woning en een prettige woonomgeving.

De Zeeuwse Woondeal en de Zeeuwse Woonagenda vormen de gezamenlijke uitvoeringsagenda voor Rijk, Provincie en gemeenten voor nieuwbouw en voor het verbeteren van de bestaande woningvoorraad. De opgave is aanzienlijk en verschilt per regio. Dit wordt in beeld gebracht in het Kwalitatief Woononderzoek 2024. De opgaven in de Zeeuwse Woonagenda en Woondeal pakken we samen met gemeenten, corporaties en marktpartijen aan. De Provincie ondersteunt dit met de inzet van een aantal subsidieregelingen. Dit zijn:

- Subsidie voor hergebruik van leegstaande panden voor wonen.

- Ondersteuning voor flexibele woonvormen.
- Leningen voor woningverduurzaming.
- Subsidie voor gebiedsgerichte projecten.
- Subsidies voor voorbereiding van woningbouwplannen.
- Cofinanciering voor aanvragen van rijkssubsidies.

Met de subsidie voor hergebruik van leegstaande panden gaan we de leegstand in commercieel en maatschappelijk vastgoed tegen. Door gebiedsgerichte projecten versnellen we de bouw van woningen en verbeteren we de ruimtelijke kwaliteit in de bebouwde omgeving. Om de voorbereiding van woningbouwplannen te versnellen ondersteunen we gemeenten bij de tijdelijke inhuur van deskundigheid.

Beter benutten van regionale bedrijventerreinen

We werken aan het beschikbaar hebben van voldoende ruimte voor havenontwikkeling en bedrijven. De Provincie stelt hiervoor regelmatig een behoefteprognose voor bedrijventerreinen op. Deze vormt de basis voor de regionale bedrijventerreinenprogrammering van de gemeenten. We zetten ons met de gemeenten in voor het toekomstbestendig maken van bedrijventerreinen. In samenwerking met Impuls Zeeland en met steun van de Rijksoverheid werken we aan een meerjarig programma voor de verduurzaming van bedrijventerreinen. De Provincie ondersteunt de gemeenten hierbij met twee subsidieregelingen voor het opstellen en uitvoeren van plannen voor de kwaliteitsverbetering en de verduurzaming van bedrijventerreinen.

Maatschappelijk effect

Zeeland is een provincie waar het goed wonen, werken en leven is.

Milieu

We zorgen ervoor dat er voldoende ruimte is voor havenontwikkeling en bedrijventerreinen. De Provincie stelt hiervoor regelmatig een behoefteprognose voor bedrijventerreinen op. Deze vormt de basis voor de regionale bedrijventerreinenprogrammering van de gemeenten. We zetten ons met de gemeenten in voor het toekomstbestendig maken van bedrijventerreinen. In samenwerking met Impuls Zeeland en met steun van de Rijksoverheid werken we aan een meerjarig programma voor de verduurzaming van bedrijventerreinen. De Provincie ondersteunt de gemeenten met twee subsidieregelingen. Deze helpen bij het opstellen en uitvoeren van plannen voor kwaliteitsverbetering en verduurzaming van bedrijventerreinen.

Maatschappelijk effect

Zeeland is een provincie waar het goed wonen, werken en leven is.

Doelstelling

Ruimtelijke kwaliteit: omgevingsvisie en verordening, advies

Door een jaarlijkse ronde van aanpassingen en verbeteringen blijven de Zeeuwse Omgevingsvisie en Omgevingsverordening Zeeland actueel.

Acties

Ruimtelijke Arrangement en NOVEX

Het nationale programma NOVEX is bedoeld om nationale belangen in de regio ruimtelijk in te passen. In 2025 maken Rijk en regio bestuurlijke afspraken over ruimtelijke ontwikkelingen in heel Zeeland. Er is bijzondere aandacht voor ontwikkelingen in het grensoverschrijdende NOVEX-gebied North Sea Port District (NSPD). De afspraken tussen Rijk en Provincie leggen we vast in een Ruimtelijk Arrangement en in een Uitvoerings- en Investeringsagenda voor het North Sea Port District.

Regiodeal NSPD Aantrekkelijke Leefomgeving

De projecten uit de regiodeal verbeteren de leefomgeving en versterken de brede welvaart in Borsele, Terneuzen en Vlissingen. Wij ondersteunen de uitvoering van deze regiodeal.

Omgevingsvisie en en Regionale Samenwerking

De Zeeuwse Omgevingsvisie beschrijft de langetermijnvisie voor Zeeland voor alle aspecten van de omgeving waar de Provincie een rol speelt. Om de doelen uit de visie te bereiken zetten we instrumenten in zoals de omgevingsverordening. Om visie en verordening actueel te houden passen we deze jaarlijks aan (A en B-lijst procedure). De regionale samenwerking met gemeenten draagt bij aan de vertaling van de provinciale regels naar gemeentelijke plannen en vergunningen.

WIZ Law Delta

De uitvoering van het pakket Wind in de Zeilen volgen we nauwgezet. Een van de onderdelen uit dit pakket is de realisatie van een justitieel complex bij Vlissingen. Naast een extra beveiligde gevangenis zal ook een rechtbank deel uitmaken van het complex. Evenals een ondersteunende faciliteit voor transport. Dit complex wordt gebouwd in een nog te realiseren stadslandgoed. Rijk en regio werken samen om dit complex te realiseren. Met name Rijk en gemeente Vlissingen zijn verantwoordelijk voor de totstandkoming.

North Seaport District NOVEX

In het North Sea Port District werken we aan een balans tussen een toekomstbestendige havenontwikkeling en de leefbaarheid van het gebied. We nemen een actieve regierol gericht op de goede samenwerking met alle partners in het gebied. We stellen met alle partners een uitvoerings- en investeringsagenda op en werken aan de realisatie van de acties en de projecten.

Doelstelling

Ruimtelijke kwaliteit: toekomstbestendige bedrijventerreinen

We zorgen voor voldoende ruimte voor havenontwikkeling en regionale bedrijventerreinen, terwijl we rekening houden met de omgeving. We zetten in op goed ruimtegebruik, verbetering van de kwaliteit en de duurzaamheid van bedrijventerreinen.

Acties

Impuls Bedrijventerreinen

Investeringsbudget impuls bedrijventerreinen. Hiermee subsidiëren we de voorbereiding en uitvoering van projecten voor verduurzaming en het goed inrichten van bedrijventerreinen.

Toekomstige bedrijventerreinen

Het Rijk heeft middelen beschikbaar gesteld voor het verduurzamen van bedrijventerreinen. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de Zeeuwse ambitie voor CO2-reductie. De Provincie gaat met Impuls Zeeland en VNO-NCW Co-creatie een provinciaal programma voor verduurzaming van de Zeeuwse bedrijventerreinen opstellen. Doel is om tot 2030 37 bedrijventerreinen te verduurzamen.

Doelstelling

Ruimtelijke kwaliteit: werken met de Omgevingswet

De overheden in Zeeland hebben het werken en samenwerken onder de Omgevingswet geëvalueerd. Zo nodig zijn verbeteringen doorgevoerd en afspraken aangepast. De provinciale organisatie is "Omgevingswetbewust".

Acties

Doorontwikkeling Digitale Stelsel Omgevingswet

Het Omgevingsloket is de website waar mensen makkelijk alle informatie en regels van de overheid kunnen vinden. Hier kunnen ze ook checken of ze een omgevingsvergunning nodig hebben, deze aanvragen of een melding doen. Wij vullen het Omgevingsloket verder met onze regels en beleid. Dit doen we zó dat deze informatie makkelijk terug te vinden is door iedereen.

Het Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO) is de techniek achter het Omgevingsloket. Het DSO en het Omgevingsloket werken, maar het moet nog beter. Alle overheden werken nu onder de Omgevingswet, maar ze hebben nog behoefte aan deskundige ondersteuning. De Provincie levert via het IPO een financiële bijdrage aan het beheer en de doorontwikkeling van DSO, inclusief de benodigde ondersteuning. Hiervoor zijn in 2023 meerjarige afspraken gemaakt. Deze afspraken lopen door tot en met 2029.

Versterken Samenwerking

De Zeeuwse overheden werken samen binnen het Samenwerkingsplatform Omgevingswet Zeeland (SPOZ). In 2023 hebben we afspraken gemaakt over de onderlinge samenwerking bij het werken onder de Omgevingswet. In 2025 zullen we deze afspraken evalueren en zo nodig aanpassen. Dit doen we samen met andere ketenpartners (RUD/DCMR, gemeenten, waterschap, RWS, Veiligheidsregio en GGD). Daarnaast ondersteunt de Provincie een aantal regio's bij het organiseren van Omgevingstafels.

Doelstelling

Toerisme en recreatie: bestemming in balans

We werken aan een optimale beleving voor inwoners en gasten en een toekomstbestendige vrijetijdssector die duurzaam is en positief bijdraagt aan de omgeving en samenleving in Zeeland.

Acties

Effecten op leefomgeving betrekken bij recreatieve ontwikkelingen

- We voeren de belangrijkste aanbevelingen uit de evaluatie Kustvisie uit. Dit omvat de realisering van de vijf aandachtsgebieden.
- We adviseren over ruimtelijke plannen en ontwikkelingen.
- We stellen een meerjarige uitvoeringstrategie op voor de verduurzaming van de vrijetijdssector en maken afspraken over de uitvoering daarvan.
- We maken de landelijke "Leidraad Ruimte voor Recreatie en Toerisme" concreet voor Zeeland en nemen deze mee in het traject van het Ruimtelijk Arrangement en de gebiedenaanpak.

Stimuleren spreiden toerisme in tijd en ruimte

We zorgen met gemeenten voor het beheer, onderhoud én de productontwikkeling van het Routenetwerk Zeeland en de aansluiting met de landelijke netwerken.

Zorgen voor een toekomstbestendige sector met vitale bedrijven en ontwikkeling met kwaliteit

- We versterken de vitaliteit van recreatiebedrijven door een subsidie aan Economische Impuls Zeeland voor het 'Aanjaagprogramma Innovatie 2025-2027'. We zorgen voor de aansluiting met de landelijke netwerken.
- We faciliteren de oprichting van een 'Kennis- en Innovatienetwerk Toerisme'.

Zorgen voor divers aanbod

- We leveren een nieuw afwegingskader logiesaccommodaties dat voldoet aan de aanbevelingen evaluatie Kustvisie.
- We inventariseren welke ontwikkelkansen er zijn voor spreiding van het logies- en vrijetijdsaanbod buiten de kustzone.

Verbreden Zeeuwse identiteit en imago

We zorgen voor de doorontwikkeling van de toeristische marketingstrategie 2026. We dragen bij aan de uitvoering van toeristische marketing binnen de Merk Organisatie Zeeland (MOZ). Hierin houden we rekening met de behoeften van bestaande en toekomstige gasten.

Zorgen dat de meerwaarde van de vrijetijdssector breed bekend is en wordt ervaren

- Met de HZ/Kenniscentrum Kusttoerisme ontwikkelen we de kennis over de impact van de vrijetijdssector verder. We delen dit breed met overheden, ondernemers en inwoners.
- We zorgen voor een goed (technisch) beheer, beschikbaarheid en ontsluiting van alle data rondom de vrijetijdssector.

Doelstelling

Ruimtelijke kwaliteit: toekomstbestendig wonen in Zeeland

Het doel voor wonen is om een toekomstbestendige en duurzame woningvoorraad te creëren die voldoet aan de vraag in kwaliteit en kwantiteit.

Acties

Leegstaande Pandenregeling Investeringsagenda

Met de provinciale regeling Hergebruik Leegstaande Panden (HELP) subsidiëren we projecten die leegstaande panden hergebruiken voor wonen. Bijvoorbeeld kantoren, bankgebouwen, kerken en bedrijfsgebouwen. Het kan gaan om de verandering van een bestaand gebouw. Het kan ook om sloop en nieuwbouw van een vervallen gebouw.

Woonfonds Gebiedsgerichte Aanpak

Met de provinciale regeling gebiedsgerichte aanpak wonen (GAW) verstrekken we subsidie aan projecten in de bebouwde omgeving. Gebouwen en openbare ruimte worden door sloop of herstructurering omgezet in nieuwe woningbouwprojecten. Dit zorgt voor een aantrekkelijker leefomgeving.

Advies, onderzoek en monitoring wonen

De Provincie doet onderzoek naar de bevolkingsontwikkeling, woonkwaliteit en woonbehoefte onder andere via het kwalitatief woononderzoek. Daarnaast monitoren we de planvoorraad voor woningbouw, de nieuwbouw en de kwaliteit van de bestaande woningvoorraad. Deze kennis delen we met de betrokken partijen in de provincie.

Realisatie Woondeal/Woonagenda

In de Woondeal zijn afspraken gemaakt over de versnelling van de nieuwbouw. De Provincie ondersteunt gemeenten en andere betrokken partijen bij deze versnelling. Dit doen we onder andere via kennisontwikkeling, onderzoek, organiseren werkconferenties en ondersteuning bij het aanvragen van Rijkssubsidies. Door gebrek aan personeel en expertise bij de gemeenten lopen woningbouwprojecten soms vertraging op. De Provincie heeft hiervoor een regeling opengesteld om financiële steun te bieden voor de tijdelijke inhuur van capaciteit en externe expertise.

Versnelling Flexwoningen

We ondersteunen de Zeeuwse gemeenten bij kennisontwikkeling, pilots en projecten voor de realisatie van flexwoningen. Deze woningen zijn bedoeld voor starters, spoedzoekers en tijdelijke huisvesting van buitenlandse werknemers.

Cofinanciering Rijksregelingen wonen

Voor de versnelling van woningbouw heeft het Rijk de Woningbouwimpuls en Volkshuisvestingsfonds opgesteld. De provincie helpt Zeeuwse gemeenten met € 200.000 als het Rijk subsidie toekent. Met deze steun willen we de kans op subsidie van het Rijk vergroten.

Doelstelling

Milieu: Woon- en werkklimaat zijn versterkt

Via beleid en uitvoering van milieutaken wordt ingezet op het beschermen en het versterken van de milieukwaliteit van onze fysieke leefomgeving. Uitdaging is om hiermee de milieukwaliteit te versterken terwijl de economische belangen niet uit het oog worden verloren. Dit doet de Provincie samen met andere overheden en maatschappelijke partners. De uitvoerende milieutaken zijn gemandateerd aan de RUD Zeeland en voor de Brzo taken aan de DCMR.

Het Milieuprogramma en het VTH programma dragen bij aan een schone, gezonde en veilige leefomgeving.

Acties

Uitvoeren Milieuprogramma 2023-2027

PS heeft dit Milieuprogramma vastgesteld in februari 2023. Bij het Milieuprogramma hoort een meerjarenplanning voor de acties en een monitoring. In 2025 voeren we de acties uit voor dat jaar. We rapporteren in een aparte monitor over het Milieuprogramma. Deze jaarlijkse monitoringsrapportage wordt in het tweede kwartaal opgeleverd. Elk thema uit het Milieuprogramma heeft eigen doelen en acties. Aan onderstaande acties geven we in 2025 extra aandacht en dragen bij aan het behalen van doelstellingen per thema:

1. Permanente verbetering van de Luchtkwaliteit

Provincie Zeeland heeft, zoals alle deelnemers aan het Schone Lucht Akkoord (SLA), een decentraal uitvoeringsplan SLA opgesteld. In dit plan staan acties en maatregelen genoemd die we inzetten om de luchtkwaliteit te verbeteren.

Belangrijke acties daarin zijn:

- Vermindering van emissies van mobiele werktuigen.
- Vermindering van emissies door verkeer en vervoer.
- Vermindering van emissies veroorzaakt door de industrie door bij het verlenen van vergunningen minimaal Beste beschikbare technieken (BBT) voor te schrijven.
- Uit het SLA het thema participatie: scholenproject fijnstof en metingen door apparatuur van burgers (burgersensormetingen).

Voor het reguleren van emissies voeren de omgevingsdiensten de volgende acties uit:

- Vergunningverlening onderkant range BBT.
- Controlemetingen emissies uit industriële schoorstenen.
- Controle van diffuse emissies en lekverliezen van verontreinigende stoffen.
- Volgen van de feitelijke luchtkwaliteit (monitoring).

2. Geluid

Beperken van uitbreiding van de geluidsproductie. In 2025 maken we een plan van aanpak voor wegverkeerslawaai in opvolging van het actieplan geluid en maken we afspraken met gemeenten over het voorkomen van nieuwe bronnen van laag frequent geluid.

3. Omgevingsveiligheid

Het zoveel mogelijk beperken van risico's die verbonden zijn aan de opslag, productie, bewerking en het transport van gevaarlijke stoffen.

Gelet op de energietransitie en de daarmee gepaard gaande toename van transport en opslag van gevaarlijke stoffen zoals ammoniak voeren we een milieuverkenning uit om zodoende alle belangen (maatschappelijk, economisch en milieutechnisch) te kunnen afwegen tussen enerzijds energietransitie in zijn algemeenheid en anderzijds de concrete invulling hiervan.

4. Zeer zorgwekkende stoffen (ZZS)

Bij nieuwe activiteiten met potentieel (p) ZZS wordt de emissie geminimaliseerd en bij uitbreiding van bestaande activiteiten blijft de emissie op ten hoogste het bestaande vergunde niveau (stand-still). Dat doen we door in te zetten op:

- Vergunningverlening aan de hand van het voorschrijven van BBT en minimalisatie van emissies voor te schrijven.
- Toezicht en handhaving op (geactualiseerde) vergunningen.
- Maatwerkvoorschriften als emissies maximaal toelaatbaar risico overschrijden.
- Vergunningverlening met minimalisatieverplichting, ook voor potentieel ZZS.

Verbeteren van de waterkwaliteit (en bijdragen aan het behalen van de doelstellingen uit de Kaderrichtlijn Water) door reguleren indirecte lozingen, dit doen we concreet door de volgende acties in gang te zetten:

- Omgevingsdiensten krijgen de opdracht om op basis van een risicoanalyse de toezichtplannen te optimaliseren
- Vermindering van (p)ZZS in afvalwaterstromen (en dit middels vergunningen voor te schrijven of via toezicht op toe te zien dat het gehalte (p)ZZS in afvalwaterstromen lager wordt).

5. Robuuste RUD

Samen met de andere bevoegde gezagen (gemeenten) uitvoering geven aan het plan-van-aanpak Robuuste RUD. Daarbij worden ook expliciet de aanbevelingen vanuit het IBP-VTH programma meegenomen om het VTH-stelsel als geheel te versterken en robuuster te maken.

Trendindicatoren

Trendindicatoren	Stand 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025	Einddoel
Aantal overnachtingen toeristische gasten	13,4 miljoen	13,4 miljoen	13,4 miljoen	Geen streefdoel
Aantal overnachtingen vaste gasten	8,0 miljoen	8,0 miljoen	8,0 miljoen	Geen streefdoel
Draagvlak voor toerisme onder de Zeeuwse inwoners (Gemeten steun voor toerisme onder de Zeeuwse inwoners)	Geen vergelijk op provinciaal niveau nog mogelijk. Aan de kust en in het binnenland is het draagvlak verschillend.	70%	70%	75%
Tevredenheid over beleving van Zeeland	8,4 (CBS vakantieonderzoek)	8,1	8,1	Minimaal 8,1 (landelijk gemiddelde)
Aantal banen	16.570	16.600	16.700	16.700 (opvang personeelstekort)

Met de komst van een nieuw milieuprogramma (2023-2027) is team milieu de wijze van monitoren, evalueren en rapporteren aan het veranderen en ontwikkelen. De resultaten worden jaarlijks voorgelegd in een apart document.

Doelindicatoren

Doelindicator	Indicator	Stand 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025	Einddoel
Toeristische bestedingen (verblijfsbezoek)	De bestedingen gedaan door toeristen of ten behoeve van toeristen voor, tijdens en na de reis en het verblijf op de plaats van	€ 1,13 miljard	€ 1,13 miljard	Behoud niveau bestedingen 2023	Behoud niveau bestedingen

	bestemming voor Zeeland				
Vrijtijdsactiviteiten (dagbezoek)	De bestedingen gedaan door Nederlanders (incl. Zeeuwen), Belgen en Duitsers tijdens vrijetijdsactiviteiten in Zeeland, langer dan een uur, zonder verblijf.	€ 2,74 miljard	€ 2,74 miljard	Behoud niveau bestedingen 2023	Behoud niveau bestedingen
Aantal nieuwe woningen	Het aantal nieuwe woningen: in de Zeeuwse woondeal is de afspraak 16.500 woningen te bouwen of toe te voegen tot eind 2030.	2.252	1.770	1.810	16.000 (2023)
Betaalbare woningen	Het aandeel betaalbare woningen: in de Zeeuwse woondeal is de afspraak dat tweederde van de nieuwe woningen in Zeeland betaalbaar is.	47%	60,8%	66,7%	66,7% (2023)
Sociale huur	Het aandeel sociale huur: in het kader van de Zeeuwse woondeal is het percentage sociale huurwoningen van de totale bruto toevoeging aan woningen meer dan het huidige percentage van 22%.	18%	> 22%	> 22%	> 22%
Ouderenhuisvesting	Het aandeel: Nultredenwoningen Geclusterde woningen Zorggeschikte woningen In de Zeeuwse woondeal zijn afspraken gemaakt over het aantal in 2030 (zie kolom einddoel)	578 203 105	niet van toepassing	niet van toepassing	3.340 1.040 975
Gezondheidswinst door vermindering van concentraties luchtvervuilende stoffen.	Daling van concentraties vervuilende stoffen in de lucht in het algemeen, en richting WHO advieswaarden voor die stoffen waarvoor deze advieswaarden zijn vastgesteld.	De uitstoot van vervuilende stoffen naar de lucht is gedaald. Concentraties van gemeten stoffen op de (Zeeuwse) meetstations in Zeeland laten een dalende trend zien en bovendien wordt aan de (wettelijke) Europese grenswaarden.	Verdere vermindering van concentraties van luchtvervuilende stoffen waar monitoring op plaatsvindt richting WHO advieswaarden. Gezondheidswinst op basis van de indicator en voortgangsrapportage van het Schone Lucht akkoord (SLA),	Verdere vermindering van concentraties van luchtvervuilende stoffen waar monitoring op plaatsvindt richting WHO advieswaarden. Gezondheidswinst op basis van de indicator en voortgangsrapportage van het Schone Lucht akkoord (SLA).	Permanente verbetering van luchtkwaliteit met gezondheidswinst tot gevolg.

Beperken van de uitbreiding van geluidsproductie.	Aantal geluidgehinderden vanwege wegverkeerslawaaï .	Om fluctuaties uit te sluiten worden afname berekeningen 5-jaarlijks uitgevoerd. In 2022 zijn huidige geluidsbelastingkaarten gemaakt. In 2023 is gestart om de benodigde data voor het vaststellen van de GPP's (geluidproductieplafonds) in beeld te brengen	In 2024 alle data benodigd voor de vaststelling van de GPP's compleet hebben.	Om jaarlijkse fluctuaties uit te sluiten is gekozen voor het maken van geluid-berekeningen over een periode van 5 jaar. In 2027 volgt een update waarbij actuele verkeerstellingen worden gebruikt. Streefwaarde 2027 is tenminste gelijk t.o.v. 2022 waarbij gestreefd wordt naar een afname met 10%.	In 2027 tenminste gelijk t.o.v. 2022, streven naar afname met 10%.
Het zoveel mogelijk beperken van risico's die verbonden zijn aan de opslag, productie, bewerking en het transport van gevaarlijke stoffen.	Aantal ongevallen met gevaarlijke stoffen met effecten buiten de inrichting.	De gegevens over 2023 worden door het Ministerie van I&W openbaar gemaakt in de Staat van de Veiligheid Brzo- bedrijven 2023. Dit zal in het najaar van 2024 zijn.	Er zijn geen ongevallen met gevaarlijke stoffen met effecten buiten de inrichting geweest.	Er zijn geen ongevallen met gevaarlijke stoffen met effecten buiten de inrichting geweest.	Er zijn geen ongevallen met gevaarlijke stoffen met effecten buiten de inrichting geweest.
Voorkomen van (potentieel) zeer zorgwekkende stoffen (ZZS) in het milieu.	Totaal vergunde emissies van pZZS en ZZS per bedrijf met bestaande emissies.	De omgevingsdiensten hebben de inventarisatie van (p)ZZS emissies afgerond. In 2023 zijn er geen nieuwe vergunningen verleend met emissies boven het MTR-niveau.	Voorkomen van nieuwe (potentieel) zeer zorgwekkende stoffen (ZZS) in het milieu en verminderen van bestaande emissies.	Voorkomen van nieuwe (potentieel) zeer zorgwekkende stoffen (ZZS) in het milieu en verminderen van bestaande emissies.	Voorkomen van nieuwe (potentieel) zeer zorgwekkende stoffen (ZZS) in het milieu en verminderen van bestaande emissies.
CO2 uitstoot bij bedrijven in Zeeland is met 55% afgenomen in 2030 ten opzichte van 1990	CO2 uitstoot van bedrijven	Niet bekend	55% afname in 2030 ten opzichte van 1990.	55% afname in 2030 ten opzichte van 1990.	CO2 uitstoot bij bedrijven in Zeeland is met 55% afgenomen in 2030 ten opzichte van 1990. Reductie CO2-uitstoot bij bedrijven door energiebesparing
De RUD Zeeland is robuust.	Het oordeel van de visitatiecommissie over de robuustheid van de RUD Zeeland.	In 2023 is gewerkt aan het opstellen van een plan van aanpak voor het robuust maken van de RUD Zeeland.	Indienen van een door het Algemeen Bestuur van de RUD Zeeland vastgesteld plan van aanpak voor het robuust maken van de RUD Zeeland bij het ministerie.	Implementatie plan van aanpak robuustheid RUD Zeeland ligt op schema.	De RUD Zeeland is per 1 april 2026 robuust, overeenkomstig een positief rapport van de visitatiecommissie .

Gedetailleerde informatie over voortgang is terug te vinden in de monitoringsrapportage van het milieuprogramma.

Wat mag het kosten?

(Bedragen x € 1.000)

Doelstelling	Begroting 2025
Lasten	
020105-Ruimtelijke kwaliteit: werken met de Omgevingswet	376
020106-Milieu: Woon- en werkklimaat zijn versterkt	13.990
020107-Ruimtelijke Kwaliteit: toekomstbestendig wonen in Zeeland	4.326
020108-Toerisme en recreatie: bestemming in balans	942
020109-Ruimtelijke kwaliteit: omgevingsvisie en verordening, advies	4.324
020110-Ruimtelijke kwaliteit: toekomstbestendige bedrijventerreinen	2.065
029999-Ambtelijke inzet	2.731
Totaal Lasten	28.753
Baten	
020105-Ruimtelijke kwaliteit: werken met de Omgevingswet	24
020106-Milieu: Woon- en werkklimaat zijn versterkt	1.327
020107-Ruimtelijke Kwaliteit: toekomstbestendig wonen in Zeeland	260
020109-Ruimtelijke kwaliteit: omgevingsvisie en verordening, advies	2.282
020110-Ruimtelijke kwaliteit: toekomstbestendige bedrijventerreinen	400
Totaal Baten	4.292
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-24.461
Onttrekkingen	
980299 Bestemmingsreserves-Pr.2	-11.295
Toevoegingen	
980299 Bestemmingsreserves-Pr.2	-
Mutaties reserves	11.295
Resultaat na bestemming	-13.165

3 Programma Balans in landelijk gebied

Inleiding en ontwikkelingen

Het Zeeuws Gebiedsprogramma en het Programma Natuur vormen de basis voor ons natuur- en landbouwbeleid. Daarvoor is 74 miljoen euro aan rijks geld beschikbaar. Daarmee verbeteren we de natuur binnen en buiten de Natura 2000-gebieden, gaan we aan de slag met de opgaven in het landelijk gebied.

Daarnaast geven we uitvoering aan het Programma uitvoering landelijk gebied. Daarmee versterken we de interne uitvoeringskracht, onder andere door meer gebiedsgericht te werken.

Met het Programma Natuur en het Zeeuws Gebiedsprogramma zetten we in op een volhoudbare landbouw en een verbetering van de kwaliteit van onze natuur. Beide programma's zijn aanvullend op het landbouw- en natuurbeleid. Die richten zich op volhoudbare landbouw, natuurbescherming, -beheer en -herstel. Belangrijke Zeeuwse aandachtspunten bij de inzet op volhoudbare landbouw zijn:

- Het verbeteren van de beschikbaarheid van zoet water.
- Het verbeteren van de bodemkwaliteit in relatie tot plaats specifieke bemesting.
- Het verder ontwikkelen van de gewasbescherming in relatie met de functionele agrobiodiversiteit.

Als wij dit samen met de sector kunnen invullen en verzilveren zal dat tegelijkertijd leiden tot het terugdringen van verliezen van veldemissies en uitspoeling (waterkwaliteit). Daarnaast zullen wij ons inspannen de keten intensiever te betrekken bij het verder ontwikkelen van dit perspectief.

Verdienvermogen van de agrarische ondernemer is namelijk een onlosmakelijk onderdeel van een volhoudbare landbouw.

De natuur in Zeeland is verweven met de verschillende Zeeuwse waardevolle landschappen. De natuur binnen deze landschappen is in kwaliteit en omvang nog niet op orde. Met name de staat van instandhouding van soorten en habitats van buitendijkse gebieden (kust- en deltawateren), delen van de duinen en het agrarisch gebied zijn matig tot zeer ongunstig. De Zeeuwse natuurmonitor laat zien dat de huidige beleidsinspanningen effect hebben. Maar een extra inspanning is noodzakelijk. We blijven daarom inzetten op:

- Het op orde houden van de basis: bescherming van de natuur en inzet op een actief natuurbeheer, faunabeheer en soortenbeleid.
- Het nakomen van de gemaakte afspraken voor natuurherstel en –ontwikkeling.
- Het benutten van kansen voor herstel van de biodiversiteit (Vogel- en Habitat Richtlijn).

Om tot echt herstel van de biodiversiteit te komen is meer nodig dan alleen bescherming van de bestaande natuur. Dat wat verdwenen is vraagt, waar mogelijk, om herstel. Binnen de wettelijke kaders onderzoeken we of we elke soort of habitat tot elke prijs in Zeeland moeten behouden, zonder afbreuk te doen aan de biodiversiteit.

Bij het formuleren van doelen en uitvoeren van acties in 2025 zijn we afhankelijk van de invulling van het hoofdlijnenakkoord en de regeerprogramma's van het Rijk. De koers van het Rijk is gewijzigd. Met het verdwijnen van het transitiefonds voor het landelijk gebied komen er minder middelen beschikbaar. Maar de opgaven op het gebied van zoet water beschikbaarheid, klimaat, biodiversiteit en stikstof zijn niet veranderd. Daarom gaan wij in 2025 verder met de uitvoering van de programma's, samen met onze gebiedspartners, bewoners, ondernemers en toeristen. Juist in een voor het landelijk gebied uitdagende tijd is het belangrijk om hen te blijven betrekken bij het landelijk gebied, de natuur en de landbouw. We blijven samen investeren in de aantrekkelijkheid en de beleefbaarheid van het landelijk gebied. Wij staan daarbij een integrale, brede aanpak van het landelijk gebied voor. Het gebiedsbeleid speelt daarbij een vooraanstaande rol. We blijven daarom inzetten op de vastgestelde Nota Natuurbeleving, maar doen een stap terug met betrekking tot ambtelijke inzet, zoals besloten in

de voorjaarsnota 2024. Na het verkrijgen van de status Unesco Geopark voor de Schelde Delta in 2024, wordt deze status in 2025 verder vormgegeven.

Speerpunten

In 2025 ligt onze nadruk op het uitwerken en uitvoeren van de (koploper)maatregelen uit het Programma Natuur en het Zeeuws Gebiedsprogramma. Daarbij speelt het verder professionaliseren van uitvoeringskracht en gebiedenbeleid een belangrijke rol. Speerpunten zijn dan ook:

- Uitbouwen en professionaliseren van de uitvoeringsorganisatie landelijk gebied.
- Uitvoeren maatregelen Programma Natuur.
- Uitwerken gebiedsprogramma en starten met uitvoeren koplopersmaatregelen.

Daarnaast blijven we uitvoering geven aan de realisatieopgave natuurnetwerk, de natuurherstelmaatregelen en de monitoring.

Beleidskader

- [*Uitvoeringsprogramma Landelijk gebied 2021 - 2030*](#)
- [*Omgevingsvisie 2021*](#)
- [*Natuurbeheerplan Zeeland*](#)
- [*Beheerplannen Natura2000*](#)
- [*Nota Natuurbeleving en -branding*](#)
- [*Natuurlijk genieten in Zeeland ! Nota Toegankelijkheid Zeeuwse Natuurgebieden*](#)
- [*Beleidsnota Natuurwetgeving*](#)
- [*Economische Agenda*](#)
- [*Nota Grondbeleid*](#)
- [*Natuurrapportage Zeeland*](#)
- [*Actieplan behoud Zeeuwse soorten*](#)
- [*Plan van aanpak Exotenbestrijding*](#)
- [*Zeeuws Gebiedsprogramma*](#)
- [*Programma Natuur 1e en 2e fase*](#)
- [*Natuurdoelanalyses*](#)

Reguliere taken

- Subsidieverlening voor natuurbeheer.
- Subsidieverlening agrarisch natuurbeheer aan Collectief Poldernatuur, die vergoedingen aan agrariërs uitkeert.
- Subsidieverlening aan de Faunabeheer Eenheid, die faunabeheerplannen opstelt en uitvoert.
- Het opstellen en/of actualiseren van Natura 2000 beheerplannen.
- Het verder realiseren van het Natuurwerk Zeeland.
- Uitvoering van de wettelijke taken en vergunningverlening in het kader van de omgevingswet voor gebiedsbescherming en soortenbescherming, waaronder ook het fauna- en exotenbeleid.
- Opstellen en evalueren van beleidsregels voor gebieds- en soortenbescherming.
- Integrale Kosten Subsidie verstrekken aan IVN/De Zeeuwse Natuur, Nationaal Park Oosterschelde, Stichting Het Zeeuwse Landschap, Stichting Landschapsbeheer Zeeland en Terra Maris.
- Zelfrealisatie, verwerving en vervreemding van gronden en tijdelijk beheer van gronden in combinatie met landbouwkundige structuurverbetering.
- Monitoring en beoordeling van natuurkwaliteit.
- Rapportage aan de Minister, de Tweede Kamer en Provinciale Staten via de jaarlijkse Voortgangsrapportage Natuur.

Maatschappelijk effect

Versterken van de biodiversiteit, het realiseren van een volhoudbare landbouw en een kwalitatief hoogwaardige voedselvoorziening, samen met andere partijen.

Doelstelling

Natuurontwikkeling

In het natuurpact is afgesproken met het Rijk dat provincies het Natuurnetwerk Nederland afronden in 2027. We doen dit om de biodiversiteit te verbeteren. Hierbij richten wij ons met name op de typisch Zeeuwse natuur die bestaat uit zout/brakke natuur en natuur die hoort bij het typisch Zeeuwse krekken- en duingebied. De begrenzing van het natuurnetwerk en de inrichting zijn dan ook zodanig dat soorten die bij deze natuurdoelen horen er hun plek kunnen vinden.

Acties

Vrijwillige verwerving van (landbouw)gronden ten behoeve van het Natuurnetwerk Zeeland door onder andere inzet kavelruilbureau en grondbank

Starten met de verkoop van de eerste hectares ingerichte natuur.

Realisatie van resterende hectares ontwikkelingsopgave Natuurwerk Zeeland via onder andere de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL) en de Subsidieregeling Grondverwerving Natuurnetwerk Zeeland (SGNZ)

- Realiseren 30 hectare nieuwe natuur Smitsschorre (Axel).
- Voorbereiden realisatie circa 30 hectare nieuwe natuur Passageule (diverse terreinen West Zeeuws-Vlaanderen).
- Versnellen verwerving via actief benaderen van eigenaren.

Vervreemden door provincie verworven en ingerichte natuur

Overdragen van verworven en ingerichte gronden aan een particuliere beheerder of een terreinbeheerder. De aktes voor de daadwerkelijke vervreemding passeren naar verwachting in 2026 bij de notaris.

Doelstelling

Natuurbeheer

Het Zeeuwse natuurbeleid zet in op het behouden en versterken van de Zeeuwse natuur en de biodiversiteit. Daaronder valt het stimuleren en subsidiëren van eigenaren en beheerders, het beheer van fauna en exoten, het stimuleren en subsidiëren van soortenprojecten, het natuurinclusief werken en het monitoren van de Zeeuwse natuur en biodiversiteit.

Voor de uitvoering van het provinciale natuurbeleid beschikt de provincie over een eigen subsidiestelsel voor Natuur- en Landschapsbeheer (SNL). Net Natuurbeheerplan Zeeland beschrijft waar de natuurgebieden van het Natuurnetwerk Zeeland (NNZ) zich bevinden, welke doelsoorten en leefgebieden worden onderscheiden en welk type natuur op welke locaties aanwezig is. Op basis van het Natuurbeheerplan kunnen subsidies voor SNL worden verleend.

De Faunabeheereenheid Zeeland coördineert het faunabeheer. In geval van faunaschade kan in bepaalde situaties een beroep worden gedaan op een tegemoetkoming. Voor de bestrijding en het beheer van exoten is een actieplan opgesteld dat momenteel wordt uitgevoerd.

Onderdeel van de beleidscyclus is het monitoren en evalueren van het natuurbeleid. Samen met terreineigenaren en soortenorganisaties worden er inventarisaties uitgevoerd, data opgeslagen en verwerkt tot informatie voor analyses en evaluaties. In het Monitoringsplan Zeeland is opgenomen hoe dit wordt gedaan en welke informatie nodig is om bijvoorbeeld de natuurkwaliteit en biodiversiteit te kunnen beoordelen.

Acties

Het Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL) toepassen om natuurbeheer in natuurgebieden te vergoeden en aan te sturen volgens het vastgestelde beleidskader uit het Natuurbeheerplan

- Uitbreiden natuurgebieden, waarvoor subsidiebeschikkingen worden afgegeven, met ruim 50 ha. Het betreft enkele particuliere natuurbeheerders die zijn aangesloten bij het Natuurcollectief Zeeland, Vereniging Natuurbeheer Groot Eiland, gebieden van Stichting Het Zeeuwse Landschap en Natuurmonumenten.
- Actualiseren Natuurbeheerplan Zeeland

Het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) toepassen voor agrarisch natuurbeheer op landbouwgronden via het collectief Poldernatuur

- Uitbreiden van het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) op landbouwgronden via het collectief Poldernatuur Zeeland in de categorie water met akkerranden langs primaire waterlopen.
- Realiseren extra agrarisch natuurbeheer bij kwetsbare natuurgebieden De Manteling en de Kop van Schouwen door nieuwe subsidieregeling 'Natuurelementen op Landbouwgrond'.

Bestrijding van schade veroorzaakt door beschermde soorten en zorgdragen voor de uitkering van schadevergoedingen voor fauna

- Onderbouwen van schade door alle beschermde soorten door extra taxaties.
- Opstellen van een nieuw stelsel voor jacht, beheer en schadebestrijding, samen met IPO en LVVN. Doel is een transparanter, duidelijker stelsel.
- Aanpassen voorwaarden voor uitkering van faunaschadevergoedingen met omgevingsfactoren. Doel is een eerlijker systeem. De uitbetaling van tegemoetkomingen geschiedt door BIJ12. Het doel is om 85% van de schades binnen de termijn af te handelen.
- Opstellen nieuw 'Faunabeheerplan damhert en ganzen.'
- Investeren in de bescherming van vee tegen wolvenschade via subsidie. In 2025 stelt de Provincie onverminderd noodsets ter beschikking tegen wolvenschade ingeval van nood. Tevens is er ruimte voor pilots als het gaat om innovatieve, preventieve maatregelen.

Monitoring van natuurgebieden volgens landelijke afspraken en het provinciaal monitoringsplan 'Monitoring natuur en biodiversiteit'

- Opstellen Monitoringsplan Zeeland Breed 2025-2031.
- Ontwikkelen monitoringsplannen voor de Natura 2000-gebieden waarvoor de Provincie Zeeland de verantwoordelijkheid draagt.
- Opstellen Natuurrapportage 2025, waarin we de staat van de natuur in kaart wordt gebracht en de voortgang van het natuurbeleid geëvalueerd.

Aanpak van invasieve exoten door middel van preventie, eliminatie en beheer

- Bestrijden van onder andere de Aziatische hoornaar en de rosse stekelstaart.
- Onderzoek naar effectieve bestrijdingsmaatregelen tegen watercrassula.
- Er wordt ruimte gecreëerd voor onderzoek naar andere invasieve soorten en het starten van nieuwe beheer- of elimineermaatregelen. In de loop van het jaar kunnen er ook nieuwe invasieve exoten in Zeeland gemeld worden. Soorten met een zogenaamde eliminatieplicht worden dan zo snel mogelijk verwijderd.
- De werkgroep invasieve exoten betreft overheden, terreinbeheerders en andere belanghebbende op provinciaal niveau.

Actueel houden van N2000 beheerplannen

- Vaststelling van het conceptbeheerplan voor de Manteling van Walcheren.
- Opstarten beheerplanproces voor de Drie Kreken, 't Zwin en de Yerseke en Kapelse Moer. Voor 't Zwin worden onderzoeken van de Ecologische Autoriteit uitgevoerd, waaronder een grensoverschrijdende LESA gecombineerd met een watersysteemanalyse. In 2024 is voor de Deltawateren het beheerplanproces gestart, waarna in 2025 per gebied de vrijstellingentoets, doeluitwerking en een notitie reikwijdte en detailniveau worden voorbereid, met betrokkenheid van stakeholders.

Uitwerken van bijzondere onderwerpen via onder andere beleidsregels activiteiten binnen N2000

- Afronden van onderzoeken inzake alternatieve locaties voor het snijden van zeegroenten binnendijs.
- Opstellen nieuw beleid voor het rapen van schelpdieren.
- Bijstellen beleidsregels inzake proceswater en tarra.

Voeren van actief soortenbeleid via onder andere realisatie van projecten

- Uitvoeren maatregelen om kwetsbare en bedreigde Zeeuwse soorten te stimuleren en te behouden. Daarbij is er ook ruimte voor onderzoek, monitoring en communicatie/voorlichting.
- Uitvoeren projecten voor kustbroedvogels (vermoedelijk visdief, plevieren en scholekster), boerenlandvogels (zoals de zomertortel).
- Verkennen project bloemdijken, waarbij een belangrijke impuls wordt gegeven aan de biodiversiteit (onder andere bestuivende insecten, vlinders en bloemdijkplanten). In dit beoogde project wordt samengewerkt tussen natuurorganisaties en agrariërs.

Doelstelling

Natuurherstel

Voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen voor soorten en habitats uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn, moeten herstelmaatregelen getroffen worden in de Natura 2000-gebieden (en deels ook daarbuiten). Deze maatregelen zijn gericht op het herstel van natuurwaarden in de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. Gezien de uitkomsten van natuurdoelanalyses, de maatschappelijke discussie rond het stikstofdossier en de afstand tot het doelbereik vraagt dit in ieder geval een voortzetting van de focus op natuurherstel.

Acties

Uitvoeren van natuurherstelmaatregelen in of nabij Natura2000-gebieden zoals vastgelegd in de (ontwerp) Natura 2000-beheerplannen en Natuurdoelanalyses

- Uitvoeren van de natuurherstelmaatregelen en maatregelen uit het programma natuur.
- Bestrijden exoten in diverse natuurgebieden.
- Maatregelen treffen om de waterhuishouding in diverse natuurgebieden te verbeteren.
- Aanvullend maaibeheer en begrazing in diverse natuurgebieden.
- Maatregelen treffen ter bevordering van het broedsucces.

Uitvoeren van nazorgprojecten in of nabij Natura 2000-gebieden na de uitvoering van herstelmaatregelen

Verlenen van nazorg na verwerving en inrichting van gronden voor het Natuurnetwerk Zeeland. Dit zijn projecten die voorkomen uit gewenste aanpassingen, bijvoorbeeld als een systeem niet werkt zoals verwacht werd.

Uitvoeren maatregelenpakketten uit het Zeeuwse gebiedsprogramma, startende met de koploperprojecten

Starten met de uitvoering van maatregelen uit het gebiedsprogramma. In 2024, 2025 en 2026 worden de koplopermaatregelen uitgevoerd:

- Cursus en coaching bodemverbetering (technische inhoudelijke coaching op bodemverbetering).
- Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's) aanpak uitwerken, Biodiversiteitsmonitoring Akkerbouw Zuidwestelijke Delta.
- Ontwikkelen regionale keten eiwit- en biobased teelten en stimuleren eiwit-en biobased teelten in Grenspark Groot Saeftinghe.
- Uitwerken stimuleringsplan biologische landbouw.
- Groenbeheer openbare ruimte.
- Slim real-time meetnetwerk.
- Regelbare drainage.
- Plaatsen van zoet / zout stuw en aanpassing systeem.
- Erfplus.
- Opleiden veldcoördinatoren.

Opzetten en uitbouwen van gebiedenaanpak

- Opstellen van een gedeeld toekomstbeeld en dynamische uitvoeringsagenda voor de 5 integrale gebiedenaanpakken.
- Doorontwikkelen van de integrale gebiedenaanpak.
- Onderzoeken in welke andere gebieden een gebiedenaanpak uitgerold kan worden.

Opstellen en uitwerken van Natuurdoelanalyses

Uitvoeren acties uit de natuurdoelanalyses (onder andere onderzoek en natuurherstel).

Uitvoeren projecten en onderzoeken uit het Programma Natuur

- Starten met uitvoering SPUK 2 van het programma natuur.
- Uitvoeren van resterende maatregelen van SPUK 1. Hierbij gaat het om kwaliteitsverbetering binnen bestaande N2000 gebieden en daarnaast maatregelen buiten bestaande natuur zoals groen blauwe dooradering of maatregelen om het natuurnetwerk Zeeland te versterken. Hydrologische maatregelen, versnelling van verwerving en inrichting, aandacht voor de gebieden rondom natuurgebieden en verbinding tussen gebieden hebben hierbij onder andere de aandacht.

De planning van uitvoering wordt jaarlijks door GS vastgesteld. Een uitputtende lijst van maatregelen is onderdeel van de aanvraag Programma Natuur. Conform die lijst wordt de uitvoering vormgegeven.

Doelstelling

Natuurbeleving, -verbreding en -verbinding

We gaan de natuur en het landschap in Zeeland beter bekend en beleefbaar maken. Dit doen we door een betere spreiding van bezoekers over de natuurgebieden in Zeeland. Daarbij houden we rekening met de kwetsbaarheid van gebieden en natuurwaarden. Ook zoeken we naar verbindingen tussen mens en natuur en werken we toe naar een natuur-inclusieve samenleving.

Acties

Realiseren 90% toegankelijkheid en/of beleefbaarheid van natuurgebieden

- Toekennen van openstellingsbijdragen aan terreinbeheerders voor de gebieden die toegankelijk en/of beleefbaar zijn.
- Monitoren via jaargesprekken met beheerders of 90% van de gebieden op die manier beleefbaar of toegankelijk is.
- Realiseren van fysieke maatregelen om te voorzien in de beleefbaarheid van natuurgebieden. Entrepunten rond de Oosterschelde zijn daarvan een voorbeeld.

In 2025 wordt de huidige openstelling gecontinueerd en wordt bij nieuwe gebieden de toegankelijkheid en/of beleefbaarheid geborgd middels de openstellingsbijdrage.

- Bijdragen aan projecten rond beleefbaarheid via de uitbouw van het Geopark en de IKS subsidie voor het Nationaal Park Oosterschelde en de Zeeuwse Natuur.

In de praktijk brengen van de ontwikkelde brandingstrategie, samen met natuur- en toeristisch-recreatieve organisaties

- Versterken van de toegankelijkheid en beleefbaarheid van de Zeeuwse natuur via bestaande samenwerkingsverbanden, zoals "de Zeeuwse Natuur", Geopark of gebiedenbeleid.
- Inzetten op promotie van natuur en landschap in Zeeland via team Zeeland Marketing (zeelandvisit.com) en het kernteam Toeristisch Zeeland, de social media kanalen van de Provincie en de Zeeuwse natuurorganisaties.
- Natuurbeleving aanmoedigen in die gebieden in Zeeland die meer bezoekers kunnen gebruiken (spreiding van bezoekers in tijd en ruimte over Zeeland) via marketingcampagnes, natuuractiviteiten en excursies. De ontwikkelde brandingstrategie wordt hierbij als uitgangspunt genomen.

Vormgeven van UNEXCO Geopark status

Verder vormgeven aan de status Geopark door gebieden voor inwoners en bezoekers beter zichtbaar te maken. We doen dat onder andere door:

- Het ontwikkelen van algemene communicatiematerialen.
- Het organiseren van partnerbijeenkomsten, themabijeenkomsten, werkgroepbijeenkomsten.
- Informatievoorziening aan de Zeeuwse geosites (UNESCO erkende plekken), educatief materiaal en beleefobjecten om zo integraal het verhaal van ontstaan, natuur en de mens daar te vertellen. Dit gezamenlijk met de beheerende organisaties.
- Het realiseren van een entreepunt met thema getij langs de Oosterschelde nabij de stormvloedkering.
- Cofinanciering van de officiële Geopark onthaalpoorten in Zeeland (Terra Maris, Watersnoodmuseum) om echt als onthaalpoort te kunnen gaan fungeren.
- Uitrol van twee lespakketten voor basisonderwijs via de Zeeuwse NME centra en de Zeeuwse scouting verenigingen gericht op Geopark en SDG's.
- Het voorzien van het bestaande wandel- en fietsnetwerk van het UNESCO keurmerk.
- Het verzorgen bijscholingscursussen voor bestaande gidsen van partnerorganisaties.

Via bestaande organisatievormen, zoals gebiedenbeleid of instellingen, betrekken van bewoners en vrijwilligers bij de natuur

- Bewoners en toeristen betrekken via de reguliere subsidies aan Stichting Landschapsbeheer Zeeland, Terreinbeheerders en Nationaal Park Oosterschelde. Dit gebeurt onder meer via gastheerschappen van het Nationaal Park Oosterschelde of projecten op boerenerven via SLZ.
- Invullen van het project Erfplus via het NPLG.
- Vormgeven aan het gebiedenbeleid. Het doel hierbij is om zoveel mogelijk bewoners en andere belanghebbenden erbij te betrekken. Het gebiedenbeleid wordt gebruikt om de koplopersprojecten uit het gebiedsprogramma en projecten uit het programma natuur uit te voeren.

Ondersteunen van het Nationaal Park Oosterschelde, Stichting Landschapsbeheer Zeeland en de Zeeuwse Natuur bij hun taken

Financieel ondersteunen van De Zeeuwse Natuur en Stichting Landschapsbeheer Zeeland via de integrale kostensubsidie. Het Nationaal Park Oosterschelde krijgt jaarlijks een financiële provinciale bijdrage om hun bestedingenplan te kunnen uitvoeren. Daarnaast levert de Provincie capaciteit aan het Nationaal Park Oosterschelde (secretariaat). Binnen de IKS/jaarlijkse subsidie dienen deze organisaties provinciale doelen, zoals natuurbeleving, versterking van biodiversiteit, educatie en landschapsbeheer en -onderhoud.

Invulling geven aan de agenda Natuurinclusief

- Gesprekken voeren met externe stakeholders over kansen en ambities om van onderop te werken aan een natuurinclusieve samenleving. We doen dit aan de hand van de Kansenkaart Natuurinclusief Zeeland. Deze gesprekken resulteren in een gezamenlijk ambitiedocument of een advies aan GS.
- Uitkomsten van gesprekken implementeren. Daarbij wordt, waar mogelijk, aansluiting gezocht bij landelijke initiatieven voortvloeiende uit de Agenda Natuurinclusief 2.0.

Doelstelling

Een volhoudbare landbouw

Zeeland kent op de lange termijn een volhoudbare landbouw. Een sector die economisch gezond is en produceert in evenwicht met de natuurlijke omgeving. Hiervoor ondersteunen we ondernemers en organisaties die aan de slag willen met belangrijke thema's als bodem, water, biodiversiteit, innovatie etc. Het GLB/NSP programma is hiervoor een belangrijke financieringsbron. De beleidsmatige basis is ons Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied. Dit programma wordt thans herijkt.

Acties

Ondersteunen van initiatieven die bijdragen aan het herstel en beter benutten van functionele agrobiodiversiteit

De natuurlijke omgeving is mede bepalend in het producerend vermogen van onze landbouwgronden. Een grote biodiversiteit (zowel ondergronds- als bovengronds) is zowel voor de landbouw als voor de natuur van groot belang.

- Minimaal twee projecten stimuleren vanuit de subsidieregeling samenwerking voor innovatie.
- Sturing geven aan de beleidsdoelen op het gebied van functionele agrobiodiversiteit.
- Extra inzetten op onderzoek/projecten naar maatregelen die eenvoudig toepasbaar zijn voor landbouwers op het gebied van financiële investeringen en uitvoering. Voor toekomstige projecten/onderzoeken is het meenemen van de toepasbaarheid in (gangbare) bedrijfsvoering een zeer wenselijk onderdeel.
- Verder uitbreiden van landschapselementen in het landelijk gebied, met inzet van Europese en Rijksmiddelen waar nodig aangevuld met provinciale cofinanciering. Waar mogelijk worden nieuw aangelegde landschapselementen opgenomen in het agrarisch natuurbeheer voor een duurzame instandhouding.

Ondersteunen van initiatieven die zich richten op eiwittransitie

- Ten minste twee initiatieven ondersteunen die zich richten op de ontwikkelingen op het gebied van de eiwittransitie voor humane consumptie.
Eiwittransitie is de overgang van dierlijke eiwitten naar meer plantaardige eiwitten, met name wat mensen eten en drinken. Cross-sectorale ketensamenwerking kan mogelijk nog meer gestimuleerd worden.
- Samen met de andere Nederlandse provincies kijken naar ondersteuning van keteninitiatieven op landelijk niveau en de ondersteuning van netwerken die daaraan bijdragen.
- Kansen blijven verkennen via de Protein Delta Zeeland (de Zeeuwse ambitie voor eiwittransitie) en Zeeuwse en Europese subsidieopenstellingen.

Ondersteunen van initiatieven die bijdragen aan de doelstellingen voor een betere bodemstructuur en bodemvruchtbaarheid

De bodem vormt de basis van een agrarisch bedrijf. Goed bodembeheer draagt bij aan opgaven waar de landbouwsector, maar ook de maatschappij, voor staan. Klimaatverandering en de aanpassing daaraan, verduurzaming en vergroting van biodiversiteit zijn hier voorbeelden van.

- Ondersteunen van manieren om de kwaliteit van de Zeeuwse landbouwbodems op peil te houden en te verbeteren.

Via verschillende sporen werken wij daar ook in 2025 aan, zoals:

- Stimuleren van het verzamelen, ontwikkelen en verspreiden van kennis. Dit doen we samen met kennisinstellingen en via projecten bij agrarische ondernemers. Daarbij is veel aandacht voor opbouw en verspreiding van kennis over de samenhang van bodembiologie, -chemie en structuur.
- Zeeland doet met Zuid-Holland en Noord-Brabant mee in projecten ter stimulering van het verdienmodel van boeren, waarbij veel aandacht is voor het verbeteren van de bodemkwaliteit (KPI-systematiek = Kritische Prestatie Indicatoren).
- De opstart van koplopersmaatregelen binnen het Zeeuws gebiedsprogramma.
- We volgen de beleidsontwikkelingen op Europees en landelijk niveau. Speciale aandacht is er voor de rol van het Rijk in de mestwetgeving en regelgeving rond plantaardige bemesting, en ontwikkelingen op het gebied van regelgeving rond klimaatverandering, zoals opslag van koolstof in landbouwbodems.

Ondersteunen van initiatieven die zich richten op de doelstelling voor het versterken van de positie van de boer in de keten

- Ondersteunen van ten minste twee initiatieven, waarbij het ontwikkelen van nieuwe ketens (of het verbeteren van ketensamenwerking) centraal staat. We doen dit samen met diverse ketenorganisaties en het K&I-netwerk FoodDelta Zeeland.
- Ketenontwikkeling stimuleren. We doen dit via verschillende koplopermaatregelen binnen het NPLG en subsidieopenstellingen (o.a. NSP, Zeeland in Stroomversnelling en OPZuid). Op deze manier ondersteunen we lokale ondernemers in het op de markt brengen van nieuwe producten of het verkennen van nieuwe verdienmodellen/ ketens.

Ondersteunen van initiatieven die zich richten op de doelstellingen voor de biologische sector

Ondersteunen van ten minste twee initiatieven die bijdragen aan de (door)ontwikkeling van de biologische sector. De biologische sector is in Zeeland goed georganiseerd maar de ontwikkeling van het areaal biologische landbouw loopt achter op het landelijke gemiddelde. Middels subsidieopenstellingen als het NSP en de koplopermaatregelen binnen het NPLG ondersteunen we innovatie voor de biologische sector. We zoeken daarbij ook naar koppelingen met het landelijke stimuleringsbeleid, waaronder de aankomende regelingen voor het ontwikkelen van biologische regio's (Bioregio's) van het Ministerie van LNV.

Ondersteunen van programma's ter bevordering van kennis en innovatie in de agrarische sector

- Inzetten op trainingen, workshops, coaching, voorlichtingsacties en demonstratieactiviteiten voor de subsidieregeling 'Kennisverspreiding en informatie'.
- Opstellen projectplan voor de realisatie van praktijk groen onderwijs in Zeeland door middel van het praktijkonderwijs van Scalda onder te brengen op de locatie van de Rusthoeve, dit in samenhang met het Delta Climate Center.

Doelstelling

Natuurbescherming

De provincie is het bevoegde gezag voor natuurbescherming, met als doel de aanwezige soorten te beschermen op grond van wet- en regelgeving. Een belangrijk instrument daarbij is het verlenen van omgevingsvergunningen in het kader van:

- Gebiedsbescherming (Natura 2000-gebieden en stikstof).
- Soortenbescherming (ruimtelijke ingrepen en schadebestrijding).

- Maatwerkvoorschriften herplantplicht houtopstanden.

Acties

Jaarlijks samen met de RUD een handhavingsuitvoeringsprogramma (zowel n 2000 als soorten) opstellen met de speerpunten voor het komende jaar

Prioriteiten vaststellen voor handhavingsactiviteiten. We doen dit samen met de terreinbeherende organisaties.

Trendindicatoren

Trendindicatoren	2022	2025	2028
Natuurbeheer Aantal ha natuurareaal in beheer met contract	23.841	24.041	24.391

Doelindicatoren

Doel	Indicator	Stand 2020	Stand 2021	Stand 2022	Streefwaarde 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025	Einddoel
Volhoudbare landbouw	Aantal ondernemers betrokken bij nieuwe kennistrajecten.	100	100	200	200	200	200	200
Natuurontwikkeling	Aantal ha nog te realiseren nieuwe natuur. <i>De ontwikkeling van nieuwe natuurwaarden uitgedrukt in hectare binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN).</i>	725	650	556 (31-12-2022)	448	350		0
Natuurbescherming	Via de Omgevingsverordening geldt ruimtelijke bescherming via bestemmingsplannen.	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Natuurbescherming	Actuele natuurbeheerplannen voor alle Natura2000 gebieden.	5	5	5	6	7		7
Natuurbescherming	Reguliere verlening Omgevingsvergunningen	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Natuurbescherming	Legalisering PAS-melders							
Natuurbescherming	Verbetering samenwerking RUD							
Natuurverbreding	Aantal kilometer wandelnetwerk.	2.100 km	2.100 km	2.100 km	2.100 km	2.700 km		2.700 km
Natuurbeleving	Percentage toegankelijke beleefbare nieuwe natuur.	>90%	>90%	>90%	Minimaal 90%	Minimaal 90 %	Minimaal 90 %	Minimaal 90%
Natuurbeheer					23.841			
Aantal ha natuurareaal in beheer met contract	Het beheer van natuurwaarden uitgedrukt in hectare binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN).	17.810	17.931	18.025	(= incl. 5573 ha buitendijks tbv toezicht)	23.941	24.041	24.391

Wat mag het kosten?

(Bedragen x € 1.000)

Doelstelling	Begroting 2025
Lasten	
030103-Natuurherstel	9.373
030105-Natuurbeleving: verbreding en verbinding	3.266
030106-Volhoudbare landbouw	1.875
030107-Natuurbeheer	17.923
030108-Natuurontwikkeling	3.904
030109-Natuurbescherming	139
039999-Ambtelijke inzet	3.819
Totaal Lasten	40.297
Baten	
030103-Natuurherstel	3.828
030107-Natuurbeheer	25
030108-Natuurontwikkeling	1.000
030109-Natuurbescherming	228
Totaal Baten	5.081
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-35.216
Onttrekkingen	
980399 Bestemmingsreserves-Pr.3	-1.861
Toevoegingen	
980399 Bestemmingsreserves-Pr.3	63
Mutatie reserves	1.797
Resultaat na bestemming	-33.419

4 Programma Ondernemend Zeeland

Inleiding en ontwikkelingen

Zeeland scoort op dit moment goed op economische cijfers zoals het bruto regionaal product, het werkloosheidscijfer en het inkomen per hoofd van de bevolking. Tegelijkertijd staat de Zeeuwse economie voor grote uitdagingen, zoals de krappe arbeidsmarkt, de plannen voor twee nieuwe kerncentrales en de transitie naar een klimaat neutrale economie. Sommige gebieden binnen Zeeland scoren niet hoog op brede welvaart en er zijn aspecten waar heel Zeeland laag scoort. Economische structuurversterking blijft dus belangrijk.

Drie grote uitdagingen vormen de basis voor onze economische inzet:

- Het trekken en ontwikkelen van talent: De arbeidsmarkt in Zeeland is al decennialang erg krap en er is in Zeeland een gebrek aan hoger onderwijs en onderzoek. Vergrijzing en ontgroening zijn bedreigingen voor een vitale economie.
- Een vitaal economisch “ecosysteem”. Door gebrek aan massa is het in Zeeland geen vanzelfsprekendheid dat bedrijven, onderwijsinstellingen en maatschappelijke organisaties met wederzijds profijt kunnen samenwerken. Innovaties, stevige kennisnetwerken maar ook ruimte voor bedrijven en bereikbaarheid zijn belangrijk.
- De energietransitie: Bedrijven krijgen te maken met andere grondstoffen en energievormen. Hier te laat op inspelen kan leiden tot grote schade in de toekomst. Anderzijds is het ook een kans voor veel bedrijven en (nieuwe) sectoren om op in te spelen.

Onze speerpunten richten zich hierop.

Speerpunten

Het versterken van de regionale economie doen we door in te zetten op:

Europa, Rijk en Regio

Om innovatie te stimuleren zijn subsidies nodig (Europees, nationaal en provinciaal). Ook fondsen die geld lenen helpen bij innovatie. Onze inzet:

- Deelname aan de Europese programma's OP Zuid, Just Transition Fund, POP 3, Interreg Vlaanderen-Nederland, Straits Committee (Comité van de Kanaalzone aan de Noordzee) en Interreg B en C: we willen de mogelijkheden van deze programma's maximaal benutten voor Zeeland.
- Voorbereiding en inzet Zeeland voor Toekomstig Cohesiebeleid na 2020 (samenwerking in Zuid-verband, IPO, met Vlaanderen).
- Verschillende organisaties te ondersteunen die onderdeel uitmaken van de economische basisinfrastructuur. Bijvoorbeeld NV Economische Impuls Zeeland, EN-Zuid, het Roosevelt Institute for American Studies, Dockwize en Economic Board Zeeland.

Vestigingsklimaat, talent en kennis

Een gezonde economie heeft een passende infrastructuur voor onderwijs, goed personeel en goede ondernemers nodig. Onze inzet:

- Het versterken van het imago van Zeeland als regio om te leven en te werken. Het behouden van het sterke imago als toeristische bestemming.
- Samen met publieke en private partners (ondernemers, onderwijsinstellingen en overheden) te zorgen dat de arbeidsmarkt voldoende goed gekwalificeerde arbeidskrachten biedt. Zo kunnen we voldoen aan de vraag van de Zeeuwse werkgevers.

- Het realiseren van Campus Zeeland, met focus op de thema's water, energie en voedsel.
- De onderwijs- en kennisinfrastructuur op het gewenste niveau te houden.

Innovatie, valorisatie en ontwikkelkracht

Zeeland heeft een goed klimaat voor vindingrijke ondernemers die innovaties omzetten in concrete producten of diensten. Tegelijk blijven we nog achter bij de rest van Nederland. Onze inzet:

- Het verstevigen en uitbouwen van het regionale innovatie-ecosysteem en uitvoering te geven aan het Investeringsfonds Zeeland BV.
- Het realiseren en versterken van Kennis- en Innovatienetwerken binnen iedere Zeeuwse economische sector.
- De concurrentiepositie te verbeteren en werkgelegenheid te behouden.

Transitie naar een duurzame en klimaatneutrale economie

Voor de Zeeuwse economie zijn vernieuwing en duurzamer maken van onze sectoren belangrijk. Onze inzet:

- Verduurzaming industrie (zie ook programma 'Energie en klimaat').
- Het goed inpassen van de kernenergieambities van het Rijk.
- Verandering naar een circulaire en biobased economie door het sluiten van kringlopen en het benutten van groene grondstoffen.

Reguliere taken

De Provincie zet zich in voor een sterke regionale economie en duurzame economische groei. Om dit te bereiken werkt de Provincie aan het vestigingsklimaat voor bedrijven en werknemers. Een sterke regionale economie kan niet zonder kennis en innovatie. De Provincie zorgt daarom voor goede randvoorwaarden en samenwerking met onderwijs- en onderzoeksinstituten.

Beleidskader

- [*Economisch Uitvoeringsprogramma 2024-2028*](#)
- [*MKB Samenwerkingsagenda en MKB Actieplan \(Rijk-Provincies\)*](#)
- [*Implementatieagenda Smart Industries \(Rijk\)*](#)
- [*Regionale Innovatie Strategie 2021 - 2027*](#)
- [*Campus Zeeland*](#)
- [*Strategische agenda Economic Board Zeeland*](#)
- [*Regio Deal North Sea Port District*](#)
- [*Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030*](#)

Maatschappelijk effect

De Provincie Zeeland zet in op versterking van de Zeeuwse economie en de brede welvaart van de Zeeuwen. Dit betekent een combinatie van:

- Het versterken van de innovatiekracht van het Zeeuwse bedrijfsleven met focus op de Zeeuwse economische sectoren.
- Het verhogen van het Bruto Regionaal Product.
- Voldoende werkgelegenheid én voldoende arbeidsaanbod op alle niveaus (van laaggeschoold tot wetenschappelijk).
- Een sterk imago van Zeeland dat ervoor zorgt dat mensen hier graag komen leven werken en ondernemen.
- Inzetten op de transitie naar een duurzame en circulaire economie.

Doelstelling

Europa, Rijk en Regio

Om innovatie te stimuleren zijn subsidies nodig (Europees, nationaal en provinciaal). Ook fondsen die geld lenen helpen bij innovatie. Onze inzet:

- Deelname aan de Europese programma's OP Zuid, Just Transition Fund, NSP, Interreg Vlaanderen-Nederland, Straits Committee (Comité van de Kanaalzone aan de Noordzee) en Interreg B en C: we willen de mogelijkheden van deze programma's maximaal benutten voor Zeeland.
- Voorbereiding en inzet Zeeland voor Toekomstig Cohesiebeleid na de huidige Europese periode (samenwerking in Zuid-verband, IPO, met Vlaanderen).

Acties

De inzet van subsidies en financiering op Europees, nationaal en regionaal niveau

Zeeuwse transitie versnellen door het aangaan van grensoverstijgende samenwerkingen en het verwerven van Europese middelen. Door:

- Zo veel mogelijk bekendheid genereren voor de Europese programma's waar provincie Zeeland een rol in kan vervullen.
- Onze betrokkenheid bij de beoordeling van subsidie aanvragen en de monitoring van de subsidie programma's.
- Ondersteuning bieden en informatie verstrekken aan initiatiefnemers om kwalitatief goede projecten ingediend te krijgen bij de Europese programma's.
- Initiatiefnemers aan elkaar verbinden middels het organiseren van inspiratiemomenten en het faciliteren van partnersearch.
- Betrokkenheid bij het opstellen van het nieuwe cohesiebeleid voor de nieuwe programma periode vanaf 2027.
- Een aanpak voor het aanboren van nieuwe subsidieprogramma's.

Het aangaan van regionale en/of grens-overstijgende samenwerking die de aanpak van Zeeuwse transitie helpen te versnellen

We bevorderen brede welvaart, vestigingsklimaat en leefbaarheid door regiodeals en andere gebiedspakketten met het Rijk op te stellen en uit te voeren. Concreet:

- Uitvoering geven aan de Regio Deals North Sea Port District en Zeeuws-Vlaanderen en het compensatiepakket Wind in de Zeilen.
- Samenwerking met BZK – regionaal beleid BZK.
- Coördineren, ondersteuning bieden of informatie verstrekken aan initiatiefnemers voor nieuwe regionale investeringsprogramma/Regio Deals met het Rijk.
- Verkennen (kansen voor) nieuwe deals voor brede welvaart, vestigingsklimaat en leefbaarheid.
- Doorontwikkelen van het programmabureau tot programmabureau voor programmatische en regionale samenwerking met het Rijk.
- Opstellen van een aanpak voor aanboren van nieuwe programmatische en regionale samenwerking.

Doelstelling

Innovatie, valorisatie en ontwikkelkracht

Bedrijven moeten innoveren om concurrerend te blijven. Om te kunnen innoveren, hebben ze kennis, technologische infrastructuur en investeringsmiddelen nodig. We ondersteunen bedrijven door deze basisvoorwaarden te bieden.

Specifiek richten we ons ook op de concurrentiepositie van het mkb, met speciale aandacht voor familiebedrijven via projecten als Bedrijfsopvolging bij Zeeuwse Familiebedrijven, uitgevoerd door Dockwise en Impuls Zeeland. Op het gebied van visserij willen we stappen zetten in de richting van een economisch gezonde en duurzaam opererende visserijsector. We zetten in op een sector die goed en modern is toegerust en houdt in zijn bedrijfsvoering rekening houdt met natuurwaarden.

Elders in deze begroting vindt u onze doelen ten aanzien van landbouw (programma 3) en toerisme (programma 2).

Acties

Versterken concurrentiepositie Zeeuwse logistiek & maintenance sector

- We bieden ondersteuning aan logistieke bedrijven, bijvoorbeeld door het bundelen van uitvoeringskracht via onderzoek en kennis, en we helpen bedrijven met het verwerven van Europese en landelijke subsidies. Ook ontwikkelen we met landelijke partners een implementatiestrategie voor laad- en vulinfrastructuur voor weg en water.
- Het Zeeuwse MKB in de logistieke en de maintenance sector hebben vaak onvoldoende capaciteit en financiële middelen om zelfstandig bij te blijven bij grote innovatieve ontwikkelingen die nu aan de gang zijn. Via de K&I-netwerken kunnen bedrijven gezamenlijk het wiel uitvinden. Diverse innovatie Europese projecten (Smart tooling, Autonoom transport Zeeland, Zero Emissie Transport) zijn uitgevoerd of zijn nu onderhanden. Dit beleid is succesvol en wordt gecontinueerd.
- Voor de maintenance sector is er K&I-netwerk KIC|MPI, waarmee we samenwerken aan o.a. projectontwikkeling en kennisdeling rond robotisering en digitalisering van de maintenance- en procesindustrie. De Provincie neemt ook deel aan diverse landelijke innovatieoverleggen, om informatie te verkrijgen die weer gedeeld kan worden met onze regionale partners. Voor de logistieke sector is K&I-netwerk Zeeland Connect belangrijk, met vier innovatieprogramma's in uitvoering: verbindingen en netwerken, energietransitie, digitalisering & robotisering en autonoom rijden. De Provincie neemt desgewenst deel aan deze plannen en kan via lobby of subsidiëring ook voor financiële ondersteuning zorgen.

Innovatiefinanciering; Een financieringsketen met voldoende ondersteuning in alle financieringsfasen: van seed (het geld waarmee een startup de eerste bedrijfsactiviteiten financiert) tot venture capital (durfkapitaal in een latere fase)

We versterken innovatiefondsen zoals het Regionaal fonds Vroege Fase Financiering, InnoGo! en ZPF en leveren door middel van revolverend financieren een bijdrage aan de structuurversterking van de Zeeuwse economie. De projecten richten zich hoofdzakelijk op investeringen in innovatieve startups, scaleups en MKB-ondernemingen. In toenemende mate wordt ingezet op het maken van impact, het leveren van een bijdrage aan de energie- en grondstoffentransitie en creatie en behoud van hoogwaardige directe en indirecte werkgelegenheid. Verder wordt steeds meer aangesloten bij de trend "volume to value", waarbij het meer van belang is in de juiste bedrijven te investeren dan alleen de investerings- en overige kwantitatieve targets te behalen. Gezien de krappe arbeidsmarkt en het willen behouden van high potentials in de regio, richten we ons op bedrijven met een hoog innovatievermogen.

- Het regionale fonds Vroege Fase Financiering (VFF) verstrekt leningen aan innovatieve starters. Zij gebruiken deze lening om te onderzoeken of hun idee een kans van slagen heeft op de markt. De VFF moet ervoor zorgen dat ideeën van de planfase in de startfase komen.
- InnoGo! stimuleert innovatieve ondernemers in de vroege fase door begeleiding van hun innovatie, het introduceren van de ondernemer in het netwerk en het verstrekken van leningen.
- Met het Zeeuws Participatiefonds (ZPF) verstrekken we risicodragend kapitaal, kennis en kunde van de aandeelhouders, het fondsmanagement en hun netwerken. Dit door aandelenparticipaties en/of achtergestelde leningen uit te geven aan innovatieve ondernemers. Deze bedrijven zitten in de (door)ontwikkelfase of de groeifase. Ze voegen waarde toe met een belangrijk effect op de Zeeuwse economie en werkgelegenheid.

Daarnaast faciliteren we financieringstafels, de voucherregeling Zeeland FM en het Zeeuws Informal Investing Network. We versterken ook de subsidiemogelijkheden in Zeeland, waaronder Zeeland in Stroomversnelling, CrossRoads, MIT Zuid, OPZuid en andere Europese innovatiesubsidies voor ondernemers.

MKB Samenwerking: Versterken van de concurrentiepositie van het brede mkb (innovatieve, jonge en reguliere mkb)

Voor welvaart en welzijn is het belangrijk dat Zeeland een goed vestigingsklimaat heeft voor ondernemers. Doel is om enerzijds de concurrentiepositie van bestaande Zeeuwse ondernemers te versterken en anderzijds onze economische positie en vestigingsklimaat als regio duurzaam te versterken. Om dit doel te bereiken, voeren we onder andere de actieagenda mkb-dienstverlening 2024-2026 uit om de mkb-dienstverlening structureel te versterken. We werken samen met Dockwize en Impuls aan het project Bedrijfsopvolging Zeeuwse Familiebedrijven en bevorderen kennisdeling en communityvorming bij familiebedrijven. We pakken de gesignaleerde regeldruk aan en ondersteunen ondernemers bij de energietransitie via het Portaal Toekomstbestendig Ondernemen. Ook geven we periodiek een Zeeuws Economisch bericht uit. Samen met Campus Zeeland werken we aan de verbinding tussen onderwijs en mkb.

Met Impuls Zeeland werken we aan ontwikkelingen die bijdragen aan een duurzaam en toekomstbestendig Zeeland: met name aan het geven van een impuls aan initiatieven die bijdragen aan de voedsel-, energie- en grondstoffentransitie (circulaire economie) en digitalisering met een duurzaam verdienvermogen. Impuls heeft drie kerntaken:

- Investeren: Impuls Zeeland financiert en begeleidt innovatieve start-ups, scale-ups en mkb-bedrijven in Zeeland. Daarnaast zet men in toenemende mate in op waardecreatie bij bedrijven in portfolio.
- Innoveren: Impuls Zeeland helpt ondernemers bij het omzetten van ideeën naar toekomstbestendige innovaties. Impuls Zeeland richt zich hierbij niet alleen op de ontwikkeling van innovatieve technieken, maar vooral op de toepassing ervan.
- Internationaliseren: Impuls Zeeland zet Zeeland op de kaart en sluit aan bij de Invest in Holland strategie. Het zwaartepunt ligt bij projecten die waarde toevoegen. Men helpt bedrijven die in Zeeland zaken willen doen. Impuls Zeeland geeft advies en begeleiding bij het vinden van een vestigingslocatie, financiering, afzetmarkten, samenwerkingspartners en netwerken. Impuls Zeeland stimuleert internationaal zaken doen.

Met Dockwize zetten we ons in voor bedrijfsversterking om een sterk economisch klimaat in Zeeland te bevorderen, met nadruk op de transities in water, energie en voedsel.

Digitale innovatie in het mkb, Toekomstbestendig mkb met behulp van digitalisering

Voor het toekomstbestendig maken van Zeeland op het gebied van digitalisering wordt het Digitaliseringsprogramma Zeeland 2024-2026 ingezet. Dit programma komt tegemoet aan de specifieke behoeften van de Zeeuwse Kennis & Innovatienetwerken en richt zich op ondersteuning en samenwerking op het gebied van digitalisering, automatisering, robotisering en technologische ontwikkelingen. Dockwise ondersteunt ondernemers met een APK-programma om hen digitaal weerbaar te maken. Daarnaast zetten HZ University of Applied Sciences en Scalda de Human Capital Agenda voor IT & Digitalisering Zeeland 2030 voort om voldoende ICT-arbeidskrachten op te leiden en de digitale vaardigheden in Zeeland te verbeteren. Ook via EDIH Zuid-Nederland worden Zeeuwse mkb'ers geholpen met hun digitaliseringsslag.

Versterken concurrentiepositie Zeeuwse visserij- en aquacultuursector

1. Gezamenlijk met visserijbedrijfsleven, natuur- en milieuorganisaties en betrokken overheden uitvoering geven aan de Intentie-overeenkomst Oesterkweek, Duurzaamheid en Natuur
2. Gezamenlijk met visserijbedrijfsleven, natuur- en milieuorganisaties en betrokken overheden uitvoering geven aan de Blue Deal Mosselkweek Voordelta
3. Uitvoering geven aan het Visserij Ontwikkel Plan (VOP) Zuidwest Nederland ter versterking van het visserijbedrijfsleven en de visserijgemeenschappen
4. Behartigen belangen visserijgemeenschappen in het kader van Bestuurlijk Platform Visserij

Versterken concurrentiepositie Zeeuwse foodsector

Ondersteunen netwerkorganisaties Food Delta Zeeland en Zeker Zeeuws. Dit doen we door een jaarlijkse subsidie te verstrekken en gezamenlijk activiteiten uit te voeren op het gebied van de promotie van streekproducten en het innovatieprogramma Food Delta Zeeland.

Doelstelling

Transitie naar een duurzame en klimaatneutrale economie

Alle sectoren, waaronder industrie, mobiliteit, bouw en energie, streven naar 55% CO₂-reductie in 2030 en klimaatneutraliteit in 2050. Het verduurzamen van de industrie en het benutten van kansen in logistiek, bouw en mkb zijn cruciaal voor de economie van Zeeland.

Circulaire Economie

Doel is om in 2030 het gebruik van primaire grondstoffen met 50% te verminderen en in 2050 een circulaire economie te bereiken, waar grondstoffen en producten continu worden hergebruikt. In Zeeland liggen kansen vooral in (wegen)bouw, industrie, havens en mkb. Maatschappelijk Verantwoord Inkopen stimuleert duurzamer marktgedrag in Zeeland.

Duurzame en Klimaatneutrale Industrie

Voor 2050 moet de Zeeuwse industrie overschakelen naar duurzame energie en grondstoffen. De mogelijke bouw van nieuwe kerncentrales in Borssele kan hierbij bijdragen, evenals de ontwikkeling van een waterstofhub en een nucleair kenniscentrum.

Het Rijk heeft Borssele aangewezen als voorkeurslocatie voor de bouw van twee nieuwe kerncentrales en onderzoekt of bedrijfsduurverlenging van de huidige kerncentrale mogelijk is. Wij werken aan het vervolg van het aangeboden voorwaardenpakket, ter voorbereiding op het eventuele besluit dat deze plannen doorgang vinden. In 2025 blijven wij met het Rijk overleggen over de uitwerking van dit voorwaardenpakket. Volgens de huidige planning zal begin 2025 duidelijk zijn hoe het vervolg voor de bedrijfsduurverlenging er uit ziet en welke vervolgstappen gezet moeten worden met de aandeelhouders van ZEH. Voor het eind van 2025 zal het Rijk een definitieve keuze maken

voor de locatie van de nieuwe kerncentrales. Met de onderhandelingen en uitwerking van het voorwaardenpakket trekken wij samen op met de gemeente Borsele.

Acties

Stimuleren circulaire/biobased economie

- We ondersteunen landelijke programma's zoals Groene Economie Nieuwe Economie en de circulaire programmalijn van Smart Delta Resources.
- We werken aan integratie van circulaire economie in de taken van omgevingsdiensten, bijvoorbeeld via opleidingen en pilots om circulariteit aan VTH toe te voegen.
- We ondersteunen het K&I-netwerk voor circulair bouwen, dat kennis deelt en oplossingen biedt voor circulair bouwen o.a. in de woondeal. Ook werken we met Brabant en Limburg hieraan samen via het programma Circulair Bouwend Zuid-Nederland.
- We voeren het Plan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen uit om de marktintroductie van innovatieve circulaire projecten en producten te stimuleren. Meer hierover vindt u in de paragraaf Bedrijfsvoering en de paragraaf Duurzaamheid verderop in deze Begroting.
- We ondersteunen het MKB in de overgang naar een circulaire economie. Bijvoorbeeld door regelingen en fondsen via Impuls Zeeland aan te bieden en door circulaire doelen mee te nemen in provinciale regelingen zoals de regeling bedrijventerreinen, Zeeland in Stroomversnelling en onze inzet op Europese fondsen.
- We ondersteunen gemeenten in het proces om circulaire doelen integraal in hun beleid en uitvoering op te nemen.

Het goed inpassen van kernenergie in de Zeeuwse economie, landschap en het energiesysteem

Het Rijk heeft Borssele aangewezen als voorkeurslocatie voor de bouw van twee nieuwe kerncentrales en onderzoekt of bedrijfsduurverlenging van de huidige kerncentrale mogelijk is. Wij werken aan het vervolg van het aangeboden voorwaardenpakket, ter voorbereiding op het eventuele besluit dat deze plannen doorgang vinden. In 2025 blijven wij met het Rijk overleggen over de uitwerking van dit voorwaardenpakket. Volgens de huidige planning zal begin 2025 duidelijk zijn hoe het vervolg voor de bedrijfsduurverlenging er uit ziet en welke vervolgstappen gezet moeten worden met de aandeelhouders van ZEH. Voor het eind van 2025 zal het Rijk een definitieve keuze maken voor de locatie van de nieuwe kerncentrales. Met de onderhandelingen en uitwerking van het voorwaardenpakket en de ruimtelijke inpassing van de ontwikkeling, trekken wij samen op met de gemeente Borsele.

Doelstelling

Vestigingsklimaat, imago en talent

Het trekken, vasthouden en ontwikkelen van talent is een belangrijk onderdeel van het verbeteren van het Zeeuwse vestigingsklimaat. De focus ligt op onderwijs door het versterken van Campus Zeeland, het Delta Climate Center, en samenwerkingen met onderwijs- en onderzoeksinstellingen. Doel is een hoogwaardig onderwijs- en kennisaanbod te creëren, zowel voor reguliere als nicheopleidingen. We maken samen met partners een strategische onderwijsagenda.

Daarnaast wordt, onder andere via het 'Aanvalsteam Arbeidsmarkt', ingezet op een conjunctuurbestendige arbeidsmarkt, die kan voldoen aan de vraag naar voldoende gekwalificeerde arbeidskrachten voor ons bedrijfsleven.

Tot slot werken we met diverse organisaties en bedrijven samen om het imago van Zeeland te verbeteren met de merkstrategie 'Bouwen aan de delta van de toekomst'. Zeeland heeft een sterk imago onder toeristen, maar het imago voor wonen, werken en studeren blijft achter bij de kwaliteiten

die wij als Zeeuwen al lang kennen. We willen voorkomen dat dit een economische belemmering wordt. Zeeland is aantrekkelijk om te leven, werken, studeren, ondernemen en recreëren, maar dit willen we buiten Zeeland beter onder de aandacht brengen.

Acties

Zeeland top of mind krijgen (zichtbaar en vindbaar) als aantrekkelijke regio om te leven, werken, studeren, ondernemen en recreëren.

Dit doen we via 4 sporen:

- Digitale Marktbewerking via www.zeeland.com:
 - Behoud en breid fans en doelgroepen uit.
 - Interactie met (potentiële) fans via social media, nieuwsbrieven en online marketingkanalen.
 - Zorg voor goede vindbaarheid op zoekmachines met inspirerende inhoud over Zeeland.
- Ontwikkelen van de positioneringsstrategie “Shaping the Future Delta”: Actieve positionering van het merk Zeeland maakt de regio ook in de toekomst ideaal om te ondernemen, werken, wonen, studeren en bezoeken.
- Oprichten van een zelfstandige Merkorganisatie Zeeland, die voor de hele regio:
 - Structureel werkt aan een sterk merk Zeeland voor leven, werken, studeren en recreëren, gebaseerd op de positioneringsstrategie en de merkwaarden vindingrijk, daadkrachtig, rechte doorzee en verbindend.
 - Focus op regio branding en marketing voor Zeeland.
 - Inspireren, faciliteren, verbinden en optreden als proactieve gesprekspartner.
- Activiteiten en campagnes gericht op specifieke doelgroepen:
 - Bevorderen van toeristische spreiding in tijd en plaats.
 - Samenwerken met event partners om doelgroepen te bereiken en Zeeland als aantrekkelijke regio te positioneren voor leven, werken, studeren en recreëren.
 - Gezamenlijk werven van talent voor Zeeland d.m.v. campagnes en product/marktcombinaties.

Het creëren van een hoogwaardig onderwijs, kennis en onderzoeksaanbod en -infrastructuur in heel Zeeland

- De Provincie werkt samen met bedrijven, kennis- en onderzoeksinstituten en medeoverheden aan de doelen uit de Agenda van Campus Zeeland. Dit zijn de vervolmaking en versterking van de Bèta Campus / het Delta Climate Center (DCC), het bevorderen van de (door)ontwikkeling van de kennis & innovatie (K&I) netwerken en het realiseren van een sterke Zeeuwse onderwijs- en kennisinfrastructuur van basisschool tot universiteit.
- Verder ondersteunen we de kennisinstellingen in de strategie voor de komende jaren door verbindingen te leggen en expertise beschikbaar te stellen, door te verstevigen en zo nodig uit te breiden van hetgeen er is (groen onderwijs, internationalisering, techniekonderwijs, en dergelijke) en door zwakke plekken binnen de onderwijs- en kennisinfrastructuur te duiden en te versterken.
- Campusontwikkeling: we ontwikkelen ideeën en helpen uitvoeren van een samenhangende visie, focus en samenwerking rondom het Zeeuwse innovatie-ecosysteem en de bijbehorende fysieke inrichting: een campusgebied waar studenten, docenten, onderzoekers en startups elkaar kunnen ontmoeten, samenwerken, wonen, leven en werken.
- We stellen een strategische onderwijsagenda op, samen met kennisinstellingen en bedrijfsleven (via stuurgroep Campus Zeeland). De onderwijsagenda moet zorgen voor synergie op onderwijs en onderzoek, onder meer gericht op internationale studenten en opleidingsplaatsen.

Creëren van een arbeidsmarkt die conjunctuur bestendig is en kan voldoen aan de vraag naar voldoende gekwalificeerde arbeidskrachten voor de Zeeuws arbeidsmarkt.

- Samen met onze partners uit het onderwijs, bedrijfsleven en overheden stellen we Human Capital Agenda's op voor die sectoren en opgaven waar Zeeuwse organisaties en bedrijven een groot tekort aan mensen ervaart. Een samenhangende aanpak, met gebruikmaking van bestaande expertise en activiteiten. Op dit moment ligt de focus op techniek en ICT & digitalisering.
- We faciliteren het Aanvalsteam Arbeidsmarkt, waarin de Provincie Zeeland een stimulerende rol heeft. We signaleren, agenderen, starten activiteiten op, coördineren, verbinden en faciliteren. In het Aanvalsteam hebben Zeeuwse bedrijven, onderwijsinstellingen en overheden de krachten gebundeld om te werken aan concrete acties voor een duurzame Zeeuwse arbeidsmarktinfrastructuur, en één centraal punt te vormen waar initiatiefnemers terecht kunnen voor vragen of initiatieven.
- Het HR-netwerk Zeeland wordt door ons gestimuleerd en ondersteund om de diverse, reeds ontwikkelde 'tools' voor werving, selectie en plaatsing te bundelen in een toegankelijke toolbox voor Zeeuwse bedrijven en organisaties. Hierdoor zijn de diverse methoden en instrumenten om de juiste kandidaten te vinden en te behouden, ter inspiratie én gebruik beschikbaar voor alle Zeeuwse HR-medewerkers.
- Binden & boeien van jongeren aan/voor Zeeland d.m.v. een campagne voor eindexamenscholieren, een kick-off festival voor MBO-, HBO- en WO-jongeren en een traineeprogramma. Onderwijsinstellingen zetten bijzondere opleidingen in de kijker. Young professionals en Zeeuwse studenten buiten Zeeland ontmoeten elkaar bij meet-ups en worden gewezen op de interessantste vacatures in Zeeland en de leukste events.
- Samen met de Zeeuwse partners werken we aan een Leven Lang Ontwikkel-loket (LLO) waar Zeeuwen, werkenden in Zeeland en werkgevers terecht kunnen voor gratis advies op maat, online of in persoon. Het advies kan gaan over (her)oriëntatie op de arbeidsmarkt of ontwikkeling of scholing in alle vormen. Wij stimuleren en faciliteren het realiseren deze LLO-ambitie.
- Sinds 2023 zijn er in Zeeland twee Expat Centers (Terneuzen en Goes). Het Center geeft aan nieuwe Zeeuwen en hun werkgevers informatie en advies over het wonen en werken in Zeeland. Door een warm welkom van nieuwe inwoners uit Nederland of daarbuiten wordt het vestigingsklimaat van Zeeland versterkt en zullen de nieuwkomers zich vaker en langer binden aan de regio. Waarmee ze bijdragen aan het oplossen van de krapte op de Zeeuwse arbeidsmarkt. We helpen deze dienstverlening verder uit te rollen. Ook werken we mee aan netwerk EURES, geven we steun aan het Grensinformatiepunten en steunen we Talent Service Zeeland.

Trendindicatoren

Trendindicatoren	2021	2022	2023	2024	2025 (streefwaarde)
Beroepsbevolking (CBS)	197.000	199.000	207.000	212.000	215.000
Spanningsindicator vraag/aanbod arbeidsmarkt (UWV)	4,49 zeer krap	5,88 zeer krap (medio 2022)	6,62 zeer krap (Q1)	5,33 zeer krap (Q1)	4 krap
Innovatie-index (2-jaarlijkse EU-cijfer waarbij regio's worden vergeleken)			105,6 (strong innovator)	nog niet bekend	107
Verleende Europese subsidies (cumulatief)	742.740	5.450.426	28.574.831	30.478.647	niet van toepassing

Doelindicatoren

Doelindicatoren	Stand 2023	Stand van zaken 2024	Streefwaarde 2025
Bruto-arbeidsparticipatie %			
Ten opzichte van de totale beroepsbevolking 15-75 jaar	74,2%	nog niet bekend	75%
Werkloosheid (CBS)	2,5%	3% (Q2)	3%
Werkgelegenheid (CBS/LISA)	196.028	nog niet bekend	190.000
Werkgelegenheid in groei (CBS)	2%	nog niet bekend	0,5%
Regionaal economische groei in % (CBS):			
Zeeuws-Vlaanderen	-5,5%	nog niet bekend	1%
Overige Zeeland	1,1%	nog niet bekend	3%
Nieuwe bedrijfsvestigingen (Impuls)	2	nog niet bekend	5
Bruto regionaal product Betreft % toename van het bruto regionaal product (BRP) ten opzichte van het voorgaande jaar.	In december 2024 komen nieuwe cijfers beschikbaar over de verslagjaren 2021, 2022 en 2023. Voorlopige stand over 2022 is 17,2%	nog niet bekend	nog niet bekend
Imago (ranking Nederlandse provincies, Beerda Consultancy)	9	9	8
Visserstvoet	135	135	135

Wat mag het kosten?

(Bedragen x € 1.000)

Doelstelling	Begroting 2025
Lasten	
040109-Vestigingsklimaat, imago en talent	3.952
040110-Innovatie, valorisatie en ontwikkelkracht	8.727
040111-Transitie naar een duurzame en klimaatneutrale economie	272
040112-Europa, Rijk en Regio	3.298
049999-Ambtelijke inzet	2.903
Totaal Lasten	19.152
Baten	
040110-Innovatie, valorisatie en ontwikkelkracht	1.615
040112-Europa, Rijk en Regio	476
Totaal Baten	2.091
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-17.061
Onttrekkingen	
980499 Bestemmingsreserves-Pr.4	-3.865
Toevoegingen	
980499 Bestemmingsreserves-Pr.4	100
Mutaties reserves	3.765
Resultaat na bestemming	-13.296

5 Programma Mobiliteit op maat

Inleiding en ontwikkelingen

Een goede én veilige bereikbaarheid is belangrijk voor Zeeland. Voor wonen, werken en de brede welvaart is bereikbaarheid de randvoorwaarde. We werken aan het in stand houden van de weginfrastructuur (inclusief bruggen en tunnels) en het Kanaal door Walcheren, werken aan verbetering van de bereikbaarheid en verkeersveiligheid en aan het openbaar vervoer van de toekomst.

Tevens dragen de acties die we uitvoeren bij aan nationale (en Europese) doelstellingen: emissie vrije mobiliteit (CO₂, fijnstof, stikstof), aan brede welvaartsdoelen passend bij de ruimtelijke opgave van Zeeland.

De bereikbaarheid in Zeeland is kwetsbaar. Zeeland is relatief dunbevolkt en voor de ontsluiting afhankelijk van een beperkt aantal hoofdroutes. Dit vraagt het in goede staat houden van die infrastructuur. In een tijd van meer onderhoud en soms vervanging, is een goede afstemming tussen de wegbeheerders noodzaak en wordt tijdig nagedacht over het aanbieden van alternatieve reismogelijkheden. Met investeringen in de Zanddijk en Deltaweg wordt gewerkt aan versterking van de bereikbaarheid en voor de Midden-Zeelandroute vindt een brede afweging naar de toekomst plaats.

Het is de afgelopen decennia gelukt het aantal verkeersdoden fors omlaag te brengen. In zowel de Zeeuwse als landelijke trend is zichtbaar dat het aantal (ernstig) verkeersgewonden niet meer afneemt en zonder aanvullend beleid gaat stijgen. Dit vraagt het in combinatie van gedrag, handhaving en infrastructuur aanpakken van de grootste verkeersveiligheidsrisico's.

Met de Regionale Mobiliteitsstrategie is vastgelegd op welke manier het openbaar vervoer in Zeeland wordt verbeterd. Dit wordt stap voor stap in uitvoering gebracht, waarbij flex wordt geïntroduceerd. Eerst wordt gezorgd dat dit goed werkt, voordat in buslijnen wijzigingen worden aangebracht.

Speerpunten

- Ter bevordering van de verkeersveiligheid wordt door goede afstemming met politie, Openbaar Ministerie en gemeenten (inzet BOA's) ingezet op extra (en gerichte) handhaving van snelheid, afleiding, het gebruik van alcohol en drugs en fietsverlichting. Dit wordt ondersteund door campagnes en verkeerseducatie.
- Mede op basis van uitgevoerde analyse N-wegen en de Zeeuwse Staat van de verkeersveiligheid worden in 2025 de prioriteiten bepaald voor investeringen in een verkeersveilige infrastructuur.
- Uitvoering van de Regionale Mobiliteitsstrategie. In 2025 zal de aanbesteding van de OV-concessie worden afgerond, in de eerste regio's flex van start zijn gegaan, invulling worden gegeven aan de mobiliteitscentrale en worden hubs opgewaardeerd.
- De verkenning naar de Midden-Zeelandroute wordt in 2025 afgerond met het doel om samen met Rijk en regio de (toekomstige) functie van de Zeelandbrug en de andere delen van de route te (kunnen) bepalen.
- Start programmafase Goederenvervoer Corridor Zuid in goede afstemming met Rijk, de partnerregio's en betrokken havens.
- Uitvoering van het actieprogramma binnenvaart en samen met gemeenten, Rijkswaterstaat en North Sea Port opzetten van acties ten behoeve ligplaatsen voor de binnenvaart.
- Via Bereikbaar Zeeland komen in 2025 tot samenwerkingsovereenkomst minder hinder aanpak.
- Verbeteren meerjarige onderhoudsplanningen in relatie tot toenemende vervangings- en renovatieopgave.

Beleidskader

- [*Regionale Mobiliteitsstrategie: Zeeland Slim en Duurzaam Bereikbaar \(2022\)*](#)
- [*Beheerkader Infrastructuur Provincie Zeeland \(2018\)*](#)
- [*Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 \(2019, landelijk kader\)*](#)
- [*Zeeuwse uitvoeringsagenda Verkeersveiligheid \(2020\)*](#)
- [*Zeeuws toekomstbeeld fiets \(2023\)*](#)

Reguliere taken

- Het beheren en onderhouden én het toekomstbestendig houden van de provinciale infrastructuur. Die bestaat uit (water)wegen fietspaden, civiele kunstwerken nat en droog en aanlandingsvoorzieningen, terminals en baggerwerken voor het fietsvoetveer.
- Het beheer en ontwikkelen van de concessies voor openbaar vervoer: bus en Westerschelde Ferry.
- Het aanbesteden en/of inbesteden van nieuwe vervoersconcessies en - contracten.
- Het stimuleren en uitvoeren van maatregelen voor de verkeersveiligheid.

Maatschappelijk effect

Provincie Zeeland werkt samen met andere overheden aan een compleet netwerk van infrastructuur en vervoersmogelijkheden in Zeeland. Het infrastructurele netwerk moet betrouwbaar, veilig en snel zijn. Het Openbaar Vervoer in Zeeland moet bereikbaar, betaalbaar en beschikbaar zijn.

- Betrouwbaarheid: Het infrastructurele netwerk moet ervoor zorgen dat reistijden voor reizigers en goederen voorspelbaar zijn.
- Snelheid: De reistijd voor functionele verplaatsingen (zoals van huis naar school of werk) mag niet te lang zijn.
- Veiligheid: We accepteren niet dat er gewonden dodelijke verkeersslachtoffers vallen.
- Bereikbaar: Ook zonder de auto moeten de basisvoorzieningen binnen een acceptabele reistijd voor inwoners bereikbaar zijn en voor mensen met een beperking toegankelijk zijn.
- Betaalbaar: De aangeboden vervoermogelijkheden zijn betaalbaar voor de reiziger.
- Beschikbaar: Reizigers kunnen rekenen op vervoersmogelijkheden zeven dagen per week van minimaal 6 uur 's ochtends tot 23.00 s' avonds.

Doelstelling

Investeren in bereikbaarheid voor personen en goederen

Een goede bereikbaarheid voor inwoners, bedrijven, toeristen en forenzen en een goede multimodale bereikbaarheid van de Zeeuwse havens- en grootschalige bedrijventerreinen door:

1. Snelle en betrouwbare wegverbindingen voor zakelijk, recreatief en woon- en werkverkeer
2. Een multimodaal netwerk van achterlandverbindingen met voldoende capaciteit voor de Zeeuwse havens (Terneuzen en Vlissingen-Oost) en grootschalige bedrijventerreinen.

Het gaat zowel om fysieke ingrepen in de hoofdinfrastructuur (weg, spoor, buisleidingen en water) als de inzet van data en innovatieve oplossingen om tot een betere benutting van de infrastructuur te komen. Speciale aandacht is er voor de binnenvaart.

De gebruikers van het provinciale wegennet kunnen zich goed en veilig (blijven) verplaatsten zonder dat de kwaliteit van de leefomgeving daarmee onder druk komt te staan. In dat verband werken we aan netwerkoptimalisatie van het (provinciaal) wegennet en fietsnetwerk voor diverse doelgroepen. Wij doen dat onder andere methodisch door middel van Gebiedsgericht aanpakken (GGA). Met deze aanpak werken we samen met andere wegbeheerders integraal aan het wegennet in de desbetreffende regio. Er wordt geanalyseerd, de grootste knelpunten bepaald, en projecten geprioriteerd en in planning gezet. speciale aandacht krijgen de prioriteiten van verkeersveiligheidsknelpunten binnen het Zeeuwse wegennet en de Midden-Zeelandroute.

Via het IPO en overleggen met het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat wordt hierbij ingezet op de landelijke afstemming en investeringen die door het ministerie in de Zeeuwse infrastructuur worden gedaan.

Acties

Versterken van het incidentmanagement en verkeersmanagement

Uitvoering geven aan incidentmanagement via verkeerscentrale en kantonniers en verkeersmanagement via Regionaal Verkeerskundig Team is samenwerking tussen Provincie, Rijkswaterstaat, NV Westerscheldetunnel, North Sea Port en Waterschap.

Verbeteren logistiek en goederenvervoer

Impuls geven aan de uitvoering van het regionale uitvoeringsprogramma binnen Goederen Vervoer Corridor Zuid door het sluiten van een realisatiepact in 2025 tussen North Sea Port, Rijk en regionale partner. Via Zeeland Connect wordt in samenwerking met Impuls Zeeland en North Sea Port ingezet op modal shift van weg naar water en spoor.

Versterken binnenvaart

- Start project toekomstbestendig maken van het Kanaal door Walcheren voor de binnenvaart.
- Ontwikkelen en openstellen van een subsidieprogramma walstroom.
- Uitwerking voor uitbreiding van ligplaatsen en binnenhavenvoorzieningen.

Investeren in bereikbaarheid en verkeersveiligheid provinciale infrastructuur

- Vanaf 2025 is de Westerscheldetunnel tolvrij voor personenverkeer.
- Op basis van het onderzoek doorgaand vrachtverkeer en de landelijke vrachtwagenheffing worden maatregelen vastgesteld en uitgevoerd.
- Naast de investeringen in grote projecten (Zanddijk, Traverse Kapellebrug en Deltaweg) worden goedgekeurde projecten in uitvoering gebracht (o.a. N288) en nieuwe projecten voorbereid (o.a. Randweg Oud-Vossemeer, N667).

Beleid en prioritering bereikbaarheid en verkeersveiligheid

- Mede op basis van de uitgevoerde analyse N-wegen en Zeeuwse Staat van de verkeersveiligheid (2024) wordt een prioritering opgesteld voor nieuwe infrastructurele investeringen.
- Uitwerking van het toekomstbeeld voor de Midden-Zeeland-Route en de Zeelandbrug.
- Uitwerking van het toekomstbeeld Fiets naar actieprogramma.

Doelstelling

Uitvoering regionale mobiliteitsstrategie

Samen met onze regionale partners werken we aan de uitvoering van de Regionale Mobiliteitsstrategie. In 2024 is het eerste project gestart dat in 2025 in andere regio's navolging krijgt. We ronden begin 2025 de aanbesteding van de bus-concessie af en starten met de implementatie hiervan. Via onze subsidieregeling hub ontwikkeling ondersteunen we de ontwikkeling van diverse

mobiliteitshubs in de 13 gemeenten van de provincie. In 2025 ronden we de besluitvorming over de mobiliteitscentrale af en start deze met zijn activiteiten. Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat ondersteunt de activiteiten actief, als voorbeeld voor andere delen van Nederland.

Acties

Uitvoering busconcessie

Het beheren en ontwikkelen van de concessies van de huidige busconcessie, die is verlengd voor de jaren 2025 en 2026. In het kader van de verlenging wordt samen met Connexxion de overgang naar de nieuwe concessie ingezet.

Uitvoering Westerschelde ferry

Vanuit de lopende opdracht aan de Westerschelde Ferry BV de gemaakte afspraken opvolgen.

Aanbesteding busconcessie

- Afronden van aanbesteding busconcessie 2027 met gunning aan vervoerder.
- Start implementatie busconcessie 2027 met vervoerder.

Invoering flex en startprojecten

- Stapsgewijze uitrol van Flex in alle Zeeuwse regio's door middel van startprojecten vanaf eind 2024.
- Voor uitrol in iedere regio met door de gemeenten gecontracteerde vervoerders afspraken vastleggen over beschikbaarheid van voldoende vervoermiddelen en personeel.
- Afspraken met Gemeentelijke Vervoerscentrale over uitvoeringscapaciteit voor boeken en plannen.

Verbetering hubs en haltes

- Zeeuws netwerk van hubs en haltes verbeteren en aan laten sluiten op de nieuwe dienstregeling van de bus en flexibel vervoer in het kader van de uitvoering van de regionale mobiliteitsstrategie.
- Realisatie van nieuwe hubs of upgraden van bestaande hubs ten behoeve van de bereikbaarheid van North Sea Port District en omstreken (realisatie gereed voor 2028).

Totstandkoming mobiliteitscentrale

- Inrichting en opstart van de mobiliteitscentrale in 2025.
- Proefdraaien, evalueren en bijsturen.

Digitaal plannen, boeken en betalen

- Introductie van twee tot drie door marktpartijen ontwikkelde apps 2025-2027.
- Implementatie algoritmische planner (Functionele Taxi Logica).

Living Lab Smart Mobility

- Voorbereiden projecten 2025 voor bijdrage uit Living Lab.
- Aflopende pilots zoals Nabogo evalueren en mogelijk vervolg bepalen.

Doelstelling

Doelmatig en doeltreffend beheer (water)wegen

Een doelmatig en doeltreffend beheer van de provinciale (water)wegen op zodanige wijze dat deze aansluit bij de principes van assetmanagement en voldoet aan het onderhoudsniveau zoals door het bestuur vastgesteld.

Ten behoeve van een efficiënt en effectief beheer en onderhoud van de provinciale (vaar)wegen is in 2023 een nieuw Strategisch Assetmanagement Plan (SAMP) met daarin opgenomen een ontwikkelagenda vastgesteld. Bij het in stand houden van de infrastructuur wordt gekeken naar de prestaties die de kapitaalgoederen moeten leveren, de kosten die daaraan verbonden zijn en de risico's die daarbij acceptabel zijn. Het SAMP bevat de kaders en uitgangspunten op een meer strategisch niveau op grond waarvan de instandhouding (beheer en onderhoud) van de provinciale (vaar)wegen en daarmee verbonden kunstwerken doelmatig en doeltreffend georganiseerd kan worden. Als nadere uitwerking van het Beheerkader is per infrastructureel kapitaalgoed een beheerplan opgesteld. Daarin is op een meer operationeel niveau beschreven op welke wijze dat specifieke kapitaalgoed in stand wordt gehouden.

Acties

Het plannen en uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden aan infrastructurele kapitaalgoederen op dusdanige wijze dat ze op het vastgestelde niveau in stand worden gehouden.

- We verbeteren het inzicht in meerjarige onderhoudsplanningen en het behoud binnen en tussen de verschillende kapitaalgoederen. Dat doen we op basis van het vastgestelde Strategisch Assetmanagement Plan en uitvoeringsstrategieën.
- Tevens vindt afstemming plaats met de plannen op het gebied van de investeringsagenda wegen (instandhouding in relatie tot nieuwbouw). Het vastgestelde niveau is met deze werkwijze geborgd en onderdeel van uitvoering van onze reguliere taak.

De versterking van de samenwerking met andere (vaar)wegbeheerders door periodieke afstemmingsmomenten, we richten ons onder andere op een goede afstemming van wegwerkzaamheden en het voorkomen van overlast voor de weggebruikers.

- Als regio staan we voor een grote onderhoudsopgave die zorgen voor stremmingen. Daarbij is het Zeeuwse wegennet, zeker in de zomerperiode met veel toeristisch verkeer, vanwege het beperkte aantal oeververbindingen kwetsbaar voor uitval van wegen door bijvoorbeeld incidenten. Daarover vindt afstemming binnen het Regionaal Verkeersteam (RVT).
- Samen met Rijkswaterstaat, North Sea Port, NV Westerscheldetunnel en Waterschap Scheldestromen zetten we de transitie in gang van RVT naar team Bereikbaar Zeeland, waarvoor in 2025 een samenwerkingsovereenkomst wordt opgesteld. Dit om de inzet en samenwerking te vergroten.

Nadere uitwerking assetmanagement door actualisatie en implementatie uitvoeringsstrategieën

In 2022 hebben we de uitvoeringsstrategie voor de zogeheten natte infrastructuur vastgesteld. Dit omvat het Kanaal door Walcheren met de daar aanwezige bruggen en sluizen alsook de Zeelandbrug. Nu zijn er voor alle infrastructurele 'assets' uitvoeringsstrategieën of beheerplannen vastgesteld. Het Beheerkader Infrastructuur Provincie Zeeland volgens de nieuwe principes van assetmanagement in 2023 vernieuwd. Dit deden we omdat het vorige plan dateerde van 2017/2018.

Doelstelling

Verbetering verkeersveiligheid

De ambitie is geen (vermijdbare) verkeersslachtoffers in 2050. Met de Zeeuwse uitvoeringsagenda Verkeersveiligheid als start is het doel om in 10 jaar tijd het aantal verkeersslachtoffers te halveren. Een forse opgave aangezien de landelijke trend laat zien dat zonder aanvullende maatregelen, met name onder de kwetsbare verkeersdeelnemers (waaronder een groot aandeel fietsers), het aantal ernstige verkeersgewonden niet daalt maar stijgt. Het aanpakken van de grootste veiligheidsrisico's in het verkeer heeft voor de provincie hoge prioriteit.

Het vergroten van de verkeersveiligheid vraagt om een integrale aanpak en (bij)sturen op de grootste risico's in de samenhang tussen gedrag, handhaving en infrastructuur.

Mede op basis van de verkeersveiligheidsanalyse provinciale N-wegen (uitgevoerd door Arcadis) en de door SWOV gepubliceerde Zeeuwse Staat van de verkeersveiligheid worden prioriteiten voor de infrastructurele investeringen bepaald.

Acties

We maken het verkeer veiliger voor kwetsbare en onervaren weggebruikers

- Uitvoering geven aan het educatieprogramma voor scholen in basis en voortgezet onderwijs (gericht op de jongeren).
- Uitvoering geven aan het programma doortrappen (gericht op de ouderen).
- Investeren in en stimuleren van veilige fietsen oversteek voorzieningen met gebruik making van de investeringsimpuls verkeersveiligheid.

We verminderen de risico's van afleiding in het verkeer

De activiteiten over afleiding richten zich voornamelijk op het gebruik van de mobiele telefoon. De landelijke campagne MONO is daarbij een belangrijk instrument. Hierbij volgen we de landelijke campagne kalender. In de MONO maanden organiseren we ook veel Zeeuwse MONO activiteiten, zoals een posterwedstrijd en MONO Scoort.

We verminderen de risico's van vermenging van landbouwverkeer met ander verkeer

Het Zeeuwse Platform Kwaliteitsnetwerk Landbouwverkeer Zeeland werkt aan het oplossen van knelpunten ten aanzien van landbouwverkeer. Binnen dit netwerk werken de Zeeuwse wegbeheerders en maatschappelijke belangenverenigingen zoals Cumela en ZLTO samen.

Hieruit volgt inbreng voor zowel infrastructurele aanpak als gedragsacties zoals de campagne Slik op de weg.

We verminderen het aantal verkeersovertredingen.

Verkeersovertreders vormen een gevaar voor andere weggebruikers en zijn dus een risico in het verkeer.

- Door onderwijs proberen we het gedrag van toekomstige weggebruikers positief te beïnvloeden.
- We spreken weggebruikers aan op hun gedrag proberen we dat gedrag positief te beïnvloeden.
- Dat doen we met campagnes zoals MONO, BOB en AAN in het donker.
- In overleg met de Politie worden handhavingsacties georganiseerd. Daarnaast voert de Politie een project uit gericht op de aanpak van veelplegers.

Gecoördineerde uitvoering van de Zeeuwse uitvoering agenda SPV 2030.

Uitvoering geven aan de reguliere taak stimuleren en uitvoeren van maatregelen voor de verkeersveiligheid door:

- Uitvoeren verkeersveiligheidscampagnes (aanspreken op gedrag).
- Educatie en voorlichting (o.a. educatie op scholen o.b.v. Zeeuws VerkeersveiligheidsLabel).
- Stimuleren van verkeershandhaving in contacten met politie, gemeenten en door nationale lobby.

Trendindicatoren

Trendindicatoren	2020	2021	2022	2023	2024
doelmatig en doeltreffend beheer (water)wegen: het basisniveau wordt behaald	ja	ja	ja	ja	
bereikbaarheid van basisvoorzieningen (auto)	goed	goed	goed	goed	
bereikbaarheid van basisvoorzieningen (OV)	beperkt	beperkt	beperkt	beperkt	
verkeersveiligheid * : # geregistreerde verkeersdoden (CBS, statline)	22	11	23	19	

* Medio 2025 komt MOVE (MONitoring Verkeersveiligheid) beschikbaar. Dit is een landelijk dashboard met ieder kwartaal een update. MOVE wordt met subsidie vanuit I&W door de stichting Veiligheid.nl ontwikkeld.

Doelindicatoren

Doel	Indicator	Stand 2020	Stand 2021	Stand 2022	Stand 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025	Einddoel
(Vaar)wegen	Onderhoudsniveau infrastructurele kapitaalgoederen	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis	Basis
Vergroten verkeersveiligheid	Aantal verkeersdoden	22	11	23	19	<15	<15	halvering aantal verkeersdoden in 2030 *
Snelle en betrouwbare wegverbindingen	de reistijd is voor weggebruikers voorspelbaar **					99%	99%	99% van de ritten zonder (voorziene) vertraging
Waardering openbaar vervoer (OV-klientenbarometer)	Klantenwaardering voor het openbaar vervoer waarvoor concessieverlening plaatsvindt door de Provincie	bus: *** WSF: ***	bus: 7,9 WSF: 8,0 ****	bus: 7,8 WSF: 7,7	bus: 8,0 WSF: 8,2	Bus: 7,6 WSF: 8,0	Bus: 8,0 WSF: 8,5	bus: 8,0 WSF: 8,5

* Landelijke doelstelling halvering verkeersslachtoffers in 2030 (referentiejaar 2020). In 2000 telden we in Zeeland 36 verkeersdoden in 2010 waren het er 30. Doel is om de neerwaartse lijn vast te houden. Met de landelijke Monitor Verkeersveiligheid (MOVE), beschikbaar medio 2025, komt per regio meer inzicht in de geregistreerde verkeersgewonden

** Meetmethode moet nog worden bepaald

*** In 2020 geen onderzoek vanwege corona-maatregelen.

**** Resultaten onderzoek in 2021 zijn niet representatief vanwege postcorona effect.

Wat mag het kosten?

(Bedragen x € 1.000)

Doelstelling	Begroting 2025
Lasten	
050101-Doelmatig en doeltreffend beheer (water)wegen	25.378
050111-Verbetering verkeersveiligheid	917
050112-Investeren in bereikbaarheid voor personen en goederen	32.403
050113-Uitvoering regionale mobiliteitsstrategie	36.455
059999-Ambtelijke inzet	12.632
Totaal Lasten	107.786
Baten	
050101-Doelmatig en doeltreffend beheer (water)wegen	495
050102-Bereikbaarheid voor de mensen	29.300
050107-Uitvoering slimme mobiliteit	4.747
Totaal Baten	34.542
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-73.243
Onttrekkingen	
980599 Bestemmingsreserves-Pr.5	-16.111
Toevoegingen	
980599 Bestemmingsreserves-Pr.5	11.207
Mutaties reserves	4.904
Resultaat na bestemming	-68.340

6 Programma Iedereen telt!

Inleiding en ontwikkelingen

Het programma “Iedereen telt!” gaat over brede welvaart. Brede welvaart omvat alles wat mensen van waarde vinden. Naast materiële welvaart gaat het ook om zaken als gezondheid, onderwijs, milieu en leefomgeving. En over sociale binding, persoonlijke ontplooiing en (on)veiligheid. In dit programma hebben we in het bijzonder aandacht voor het sociaal-cultureel functioneren van Zeeland. Hoe zijn individuen en groepen in de samenleving onderling in contact? En zijn zij in staat om relaties op te bouwen en zichzelf verder te ontwikkelen?

We zetten cultuur, erfgoed, leefbaarheid, gezondheid en sport in om een levendig en sociaal Zeeland voor iedereen te bereiken. Dit doen we samen met andere overheden en instellingen, die hierin allemaal hun eigen rol hebben.

Cultuur

Cultuur is een belangrijke taak van de Provincie. Onder cultuur verstaan we het hele culturele veld van kunsten tot erfgoed en van cultuureducatie tot evenementen. Het Zeeuwse cultuur profiel kent regionale, nationale en internationale onderdelen. Een breed cultuuraanbod zorgt voor een aantrekkelijke regio waar mensen willen wonen, werken en recreëren. Met cultuur versterken we onze stedelijke aantrekkelijkheid en landschappelijke kenmerken. Cultuur draagt bij aan het Zeeuws bruto regionaal product (BRP) en de werkgelegenheid. Cultuur is daarnaast creatief, maakt blij, prikkelt en spiegelt.

Ons beleid richt zich op Zeeuwse inwoners, bezoekers én op mensen die zich hier willen vestigen. We hechten veel waarde om aandacht te besteden aan makers, culturele vernieuwing, erfgoed en creatieve economie en zorgen ervoor dat dit voor iedereen toegankelijk en bereikbaar is.

Hoewel de bezoekersaantallen binnen de cultuur- en erfgoed sector (o.a. musea, theaters, etc.) landelijk stijgen, nemen tegelijkertijd de kosten voor personeel en huisvesting toe. Daarnaast zorgt krapte op de arbeidsmarkt voor onvervulbare vacature. Volgens ons is onder andere het bundelen van krachten door samenwerking nodig om de deze problemen op te vangen.

Erfgoed

Het Zeeuws erfgoed vertelt verhalen wat eerdere generaties hebben (mee)gemaakt. We vinden het belangrijk om dit erfgoed te behouden en te gebruiken. Het erfgoed is toegankelijk en ervaarbaar, terwijl de (archeologische) waarden beschermd blijven. We zorgen voor een verbinding met maatschappelijke uitdagingen zodat erfgoed nog meer actuele waarde krijgt.

Leefbaarheid en gezond leven

We geven uitvoering aan de Leefbaarheidsagenda 2024-2027, complementair aan andere overheden en partijen en dragen daarmee bij aan de Brede Welvaart van alle Zeeuwen.

Sport

Met de verlenging van de inzet op het Zeeuws Sportakkoord 'Sport verenigt Zeeland' werken we aan een duurzame en toekomstbestendige sportinfrastructuur in Zeeland. Deze moet bereikbaar, toegankelijk en betaalbaar zijn. We stimuleren bewegen en zetten in op een gezondere leefstijl. Ook brengen we op deze manier mensen samen.

Wettelijke taken

- Bibliotheekwet (Wet Stelsel Openbare Bibliotheekvoorzieningen (WSOB)).

- Erfgoedwet (inclusief wettelijke taken met betrekking tot archeologie).
- Omgevingswet.
- Mediawet.

Beleidskader

- [Omgevingsvisie](#)
- [Koersdocument Uitvoeringsagenda Zeeuws Erfgoed](#)
- [Zeeuws Sportakkoord](#)
- [Nationaal Sportakkoord 2018](#)
- [Coalitieakkoord 2023-2027 Met Zeeland, voor Zeeland](#)

Doelstelling

Basis voor Cultuur en Erfgoed

Het aanmoedigen van meer dynamiek en samenwerking in de cultuur- en erfgoedsector en zorgen voor een stabiele basis(infrastructuur).

Acties

Er wordt een regeling restauratie Rijksmonumenten opengesteld

Sinds 2012 hebben Rijk en Provincies bestuurlijke afspraken gemaakt over de restauraties van rijksmonumenten zonder woonfunctie. Ook is afgesproken welke (rijks)middelen hiervoor worden ingezet. De restauratieopgave voor niet-woonhuismonumenten in Zeeland is groot; uit de erfgoedmonitor blijkt dat in Zeeland de staat van onderhoud slechter is dan in andere delen van Nederland.

We dragen zorg voor het archeologisch en gebouwd erfgoed door het toezicht op de gemeenten via IBT te intensiveren en kennisdeling

De Provincie Zeeland is de toezichthouder op de gemeenten voor de domeinen gebouwd erfgoed en archeologie. Dit is een wettelijke taak. Met dit toezicht controleren we of de gemeente op de juiste manier zorgdragen voor het erfgoed, of ze beleid hier op hebben en of ze ook naar dit beleid handelen.

We voldoen aan onze wettelijke taak ter ondersteuning van de openbare bibliotheekfunctie

De Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) omschrijft specifieke provinciale taken die zijn toevertrouwd aan de Provinciale Ondersteuningsinstelling (POI):

- Ontwikkeling van innovaties ten behoeve van de lokale bibliotheken
- De distributie van fysieke middelen en media tussen bibliotheekvestigingen binnen de provincie en tussen de provincies.
- Levering van gegevens, bijvoorbeeld over collecties aan de Koninklijke Bibliotheek en beleidsinformatie aan het ministerie van OCW.

In 2025 of 2026 wordt een wetswijzing aangenomen voor een provinciale en gemeentelijke zorgplicht voor bibliotheken. De gemeenten ontvangen daarvoor ook structureel extra middelen. Door deze gemeentelijke zorgplicht, krijgen de Provincies een nieuwe taak op het gebied van het interbestuurlijke toezicht (INT) op gemeenten.

We subsidiëren één organisatie voor de ondersteuning van het cultuur- en erfgoedveld, daar waar het niet sector specifiek is

Uit landelijke vergelijkingen blijkt dat Zeeland veel culturele voorzieningen per inwoner heeft. Hiermee wordt een basisniveau aan culturele voorzieningen nagestreefd. Veel maar relatief kleine locaties brengen ook mogelijke risico's met zich mee. Er is vaak te weinig geld en personeel om te investeren in professionaliteit. Door gebrek aan financiële middelen is er minder tijd en ruimte om te ontwikkelen. Daarnaast zijn de gestegen kosten binnen de culturele sector moeilijker te dragen voor relatief kleinere instellingen.

Om de behoefte aan ondersteuning bij kennisverzameling, kennisdeling, deskundigheidsbevordering en netwerkvorming te vervullen, wordt gekozen voor één ondersteuningsorganisatie subsidie te verlenen.

Doelstelling

Innovatie en Transitie

Het activeren van de cultuur- en erfgoedsector om bij te dragen aan het vormgeven van de grote transities.

Acties

We intensiveren de aandacht voor historische landschapselementen en – inrichting die bijdragen aan (landelijke) transities, zoals de klimaatopgave

De Provincie Zeeland intensificeert de aandacht voor historische landschapselementen en -inrichting. Hierbij wordt aandacht besteed aan onderdelen van de klimaatopgave die een bedreiging vormen voor dit erfgoed, zoals bijvoorbeeld droogte. Naast het behoud van gebouwd erfgoed dat als rijksmonument is aangewezen, geven we ook meer aandacht aan groene cultuurhistorische elementen rijksmonumenten.

We intensiveren de aandacht voor de waarde van cultuur in innovatieve processen bij onder andere het bedrijfsleven

Kunst, cultuur en erfgoed spelen een rol in het bevorderen van de creativiteit, ook binnen het bedrijfsleven. Daarom zetten we in op de wederkerigheid in deze relatie: cultuur en erfgoed brengen meerwaarde voor de omgeving, dus ook voor de werknemers. Daarnaast kan vanuit ontwerpend denken (als methode uit de creatieve sector) een andere kijk op bedrijfsprocessen komen. Met goede voorbeelden van bedrijven die deze methode succesvol hebben toegepast, worden Zeeuwse bedrijven gemotiveerd ook hierin te investeren.

Een Zeeuws Erfgoed Expertteam is ingesteld om de transitie van erfgoed te bevorderen

Zeeland kent veel monumentale gebouwen zoals kerken, landhuizen en fabriekspanden. De beheerkosten van deze panden zijn vaak hoog, waardoor steeds meer monumentale panden leegstaan. De beste manier om het behoud van een gebouw te garanderen, is om te zorgen dat het in gebruik blijft. Om dit te realiseren moet soms een pand een nieuwe, innovatieve functie krijgen. Het Zeeuws Erfgoed Expertteam kan hiervoor ingezet worden. We beginnen met een proefproject op het gebied van agrarisch erfgoed.

Doelstelling

Jeugd en Jongeren

Het vergroten van de waardering, productie en deelname van jongeren aan cultuur en erfgoed.

Acties

We faciliteren een doorgaande leerlijn cultuur- en erfgoededucatie

Alle Zeeuwse kinderen en jongeren kunnen via cultuur- en erfgoed educatie in aanraking komen met het cultuur en erfgoedveld. Ze kunnen hiermee zichzelf ontwikkelen, maar ook gemotiveerd raken om in deze sector te gaan werken. De doorgaande leerlijn loopt daarom van het primair onderwijs tot en met het hoger onderwijs.

We zetten in op talentontwikkeling en (bij)scholing van startende en midcareer professionals in de cultuur- en erfgoed sector

Het ondersteunen van talenten in de cultuur- en erfgoedsector helpt bij het professionaliseren van de sector. Het draagt ook bij het binden van talent aan de regio en aan de persoonsontwikkeling. In 2025 onderzoeken we welke disciplines deze ondersteuning nodig hebben.

Doelstelling

Leefbaarheid: meedoen en gezond in Zeeland

We streven naar een samenleving waarbij iedereen kan meedoen. De zorg moet daarbij beschikbaar en bereikbaar zijn.

Acties

De beschikbaar van (zorg)voorzieningen en kansengelijkheid

We ondersteunen initiatieven die de bereikbaarheid en beschikbaarheid van (zorg)voorzieningen verbeteren en bijdragen aan de leefbaarheid in onze provincie. Daarnaast zetten we ons in voor kansengelijkheid door initiatieven te steunen die de deelname van alle inwoners aan de Zeeuwse samenleving bevorderen. Dit doen we onder andere door laaggeletterdheid tegen te gaan en digitale vaardigheden bij kwetsbare groepen te stimuleren.

Sociale samenhang en participatie

In samenwerking met de Zeeuwse gemeenten ondersteunen we (bewoners)initiatieven in de kernen die tot versterking van het voorzieningenniveau en de leefbaarheid leiden. We sluiten hierbij nadrukkelijk aan bij de initiatiefkracht en de betrokkenheid van de inwoners zelf.

Veilige en vrije samenleving

We ondersteunen en faciliteren de activiteiten rondom de Vier Vrijheden van Franklin D. Roosevelt en 4/5 mei. Dit omvat lezingen, concerten, festivals, tentoonstellingen en schoolactiviteiten, die het verhaal vertellen over veilig- en vrijheid in de samenleving. In dat kader werken wij onder andere samen met het Anti Discriminatie Bureau Zeeland.

Gezond leven – sport verenigt Zeeland

Het Zeeuws Sportakkoord kent themalijnen, per thema zijn er nadere doelstellingen en acties.

Een selectie van de acties voor 2025.

Thema Duurzaamheid:

- 10 verduurzamingstrajecten uitvoeren.
- De duurzaamheidsatlas voor minimaal 30 Zeeuwse sportaccommodaties vullen.

Thema Vitale aanbieders en sociaal veilige sport:

- Starten van 10 nieuwe vitale kernen.
- Realiseren van coördinatiepunt voor clubondersteuning in samenwerking met gemeenten en sportbonden.

Thema Vaardig in Bewegen:

- Start van de duale opleiding beweegspecialist op niveau 6.

Thema Maatschappelijke (Top)sportevenementen:

- Organisatie van het Zeeuws Topsportgala.

Thema Inclusie:

- 3.000 kinderen gebruik laten maken van het Jeugdfonds Sport en Cultuur.
- 1.000 volwassenen gebruik laten maken van het Volwassenenfonds Sport en Cultuur.

Versterken gezondheidszorg en infrastructuur

We zetten ons in voor het behoud en versterken van de zorgvoorzieningen in Zeeland. Dit doen we onder andere door samenwerking met de Zeeuwse Zorg Coalitie (ZZC), faciliteren van innovaties in de zorg en ondersteunen van initiatieven. De moeten bijdragen aan het oplossen of verminderen van het personeelstekort in de zorg, zoals onder andere het tekort aan huis- en tandartsen.

Bevorderen positieve gezondheid

We ondersteunen activiteiten die bijdragen aan:

- een gezonde levensstijl en bewegen
- (zelfmoord)preventie
- bestrijden van eenzaamheid onder ouderen én jongeren
- sociale weerbaarheid.

Doelstelling

Makersklimaat en kennisontwikkeling

Het mogelijk maken van meer producties in en over Zeeland inclusief kennisontwikkeling.

Acties

We faciliteren (wetenschappelijk) onderzoek naar Zeeuwse thema's

Provincie Zeeland heeft een rijk verleden, maar verhaal hiervan is nog niet compleet. Door verschillende soorten onderzoek te ondersteunen, zoals archeologisch onderzoek, literatuurstudies of collectieonderzoek, kunnen de ontbrekende delen worden opgevuld.

We ondersteunen producties in alle cultuur- en erfgoed disciplines.

Provincie Zeeland wil het beroepsklimaat en culturele productie in Zeeland ondersteunen. Dit kan gaan om het ontwikkelen van nieuwe concepten, het maken van nieuwe (kunst)werken, het ontwikkelen van tentoonstellingen, of het uitvoeren van archeologisch en historisch onderzoek. Het gaat ook om produceren van kennis over Zeeuwse thema's. Stimulering van het productie- en makersklimaat vergroot de verbeelding en het bewustzijn van de Zeeuwse identiteit. Dit doen we onder andere door het openen van een makersregeling en een innovatiefonds (via Regio Deal 4).

Doelstelling

Participatie en Publieksverbreding

Het behouden, toegankelijk maken en benutten van cultuur en erfgoed voor iedereen.

Acties

We investeren in samenwerkingsverbanden binnen de cultuur- en erfgoedsector om daarmee de vrijwilligersparticipatie te vergroten

Vrijwilligers vormen de ruggengraat van veel cultuur- en erfgoedorganisaties in Provincie Zeeland. Vrijwilligers leveren een belangrijke bijdrage aan de continuïteit en het functioneren van de organisaties in Zeeland. Zij zorgen ervoor dat cultuur- en erfgoed beschikbaar en beleefbaar blijven voor het publiek. Zeeuwse organisaties hebben veel vrijwilligers waarmee ervaring en expertise worden gedeeld. Het herijken van de ondersteuning vraagt om het meenemen van de behoeften vanuit de vrijwilligers(organisaties) met betrekking tot deskundigheidsbevordering op het gebied van marketing en fondsenwerving.

Provincie Zeeland en Zeeuwse gemeenten bekijken samen, in het kader van het akkoord cultuur en erfgoed, welke (aanvullende) ondersteuning geboden kan worden om vrijwilligerswerk in de sector aantrekkelijker te maken, zodat we de huidige vrijwilligers langer behouden en meer vrijwilligers mee gaan doen.

We brengen de behoefte in kaart met betrekking tot erfgoed in relatie tot herdenken en vieren en agenderen deze

Door in te zetten op herdenken en vieren, bevordert de Provincie Zeeland de aandacht voor de geschiedenis van slavernij en de Tweede Wereldoorlog. Daarnaast wordt via de Four Freedoms door het jaar heen aandacht gevraagd voor het herdenken en vieren van vrijheid.

Er wordt een regeling voor FARO-initiatieven opengesteld

Landelijk is steeds meer aandacht voor immaterieel erfgoed. Dit komt mede door het Verdrag van Faro en de ontwikkelingen op het gebied van erfgoedparticipatie. We hebben oog voor het unieke en rijke immaterieel erfgoed van Zeeland, in lijn van de Canon van Zeeland en de Zeeuwse erfgoedlijnen.

We blijven het immateriële erfgoed van Zeeland verbinden aan het materieel erfgoed (bijvoorbeeld een restauratieopgave met ambachten). Om de cultuur- en erfgoedparticipatie te vergroten wordt hiervoor een regeling opengesteld.

Het Verdrag van Faro stelt dat erfgoed meer dan nu een functie kan hebben voor de samenleving. Niet alleen de historische plek zelf, het voorwerp, de traditie, het is belangrijk, maar vooral ook de verschillende betekenissen en het gebruik ervan. Erfgoed is bovendien een bron voor ruimtelijke, sociale, economische en democratische ontwikkeling als alle belanghebbenden daar een betrokkenheid bij hebben. De cruciale elementen zijn samen te vatten in drie punten:

- Erfgoed als kwaliteit van een samenleving (erfgoed als sociale waarde).
- Erfgoed is een mensenrecht; iedereen en elke gemeenschap heeft recht op betrokkenheid bij erfgoed.
- Democratisering van erfgoed.

Trendindicatoren

Trendindicatoren	2023	2024	Einddoel
Aantal bezoekers Zeeuwse musea	630.683		750.000
Aantal toekenningen voor restauratie rijksmonumenten	6	14	20
Aantal leerlingen cultuureducatie VO-MBO-HBO	n.n.b.		500
Aantal deelnemers Talentontwikkelingstrajecten	n.v.t.		35
Aantal toekenningen voor onderzoeksvragen en producties over Zeeland	n.v.t.		10
Aantal deelnemers restauratie opleidingsproject en restauratie cursusaanbod	30	40	50

Doelindicatoren

Doel	Indicator	Stand 2023	Stand 2024	streefwaarde 2025	Einddoel
------	-----------	------------	------------	-------------------	----------

Basis voor cultuur en erfgoed	Aantal banen in de Zeeuwse creatieve sector (totaal)	1740 (2022)	nog niet bekend	1795	1850
	Aantal banen in de subsector Kunsten en erfgoed	810 (2022)		850	900
Participatie en publieksverbreding	Gemiddeld rapportcijfer voor Zeeuws cultuur- en erfgoed aanbod	niet bekend	6,8	7,0	8,0
Jeugd en jongeren	Gemiddeld rapportcijfer zichtbaarheid van cultuur- en erfgoed aanbod door jongeren	niet bekend	6,1	6,3	7,5
Makersklimaat en kennisontwikkeling	Aantal bezoeken aan voorstellingen voor professionele podiumkunsten per capita	0,3 bezoeken per inwoner	n.n.b.	0,5 bezoeken per inwoner	1,0 bezoeken per inwoner
Innovatie en transitie	Aantal behandelde casussen bij het Erfgoed Transitieteam	0	0	2	10
Leefbaarheid: meedoen en gezond in Zeeland	Percentage (2022 : 41,2%) van de bevolking van 15 jaar en ouder dat georganiseerd vrijwilligerswerk verricht in Zeeland (bron; CBS)	nog niet bekend	nog niet bekend	44%	50%

Wat mag het kosten?

(Bedragen x € 1.000)

Doelstelling	Begroting 2025
Lasten	
060105-Basis voor Cultuur en Erfgoed	19.868
060106-Participatie en Publieksverbreding	1.681
060107-Jeugd en Jongeren	1.477
060108-Makersklimaat	1.665
060109-Innovatie en Transitie	1.263
060110-Leefbaarheid – Meedoen en Gezond in Zeeland	2.605
069999-Ambtelijke inzet	1.282
Totaal Lasten	29.841
Baten	
060105-Basis voor Cultuur en Erfgoed	723
060109-Innovatie en Transitie	1.263
060110-Leefbaarheid – Meedoen en Gezond in Zeeland	403
Totaal Baten	2.389
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-27.452
Onttrekkingen	
980699 Bestemmingsreserves-Pr.6	-300
Toevoegingen	
980699 Bestemmingsreserves-Pr.6	75
Mutaties reserves	225
Resultaat na bestemming	-27.227

7 Programma Bestuur

Inleiding en ontwikkelingen

De begroting 2025 van de Provincie Zeeland laat ons doel zien om een sterk en toekomstgericht bestuur te realiseren. Een bestuur dat goed inspeelt op de uitdagingen en kansen van deze tijd. Het programma Bestuur heeft vier pijlers om deze doelen te bereiken:

1. **Een sterk bestuur.**
2. **Een weerbaar bestuur.**
3. **Een samenwerkend bestuur.**
4. **Een signalerend bestuur.**

De rode draad binnen het programma Bestuur is de kwaliteit van het openbaar bestuur: de manier waarop de overheid functioneert en hoe betrouwbaar deze is voor de burger. Voor de inwoners van Zeeland betekent het dat de Provincie open communiceert, goed functioneert en luistert naar de wensen en verwachtingen van haar inwoners. Als dat mogelijk is, neemt de Provincie deze wensen mee in haar beleid en beslissingen.

Sterk bestuur. Als toezichthouder controleren we de financiën van gemeenten, waterschappen en samenwerkingen. Ook controleren we hoe de gemeente haar medebewindstaken uitvoert. Als er hulp nodig is bieden we vanuit samenwerking ondersteuning. We gaan dan in gesprek met de betrokkenen om te kijken hoe het beter kan. Waar nodig handhaven we de regels om ervoor te zorgen dat iedereen zich aan de afspraken houdt. Sterk bestuur betekent ook dat we informatie open en duidelijk delen met onze inwoners. We vinden het belangrijk dat zij begrijpen waarom we bepaalde keuzes en beslissingen maken.

Weerbaar bestuur betekent dat we zorgen voor eerlijkheid, veiligheid en veerkracht. We zorgen dat onze diensten en producten niet worden misbruikt. Bij het geven van vergunningen controleren we mensen en bedrijven, indien daar aanleiding toe is en/of het voorgeschreven is, met de Wet Bibob. Deze wet helpt ons integere besluitvorming te nemen. Hiermee creëren we een gelijk speelveld voor ondernemers. Zo zetten we ons in tegen ondermijning.

Samenwerkend bestuur houdt in dat de Provincie Zeeland actief samenwerkt met verschillende partners om samen meer te bereiken. Dat doen we in de regio, met Vlaanderen en met andere provincies via het Interprovinciaal Overleg (IPO). We nemen deel aan het Overleg Zeeuwse Overheden (OZO). Hier werken we samen met gemeenten en waterschap aan belangrijke opgaven voor Zeeland. We versterken onze positie, onderhouden onze relaties en zorgen voor positieve en duurzame veranderingen aan beide zijden van de grens. Dat doen we door kennis en middelen te delen en gezamenlijk op te treden.

Als **signalerend bestuur** speuren we voortdurend naar veranderingen en trends die de regio kunnen raken. Dit kan gaan over nieuwe regels, beleid, economische veranderingen, technologische innovaties, of maatschappelijke trends. Door deze veranderingen vroeg op te merken kunnen we reageren op wat er gebeurt. Door te lobbyen brengen we de belangen van Zeeland onder de aandacht bij landelijke en Europese beleidsmakers en wetgevers. Zo kunnen we door te plannen inspelen op toekomstige ontwikkelingen en kansen die de positie van Zeeland verder versterken.

Maatschappelijk effect

De Provincie Zeeland werkt als een democratisch, open en inclusief provinciebestuur. Zij vindt iedere inwoner even belangrijk en waardeert inbreng van buitenaf. Verder bewaakt zij de kwaliteit van het openbaar bestuur. Dit is in het belang van het welzijn van de burgers en de economische prestaties in onze provincie. Dit doet zij met bewustzijn van de bijzondere ligging van onze regio, weerbaar tegen ondermijnende invloeden aan beide kanten van de grens.

Speerpunten

- We brengen Zeeland onder de aandacht bij: het nieuwe Kabinet, een relatief nieuwe Tweede Kamer, een nieuwe Europese Commissie en een nieuw Europees parlement. We benadrukken de Zeeuwse belangen en specifieke thema's die voor Zeeland belangrijk zijn.
- We laten minimaal één integrale controle(s) uitvoeren door de Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) en Dienst Centraal Milieubeheer Rijnmond (DCMR). Dit wordt geëvalueerd samen met de Provincie.
- In 2025 organiseren we een training voor politieke ambtsdragers om hen weerbaarder te maken tegen agressie, geweld en intimidatie.
- We blijven in gesprek en dialoog met onze inwoners met als doel het draagvlak voor ons beleid te vergroten en het vertrouwen te optimaliseren of vergroten.

Beleidskader

- [*Gemeenschappelijk financieel toezichtkader GTK 2020 versie 12 april 2022 | Lokale wet- en regelgeving \(overheid.nl\)*](#)
- [*Rijkstaken Openbare Veiligheid - Organisatieplan Commissaris van de Koning in Zeeland \(2019\)*](#)
- [*Strategische Visie Euregio Scheldemond \(2021\)*](#)
- [*Ambtsinstructie Commissaris van Koning*](#)
- [*Advies bestuurlijke werkgroep Donner-Berx inzake oplossen van \(juridische\) grensknelpunten*](#)
- [*Gedragscode Politieke Ambtsdragers 2024*](#)
- [*Protocol vermoedens integriteitsschendingen politieke ambtsdragers provincie Zeeland \(2020\)*](#)
- [*Expliciete politiek - Politiek en netwerksturing in de provincie Zeeland \(2019\)*](#)
- [*Zeeuwse norm weerbare overheid \(2022\)*](#)
- [*Beleidsregel Bibob Provincie Zeeland 2024 inzake omgevingsvergunningen, subsidies, vastgoedtransacties en overheidsopdrachten*](#)
- [*Beleidskader IBT 2023-2027*](#)

Reguliere taken

1. Taken commissaris van de Koning (cvdK) als Rijksorgaan en als boegbeeld van de Provincie Zeeland:

- Voorzitter van Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten.
- De cvdK stimuleert samenwerking tussen instellingen en organisaties in de provincie. De commissaris gaat regelmatig op werkbezoek bij de gemeenten in de provincie
- Bestuurlijk toezicht op de Veiligheidsregio Zeeland.
- Coördinatie grensgovernance: het zorgen voor goede afstemming en besluitvorming tussen de verschillende bestuurslagen op de grens van Vlaanderen-Nederland.
- Regietafel vluchtelingen.
- Integrale en fysieke veiligheid.
- Bestuurlijke verantwoordelijkheid om als rijksorgaan, in de vorm van een wettelijke zorgplicht, de bestuurlijke integriteit van de provincie te bevorderen. De CvdK heeft bij verstoorde bestuurlijke verhoudingen een adviserende en bemiddelende rol.

2. Ondersteuning, van Provinciale Staten, (Staten)commissies en Gedeputeerde Staten.

3. Taken Gedeputeerde Staten:

- Interbestuurlijk toezicht (financieel en generiek) gemeenten, waterschap en gemeenschappelijke regelingen.
- Bevordering Integriteitsbeoordelingen door het Openbaar Bestuur (Wet Bibob).
- Bevorderen bestuurlijke integriteit; Samenwerking Taskforce- RIEC.
- Bevorderen en bewaken kwaliteit lokaal bestuur.

Maatschappelijk effect

De Provincie Zeeland werkt als een democratisch, open en inclusief provinciebestuur. Zij vindt iedere inwoner even belangrijk en waardeert inbreng van buitenaf. Verder bewaakt zij de kwaliteit van het openbaar bestuur. Dit is in het belang van het welzijn van de burgers en de economische prestaties in onze provincie. Dit doet zij met bewustzijn van de bijzondere ligging van onze regio, weerbaar tegen ondermijnende invloeden aan beide kanten van de grens.

Doelstelling

Interbestuurlijk toezicht

Interbestuurlijk toezicht door Gedeputeerde Staten (GS) is een wettelijk taak. Met dit toezicht zorgen GS ervoor dat gemeenten, waterschappen en Gemeenschappelijke Regelingen hun wettelijke taken uitvoeren en een sluitende begroting hebben. Samenwerking is hierbij heel belangrijk.

Gemeenschappelijke regelingen zijn samenwerkingsverbanden tussen verschillende gemeenten of overheidsorganisaties die samen bepaalde taken of diensten uitvoeren. GS en gemeenten werken samen aan maatschappelijke problemen. Dit helpt om publieke taken goed uit te voeren. Zo zorgen we voor een betrouwbare en transparante overheid.

Acties

Het publiceren van een totaaloverzicht per gemeente/waterschap

De provincie publiceert een overzicht van de financiën en prestaties per gemeente en waterschap. Deze beoordeling stelt ons in staat om gemeenten en waterschappen onderling en over de tijd heen te vergelijken, wat bijdraagt aan objectiviteit en transparantie.

De externe partij DocFactory voert een nulmeting uit op het gebied van Archief en Informatie

Deze nulmeting dient als startpunt voor ons toezicht. Het geeft ons per gemeente en waterschap inzicht in de huidige situatie. Zo we kunnen bepalen waar we de komende jaren naartoe willen werken.

De Provincie, gemeenten en waterschap gaan een gezamenlijke training volgen. Deze training richt zich op het verbeteren van onze vaardigheden in het voeren van toezichtsgesprekken en het opstellen van verbeterplannen

We gaan leren we hoe we effectief toezichtsgesprekken kunnen voeren en hoe we samen met gemeenten en waterschappen duidelijke verbeterplannen kunnen maken.

Doelstelling

Samenwerkend bestuur

De wereld om ons heen verandert snel. De maatschappelijke uitdagingen worden steeds complexer en vragen om meer doordachte oplossingen. Dit heeft invloed op hoe lokale overheden werken. Zij moeten meer samenwerken en taken verdelen. We werken nu op verschillende niveaus samen om de problemen in Zeeland aan te pakken. Dit doen we door in de regio samen te werken via onder andere het Overleg Zeeuwse Overheden (OZO). Op landelijk niveau werken we samen met andere provincies via het Interprovinciaal Overleg (IPO). Zo kunnen we kennis delen en leren van elkaar.

Acties

In 2025 blijven we investeren in de Interbestuurlijke samenwerking. Zo kan Zeeland samen met de andere Provincies en onze samenwerkingspartijen in en buiten Zeeland actuele maatschappelijke vraagstukken aanpakken

We vinden het belangrijk om onze overlegstructuren goed te organiseren en daarmee ook goed te kunnen benutten. Daarom brengen we hierin focus aan. We nemen actief deel aan het OZO en het IPO om onze krachten in de regio en met andere provincies te bundelen.

We zijn actief betrokken bij de geplande evaluatie van het Overleg Zeeuwse Overheden (OZO). We nemen de aanbevelingen die daaruit voortkomen serieus en volgen deze op waar mogelijk

Op korte termijn staat een evaluatie van het OZO gepland. We zullen onze input leveren en onze standpunten delen. Daarbij zijn we vastbesloten om goed samen te werken met andere Zeeuwse overheden. Zo willen we de effectiviteit van dit overlegplatform verbeteren en samen tot acties komen die onze provincie verder helpen.

Doelstelling

Signalerend bestuur

De Provincie signaleert en beïnvloedt vroegtijdig besluitvormingstrajecten van nationaal- en Europees beleid en regelgeving. Zo zorgen we ervoor dat er voldoende rekening gehouden wordt met Zeeland.

Acties

Het versterken van de Zeeuwse positie in Den Haag en Brussel. Dit doen we door beleidsontwikkeling en besluitvorming te beïnvloeden met lobby in Brussel en Den Haag.

Ook het komende jaar zullen Gemeenten, het Waterschap en Provincie Zeeland, al dan niet, gezamenlijk in OZO-verband, intensief werken aan een effectieve lobby en signaleringsfunctie richting Den Haag en Brussel. Acties die hierbij horen zijn:

- Zeeland onder de aandacht brengen bij het nieuwe Kabinet, een nieuwe Europese Commissie, een relatief nieuwe Tweede Kamer en een nieuw Europees parlement.
- Het benadrukken van de Zeeuwse belangen en specifieke thema's en zorgen dat deze een plek krijgen in bijvoorbeeld Prinsjesdag en de Voorjaarsnota.
- Het nadrukkelijk kenbaar maken van de specifieke (en unieke) situatie van Zeeland op thema's zoals elke regio telt, kernenergie, milieuzaken en financiën door o.a. team Public Affairs, in samenwerking met de programma's en opgaven.
- Versterken van de Zeeuwse positie door de organisatie van werkbezoeken van ministers, staatssecretarissen, DG's, deputaties, Europarlementariërs en Tweede Kamerleden.
- Zeeland verder zichtbaar maken door periodieke lunches met Zeeuwse Kamerleden, regelmatige nieuwsbrieven en bestuurlijke besprekingen.

Strategische evenementen van de Provincie Zeeland samen met externe partners uitvoeren. Denk aan de Haagse Dag, Oosterontmoeting en Nieuwjaarsbijeenkomst

In 2025 voert de Provincie Zeeland samen met partners jaarlijkse edities van strategische evenementen uit:

- We zijn gastheer voor de jaarlijkse Zeeuwse Oosterontmoeting.

- De Haagse- en Brusselse lobbyacties organiseren we samen met Zeeuwse- en Vlaamse partners.
- De Nieuwjaarsbijeenkomst aan het begin van ieder jaar.
- We voeren bijeenkomsten en -sessies en netwerkbijeenkomsten met collega-bestuurders uit die bijdragen aan de opgaven die voor Zeeland belangrijk zijn.
- In 2025 zal ook met de Open Dag weer aandacht worden gegeven aan de provinciale organisatie.
- We bouwen Zeeuwse netwerken op en onderhouden deze door relatiemomenten als Concert at Sea en de Vestingcross.
- In 2025 laten we de nieuwe cdK nader kennis maken met Zeeland.

Het versterken van de samenwerking met Vlaanderen. Dit doen we onder andere door actief deel te nemen aan gremia als grensgovernance, het bestuurlijk overleg Vlaanderen Nederland, de Vlaams Nederlandse Delta, de Scheldemondraad en North Sea Port d

In 2025 zetten we de vele inspanningen op gebied van de samenwerking met Vlaanderen voort. Dit betekent dat we:

- Actief deelnemen in overleggen om van grensoverschrijdende knelpunten (het grens schakelpunt) en gebiedsontwikkeling verder versterken. Denk aan de grensgovernance, de Vlaams-Nederlandse Delta, de Scheldemondraad en North Sea Port.
- De bestuurlijke netwerken en Europese fondsen blijven inzetten.
- Vanuit onze rol De samenwerking met Binnenlandse Zaken en Vlaamse partners aanmoedigen.

Doelstelling

Sterk provinciaal bestuur

Een Provincie die samen met inwoners, bedrijven, instellingen en overheden de (grote) opgaven voor Zeeland aanpakt.

Acties

De volksvertegenwoordiging van Zeeland is zichtbaar en benaderbaar voor de Zeeuwse kiezer.

1. Vergaderingen van Provinciale Staten en Statencommissies zijn rechtstreeks te volgen voor publiek.
2. De activiteiten van Provinciale Staten worden beter onder de aandacht gebracht via sociale media.
3. De besluitvorming in Provinciale Staten wordt inzichtelijker en toegankelijker gemaakt via een publiek toegankelijk stateninformatie systeem⁴. We gaan in gesprek en dialoog met onze inwoners met als doel het draagvlak voor ons beleid te vergroten en het vertrouwen in de politie te optimaliseren of vergroten.

Provinciale Staten vullen op een vernieuwende manier de rollen in als volksvertegenwoordiger, kadersteller en controleur.

1. De volksvertegenwoordiging kiest de best passende aanpak om de gewenste publieke doelen te bereiken. Dit hangt af van de opgaven en de situatie.
2. We betrekken medeoverheden, organisaties, instellingen en inwoners bij het ontwikkelen van het provinciaal beleid.

3. We willen het samenwerken tussen Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten nog verder verbeteren. Dit met het doel zodat de democratie goed blijft functioneren.
4. De ondersteuning voor Statenleden wordt verbeterd. Dit met het doel dat Provinciale Staten hun rol als volksvertegenwoordiger, beleidsmaker en controleur beter kunnen vervullen. De regels voor ambtelijke ondersteuning en fractieondersteuning worden als dat nodig in het eerste kwartaal van 2025 hieraan aangepast.

Doelstelling

Weerbaar bestuur

Het zorgen voor een vrije, veilige en rechtvaardige samenleving is een kerntaak van de overheid. Provincie Zeeland wil de integrale aanpak tegen ondermijnende criminaliteit in Zeeland aanmoedigen en ondersteunen. Dat doen we vanuit onze positie als provinciaal middenbestuur. Om dit doel te bereiken houdt de Provincie zich bezig met het tegengaan van ondermijning. Tegelijk vergroot zij haar eigen weerbaarheid en integriteit.

Acties

In 2025 stellen wij agressie protocollen op voor politieke ambtsdragers en medewerkers

Om ervoor te zorgen dat politieke ambtsdragers en medewerkers veilig hun werk kunnen doen, stellen wij agressie protocollen op.

In 2025 zijn de doelen uit de Zeeuwse norm weerbare overheid leidend om onze weerbaarheid te versterken

Eerder gebruikten we het instrument fitte Pyramide van de taskforce RIEC (Regionale Informatie- en Expertisecentra). We gebruikten deze piramide om inzicht te krijgen in de fase waarin de Provincie zich bevindt voor de aanpak van ondermijning.

Hoe we scoren meten we aan de hand van verschillende onderdelen: (1) bewustwording & organisatie, (2) informatiepositie, (3) beleid & handhaving, (4) integere & veilige werkomgeving en (5) communicatie. Op basis van deze scores krijgen we een plek in de piramide. Hoe hoger de indeling in de piramide, hoe beter de provincie scoort. Ons doel was om tweejaarlijks een trede te stijgen tot minstens de vierde trede van vijf. Dit is in 2023 al gelukt.

In 2025 gebruiken we de ambities uit de Zeeuwse norm weerbare overheid als meetinstrument. De Zeeuwse norm gaat over negen thema's. Provincie Zeeland heeft twee thema's op zich genomen om deze in te voeren bij alle Zeeuwse overheden, namelijk thema zes (Bibob) en thema negen (Informatiebeveiliging). Dit betekent:

- We willen een uniform beleid en een uniforme toepassing van de wet Bibob door alle overheden in Zeeland
- We werken samen met gemeenten en Gemeenschappelijke Regelingen in Zeeland (bijvoorbeeld Veiligheidsregio Zeeland die in opdracht van ons werkt) aan het versterken van informatiebeveiliging. Onder Gemeenschappelijke Regelingen valt hier bijvoorbeeld Veiligheidsregio Zeeland die in opdracht van ons werkt. Hierover schrijven we meer in de paragraaf bedrijfsvoering van deze begroting.

De provincie is een integer handelende organisatie, die zich weerbaar opstelt tegen oneigenlijke invloeden en misbruik

In 2025 voeren we het beleidsplan aanpak ondermijning verder uit. We geven in het bijzonder aandacht aan acties die voortkomen uit de interne bewustwording van de eigen organisatie en Provinciale Staten. Ook geven we aandacht aan thema's als bewustwording rondom informatiebeveiliging en het vergroten weerbaarheid in buitengebied.

Daarnaast behouden we onze coördinerende en faciliterende rol naar de Zeeuwse gemeenten. We ondersteunen hen bij het uitvoeren van de doelen uit de Zeeuwse norm weerbare overheid.

De aangescherpte Bibob-beleidsregel passen we toe

Het BIBOB beleid wordt, indien daar aanleiding toe is en/of het voorgeschreven is, met de Wet Bibob, toegepast op vier gebieden:

1. omgevingsvergunningen
2. aanvragen tot subsidie
3. overheidsopdrachten
4. vastgoedtransacties.

We hanteren het verbeterde Bibob werkproces. Tegelijkertijd moedigen we een zo uniform mogelijke toepassing van de Wet Bibob door de Zeeuwse overheden aan.

Omgevingsdiensten RUD en DCMR voeren in opdracht van de Provincie het beleidsplan aanpak ondermijning en het Bibob beleid uit

RUD en DCMR zijn belangrijk omdat zij vergunningsaanvragen voor het omgevingsbeleid ontvangen. Daarnaast voeren zij minimaal één keer per jaar één controle uit. Hierbij besteden zij aandacht aan signalen van ondermijning. Dit betekent minimaal één controle bij een bedrijf dat valt onder het bevoegd gezag van Gedeputeerde Staten in de milieubranche. Deze controle voeren de RUD en DCMR uit met partners zoals de Nederlandse Politie, Uitvoeringsdiensten en IL&T (Inspectie Leefomgeving & Transport) bij een bedrijf. Tegelijkertijd zal ook de RUD de Zeeuwse norm weerbare overheid voor de voor hen relevante onderdelen gebruiken.

Trendindicatoren

Gemeenten onder preventief toezicht:	2021	2022	2023	2024
Landelijk	12	1	2	2
Zeeland	2	1	1	1

Opkomstpercentage statenverkiezing (Kiesraad):	2007	2011	2015	2019	2023
Landelijk	46,4%	56,0%	47,8%	56,2%	58,8%
Zeeland	52,9%	58,9%	52,2%	59,2%	62,4%

Doelindicatoren

Doelindicatoren	Indicator	Stand 2021	Stand 2022	Streefwaarde 2023	Streefwaarde 2024	Stand 2024	Streefwaarde 2025	Einddoel
Financieel gezonde Zeeuwse gemeenten	Gemeenten onder preventief toezicht	2	1	1	1	1	1	0
Weerbaar bestuur	Integrale controle uitgevoerd						1	1
Weerbaar bestuur	Geactualiseerd Bibob beleid doorgevoerd bij alle Zeeuwse gemeenten en Provincie in 2025						14	14

Wat mag het kosten?

(Bedragen x € 1.000)

Doelstelling	Begroting 2025
Lasten	
070101-Interbestuurlijk toezicht	1.842
070102-Samenwerkend bestuur	77
070104-Signalerend bestuur	1.045
070105-Weerbaar bestuur	304
079999-Ambtelijke inzet	7.179
Totaal Lasten	10.447
Baten	
070101-Interbestuurlijk toezicht	51
070104-Signalerend bestuur	97
Totaal Baten	148
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-10.298
Onttrekkingen	
980799 Bestemmingsreserves-Pr.7	-
Toevoegingen	
980699 Bestemmingsreserves-Pr.7	-
Resultaat na bestemming	-10.298

8 Programma Energie op klimaat!

Inleiding en ontwikkelingen

Het klimaat verandert. Dit wordt jaarlijks bevestigd door het klimaatpanel van de VN (IPPC) en de klimaatscenario's van het KNMI. De temperatuur op aarde stijgt en het klimaat verandert. Dit komt door de toename van broeikasgassen in de lucht. Klimaatverandering heeft grote gevolgen voor mens, natuur en milieu. Daarom nemen we maatregelen. Maatregelen om klimaatverandering te beperken door over te gaan op schone energie (energietransitie). En maatregelen om ons aan te passen aan het veranderende klimaat (klimaatadaptatie).

De Provincie Zeeland voert haar klimaatbeleid en watertaken uit via de uitvoeringsprogramma "Energie op Klimaat!".

Op Europees én nationaal verband is afgesproken om de CO₂-uitstoot te beperken. De Provincie wil hier haar verantwoordelijkheid in nemen en het Zeeuwse deel van deze wereldwijde opgave behalen. Zo dragen we bij aan de wereldwijde en landelijke klimaatdoelen én om een aantrekkelijke vestigingslocatie te zijn en blijven. De uitdaging is om slimmer gebruik te maken van eindige - en deels schaarse – grondstoffen. Daarnaast moeten we fors meer energie duurzaam opwekken, energie besparen en willen we de ontwikkeling naar een circulaire economie bevorderen. De weg naar een groene economie biedt veel kansen voor Zeeland, maar vraagt ook een grote inzet. Zowel van ons als van de Zeeuwse partners. In 2025 hebben wij extra aandacht voor de oplossingen voor netcongestie en de zoetwatersituatie in Zeeland.

Ondanks het terugdringen van de CO₂-uitstoot en het beperken van klimaatverandering, is klimaatverandering al gestart en meer terug te draaien. De klimaatveranderingen zijn ondertussen steeds merkbaarder. De verwachting is dat we vaker te maken krijgen met extremere vormen van droogte, hitte en wateroverlast. En daarnaast te maken hebben met de stijgende zeespiegel met een grotere kans op overstromingen. Om een goede leefomgeving te behouden moeten we ons daaraan aanpassen.

De opgaven ten aanzien van energietransitie en klimaatadaptatie zijn uitgewerkt in verschillende regionale Zeeuwse strategieën. Ook (wettelijke) watertaken zijn verantwoordelijkheid van de Provincie Zeeland. De uitvoering hebben wij vormgegeven in het programma Energie en Klimaat.

Speerpunten

- Opbrengst windenergie (op land): 700 MW in 2030 en zonne-energie: 1.000 MW in 2030.
- Helpen met uitvoering SDR-regioplan 2030-2050 ten behoeve van een klimaatneutrale industrie.
- Maatschappelijk verantwoord inkopen en duurzame aanbestedingen in de grond- weg- en waterbouw.
- Uitvoeren acties Regionale energiestrategie (RES).
- Bijdrage leveren aan beperken netcongestie.
- Uitvoeren acties Klimaatadaptatiestrategie Zeeland (KasZ).
- Uitvoeren uitvoeringsprogramma Zeeuws Deltaplan Zoet Water.
- Uitvoeren van (wettelijke) taken rond het water.

Beleidskader

- [*Regionale Energiestrategie*](#)
- [*Energievisie \(na vaststelling in 2025\)*](#)
- [*Klimaatadaptatiestrategie Zeeland*](#)
- [*Richtlijn overstromingsrisico's*](#)
- [*Omgevingsvisie*](#)

- [Zeeuws Deltaplan Zoet Water](#)
- [Deltaprogramma](#)
- [Voorkeursstrategie Zuidwestelijke Delta](#)
- [Zwemwaterrichtlijn](#)
- [Kaderrichtlijn Water](#)

Maatschappelijk effect

Door de reductie van de CO2 uitstoot streven we naar een duurzame, Zeeuwse economie en leefomgeving. De leefomgeving en het watersysteem wordt aangepast aan veranderende (klimaat)omstandigheden waardoor inwoners en bezoekers van Zeeland kunnen leven in een veilige, aangename en klimaatbestendige leefomgeving.

Energie, Klimaat en Water

In Zeeland werken we aan het voorkomen van klimaatverandering én het omgaan met de gevolgen van klimaatverandering. We sluiten aan bij de doelstellingen van het Rijk om het Klimaatakkoord van Parijs uit te voeren. Dit betekent een CO2-afname van 55-60% in 2030 en 95% afname in 2050, ten opzichte van 1990.

Voor de energietransitie werken we samen met de Zeeuwse overheden en belangenorganisaties. In de Regionale Energiestrategie (RES) werken we aan de verduurzaming van de gebouwde omgeving en mobiliteit en de opwek van duurzame energie (zon en wind). Voor de verduurzaming van de industrie werken we samen met Smart Delta Resources (SDR) aan de uitvoering van de Cluster Energie Strategie (CES). Tot slot werken we met de Zeeuwse overheden en de netwerkbeheerders Stedin, TenneT en Gasunie aan de Energievisie en pMIEK (provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat) voor het toekomstbestendig maken van het energiesysteem.

Het doel van de Klimaatadaptatiestrategie Zeeland (KasZ) is een klimaatbestendig en waterrobuust Zeeland in 2050. De strategie richt zich op doelen op de lange termijn, maar om die te bereiken zijn nu al maatregelen en moeten keuzes gemaakt worden. De KasZ is een samenwerkingsverband van alle Zeeuwse overheden, inclusief belangenorganisaties in Zeeland. Aanvullend is in het Zeeuws Deltaplan Zoetwater een strategie opgesteld om Zeeland weerbaar te maken tegen zoetwatertekorten.

Binnen de Zuidwestelijke Delta werken we aan met onze partners binnen het Gebiedsoverleg Zuidwestelijke Delta om ons doel van een ecologisch gezonde, veilige en economisch aantrekkelijke delta te kunnen realiseren. Dit doen we aan de hand van de vastgestelde Voorkeursstrategie.

Doelstelling

Klimaatadaptatie en voldoende zoet water

Zeeland beheerst in 2050 de effecten van klimaatverandering (van hitte, droogte, wateroverlast en overstromingen). Ook is Zeeland in 2050 weerbaar tegen zoetwatertekorten en gaan we zuinig om met zoetwater. Om dit te bereiken voeren wij de acties van de Klimaatadaptatie Strategie Zeeland en het Deltaplan Zoet Water uit.

Acties

Stimuleren medegebruik waterkeringen

Voor 2024, mogelijk met uitloop naar 2025 loopt er een actie “verstrengeling HWBP-PAGW (programmatische aanpak Grote wateren; Natura 200 en Kader richtlijn water). Deze actie is vanuit de samenwerking Zuidwestelijke Delta opgezet. Op dit moment zijn (de uitvoering van) HWBP, PAGW en Natura 2000 zich wel bewust van elkaar, maar bestaat uitvoering in de praktijk nog uit losse trajecten. In 2025 wordt verkend hoe samenhang tussen de de drie genoemde trajecten gerealiseerd kan worden op basis van een concrete casus.

Stimuleren adaptatie maatregelen, onder andere via subsidieregeling realisatie groene schoolpleinen

Wij verlenen subsidie voor het Groene Schoolpleinen en Groenen en Klimaatadaptieve Bedrijventerreinen.

Berekenen en actueel houden overstromingsgevolgen in kader van EU-ROR

De Europese Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR) heeft als doel de negatieve gevolgen van overstromingen voor de gezondheid van de mens, het milieu, het culturele erfgoed en de economische bedrijvigheid te beperken. Concreet verplicht de ROR het maken van een voorlopige risicobeoordeling, overstromingsgevaar- en overstromingsrisicokaarten en overstromingsrisicobeheerplannen. Dit ligt landelijk vast in het Overstromingsrisicobeheerplan 2022-2027 en is op Zeeuws niveau opgenomen in het Regionaal Waterprogramma 2022-2027 (Provinciale Staten 12 november 2021). Actualisering is voorzien in 2028.

Toepassen van meerlaagsveiligheid

We werken aan een aanpak om de waterveiligheid van Zeeland te versterken. Dit doen we met het principe van Meerlaagsveiligheid. Dit betekent het versterken van de primaire waterkeringen (dijken en duinen), de secundaire keringen (binnendijken) én de manier waarop wij Zeeland ruimtelijk ontwikkelen. Tot slot wordt gewerkt aan een aanpak voor evacuatie en crisisbeheersing.

Uitvoering geven aan het Zeeuws Deltaplan Zoet Water

Het Zeeuws Deltaplan Zoet Water is in december 2021 vastgesteld in PS. Doel is om Zeeland in 2050 weerbaar tegen zoetwatertekorten te maken. De hoeveelheid zoet water staat onder druk door de zeespiegelstijging en klimaatverandering. In 2025 willen wij met deze aanpak het zoetwater aanbod behouden en zo mogelijk verbeteren. Dit doen we door het uitvoeren van het uitvoeringsprogramma. Ook verkennen wij in 2025 de mogelijkheden voor extra aanvoer van zoetwater verkennen. Hiervoor doen wij onderzoek en starten een lobby richting het Rijk.

Uitvoering geven aan de Klimaatadaptatiestrategie Zeeland (KasZ)

De Klimaatadaptatiestrategie Zeeland is in 2021 vastgesteld in Provinciale Staten. Doel is om Zeeland in 2050 weerbaar tegen de gevolgen van klimaatveranderingen. De provincie voert samen met haar de partners de gezamenlijke acties van het uitvoeringsagenda van de KasZ uit die in 2024 is geactualiseerd. Eén van de acties is het opstellen van een "Klimaatonderlegger" (afwegingskader) om klimaatrisico's mee te nemen bij (ruimtelijke) ontwikkelingen.

Uitvoeren verkenning naar provincie rol in het kader van de stijgende zeespiegel

In de Klimaatadaptatiestrategie Zeeland (KasZ) is een uitwerking gegeven aan de thema's hitte, droogte, wateroverlast en overstromingen. In de KasZ is nog géén uitwerking gegeven aan het thema zeespiegelstijging. Samen met onze partners in de Zuidwestelijke Delta zal een verkenning worden uitgevoerd naar hoe nader invulling te geven aan het thema zeespiegelstijging. Hierbij worden afspraken gemaakt over de verwachtingen voor wat betreft de provincie rol daarbij.

Doelstelling

Energietransitie

In 2030 willen we als Zeeuwse samenleving 55% minder CO₂ uit stoten. Het einddoel is geen CO₂ uitstoot in 2050. Aan de hand van de Regionale Energiestrategie (RES), Cluster Energiestrategie (CES), Energievisie en pMiek wordt gewerkt aan het bereiken van die doelstelling.

Acties

We werken met het netwerk aan de uitvoering van de RES 1.0 en het opstellen van de RES 2.0

We werken samen met RES Zeeland aan de realisatie en uitvoering van de RES. Kennis en expertise over de opwek van duurzame energie op land/dak en het gebruik van andere warmtebronnen delen we met partners en stakeholders van RES Zeeland. We faciliteren, coördineren en ondersteunen bij beleidskeuzes en de uitvoering van de RES. Per 1 juli 2025 zal het voortgangsdokument van de RES Zeeland worden opgeleverd aan NPRES.

Samen met gemeenten werken we aan de verduurzaming van de gebouwde omgeving waaronder het maatschappelijk vastgoed en particuliere woningen

Gemeenten en Provincie geven uitvoering aan het Nationaal Isolatie Programma (NIP) een de aanpak armoedebestrijding. Hierbij ligt de focus op stimulering en ontzorging bij de isolatie van woningen met een D, E, F, of G energielabel. Ook wordt er gewerkt aan een Doe-het-Zelf regeling voor woningeigenaren. We streven naar ondersteuning van minimaal 25.000 woningeigenaren in 2030 via het NIP en andere regelingen.

Het Klimaat ontzorgingsprogramma Maatschappelijk vastgoed (KlimOp) wordt door de Provincie Zeeland verder opgepakt en uitgebreid. Eind 2024 is er de mogelijkheid nieuwe middelen via het Rijk aan te vragen en met deze middelen kunnen eigenaren verder ontzorgd worden. Het doel is om zoveel mogelijk richting uitvoering van duurzaamheidsmaatregelen te gaan. Hiervoor worden eigenaren die in een eerder stadium met een advies geholpen zijn actief benaderd. Daarnaast wordt er nauw samengewerkt met de gemeenten over de aanpak van hun eigen maatschappelijk vastgoed. Ook de gemeenten kunnen vanuit het programma hulp en ondersteuning krijgen.

We werken aan de uitvoering van de Nationale Agenda Laadinfrastructuur (NAL) en Regionale Aanpak Laadinfrastructuur Zuidwest (RAL ZW)

De NAL geeft landelijk sturing aan het ontwikkelen van kennis en beleid op gebied van laadinfrastructuur. Provincie Zuid-Holland en Zeeland werken samen onder de noemer NAL-regio Zuidwest en voeren acties uit volgens de door beide besturen vastgestelde Regionale Aanpak Laadinfrastructuur Zuidwest (Ral Zuidwest). Hiermee worden gemeenten ondersteund met het ontwikkelen en uitvoeren van beleid voor laadinfrastructuur. In veel gevallen blijft de gemeente verantwoordelijk voor de daadwerkelijke plaatsing van de laadinfrastructuur. Het ondersteunen met kennis en waar mogelijk capaciteit is daarom het voornaamste doel van de RAL Zuidwest. De focus ligt op het organiseren van concessies, plaatsing van snelladers, laden op bedrijventerreinen en openbare laadstations voor de logistieke- en bouwsector.

De overkoepelende acties zijn:

- Actualiseren van het plan van aanpak voor NAL-regio Zuidwest.
- Uitvoering van acties uit het plan van aanpak 2024 voor NAL-regio Zuidwest.

We realiseren wind- en zonprojecten, met als doel in 2030 binnen de provinciegrenzen 10,5/11 PJ duurzaam op te wekken

Om het doel te bereiken coördineert, regisseert en zo nodig bemiddelt provincie in projecten tussen initiatiefnemers, gemeenten, belangenorganisaties en omwonenden. Verder zorgt de Provincie voor beleid op hoofdlijnen waarbinnen wind en zon projecten gerealiseerd kunnen worden. Dit is opgenomen in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening.

We ondersteunen de verduurzaming van het Zeeuwse industriecluster

Provincie Zeeland stimuleert en faciliteert de verduurzaming van het industriecluster in de bijdrage aan de klimaatdoelstellingen. Dat gebeurt onder andere door:

- Voortzetten deelname aan het platform Smart Delta Resources (SDR). We nemen als provincie actief deel aan de 5 programma's van SDR (Spark Delta (elektriciteit), Hydrogen Delta (waterstof), Carbon Delta (CCS), Circular Delta (circulariteit) en Heat Delta (restwarmte))
- Als partij deelnemen aan de overleggen over de maatwerkafspraken met de drie grote Zeeuwse bedrijven DOW Chemicals, Zeeland Refinery en Yara Sluiskil. Doel van de maatwerkafspraken is meer en sneller CO2 reduceren dan op grond van wet- en regelgeving nodig.
- Actief inbreng leveren bij de voorbereiding (o.a. procedures) van de in het MIEK en PMIEK opgenomen energie infrastructuurprojecten van nationaal en regionaal belang zoals 380 kV Zeeuws Vlaanderen en aansluiting op de landelijke waterstofbackbone.
- Verkennen van de mogelijkheden voor verschillende regionale waterstofnetten.

We faciliteren het MKB bij het verduurzamen van hun processen, bedrijfsvoering en gebouwen

Sinds eind 2023 heeft de provincie Zeeland te maken met netcongestie. Begin 2024 is de Taskforce Zeeuwse netoplossingen opgericht om bedrijven te helpen om netcongestie te verminderen. Daarnaast geeft het Expertplatform bedrijven advies om bedrijfsprocessen en -gebouwen te verduurzamen. Provincie Zeeland heeft voor de periode 2024-2026 subsidie verstrekt voor de Taskforce en het Expertplatform. In de zomer van 2024 start het ontzorgingsprogramma klein mkb, waarbij ondernemingen tot 50 medewerkers een energiescan kunnen aanvragen voor verduurzaming van gebouw of proces. Dit programma wordt in 2025 uitgevoerd.

Aanpak energie-infrastructuur

In 2025 werken we vanuit de 'Aanpak Energie Infrastructuur' aan de uitvoering van acties binnen drie geformuleerde actielijnen, te weten (1) sneller bouwen, (2) beter benutten van het bestaande systeem en (3) integraal programmeren. Vanuit actielijn 1 vervult de Provincie Zeeland in samenspraak en in afstemming met de Werkgroep Integraal Programmeren een rol in (ruimtelijke) processen ten aanzien van de realisatie van energie-infrastructuurprojecten. Vanuit de Taskforce Zeeuwse Netoplossingen (actielijn 2) werken we aan de realisatie van maatwerkoplossingen die ten gunste komen van een optimaler gebruik van het bestaande net. Binnen actielijn 3 herijken we begin 2025 het Provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat. Daarnaast werken we aan de vaststelling van de Energievisie Zeeland.

We initiëren het gebruik van restwarmte en andere mogelijkheden voor kleinschalige duurzame warmte

We nemen deel in vervolgonderzoeken naar de haalbaarheid van warmtenetten in de Kanaalzone en het Sloegebied (Midden-Zeeland). Bij deze onderzoeken wordt gekeken naar meerdere (industriële) bronnen en niet alleen naar afname van bedrijven maar ook door de gebouwde omgeving. We werken hierin samen met Smart Delta Resources, gemeenten en Netverder, de dochteronderneming van Stedin die zich specifiek met de warmtetransitie bezig houdt.

In het waterstofdossier geven we prioriteit aan het industriële verbruik: de komende jaren maken we werk van het vergroenen van de bestaande Zeeuwse waterstofvraag (elektrolyse)

Waterstof speelt een belangrijke rol in de energietransitie. Zeker voor de industrie en zware mobiliteit. Zeeland heeft de ambitie om de grootste waterstofhub van West-Europa te worden. Dat betekent dat er niet enkel voor eigen gebruik geproduceerd en geïmporteerd zal worden.

- Samen met andere overheden, landelijk en regionaal, en het bedrijfsleven wordt gewerkt aan goede randvoorwaarden en aan de daadwerkelijke bouw van voldoende productielocaties (electrolyzers). Dit doen we om te kunnen voldoen aan de vraag naar groene waterstof.
- Omdat de eigen lokale productie zeker de eerste jaren niet groot genoeg zal zijn om aan de regionale - en landelijke vraag te kunnen voldoen zal er deels ook werk gemaakt worden van import van groene waterstof. Samen met betrokken partijen wordt gewerkt aan inpassing daarvan in het havengebied. Ook wordt gewerkt aan oplossingen voor het daarmee samenhangende transport naar het achterland.
- We leveren een bijdrage aan het tijdig realiseren van het landelijk waterstofnetwerk (de backbone) die de 5 grote landelijke industrieclusters met elkaar verbindt en die ook aansluit op het netwerk van de buurlanden. Inzet is gericht op operationeel zijn van de backbone eind 2027.
- Helpen ontwikkelen en realiseren van verschillende regionale waterstofketens, o.a. in de gemeente Kapelle met aansluiting op de backbone.

Het fonds energietransitie van de Stichting Zeeuwse Publieke Belangen wordt besteed aan projecten die een wezenlijke bijdrage leveren aan de doelen voor de Energietransitie

Naast de gebruikelijke ondersteuning van binnenkomende projectaanvragen, worden in januari 2025 de winnaars van de challenge "Boost the Energy Transition" bekend gemaakt, waarna deze projecten van start kunnen. De SZPB zal deze project vervolgens monitoren en ondersteunen waar nodig/mogelijk.

We geven zelf het goede voorbeeld door maatregelen te treffen om CO2 uitstoot te verminderen en maatschappelijk verantwoord in te kopen

Het MVI (Maatschappelijk Verantwoord Inkopen) beleid wordt in 2025 voortgezet. Hierbij vindt continu monitoring plaats en waar mogelijk wordt het beleid aangepast. Wij hebben op 1 juli 2024 het CO2-bewust certificaat niveau 3 behaald. Wij willen dit in 2025 behouden. Door als provincie er zelf ook aan te voldoen laten we zien dat we dit belangrijk vinden. Daarnaast compenseren we als Provincie Zeeland onze eigen CO2 uitstoot via het Zeeuws Klimaatfonds. Met het geld uit het fonds worden projecten in Zeeland mogelijk gemaakt die anders niet of moeilijk van de grond komen. Dat zijn duurzame energie- en andere transitieprojecten die uitstoot van CO2 vermijden of voorkomen. Voor de verduurzaming van de gebouwen van Provincie Zeeland is in 2024 een plan opgesteld, die fasegewijs wordt uitgevoerd.

Kernenergie

Het Rijk heeft Borssele aangewezen als voorkeurslocatie voor de bouw van twee nieuwe kerncentrales en onderzoekt of bedrijfsduurverlenging van de huidige kerncentrale mogelijk is. Wij werken aan het vervolg van het aangeboden voorwaardenpakket, ter voorbereiding op het eventuele besluit dat deze plannen doorgang vinden. In 2025 blijven wij met het Rijk overleggen over de uitwerking van dit voorwaardenpakket. Volgens de huidige planning zal begin 2025 duidelijk zijn hoe het vervolg voor de bedrijfsduurverlenging er uit ziet en welke vervolgstappen gezet moeten worden met de aandeelhouders van ZEH. Voor het eind van 2025 zal het Rijk een definitieve keuze maken voor de locatie van de nieuwe kerncentrales. Met de onderhandelingen en uitwerking van het voorwaardenpakket trekken wij samen op met de gemeente Borsele.

Doelstelling

Water en Bodem met kwaliteit

Een duurzaam bodemgebruik en goede kwaliteit van grond- en oppervlaktewater. Hiervoor werken we aan een watersysteem waarin waterpeilen en (ruimtelijke) ontwikkelingen op elkaar zijn afgestemd. Ook voldoet het watersysteem aan de Europese Kaderrichtlijn Water.

Wettelijke taken op het vlak van water(beheer) wordt structureel uitgevoerd. De provincie draagt samen met andere overheden (waterschap, gemeenten, Evides, Rijk) bij aan het behoud en waar mogelijk verbetering van de waterkwaliteit in grond- en oppervlaktewater, drinkwater en zwemwater.

Acties

Bevorderen van een goed en efficiënt functionerende waterketen

Het samenwerkingsverband Samenwerking (Afval)waterketen Zeeland (SAZ+) bestaat uit alle Zeeuwse gemeenten, waterschap Scheldestromen en Evides waterbedrijf. De Provincie neemt hieraan deel om met name met betrekking tot het doel : Voldoen aan de Europese Kaderrichtlijn Water.

Aanwijzen en bewaken beschermingsgebieden drinkwaterwinningen

Dit doen we onder andere om te voldoen aan de Europese Kaderrichtlijn Water. In de Omgevingsverordening is de bescherming van grondwaterbeschermingsgebieden vastgelegd; de toestand wordt gevolgd via monitoring.

Aanwijzen zwemlocaties en toezien op veilige en hygiënische omstandigheden in samenwerking met waterbeheerder en RUD

Voldoen aan Europese Kaderrichtlijn Water en Zwemwaterrichtlijn.

Monitoren van de uitvoering van het Waterschapsbeheerprogramma en het analyseren van de voortgang via de jaarlijkse voortgangsrapportages overeenkomstig de voor waterkwaliteit geformuleerde doelstellingen in het provinciaal waterprogramma.

Dit betreft doorlopende monitoring en hoort bij het accounthouderschap van de provincie van het waterschap Scheldestromen.

Monitoren van de uitvoering van het Waterschapsbeheerprogramma en het analyseren van de voortgang via de jaarlijkse voortgangsrapportages overeenkomstig de voor waterkwantiteit geformuleerde doelstellingen in de Omgevingsverordening Zeeland.

Dit is onderdeel van de toezichthoudersrol Provincie Waterschap Scheldestromen.

Zoeken naar synergie mogelijkheden voor realisatie waterdoelen met provinciale opgaven.

Het Zeeuwse watersysteem moet worden ingericht op het veranderende klimaat en ontwikkelingen uit de Zeeuwse samenleving. We stellen een strategie op hoe wij doelen van natuur, landbouw, recreatie, wonen en werken kunnen combineren met het inrichten van een toekomstig gericht watersysteem.

Doelstelling

Deltawateren

Een ecologisch gezonde, veilige en economisch aantrekkelijke delta. Door samen met onze partners in te zetten op:

- Het realiseren van een gezond ecologisch systeem.
- Het verder versterken van de (water)veiligheid.
- De zorg voor voldoende zoet water.
- Het stimuleren van de economische vitaliteit.

Acties

Bijdrage leveren aan uitvoeren voorkeursstrategie Zuidwestelijke Delta

In het uitvoeringsprogramma Zuidwestelijke Delta is concreet gemaakt op welke wijze het Gebiedsoverleg in de komende jaren wil bijdragen aan het realiseren van haar ambitie om in 2050 de eerste delta ter wereld te zijn die is voorbereid op klimaatverandering om ook na 2050 nog te blijven wonen, werken en recreëren in de Zuidwestelijke Delta.

Als provincie leveren we een bijdrage aan de bemensing van het programmabureau en in de uitvoering van de in het uitvoeringsprogramma opgenomen acties.

Vervolg Lange Termijn Perspectief Natuur Westerschelde (LTP-N)

In 2024 is het proces Lange Termijn Visie Natuur voor de Westerschelde afgerond. Het LTP-N is feitelijk een verslag van bevindingen van een participatieproces. In dit proces heeft een groot aantal organisaties (waaronder de leden van de Schelderaad) in gezamenlijkheid geformuleerd wat nodig is om de natuur in het Schelde estuarium robuust en veerkrachtig te maken, en hoe partijen over mogelijke maatregelen denken. De VNSC gaat als opdrachtgever van het LTP-N de uitkomsten gebruiken als input voor het actualiseren van de Lange Termijn Visie 2030 (werktitel: herijking LTV2030). Dit proces is in de zomer 2024 opgestart. Ook in dit proces heeft de Provincie zowel procesmatige als inhoudelijke betrokkenheid als deelnemer van de Schelderaad en de VNSC. Daarnaast wordt het LTP-N ook gebruikt als input voor de integrale voorkeursstrategie van de Zuidwestelijke Delta.

Uitvoeren suppletie Roggenplaat.

De Roggeplaatsuppletie is uitgevoerd. Inmiddels is gestart met de ecologische en morfologische monitoring. Deze monitoring loopt nog door tot 2025.

Uitvoeren uitvoeringsprogramma Oosterscheldevisie

In 2024 is het uitvoeringsprogramma 2018-2024 afgerond. De komende 2 jaar wordt in het kader van de herijking van het voorkeursalternatief voor de Zuidwestelijke Delta en de uitwerking van de gebiedsagenda Zuidwestelijke delta gekeken naar de nodige maatregelen/beleid voor de Oosterschelde.

Vaststellen bestuursovereenkomst Grevelingen II (planuitwerking) en starten bestuursovereenkomst Grevelingen III (realisatiefase); actieve bijdrage aan de planvorming/planuitwerking en de daar lopende discussies rond natura 2000 & klimaat robuustheid

Het project Getij Grevelingen is in afwachting van definitieve besluitvorming over het beschikbaar stellen van rijksgelden. Op basis hiervan wordt in 2025 wordt besloten over het vervolg van de regionale inzet. Het project is inhoudelijk uitgewerkt tot aan de planuitwerkingsfase waarbij de provincie Zeeland en de andere regiopartijen betrokken zijn geweest. Doel is en blijft een gezond Grevelingen als basis voor de gebruiksfuncties op en rond het meer.

Aanvullend onderzoekt de provincie Zeeland de mogelijkheden voor en voorwaarden voor een zoet Grevelingenmeer.

Trendindicatoren

Trendindicatoren	2020	2021	2022	2023	2024	Streefwaarde 2025
Emissie van broeikasgassen volgens bronbenadering (kton CO-eq.)	12.942	12.620	11,963	**	**	***
Energieverbruik gebouwde omgeving (TJ)	14.447	15.387	14,528	**	**	***
Energieverbruik mobiliteit (TJ)	12.404	12.268	11,828	**	**	***
Energieverbruik industrie (TJ)	*	84.923	65,345	**	**	***
Energieverbruik landbouw (TJ)	4.319	*	*	**	**	***
Totaal energieverbruik (TJ)	*	118.724	*	**	**	***
Acties uitvoeringsagenda KasZ in uitvoering					23	38
Projecten zoet water					115	niet van toepassing

* In de kerndataset regionale klimaatmonitor ontbreken enkele gegevens.

** De gegevens van 2023 in de kerndataset regionale klimaatmonitor zijn deels nog niet beschikbaar.

*** In het klimaatakkoord en Zeeuwse uitwerking daarvan zijn doelenstellingen afgesproken voor 2030.

Doelindicatoren

Doel	Indicator	Stand 2020	Stand 2021	Stand 2022	Stand 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025	Einddoel 2030
Aantal (semi)publieke laadpunten EV	Aantal laadpalen	1.257	1.953	2.899	3.378	**		10.000
Hernieuwbare energie door wind op land	Totale productie van hernieuwbare energie in MW	520,6	562,8	573,4	601	**		700
Hernieuwbare energie zon wind op land (> 15 kW)	Totale productie van hernieuwbare energie in MW	300	387	485	573	**		1.000
Hernieuwbare energie zon en wind (> 15 kW)	Totale productie van hernieuwbare energie in TJ	5.821	5.566	6.135	6.966	**		10.800
Reductie emissie broeikasgassen volgens bronbenadering (berekening): 1990 = 16,6 Mton CO ₂ -eq.	%	22,0	24,0	27,9	*	**		55
Acties uitvoeringsagenda KaZ in uitvoering	Aantal					23	38	42
Vergroenen schoolpleinen	Aantal				49	71	84	180
Actief benutten Zeeuwse labelsystematiek door Zeeuwse overheden	Aantal					6	15	15
Opzetten zoetwatersnetwerk Zeeland	Aantal						1	1

* In het klimaatakkoord en Zeeuwse uitwerking daarvan zijn doelenstellingen afgesproken voor 2030.

** De gegevens van 2024 in de kerndataset regionale klimaatmonitor zijn deels nog niet beschikbaar.

Wat mag het kosten?

(Bedragen x € 1.000)

Doelstelling	Begroting 2025
Lasten	
080101-Klimaatadaptatie en voldoende zoet water	4.976
080103-Energietransitie	3.656
080107-Deltawateren	4.985
089999-Ambtelijke inzet	1.992
Totaal Lasten	15.608
Baten	
080101-Klimaatadaptatie en voldoende zoet water	510
080103-Energietransitie	2.683
Totaal Baten	3.193
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-12.416
Onttrekkingen	
980899 Bestemmingsreserves-Pr.8	-599
Toevoegingen	
980899 Bestemmingsreserves-Pr.8	11
Mutaties reserves	588
Resultaat na bestemming	-11.828

9-1 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Inleiding

In dit deel van de begroting verantwoorden we de provinciale baten die niet rechtstreeks aan één van de programma's uit het programmaplan zijn te koppelen. Dit zijn inkomsten waar de provincie zelf over kan beslissen. Provincie Zeeland heeft de vrijheid om deze middelen voor elke gewenste provinciale doelstelling in te zetten.

In het overzicht staan:

- Lokale inkomsten, zoals de opcenten op de motorrijtuigenbelasting, die vrij besteed kunnen worden.
- De uitkering van het provinciefonds.
- Ontvangen dividend.
- Het saldo van de financieringsfunctie.
- Overige algemene dekkingsmiddelen (stelposten).

We beoordelen de risico's met ons risicomanagementsysteem en bepalen daarmee hoeveel reserves we nodig hebben.

Speerpunten

We streven naar een blijvende verbetering in de verdeling van het provinciefonds. Deze regeling komt uit 2011, een tijd waarin Zeeland nog veel dividendinkomsten kreeg van het toenmalige PZEM.

Kengetallen

- € 44,1 miljoen motorrijtuigenbelasting
- € 161,2 miljoen provinciefonds
- € 11,8 miljoen dividend Westerscheldetunnel
- € 4,0 miljoen saldo financieringsfunctie
- € 6,7 miljoen overige dekkingsmiddelen

Beleidskader

- [BBV, art. 8 lid 1b en lid 5](#)
- [Financiële verordening](#)

Doelstelling

Opcenten motorrijtuigenbelasting

Het tarief voor provinciale opcenten in de begroting 2025 bedraagt 84,4 opcenten. Dit tarief is vastgesteld in de Najaarsnota 2023.

Doelstelling

Provinciefonds

In het huidige verdeelmodel van het provinciefonds is een zogenaamde OEM korting verwerkt vanwege rendement op Overige Eigen Middelen van de provincies. Deze verdeling dateert uit 2011 toen Zeeland nog aanzienlijke dividendinkomsten ontving van (destijds) PZEM. Zeeland wordt hierdoor jaarlijks € 10 miljoen gekort in de provinciefonds uitkering. In IPO-verband is besloten dat de andere provincies Zeeland compenseren met een bedrag van totaal € 6,7 miljoen per jaar. Als voorwaarde gold dat Zeeland haar provinciale opcenten op het tarief motorrijtuigenbelasting voor drie

jaar verhoogde om op de € 10 miljoen uit te komen. Voor de jaren 2019 tot en met 2021 was dit tarief opgehoogd van 82,3 naar 89,1 procenten.

Het herstel van de weeffout voor de verrekening van de OEM korting moet via een aanpassing van het verdeelmodel van de algemene uitkering provinciefonds. In opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken (BZK), in samenwerking met het IPO, wordt dit verdeelmodel geactualiseerd. Sinds 2022 wordt gewerkt aan deze actualisatie. Tot op heden is nog geen bestuurlijke overeenstemming tussen provincies onderling over de uitkomsten. Het streven is een nieuw verdeelmodel per 1 januari 2025 in te laten gaan. Indien de herziening dan niet geëffectueerd is, blijven de nu gemaakte afspraken over de compensatie van de weeffout van € 6,7 miljoen per jaar door provincies gehandhaafd.

Doelstelling

Dividend

Als vergoeding voor rente en risico wegens deelneming in het aandelenkapitaal van bedrijven ontvangt de Provincie dividend. Voor 2025 is rekening gehouden met dividendbaten van ZEH, de N.V. Westerscheldetunnel en GBE Aqua BV. De dividendbaten van de WST worden structureel toegevoegd aan de bestemmingsreserve WST en Sluiskiltunnel, waardoor wijzigingen van dividend geen invloed hebben op de budgettaire ruimte van de provincie. De dividenden van GBE Aqua BV worden in het kader van het compensatiepakket Wind in de Zeilen gebruikt ter dekking van de bijdrage aan het Delta Climate Center.

Doelstelling

Saldo van de financieringsfunctie

Dit betreft het saldo van de werkelijk ontvangen en betaalde rente. Vanaf 2022 is geen sprake meer van een leensituatie en beschikken wij over overtollige liquide middelen. De omvang neemt sterk toe als gevolg van dividenduitkeringen van ZEH. De middelen worden onder andere gestald bij de schatkist. Over het saldo ontvangen we rente. We verwachten over 2025 € 4,0 miljoen rentebaten. Zie voor verdere uitleg de paragraaf Financiering.

Doelstelling

Overige algemene dekkingsmiddelen

Hierin zijn opgenomen de budgettaire ruimte, de geraamde afwikkelverschillen voorgaande dienstjaren en overige inkomsten. Dit laatste betreft de inkomsten van de andere provincies in verband met het herstellen van de weeffout in het verdeelmodel provinciefonds.

Wat mag het kosten?

(Bedragen x € 1.000)

Doelstelling	Begroting 2025
Lasten	
900102 Provinciefonds	1.460
900104 Saldo van de financieringsfunctie	531
900105 Budgettaire ruimte	1.361
900106 Onvoorzien inclusief stelposten	-492
909999 Ambtelijke inzet	419
Totaal Lasten	3.279
Baten	
900101 Opcenten motorrijtuigenbelasting	44.065
900102 Provinciefonds	168.603
900103 Dividend	16.349
900104 Saldo van de financieringsfunctie	600
900107 Overige inkomsten	6.700
Totaal Baten	236.317
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	233.038
Onttrekkingen	
989098 Algemene reserve-algemene dekkingsmiddelen	-10.694
989099 Bestemmingsreserves-algemene dekkingsmiddelen	-12.464
Totaal Onttrekkingen	-23.158
Toevoegingen	
989098 Algemene reserve-algemene dekkingsmiddelen	2.757
989099 Bestemmingsreserves-algemene dekkingsmiddelen	42.150
Totaal Toevoegingen	44.907
Mutaties reserves	-21.749
Resultaat na bestemming	211.289

9-2 Kosten van overhead

Inleiding

In deze paragraaf van de begroting staan de provinciale lasten verantwoord die niet rechtstreeks aan één van de programma's zijn te koppelen. Dit geeft meer inzicht in de totale kosten van overhead.

Beleidskader

- [BBV, artikel 8 lid 1c en 1e](#)
- [Notitie overhead – commissie BBV, 2023](#)
- [Wet op de vennootschapsbelasting](#)

Uitgangspunten

Definitie overhead (Notitie overhead, commissie BBV 2023)

Het geheel van functies gericht op de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

Hiertoe behoren ook de systemen en aanverwante lasten die deze functies ondersteunen.

Uitgangspunten (Notitie overhead, commissie BBV 2023)

- Directe kosten zoveel mogelijk direct toerekenen aan de betreffende taakvelden.
- Ondersteunende taken zijn niet direct dienstbaar aan de externe klant of het externe product en behoren daarom tot de overhead. Wanneer we deze ondersteunende taken uitbesteden, behoren de uitbestedingskosten bedrijfsvoering tot de overhead.
- Taken van hiërarchisch leidinggevenden behoren tot de overhead. De bijbehorende loonkosten behoren tot de overhead. Uitzondering zijn leidinggevenden wiens takenpakket nadrukkelijk een focus heeft op inhoud.
- De positionering van een functie binnen de organisatie heeft geen invloed op de beoordeling of er sprake is van overhead.

Vennootschapsbelasting

Er moet inzicht gegeven worden in het verwachte bedrag aan te betalen Vennootschapsbelasting (hierna: Vpb) in 2024.

De Provinciale activiteiten zijn beoordeeld. Hieruit is geconcludeerd dat Provincie Zeeland voor al haar activiteiten, evenals in de afgelopen jaren, geen fiscale onderneming drijft, dan wel dat er een vrijstelling kan worden toegepast.

Dit betekent dat er geen activiteiten plaatsvinden die tot een bedrag voor Vpb zullen leiden. Bij eventuele wijzigingen van activiteiten zal worden beoordeeld of zij tot een Vpb belaste activiteit zullen leiden.

Invulling overhead begroting

Hierna is op hoofdlijnen de uitwerking van overhead voor onze provinciale begroting:

Personeel

Rekening houdend met de notitie overhead van de commissie BBV is voor het personeelsbestand beoordeeld of er sprake is van directe taken in het primaire proces. Deze verdeling hanteren wij ook in de jaarrekening. Deze verdeling actualiseren we eenmaal per jaar, bij het opstellen van de begroting,

tenzij er tussentijds een zodanig belangrijke ontwikkeling is die het beeld wezenlijk anders zal laten zijn. Dan leggen we een begrotingswijziging voor aan Provinciale Staten.

Huisvesting

Huisvesting die wordt gerekend tot de overhead heeft betrekking op kantoorruimten. Dit zijn ruimten voor de uitvoering van de algemene taken van de eigen provinciale organisatie.

Kantoor- en opslagruimten die behoren tot een specifiek uitvoerende taak worden verantwoord op dat taakveld. Denk bijvoorbeeld aan de wegensteunpunten, die onder het programma regionale bereikbaarheid zijn opgenomen.

ICT-middelen

Kosten voor hardware en software rekenen we tot overhead. De reden hiervoor is dat we als provincie nauwelijks specifieke applicaties hebben voor één specifiek taakveld.

Overige overhead

Hieronder zijn de kosten voor onder meer algemene communicatie, juridische en financiële dienstverlening en overige facilitaire kosten opgenomen.

Bijdragen verbonden partijen

De bijdrage(n) die verbonden partijen, zoals Gemeenschappelijke Regelingen, in rekening brengen, worden verantwoord op het taakveld/de taakvelden waarvoor de verbonden partijen werkzaam zijn. Dat sluit aan bij landelijke voorschriften uit het BBV. Hierin is voorgeschreven dat de beleidsdoelstellingen van verbonden partijen bij de programma's moeten worden opgenomen waarvoor een verbonden partij actief is.

Wat mag het kosten?

(Bedragen x € 1.000)

Doelstelling	Begroting 2025
Lasten	
960101 Personeel	28.398
960102 Huisvesting en facilitaire zaken	3.041
960103 ICT	5.038
960104 Overige overhead	1.184
Totaal Lasten	37.662
Baten	
960101 Personeel	52
960102 Huisvesting en facilitaire zaken	68
960103 ICT	24
Totaal Baten	144
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-37.517
Onttrekkingen	
989699 Bestemmingsreserves overhead	-934
Toevoegingen	
989699 Bestemmingsreserves overhead	495
Mutaties reserves	439
Gerealiseerd resultaat	-37.078

Paragrafen

Paragraaf Provinciale heffingen

Inleiding

De inwoners en bedrijven van Zeeland betalen heffingen aan de Provincie Zeeland. Met dit geld én het geld uit het provinciefonds betaalt de Provincie collectieve voorzieningen. In deze paragraaf gaan we in op het onderliggende beleid voor de verschillende heffingen. Daarnaast geven we inzicht in de berekening van de tarieven van heffingen.

Beleid

We gaan bij heffingen zo veel mogelijk uit van het profijtbeginsel. Het profijtbeginsel zie je sterker bij heffingen dan bij belastingen. Inwoners of bedrijven betalen naar de mate van het profijt dat ze van een bepaalde overheidsvoorziening of dienst hebben. Zeeland kent geen kwijtscheldingsbeleid voor provinciale heffingen. Zeeland kent wel enkele vrijstellingen van legesheffing.

Wijzigingen vergeleken met het beleid van vorig jaar

Vergeleken met 2024 zijn er geen beleidswijzigingen over heffingen.

Lokale lastendruk

Tarief opcenten MRB = 84,4

- Landelijk gemiddelde tarief MRB = 88,8.
- Maximale tarief opcenten MRB = 147,1.
- Maximaal kostendekkende tarieven voor heffingen en leges.

Geraamde opbrengsten

Bedragen x € 1 miljoen:

- € 43,84 opcenten motorrijtuigenbelasting.
- € 0,18 grondwaterheffing.
- € 1,24 leges

Beleidskader

- [Financiële verordening Provincie Zeeland 2017](#)
- [Verordening grondwateronttrekkingsheffing Provincie Zeeland 2024](#)
- [Verordening op de heffing en de invordering van leges provincie Zeeland 2024](#)

Heffingen provincie

We heffen jaarlijks de volgende lokale heffingen:

- belastingen
- heffingen
- leges

Belastingen

Opcenten motorrijtuigenbelasting

De motorrijtuigenbelasting (MRB) wordt geheven over het bezit van een auto en niet over het gebruik. De heffing en inning van de MRB, waarin de provinciale opcenten meeliften, verzorgt de belastingdienst. Bovenop de MRB betalen houders van personenauto's en motoren 'provinciale opcenten'. De provincies stellen zelf hun opcenten tarief vast, tot een wettelijk bepaald maximum.

Het tarief voor 2025 bedraagt 84,4 opcenten. Het landelijk gemiddelde tarief voor 2025 is 88,8. In 2025 mag maximaal 147,1 opcenten geheven worden. Zeeland heft in 2025 4,9% minder dan het landelijk gemiddelde.

Heffingen

Algemene uitgangspunten

Het uitgangspunt is dat de opbrengsten van zowel heffingen als leges niet hoger mogen zijn dan de lasten van de activiteiten. Tot de lasten worden alle materiële kosten en de salarissen gerekend. Iedere 4 jaar wordt het tarief verhoogd voor inflatie. Als blijkt dat het tarief ver beneden de kostprijs ligt, wordt er een grotere stijging doorgevoerd.

Grondwateronttrekkingsheffing

Onder de naam 'grondwateronttrekkingsheffing' wordt een directe provinciale heffing geheven voor het onttrekken van grondwater. De opbrengsten van deze heffing zijn om de kosten die we hiervoor maken te dekken. Het gaat om specifieke kosten van het voorkomen en tegengaan van de nadelige gevolgen van onttrekkingen en infiltraties én van onderzoeken in relatie tot het grondwaterbeleid. De provinciale grondwateronttrekkingsheffing wordt door de provincie geheven op grond van de Waterwet en de provinciale verordening grondwateronttrekkingsheffing. De verordening grondwateronttrekkingsheffing Provincie Zeeland is per 2024 ingevoerd.

Verhouding geraamde opbrengsten – geraamde kosten

In de meerjarenraming staat een structurele inkomst van € 184.000 geraamd. De opbrengst bestaat voor een groot deel uit inkomsten waarbij de onttrekking permanent is. Daarnaast is er jaarlijks opbrengst van de grondwaterheffing waarbij de onttrekking van het grondwater incidenteel is. De materiële kosten van de grondwaterheffing zijn geraamd op € 160.000 per jaar.

Naast deze materiële kosten worden ook personeelslasten en overheadkosten gemaakt die samenhangen met deze activiteit. Hiervoor is respectievelijk € 98.500 en € 49.250 in de begroting 2025 aan lasten geraamd. Een overzicht van de mate van kostendekkendheid is opgenomen in bijlage 1 in deze paragraaf.

Leges

Provincie Zeeland legt voor diverse diensten leges op. Leges zijn vergoedingen voor kosten die de overheid maakt voor de dienstverlening aan inwoners en bedrijven. In de legesverordening Zeeland 2024 zijn de belastbare feiten en tarieven opgenomen. We vernieuwen de legesverordening en tarieventabel minimaal elke vier jaar. Wanneer hier aanleiding toe is, vindt tussentijds een aanpassing van de legesverordening plaats. Eind 2024 zal voorgesteld worden om een aantal wijzigingen door te voeren in de tarieventabel met betrekking tot milieuleges. Onder de huidige tarieventabel is onduidelijk hoe het tarief berekend moet worden voor complexe milieubelastende activiteiten.

Verhouding geraamde opbrengsten – geraamde kosten

De opbrengsten van leges voor 2025 zijn geschat op € 1.243.000 per jaar. De verdeling van de opbrengsten is als volgt: Milieu € 500.000, Natuur € 228.000 en Verkeer en Vervoer € 50.000. De opbrengsten uit leges binnen de categorie Omgeving bestaan voor € 450.000 uit inkomsten van de BRIKS taken (Bouwen, Reclame, Inrit, Kappen en Slopen).

Naast de materiële kosten van de leges, worden voornamelijk personeelskosten en overheadkosten gemaakt die ook samenhangen met deze leges. De loonkosten zijn geraamd op € 488.000 en de overheadkosten op € 244.000. De kosten aan de RUD en DCMR voor Milieu en BRIKS taken bedragen € 950.000. Een overzicht van de mate van kostendekkendheid is opgenomen in bijlage 1.

Bijlage 1 Berekening kostendekkendheid

Bijlage 1: Berekening kostendekkendheid Leges en Grondwaterheffing									
	grondwaterheffing		leges verkeer en vervoer	leges ontgrondingsv ergunning	leges omgevingsvergu nning (WABO BRIKS)	leges milieuvergunningen	leges Natuur	totaal leges	
Kosten taakveld	258,500		33,000	45,000	450,000	500,000	410,000	1,438,000	
Inkomsten taakveld	0		0	0	0	0	0	0	
Netto kosten taakveld	258,500		33,000	45,000	450,000	500,000	410,000	1,438,000	
Toe te rekenen kosten:									
Overhead	49,250		16,500	22,500	0	0	205,000	244,000	
Totale kosten	307,750	100%	49,500	67,500	450,000	500,000	615,000	1,682,000	100%
Opbrengst heffingen	184,000	60%	50,000	15,000	450,000	500,000	228,000	1,243,000	74%

Paragraaf Duurzaamheid

Inleiding

Dit jaar is er voor het eerst een paragraaf over duurzaamheid opgenomen in de begroting 2025 van Provincie Zeeland. In deze nieuwe paragraaf leest u meer over onze ambities. Wat we doen om onze duurzaamheidsdoelen te bereiken. En over onze inzet om duurzaamheid centraal te stellen in al onze activiteiten en voornemens. In deze paragraaf richten we ons specifiek op de taken van de bedrijfsvoering van onze organisatie.

Waarom een paragraaf over duurzaamheid?

Nieuwe Europese wetgeving verplicht grote bedrijven om te rapporteren over duurzaamheid. Enkele Ministeries maken al een duurzaamheidsrapportage. Provincie Zeeland vervult voor maatschappelijk verantwoord inkopen een koploperspositie. We vinden het dan ook een logische stap om verantwoording af te leggen. Daarom leest u in deze begroting voor het eerst wat onze ambities zijn.

Provincie Zeeland zette de afgelopen jaren diverse stappen om te verduurzamen. Bestaande doelen en kaders, zoals bijvoorbeeld de Regionale Energie Strategie, zijn leidend in onze duurzame ambities. Dat we goede stappen maakten blijkt uit ons CO2-bewust certificaat. Hier is een auditproces aan vooraf gegaan. Met gebruik van het instrument 'CO2-prestatieladder' is de mate van duurzaamheid gemeten. Op 18 juli 2024 kreeg de Provincie Zeeland het CO2-bewust certificaat niveau 3. Hiermee willen we als organisatie het goede voorbeeld geven.

Kaders

In onderstaande tabel staan de kaders aan welke de Provincie zich heeft gebonden. De indeling van de onderwerpen in de tabel is afgeleid uit het plan Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen. Dit plan is door GS vastgesteld in april 2021. Voor dit plan zijn er gesprekken gevoerd met leveranciers, andere overheden en belangenorganisaties. Besproken is op welke onderwerpen het meeste duurzaamheidsimpact gemaakt zou kunnen zijn en waarbij tegelijkertijd ook invulling kan worden gegeven aan de duurzame beleidsdoelen van de Provincie. In de tabel is ook aangegeven op welke wijze wij de impact meten.

Wijze van meten	Kader
Klimaat mitigatie	
Hoeveelheid kilogram vermeden CO2	- Klimaatakkoord Parijs - Regionale Energiestrategie
Klimaat adaptatie:	Klimaatadaptatie:
Totaal percentage areaal dat klimaat robuust is ingericht.	Een klimaat robuuste en waterbestendige infrastructuur in 2050 (Klimaatadaptatiestrategie Zeeland 2021-2026)
Ongelijkheid verminderen	
Social return of investment: aantal mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt bij projecten	Besluit Gedeputeerde Staten van Zeeland 1 oktober 2015: 'Invulling afspraken participatiewet en social return'
Duurzame steden en gemeenschappen	
Aantal vermeden kilogram NOx	- Schone Lucht Akkoord 2020 - Convenant Schoon en Emissie loos Bouwen (d.d. 2023)
Verantwoorde consumptie en productie	
- Aantal kilogram vermeden primaire grondstoffen - Toepassen Milieukosten Indicator bij inkopen en aanbestedingen voor Grond-Weg-, en Waterbouw	- Grondstoffen akkoord 2017 - Manifest Duurzaam GWW 2030 (d.d. 2022) - Economisch uitvoeringsprogramma 2024- 2028
Betaalbare en duurzame energie	
Megawatt opgesteld vermogen hernieuwbare energie organisatie Provincie Zeeland	Regionale Energiestrategie
Leven op het land	
Aantal vierkante meter inheems groen	Natuurbeheerplan 2024

Goede gezondheid en welzijn	
Aantal kilogram vermeden stoffen die Carcinogeen (kankerverwekkend) en/of Mutageen (veranderingen in erfelijke eigenschappen inducerend) en/of Reproductie toxisch (schadelijk voor de voortplanting of het nageslacht) zijn (CRM- stoffen)	- Voortvloeiend uit interbestuurlijk programma Omgevingswet: weren van Zeer Zorgwekkende Stoffen (Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) Informatiepunt Leefomgeving (iplo.nl)) - Green Deal duurzame catering

Processen

In onderstaande tabel staan de taken en onderwerpen in de begroting. Deze zijn gekoppeld aan de duurzaamheidsonderwerpen waarop we impact kunnen maken. Welke kansen daadwerkelijk worden benut wordt bepaald op het moment dat de voorbereidingen gestart worden.

Processen	Uitvoerings-items	1. Klimaat	2. Ongelijkheid verminderen	3. Duurzame steden en gemeenschappen	4. Verantwoorde consumptie en productie	5. Betaalbare en duurzame energie	6. Leven op het land	7. Goede gezondheid en welzijn
Grond-, Weg - en Waterbouw	Onderhoud (GWW)	X			X		X	X
	Aanleg en renovatie	X	X	X	X	X	X	
Bedrijfsvoering	Wagenpark	X		X				
	Energie	X				X		
	Gebouw gerelateerd onderhoud	X			X			X
	Nieuwbouw en renovatie van gebouwen	X	X	X	X	X	X	X
	Catering	X	X		X			X
	Schoonmaak (CRM-stoffen)	X			X		X	X
Mobiliteit	Busconcessie 2027-2039 (implementatie 2025/2026)	X		X	X			
Onderzoek- en adviesdiensten	Bijvoorbeeld: ingenieursdiensten, beleidsadviesdiensten, juridisch- en financieel advies et cetera.	X		X				
Informatie en Automatisering	Clouddiensten	X				X		
	Servers, laptops en telefoons	X			X			

Onze ambities

We streven ernaar om in onze bedrijfsvoering gebruik te maken van duurzame producten en diensten. Tegelijkertijd willen we lokale ondernemers en duurzame initiatieven ondersteunen. We willen de gevolgen voor het milieu minimaliseren, zorgen voor vernieuwing en de circulaire economie bevorderen. Daarnaast willen we leveranciers betrekken bij onze duurzaamheidsdoelen. Zo sturen we op korte inkoopketens. Dat wil zeggen levering van producten en diensten zonder veel tussenschakels in nabijheid van Zeeland. We willen onze bedrijfsvoering-, uitvoerings- en inkoop- en aanbestedingsprocessen verder verbeteren om onze duurzaamheidsdoelstellingen te ondersteunen. We willen ons CO2-bewust certificaat in 2025 behouden. En waar mogelijk doorgroeien naar een volgend niveau. In 2025 gaan we onderzoeken wat hiervoor nodig is.

Inkoop

Voor 2025 hebben wij de volgende te verwachten effecten. In de tabel hieronder wordt weer gegeven op welke onderwerpen wij verwachten in 2025 een (positieve) duurzaamheidsimpact te maken.

Samen met de markt gaan we, de uitdaging aan om de percentages die de te behalen effecten weergeven, te verhogen. Waar referenties uit voorgaande jaren bekend zijn, worden de percentages

in onderstaande tabel weergegeven. De witte vlakken geven aan dat er wel mogelijkheden om effecten te behalen maar er zijn nog geen cijfers beschikbaar. De cijfers zullen we in 2025 meten en monitoren. De grijze vlakken geven aan dat er geen mogelijkheden zijn om voor deze doelen effecten te behalen. De percentages in de tabel zijn een realistische inschatting op basis van ervaring uit de voorgaande jaren.

	Kilogram vermeden CO2	Kilogram vermeden NOx	Kilogram vermeden primaire materialen	MegaWatt additionele geïnstalleerde hernieuwbare energie	Vierkante meter landschaps-elementen	Kilogram vervangen CRM-stoffen
Onderhoud GWW	50%	10%	45%			
Aanleg en renovatie GWW	60%	10%	50%			
Wagenpark	50%	50%				
Energie	100%					
Gebouw gerelateerd onderhoud						
Nieuwbouw en renovatie van gebouwen						
Catering						20%
Schoonmaak						20%
Busconcessie 2027- 2039 (implementatie 2025/2026)						
Onderzoek en advies	30%	50%				
Clouddiensten	10%					
Servers, laptops en telefoons	10%	10%	25%			

ICT

In 2025 richten we ons verder op het verminderen van de ecologische voetafdruk van onze ICT-activiteiten terwijl de Provincie tegelijkertijd blijft innoveren om onze efficiëntie en effectiviteit te verbeteren. Daarmee begeeft digitalisering zich op een tweesnijdend vlak: enerzijds biedt het grote kansen voor het verduurzamen van onze organisatie. Anderzijds vragen innovaties zoals de inzet van kunstmatige intelligentie (AI) en het werken met data in de bedrijfsprocessen en opgaven meer opslag van informatie en rekenkracht en leggen daarmee hun last op de verduurzaming. Deze realiteit en strategische keuzes die daarin te maken zijn verkennen we in 2025 in de provinciale I-strategie.

Op het gebied van IT implementeren we energiezuinige IT-apparaten en optimaliseren van ons datacenter inclusief het gebruik van hernieuwbare energiebronnen. Daarnaast verlengen we de levensduur van de hardware door hergebruik en recycling, in samenwerking met leveranciers. We verkennen de inzet van duurzamere IT-middelen op de werkplek, zoals de telefoons en laptops. En we geven verder vorm aan het beheersen van onze “E-waste” (elektronische afval): het verminderen van e-waste door verantwoord oude en kapotte apparatuur af te voeren en te laten recycleren en het herbestemmen van afgeschreven apparatuur.

Personeel en Organisatie

De provincies hebben samen met gemeenten het initiatief genomen om overal in het land Regionale Mobiliteitsprogramma's te ontwikkelen als onderdeel van het klimaatakkoord. Met de Regionale Mobiliteitsprogramma's willen we als overheid bijdragen aan de transitie naar een duurzaam en zorgeloos mobiliteitssysteem. De focus ligt hierbij op het verbeteren van de leefbaarheid, bereikbaarheid, verkeersveiligheid en gezondheid van gebieden. En dat we voldoen aan internationale en nationale klimaatafspraken. In onze organisatie krijgt deze ambitie uitwerking via verschillende uitvoeringsprogramma's en strategische opgaven.

Onze specifieke doelen in Zeeland

- We sluiten met de verduurzaming van onze personenmobiliteit aan op de afspraken in de Regionale Energiestrategie Zeeland (RES): 55% CO₂-reductie van zakelijke reizen in 2030 en een zero emissie mobiliteit in 2050.
- De Provincie Zeeland heeft zich aangesloten bij de coalitie Anders Reizen. Hiermee verplichten we ons om de CO₂-uitstoot van zakelijk verkeer in 2030 te halveren.
- We geven invulling aan een nieuw mobiliteitsconcept gericht op zakelijke reizen met verduurzaming als uitgangspunt. Dit betekent dat we reizen per fiets, met het OV, met elektrisch vervoer en/ of deelfervoer. Of bewust de afweging maken niet te reizen.
- We zorgen voor eigentijdse faciliteiten en waar wenselijk arbeidsvoorwaarden op het gebied van reiskostenvergoeding woon-werkverkeer. Dit betekent: verduurzamen van faciliteiten in het wagen- en fietspark. We stimuleren milieuvriendelijk vervoer door dit te vergoeden. Ook bouwen we vergoedingen voor fossiele brandstofauto's af.
- Anders reizen vraagt bewust omgaan met vervoer. In het kader van duurzaamheden, alsook in financieel opzicht. Huidige beschikbare structurele financiële middelen zijn kaderstellend voor de faciliteiten en afspraken die voor de toekomst gelden. Hoogstens zijn incidenteel extra middelen beschikbaar om de gewenste transitie met overgangsfase mogelijk te maken.

Duurzaam mobiliteitsbeleid: stimuleren, faciliteren en vergoeden

Verduurzamen van het mobiliteitsbeleid en stimuleren van het gebruik van duurzame vervoersmiddelen doen wij op verschillende manieren. Insteek is om de drempel zo laag mogelijk te maken. Dat doen we door het vergoeden van vervoer, alsook door het beschikbaar stellen van faciliteiten. We breiden onze arbeidsvoorwaarden uit met een verhoging van het IKB en een renteloze lening voor de aanschaf van een fiets.

Voor dienstreizen beschikt onze organisatie over een uitbreidend wagenpark bestaande uit (deels elektrische) fietsen, een elektrische scooter, elektrische- en deelauto's en een NS businesscard voor OV reizen. We breiden ons autowagenpark uit om aan de toenemende vraag te kunnen blijven voldoen. Daarmee beperken we ook het gebruik van eigen vervoer van personeel (met risico op gebruik fossiele brandstoffen).

We vinden het belangrijk dat onze doelen en aanpak voor woon-werkverkeer passen bij ons personeelsbestand. Insteek is ook hier om mogelijke financiële drempels tijdelijk te beperken in de overgangsfase. Dit doen we door middel van gebruiksvormen volledig te blijven vergoeden, zoals het gebruik van OV via businesscards. Daarnaast kunnen ook voor andere vormen van vervoer, zoals elektrisch rijden, extra faciliteiten en vergoedingen beschikbaar zijn.

Facilitair

Verduurzaming gebouwen en installaties

In het IPO spraken provincies af dat het vastgoed van alle provincies in 2028 energie neutraal is. Met uitzondering van de monumentale panden. Voor monumenten geldt de landelijke afspraak om (ten opzichte van 1990) in 2030 met 40% de CO₂ te verminderen en in 2040 met 50%. De voorbereidingen voor de realisatie hiervan zijn al gestart. Uitvoering vindt de komende jaren plaats. Daarbij kijken we niet alleen naar de eigen gebouwen maar wordt, waar mogelijk, ook de omgeving betrokken.

Er is gestart met de voorbereidingen voor de renovatie van gebouw C. De renovatie voeren we mogelijk in 2025 uit. Gelijktijdig met de renovatie van het pand nemen we zoveel mogelijk maatregelen om te verduurzamen. Deze renovatie dient als voorbeeldproject voor de verdere verduurzaming van de panden van het Abdijcomplex.

Verduurzaming wagenpark

Inmiddels zijn alle personenauto's elektrisch in het wagenpark van de Provincie. Dit is inclusief de deelauto's van "Onze auto". Vervanging van de eerste diesel weginspectievoertuigen loopt. We streven naar de meest duurzame variant, doordat elektrische varianten niet voldoen aan de specificaties als weginspectievoertuig. De nieuw aangeschafte auto's gaan op biodiesel (HVO10) rijden.

Vervanging van de onderhoudsschepen voor de natte infrastructuur is momenteel in voorbereiding.
We gaan hiervoor een elektrisch vaartuig aanschaffen

Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Inleiding en uitgangspunten

In deze paragraaf worden de risico's in beeld gebracht en gerelateerd aan de beschikbare risicobuffer. Risicomanagement is een belangrijk middel om onze doelen te bereiken. Hierbij worden risico's goed in kaart gebracht, beheersmaatregelen genomen en bij de uitvoering vinger aan de pols gehouden. Beheersmaatregelen zijn onder andere aanpassen van werkprocessen, wegnemen van de oorzaak, treffen van een voorziening of het afsluiten van een verzekering.

De bestuurlijke kaders voor risicomanagement zijn de risicobereidheid, de onderdelen van de risicobuffer, de gewenste omvang van de risicobuffer en het niveau van verantwoording.

De risico's zijn geïnventariseerd op projecten en op afdelingen. De berekende ratio (verhouding) weerstandsvermogen is gebaseerd op de manier zoals opgenomen in het risicomanagementbeleid 'riskeer, beheers en realiseer meer'. Deze is samen met het bureau NAR (Nederlandse Adviesbureau voor Risicomanagement) opgesteld.

Kernpunten

- Ratio weerstandsvermogen is berekend op 5,5 en gewaardeerd als uitstekend.
- Ratio Algemene reserve 1,9.
- Benodigde risicobuffer is € 10,6 miljoen.
- Beschikbare risicobuffer is € 61,6 miljoen.

Beleidskader

- *Risicomanagementbeleid riskeer, beheers en realiseer meer.*
- Ratio weerstandsvermogen is minstens 1,5.
- Ratio Algemene reserve minimaal factor 1,0.
- Zekerheidspercentage is 90%.
- Risicobuffer is de algemene reserve, de vrij aanwendbare bestemmingsreserves, de vrije belastingcapaciteit motorrijtuigenbelasting en de vrije ruimte meerjarenraming.
- Risico's van € 200.000 of meer.

Beleid

De basis voor het risicomanagementbeleid zijn de volgende door Provinciale Staten vastgestelde kaders:

- **Risicobereidheid**

Door het gebruik van de risicosimulatie berekenen we welk bedrag nodig is om de geïdentificeerde risico's in financiële zin af te dekken. Hierbij wordt gerekend met een zekerheidspercentage. Hoe hoger het zekerheidspercentage hoe hoger de berekende risicobuffer zal zijn. Het te hanteren zekerheidspercentage geeft zo de mate van risicobereidheid aan. De provincie hanteert vanaf 2019 een zekerheidspercentage van 90%.

- **Onderdelen van de risicobuffer**

We rekenen de volgende componenten tot de beschikbare risicobuffer:

- Algemene reserve.
- Vrij aanwendbare bestemmingsreserves.
- Vrije belastingcapaciteit Motorrijtuigenbelasting.

- Vrije ruimte meerjarenbegroting.
- **Gewenste omvang van de risicobuffer**

De gewenste omvang van de minimaal aan te houden risicobuffer is uitgedrukt als ratio weerstandsvermogen van minimaal 1,5. Daarnaast geldt een minimale ratio voor de Algemene reserve van 1,0.

- **Niveau van verantwoording**

Om grote risico's van kleine te onderscheiden wordt gewerkt met een grensbedrag. Er wordt verantwoording afgelegd over risico's met een maximaal financieel effect (worst case) van € 200.000 of groter.

- **Wijzigingen beleid ten opzichte van 2024**

Er zijn geen wijzigingen in het risicomanagementbeleid ten opzichte van 2024. Het huidige beleidskader wordt in 2024 geëvalueerd. Een nieuw beleidskader zal in december 2024 ter vaststelling worden aangeboden aan Provinciale Staten.

Risico's

In het risicoprofiel van Zeeland zijn alle risico's waaraan onze Provincie wordt blootgesteld opgenomen. Enkele van deze risico's heeft ook een relatie met (voormalige) grote projecten. Het gaat om risico's over onderstaande onderwerpen.

In dit overzicht staan de risico's in volgorde van invloed. De risico's Project Zanddijk, Wettelijke milieutaken en Garantstelling Hulst in verband met Perkpolder bepalen voor het grootste deel het risicoprofiel van de provincie en zijn op grond daarvan aan te merken als de grootste risico's. Het overzicht bestaat niet uit alleen enkelvoudige risico's. Zo zijn er meer risico's die gaan over de wettelijke milieutaken.

Ten opzichte van de tweede kwartaalrapportage 2024 zijn er geen wijzigingen.

Project Zanddijk

Op 16 december 2022 hebben Provinciale Staten een krediet voor project Zanddijk verstrekt van € 68 miljoen. Dit bedrag is gebaseerd op de kostennotitie van RHDHV van 28 oktober 2022 en de aanpassingen hierop, zoals opgenomen in het statenvoorstel kredietaanvraag en definitief ontwerp. In het projectkrediet is op basis van een risicodossier een risicoreserve opgenomen. De raming waarop het krediet is bepaald, heeft echter een bandbreedte van 15%. Deze bandbreedte hangt samen met de detaillering van berekeningen, zoals de hoeveelheid aan materiaal dat nodig is om de bouw te realiseren. Het kan voorkomen dat de werkelijk benodigde hoeveelheden en prijzen hoger zijn dan hetgeen is opgenomen in de raming voor het projectkrediet. Er is daardoor een risico op het ontoereikend zijn van het projectkrediet. Daarnaast is er bij een infrastructuurproject, naast het optreden van risico's die leiden tot budgetoverschrijding ook het risico op een langere doorlooptijd van de planning aanwezig.

Beheersmaatregelen:

Door de verdere uitwerking en aanbesteding van het project wordt de bandbreedte op de raming kleiner en zal het risico afnemen.

Wettelijke milieutaken

Dit bestaat uit de volgende onderdelen:

Met de komst van de Omgevingswet (OW) krijgen provincies de mogelijkheid om financiële zekerheid te vragen bij majeure risicobedrijven en bij afvalbedrijven. De financiële zekerheid wordt opgelegd ter nakoming van, op grond van de omgevingsvergunningen, geldende verplichtingen (zoals ontmanteling van een installatie) of ter dekking van aansprakelijkheid voor milieuschade die door de vergunde activiteit is ontstaan. Er is een aanvullende wetwijziging in voorbereiding dat dit een verplichting wordt. Het verwerken hiervan in de omgevingsvergunning vraagt extra tijd van omgevingsdiensten. Naar aanleiding van de PFAS discussie is politiek de wens uitgesproken dat er voldoende tijd door de RUD Zeeland besteed moet worden aan de werkzaamheden die voortvloeien uit de Verdragen Helsinki en Espoo inzake dossiers met mogelijke grensoverschrijdende milieugevolgen. Via de Voorjaarsnota 2024 is deels dekking opgenomen, het resterende risico is niet gewijzigd ten opzichte van de vorige rapportage.

Door onder andere de bestuurlijke wens van meer toezicht en handhaving in het buitengebied (groene handhaving) is er een inschatting gemaakt van de hiermee gepaard gaande kosten. Op dit moment worden er verschillende scenario's uitgewerkt en afgestemd met de RUD Zeeland. Vervolgens zal een bestuurlijk voorstel worden voorbereid.

Beheersmaatregelen:

Via periodiek accounthoudersoverleg met de RUD en DCMR worden de actuele ontwikkelingen doorgesproken.

Garantstelling gemeente Hulst vanwege Perkpolder

In 2017 hebben Provinciale Staten besloten het project Perkpolder volledig over te dragen aan de gemeente Hulst en haar aandelen in Perkpolder Beheer BV te verkopen aan de gemeente Hulst. De gemeenteraad van de gemeente Hulst heeft deze aandelen overgenomen en het project zelfstandig verder te zetten. De provincie is per 2018 geen aandeelhouder meer maar staat na uittrekking nog wel garant voor een maximum bedrag van € 3,3 miljoen ter beperking van de financiële risico's van de gemeente Hulst. Deze garantie vervalt op 31 december 2026, tenzij partijen schriftelijk anders overeenkomen.

In 2023 hebben de eerste verkopen plaatsgevonden en zijn inkomsten ontvangen door Perkpolder Beheer BV. De kans dat gebruik wordt gemaakt van de garantstelling wordt hierdoor lager. Om die reden is het risico neerwaarts bijgesteld in de eerste kwartaalrapportage 2024.

Beheersmaatregelen:

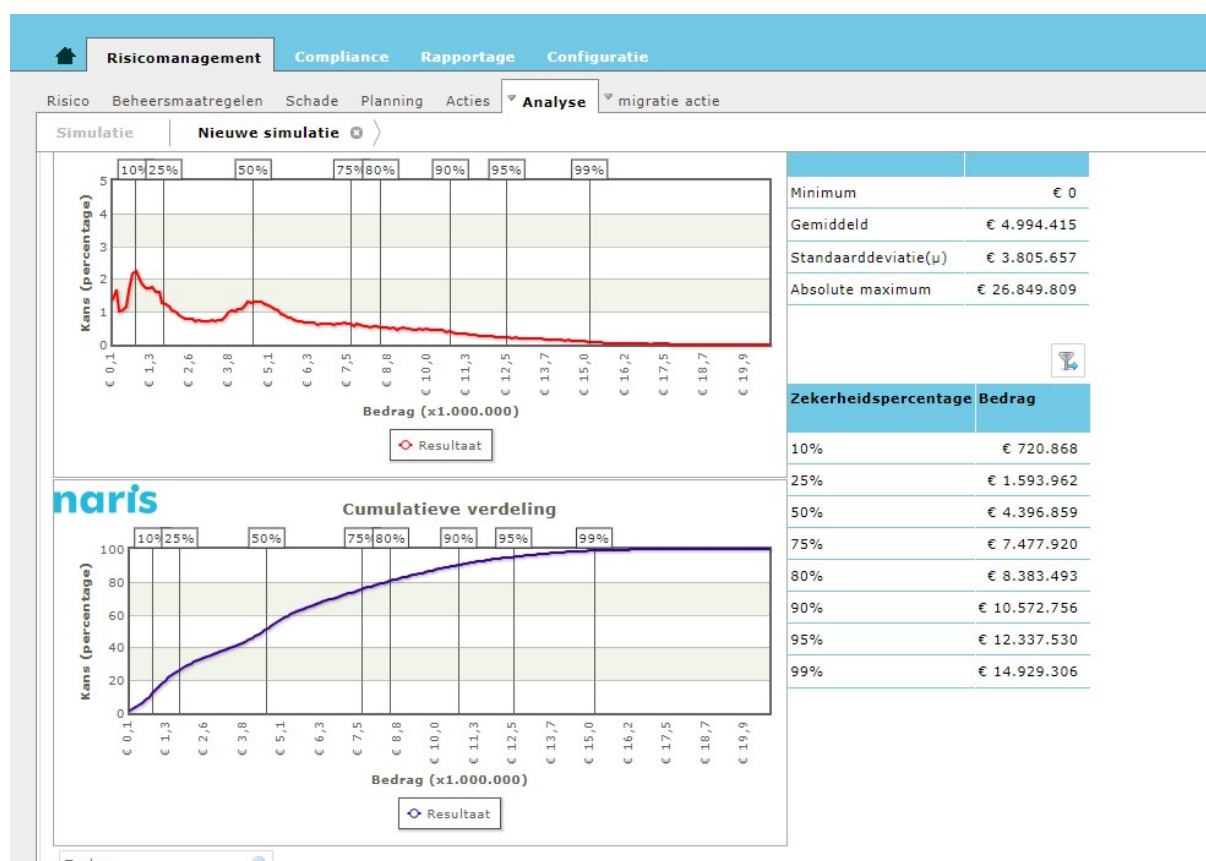
De gemeente verstrekt gedurende de looptijd van de garantie jaarlijks aan de Provincie een controleverklaring van een externe accountant over de vastgestelde jaarrekening van Perkpolder Beheer. Hierover en over de actuele ontwikkelingen vindt jaarlijks minimaal één keer bestuurlijk overleg plaats tussen de Provincie en de gemeente Hulst. Gedurende het jaar vindt tevens ambtelijk

overleg plaats over de actuele ontwikkelingen binnen het project Perkpolder. Na het vaststellen van een nieuwe grondexploitatie (GREX) door de gemeente Hulst ontvangen wij een exemplaar van deze GREX.

Garantstellingen

De garantstellingen maken deel uit van de ingeschatte risico's. De Provincie heeft enkele garantstellingen afgegeven aan verbonden partijen. Hierin schuilt een risico, omdat de financiële realiteit van een organisatie ertoe kan leiden dat schuldeisers aanspraak maken op deze garantstelling. De garantstelling die was afgegeven aan GBE Aqua is door aflossing van de lening in 2024 volledig komen te vervallen. Het grootste deel van de garantstelling is in 2025 beschikbaar gesteld aan North Sea Port. Het gaat om een garantstelling van ongeveer € 160 miljoen. Omdat het risico van de garantstelling beperkt is, is deze niet opgenomen in het weerstandsvermogen.

Benodigde risicobuffer

Risico's worden gekwantificeerd op door van de financiële effecten en de kans van het risico. Per risico wordt allereerst de kans van optreden bepaald. Vervolgens worden de financiële effecten bepaald als het risico zich zou voordoen.

In een risicosimulatie worden met de risicogegevens de risicobuffer berekend. Dit is de buffer die nodig is om de financiële gevolgen van risico's op te kunnen vangen. Deze berekening vindt plaats door een risicosimulatie. Deze simulatie wordt toegepast, omdat het reserveren van het maximale bedrag in de "worst case" ongewenst en onnodig is. De risico's zullen toch niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. Bij de berekening van de risicosimulatie gaan we uit van een zekerheidspercentage van 90%. Uit de risicosimulatie volgt dat met 90% zekerheid kan worden gesteld dat alle risico's kunnen worden afgedekt met € 10,6 miljoen.

Beschikbare risicobuffer

De beschikbare risicobuffer bestaat uit het geheel aan middelen dat beschikbaar is om de risico's in financiële zin af te dekken.

Beschikbare risicobuffer	<i>bedragen x € 1 miljoen</i>
Algemene reserve	20,4
Bestemmingsreserve	0,0
Vrije belastingcapaciteit Motorrijtuigenbelasting	32,7
Ruimte meerjarenbegroting	5,0
Totaal	58,2

In bovenstaande opstelling is nog geen rekening gehouden met de voorstellen uit de najaarsnota 2024. In de Najaarsnota worden nieuwe ratio's gepresenteerd. Hierbij is rekening gehouden met voorstellen die een verlaging van de ruimte in de meerjarenbegroting tot gevolg heeft.

In bovenstaande opstelling is uitgegaan van cijfers inclusief de verwerking van de 11e begrotingswijziging 2024.

De algemene reserve is gewoonlijk de primaire risicobuffer, omdat deze direct is in te zetten. Het gaat om incidentele middelen.

Bestemmingsreserves zijn risicobuffer voor het deel waarvoor nog geen harde verplichtingen zijn aangegaan. Voor dit deel is dan een besluit nodig om de bestemming te wijzigen. Het gebruiken van deze reserves voor het dekken van financiële schade doen we daarom pas als de nood hoog is. Deze ruimte bedraagt € 0.

De onbenutte belastingcapaciteit van de motorrijtuigenbelasting is het verschil tussen de te verwachten realisatie 2025 en maximaal te heffen opcenten in 2025. Omdat de opcenten alleen op 1 januari in enig jaar verhoogd kunnen worden is de vrije belastingcapaciteit niet direct beschikbaar als risicobuffer. De vrije belastingcapaciteit is het meest geschikt voor de dekking van structurele risico's.

De ruimte in de meerjarenbegroting, ook wel budgettaire ruimte genoemd. Het gaat om middelen zonder bestemming en maken deel uit van de beschikbare risicobuffer.

Ratio weerstandsvermogen

De ratio weerstandsvermogen toont aan of het weerstandsvermogen van de Provincie toereikend is bij het huidige risicoprofiel. Via het risicomangementbeleid hebben Provinciale Staten een ondergrens voor het ratio van het weerstandsvermogen vastgesteld van 1,5. Dit valt in de klasse ruim voldoende.

<i>Ratio weerstandsvermogen</i> =	$\frac{\text{Beschikbare risicobuffer}}{\text{Benodigde risicobuffer}}$	=	$\frac{58,2}{10,6}$	=	5,5
-----------------------------------	---	---	---------------------	---	-----

De ratio weerstandsvermogen is berekend op 5,5 en valt daarmee in de klasse uitstekend.

Ratio algemene reserve in benodigde risicobuffer

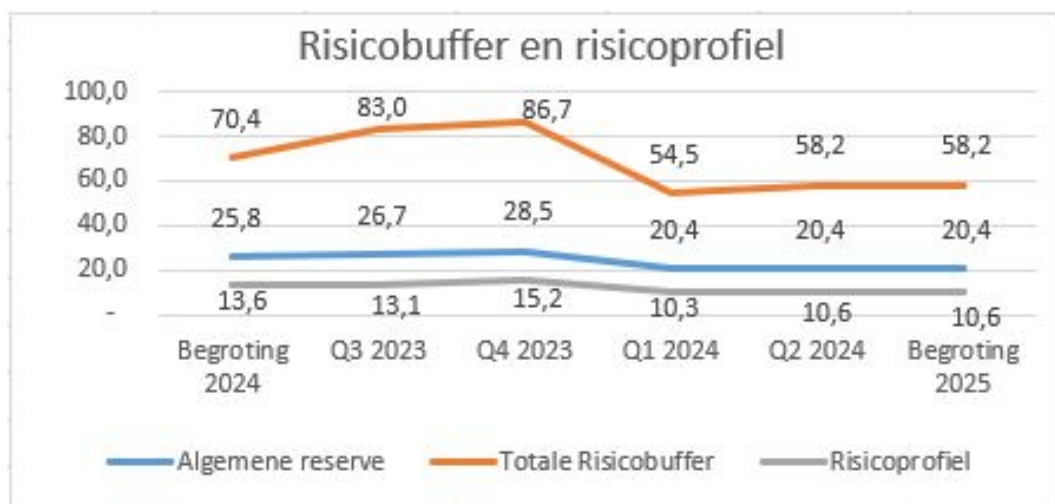
Aanvullend hebben Provinciale Staten ook besloten dat de algemene reserve minimaal gelijk (ratio 1,0) moet zijn aan de benodigde risicobuffer. In dat geval is de algemene reserve van voldoende omvang om de benodigde risicobuffer één-op-één af te dekken. Aangezien de algemene reserve € 20,4 miljoen bedraagt, komt deze ratio uit op 1,9, waarmee deze ratio ruimschoots voldoet aan het minimum van 1,0.

<i>Ratio Algemene reserve</i> =	$\frac{\text{Algemene reserve}}{\text{Benodigde risicobuffer}}$	=	$\frac{20,4}{10,6}$	=	1,9
---------------------------------	---	---	---------------------	---	-----

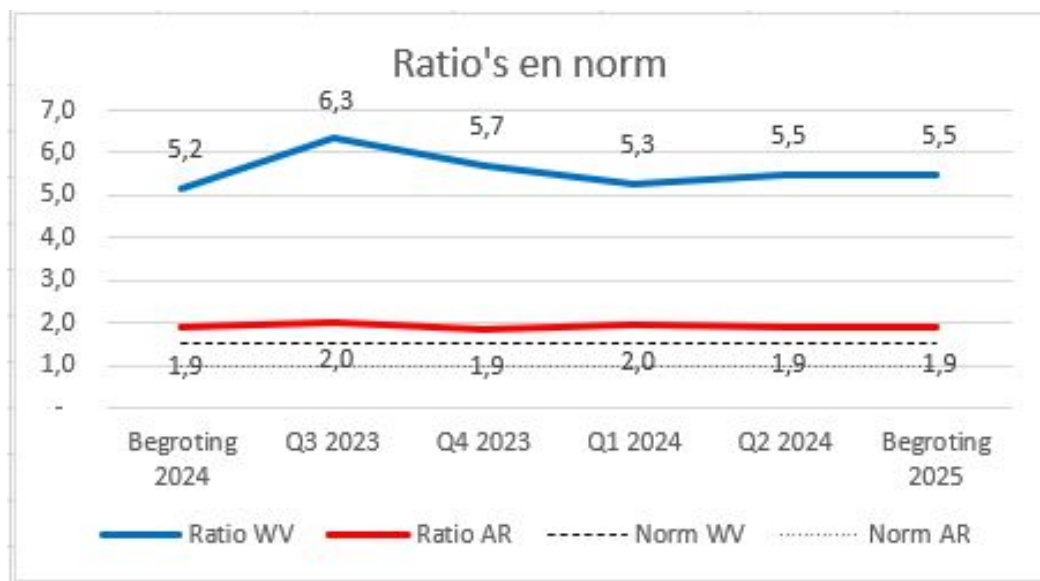
Ontwikkeling risicobuffer en risicoprofiel

De ontwikkeling van de beschikbare risicobuffer en het risicoprofiel ziet er als volgt uit:

Ten opzichte van de 2^e kwartaalrapportage 2024 is de beschikbare risicobuffer gelijk. De ontwikkeling van de ratio's weerstandsvermogen en algemene reserve is in onderstaande grafiek weergegeven:

Het risicoprofiel en de ratio weerstandsvermogen is gelijk gebleven ten opzichte van de 2^e kwartaalrapportage 2024.

Kengetallen

Het BBV schrijft voor dat in deze paragraaf financiële kengetallen staan. Deze kengetallen geven meer inzicht in de (financiële) ruimte om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Ofwel, ze geven inzicht in de financiële weerbaar- en wendbaarheid van de Provincie. In hun samenhang zeggen de kengetallen hoe de Provincie er financieel voor staat, zeker als we de ontwikkeling van de kengetallen over enkele jaren bekijken. Daarnaast wordt met de invoering van de kengetallen een verbetering van de onderlinge vergelijkbaarheid van Provincies beoogd.

Voor meer informatie en berekeningswijze van de kengetallen verwijzen we u naar de regeling: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0036853/2019-04-01>.

Formeel zijn er geen harde criteria voor de waarden waaraan de kengetallen moeten voldoen. Als richtlijn op signaalwaarden van de normen volgen we het gemeenschappelijk financieel toetsingskader, zie ook :

http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Zeeland/CVDR623323/CVDR623323_1.html. In onderstaand overzicht hebben we met kleur aangegeven of onze kengetallen voldoen aan deze norm waarbij **groen** betekent minst risicovol, **oranje** neutraal en **rood** meest risicovol. Provinciale Staten hebben dit bekrachtigd in de Voorjaarsnota 2022. Voor de volledigheid is hieronder een overzicht van de normen opgenomen:

Kengetal	Minst risicovol	Neutraal	Meest risicovol
Netto schuldquote	<90 %	90-130 %	>130 %
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	<90 %	90-130	>130 %
Solvabiliteitsratio	>50 %	20-50	<20 %
Grondexploitatie	<20 %	20-35	>35 %
Structurele exploitatieruimte (begroting)[1] [1] Zie ook paragraaf 7.1, Structureel en reëel begrotingsevenwicht.	>0 %	0	<0 %
Belastingcapaciteit	<95 %	95-105	>105 %

Kengetallen	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Netto schuldquote	18,9%	-18,0%	-1,8%	-1,0%	-4,1%	-1,8%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	18,6%	-17,7%	-1,5%	-0,8%	-4,0%	-1,7%
Solvabiliteitsratio	64,1%	71,3%	71,1%	77,0%	78,6%	80,9%
Structurele exploitatieruimte	36,8%	-0,4%	1,2%	0,1%	3,3%	8,3%
Grondexploitatie	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Belastingcapaciteit	98,3%	99,6%	96,6%	NNB	NNB	NNB

Netto schuldquote / netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Dit kengetal geeft een indicatie van de druk van schuldenlast (rente/aflossing) op de eigen middelen. De quote wordt berekend door de netto schuld te delen door het totaal aan jaarlijkse baten. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er ook sprake is van verstrekte leningen, wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief verstrekte leningen weergegeven. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel is van de verstrekte leningen en de betekenis daarvan voor de schuldenlast. Als de netto schuld groter is dan 130% van de inkomsten, is er sprake van een erg hoge schuld. Een netto schuld die minimaal 100% van de inkomsten is, wordt als hoog gezien.

Als we beide schuldquotes vergelijken blijkt dat de waarden dicht bij elkaar liggen. Er is een relatief beperkte omvang van de uitstaande schuldenlast. De (gecorrigeerde) netto schuldquote van Zeeland is sterk verbeterd ten opzichte van 2023. Dit wordt veroorzaakt door het ontvangen ZEH dividend van 2024. De schuldquote is zelf negatief. Dat wil zeggen dat er een overschot aan middelen is.

Solvabiliteit

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de Provincie aan haar financiële verplichtingen kan voldoen. Hiertoe wordt de omvang van het eigen vermogen (de reserves en het resultaat van de Provincie) gerelateerd aan de totale omvang van het vermogen (het eigen en het vreemde vermogen). Hoe hoger de solvabiliteitsratio hoe groter het deel van de activa dat is gefinancierd met eigen middelen en hoe groter de financiële weerbaarheid van de Provincie. Een solvabiliteitsratio van 20% - 50% wordt als gezond gezien. De solvabiliteitsratio geeft een indicatie over de hoogte van de schuldenlast die de Provincie is aangegaan en de mate dat deze schuldenlast beheersbaar is. In lijn met het gepresenteerde positieve kengetal in de jaarstukken 2023, laat zien dat er flexibiliteit in de

begroting zit en ruimte is om aanvullende structurele lasten aan te gaan, zonder dat de begroting structureel uit evenwicht raakt.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft weer hoeveel structurele ruimte er is om de eigen lasten te dragen, ook als bijvoorbeeld de baten afnemen of lasten in de toekomst gaan toenemen. De ruimte wordt berekend door het structurele saldo (verschil tussen structurele baten en lasten) te delen door het totaal aan jaarlijkse baten. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering uit het provinciefonds en de inkomsten uit opcenten. Bij structurele lasten gaat het om de lasten die worden gemaakt voor het uitvoeren van structureel beleid, bedrijfsvoeringlasten en kapitaallasten. Een positief kengetal betekent dat we een positief saldo hebben tussen de structurele baten/lasten inclusief de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan de reserves. Het gepresenteerde positieve kengetal vanaf 2025 laat zien dat er flexibiliteit in de begroting zit en ruimte is om aanvullende structurele lasten aan te gaan, zonder dat de begroting structureel uit evenwicht raakt.

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft aan hoe groot de grondpositie is (de totale waarde van de gronden in eigendom bij de Provincie die kwalificeren als bouwgronden in exploitatie volgens het BBV) in relatie tot het totaal aan jaarlijkse baten. De Provincie kan namelijk risico's lopen inzake de waardeontwikkeling van gronden die op de balans staan. De omvang van de grondexploitatie is bij de Provincie op dit moment nihil. Dit betekent geen risico voor de financiële positie.

Belastingcapaciteit

Een provincie heeft de mogelijkheid het aantal opcenten te verhogen tot het maximaal te heffen aantal opcenten zoals dat door het Rijk wordt bepaald. De belastingcapaciteit van Provincies wordt berekend door het aantal opcenten in jaar t (het begrotingsjaar) te relateren aan het gemiddelde van het aantal opcenten van alle provincies in jaar t-1 en uit te drukken in een percentage.

De ratio's in onderling verband

De kengetallen netto schuldquote, netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte geldleningen, de solvabiliteitsratio en het kengetal grondexploitatie hebben met name betrekking op de balanspositie van de Provincie. Geen van deze kengetallen bevindt zich in een gevarezone. Sterker nog, de kengetallen laten alle een positieve ontwikkeling zien, waaruit ook blijkt dat de Provincie een gezonde balanspositie kent. De ratio grondexploitatie is 0%, omdat er geen sprake meer is van provinciale grondexploitaties.

De vreemd vermogenspositie is beheersbaar en biedt zelfs ruimte voor groei indien dat noodzakelijk is. Daarnaast laat de ratio weerstandstandvermogen en ratio algemene reserve zien dat de algemene reserve ruimte biedt om niet voorziene tegenvallers te kunnen afdekken. Tezamen met de gezonde vreemd vermogenspositie geeft dat ook ruimte om die eventuele tegenvallers op dat moment ook daadwerkelijk te kunnen financieren. De Provincie is dus weerbaar om onverwachte zaken te kunnen opvangen.

De kengetallen structurele exploitatieruimte en de belastingcapaciteit hebben betrekking op de exploitatie. Uit de berekening van de kengetallen blijkt dat de structurele baten ruim voldoende zijn om de structurele lasten af te dekken, en dat er zelfs ruimte is om de structurele lasten te verhogen. De onbenutte belastingcapaciteit biedt bovendien ook mogelijkheden om de structurele baten verder te vergroten, mocht dat noodzakelijk zijn.

Bovenstaande uiteenzetting toont dat de financiële positie van de Provincie Zeeland beheersbaar en op orde is. De ratio's voldoen in ruime mate aan de gestelde normen. Ten opzichte van voorgaande perioden heeft de financiële positie zich positief ontwikkeld, met name doordat de vreemd vermogenspositie is afgebouwd en de eigen vermogenspositie is gegroeid. Daarmee biedt de financiële positie ook ruimte om eventuele tegenvallers zelfs op structurele basis te kunnen opvangen.

Paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen

Inleiding

Deze paragraaf gaat over het beheer en onderhoud van de provinciale kapitaalgoederen. Dit zijn bezittingen die de Provincie jarenlang kan gebruiken, zoals wegen en gebouwen. We leggen uit hoeveel het kost om deze bezittingen goed te onderhouden en hoe we deze kosten indelen.

In deze paragraaf bespreken we:

- Het beleid voor onderhoudsniveau;
- De huidige staat van onderhoud;
- De onderhoudsplannen.

We laten ook de geschatte kosten voor het onderhoud van provinciale eigendommen zien. We maken daarbij een verschil tussen infrastructuur (wegen) en gebouwen van de provincie.

Speerpunten

- Beheer en onderhoud uitvoeren volgens de principes van assetmanagement, zoals beschreven in het Strategisch Asset Management Plan.
- De provinciale infrastructuur in stand houden zodat deze minimaal voldoet aan de basisvereisten (wet- en regelgeving en goed rentmeesterschap).
- Groot onderhoud financieren via de onderhoudsreserve infrastructuur.
- De vervangings- en renovatieopgaven scherp houden, programmeren en borgen.
- Geen achterstallig onderhoud toestaan.

Acties

- De uitgangspunten van het Strategisch Asset Management Plan in de bedrijfsvoering opnemen.
- Een start maken met actualisatie van diverse beheerplannen per (infrastructureel) kapitaalgoed.
- Zorgen voor volledigheid en actualiteit van het integrale informatiebeheersysteem (sturen op data).
- De werkzaamheden voor vervanging en renovatie programmeren.
- Onderhoud (monumentale) panden Abdijcomplex.
- Aanpassing gebouwen in het kader van Flexibel Werken.
- Focus op Tijd- en plaatsbewust werken.
- Implementatie Hospitality-concept en ontwikkeling netwerkruimte ten behoeve van externe samenwerking.

Beleidskader

- [*Beheerkader Infrastructuur Provincie Zeeland \(2018\)*](#)

Infrastructuur

De Provincie is verantwoordelijk voor het onderhoud van de provinciale wegen en vaarwegen. Als beheerder zorgen wij ervoor dat deze wegen en vaarwegen in goede staat zijn en voldoen aan de geldende wetten en regels.

In Tabel 1 staat een globaal overzicht van de provinciale infrastructuur.

Tabel 1 – Provinciaal areaal infrastructuur (afgerond)

Wegen	Hoofdrijbaan	400 km
	Fietspaden	280 km
	Parallelwegen	110 km
	Civiele kunstwerken	260 stuks
	Verkeersregelininstallaties	25 stuks
	Lichtmasten	3.300 stuks
	Bewegwijzering	1.400 stuks
Water	Vaarweg	15 km
	Beweegbare bruggen	7 stuks
	Sluizen	4 stuks
Groen	Berm	600 hectare
	Bomen	24.000 stuks

We werken volgens de principes van 'assetmanagement' om de instandhouding van de provinciale wegen en vaarwegen m de provinciale wegen en vaarwegen efficiënt te onderhouden. Assetmanagement betekent voor ons "het gecoördineerd optimaal beheren van kapitaalgoederen die van waarde zijn voor- en beantwoorden aan de doelen van de organisatie."

Met de principes van Asset Management werken we niet alleen aan regulier beheer en onderhoud, maar bereiden we ons ook voor op de toekomst. Hierbij denken we aan het ouder worden van objecten, tekort aan personeel en materialen, duurzaamheid, klimaatverandering, vergrijzing, technologische ontwikkeling en deelname van onze inwoners. We baseren onze keuzes op waarden van de organisatie, wetten, provinciale doelen en beleidsregels, richtlijnen, inbreng van belanghebbenden en trends.

- De prestaties die de bezittingen moeten leveren.
- De kosten die daarbij horen;
- De risico's die we acceptabel vinden.

We maken een verschil tussen wat we als wegbeheerder wettelijk moeten doen (basis) en wat we extra willen doen om onze ambities te bereiken (beleid).

Tabel 2 – Vastgestelde ambitie infrastructurele kapitaalgoederen	
Thema	Vastgestelde ambitie
Droge kunstwerken	Basis
Natte kunstwerken	Basis
Elektrotechnische Verkeersvoorzieningen	Basis
Verhardingen	Basis
Groen	Basis + Beleid (ecologisch bermbeheer)
Dienstverlening	Basis + Beleid (verkeers- en incident management)
Overige infrastructurele kapitaalgoederen	Basis

Het in stand houden van de provinciale kapitaalgoederen verdelen we in drie categorieën:

Dagelijks of regulier onderhoud

Veel activiteiten om de (vaar)weginfrastructuur te onderhouden voeren we jaarlijks uit. Dit is dagelijks of regulier onderhoud, zoals het schoonhouden van de wegen, het maaien van bermen en het herstellen van schades. Voor dagelijks onderhoud gelden de volgende voorwaarden:

- Planbare activiteiten met een frequentie van minder dan 1 jaar.
- Niet-planbare activiteiten (zoals calamiteiten).
- Activiteiten die niet in de reserve groot onderhoud zijn opgenomen.

Groot of planmatig onderhoud

Naast jaarlijks terugkerend onderhoud zijn er ook activiteiten die minder vaak voorkomen, maar die relatief goed planbaar zijn. Dit is groot onderhoud. Voorbeelden hiervan zijn het opnieuw asfalteren van de wegen, het reviseren van een sluisdeur en het vervangen van lichtmasten. Voor groot

onderhoud is een reserve ingesteld om ervoor te zorgen dat er voor tien jaar genoeg budget is. Onder de reserve groot onderhoud vallen:

Onder de reserve groot onderhoud vallen:

- Planbare activiteiten met een frequentie van meer dan 1 jaar.
- Vervanging van objectonderdelen.
- Vervangen van gehele objecten tot maximaal € 250.000.

Vervanging en Renovatie

Dit betreft het vervangen van hele objecten, waarbij de kosten minstens €250.000 bedragen, zoals het vervangen van een viaduct of het reconstrueren van bruggen over het Kanaal door Walcheren. Financiële dekking van vervanging en renovatie van bestaande infrastructuur valt niet onder de reserve groot onderhoud.

Bij uitvoering van deze opgave lopen de afschrijvingslasten steeds meer op. Veel van de provinciale Zeeuwse infrastructuur is aangelegd tussen de jaren 50 en 80 van de vorige eeuw. De objecten: bruggen, viaducten, sluizen, wegen etc. zijn onder andere door veroudering van de materialen én steeds intensievere belasting van zwaarder en meer verkeer dicht bij het einde van hun theoretische technische levensduur. Deze toenemende behoefte aan onderhoud, renovatie en mogelijke vervanging komt op een moment dat middelen zoals tijd, geld en arbeidskracht schaarser worden. Daarom is er een reserve voor vervanging en renovatie ingesteld. Deze reserve helpt de pieken in afschrijvingslasten te egaliseren.

In tabellen 3 en 4 staan de geschatte kosten voor het onderhoud van de provinciale infrastructuur.

Tabel 3 – Kosten onderhoud infrastructuur (× €1.000)	2025	2026	2027	2028
Wegen	9.973	9.181	9.227	9.452
Vaarwegen	6.079	4.604	11.355	4.055
Groen	1.452	1.402	1.362	1.533
Totaal onderhoud infra	13.621	12.182	12.739	12.196

Tabel 4 – Kosten (vervangings)investeringen infrastructuur (× €1.000)	2025	2026	2027	2028
Wegen	700	5.045	5.272	PM
Vaarwegen	1.300	PM	-	-

Groen	-	-	-	-
Totaal investeringen infra	2.000	5.045	5.272	PM

De genoemde bedragen in tabel 4 zijn gebaseerd op het totale investeringskrediet. De investeringen schrijven we af volgens het Besluit begroting en verantwoording en de financiële verordening van de Provincie Zeeland. Hierdoor verdelen we de totale kosten over de periode waarin we de investering gebruiken.

Provinciale gebouwen

Bedrijfsgebouwen infrastructuur

De bedrijfsgebouwen infrastructuur zijn de wegensteunpunten en de bedieningsgebouwen voor het Kanaal door Walcheren en de Zeelandbrug. De laatste schakel in het uitvoeringsprogramma Beleidsvisie steunpunten is de nieuwbouw van steunpunt 's-Heer Arendskerke. Na positieve besluitvorming zal samen met het Rijk, de gemeenten en het waterschap, de benodigde wegensteunpunten voor de gladheidbestrijding in kaart worden gebracht. Het is hierbij de bedoeling om een aantal van deze steunpunten gemeenschappelijk te gaan gebruiken. Voor het meerjarig groot onderhoud beschikken we over een beheerkader. Op basis van, een bijgewerkte, 10-jarige meerjarenplanning onderhoud provinciale gebouwen buitendienst, voeren we het uit. In de huidige meerjarenbegroting staan de volgende bedragen voor het gebruikelijke en het groot onderhoud van deze panden:

Tabel 5 – Onderhoud bedrijfsgebouwen en terreinen (x €1.000)	2025	2026	2027	2028
Structureel onderhoud	610	613	616	618
Incidenteel onderhoud	666	398	632	547
Totaal onderhoud Bedrijfsgebouwen en terreinen	1.276	1.011	1.248	1.165

Er is nu geen sprake van achterstallig onderhoud.

Fietsvoetveer

In 2004 zijn de gebouwen, aanlandingsvoorzieningen en twee SWATH-schepen voor het fietsvoetveer gekocht en in gebruik genomen. De provincie verhuurt deze aan de exploitant van het fietsvoetveer Vlissingen-Breskens; de Westerschelde Ferry B.V. In de huurovereenkomst voor de schepen staat dat de Westerschelde Ferry BV verantwoordelijk is voor het onderhoud aan de schepen. De gebouwen en aanlandingsvoorzieningen worden door de provincie onderhouden. In onderstaande tabel staan de onderhoudskosten weergegeven:

Tabel 6 – Kosten onderhoud faciliteiten fietsvoetveer (x €1.000)	2025	2026	2027	2028
Totaal onderhoud	790	674	1.090	880

Najaar 2022 is de herinrichting van het stationsplein in Vlissingen gestart. Dit heeft positieve consequenties voor de toegankelijkheid van de WSF. Daarnaast biedt het project "Wind in de Zeilen" (vanaf 2023) mogelijkheden tot samenwerking met andere partijen (gemeente Vlissingen, Prorail, NS) in het stationsgebied, zodat het hele stationsgebied eenzelfde uitstraling krijgt. Daarnaast kan samenwerking plaatsvinden op het gebied van kaartverkoop, toegang en toegangspoortjes. De kans is groot dat deze, laatstgenoemde, voorzieningen uit het huidige pand van WSF verdwijnen en elders op het plein gaan plaatsvinden. Hierdoor ontstaat er mogelijk op termijn ruimte in het huidige gebouw van WSF. We kijken daarbij naar de ontwikkeling van de WSF organisatie ook met het oog op de situatie in en na 2027, wanneer de concessie opnieuw in de markt wordt gezet.

Kantoorgebouwen, waaronder Provinciehuis

De provinciale kantoorgebouwen betreffen het Abdijcomplex (inclusief het deel van het Zeeuws Museum) en het pand Schuytvlot te Middelburg (huisvesting Erfgoed Zeeland). Een meerjarig Beheerplan (BOS) reguleert het beheer en onderhoud aan deze gebouwen. Het onderhoud bestaat uit bouwkundig onderhoud en installatietechnisch onderhoud.

Installatietechnisch onderhoud

- Installatietechnisch onderhoud baseren we op de NEN 2767 (conditiemeting voor bouw- en installatiedelen). Een externe gespecialiseerde partij voert vierjaarlijks de inventarisatie en inspectie uit. Deze inventarisatie wordt ook gebruikt voor de aanbesteding van het installatietechnisch onderhoud.
- De planning van dit onderhoud wordt, waar nodig, aangepast aan de planning van investeringen in de gebouwen en bouwkundige renovaties. Dit om deze werkzaamheden gecombineerd/tegelijk uit te kunnen voeren (prijsvoordeel) en om de overlast zoveel mogelijk te beperken.

Bouwkundig onderhoud

- Planning bouwkundig onderhoud baseren we op de inspectierapporten van de Monumentenwacht, die deze inspecties tweejaarlijks uitvoert. Het onderhoud kent 4 classificaties: slecht; matig; redelijk en goed.
- In de rapporten wordt het onderverdeeld in:
 - Herstel binnen 0-1 jaar (slecht)
 - Herstel binnen 1-3 jaar (slecht/ matig)
 - Herstel binnen 3-6 jaar (matig/ redelijk)
 - Herstel binnen 6-10 jaar (redelijk)
- Dit wordt opgenomen in het BOS.
- Ook grotere renovaties van gebouwen, waarbij geen bouwkundige aanpassingen aan het gebouw worden uitgevoerd, zijn hierin opgenomen.

Voor het meerjarig groot onderhoud wordt een aparte reserve groot onderhoud gevormd. Dit gebeurt op basis van een bijgewerkte 10-jarige meerjarenplanning onderhoud provinciale gebouwen. In de huidige meerjarenbegroting staan de volgende bedragen voor het regulier en groot onderhoud van deze panden:

Tabel 7 – Kapitaalgoederen gebouwen (× €1.000)	2025	2026	2027	2028
Onderhoud en vervanging Abdijcomplex	903	852	973	801
Onderhoud gebouwen en terreinen	429	446	463	481
Pand Schuytvlot	36	47	187	232
Zeeuws Museum	155	189	1140	71

Totaal Kapitaalgoederen gebouwen	1.523	1.534	1.763	1.585
----------------------------------	-------	-------	-------	-------

In de periode 2017 t/m 2022 is een BRIM subsidie verstrekt voor het meerjarig bouwkundig onderhoud van de monumentale panden. De subsidieregeling is geëindigd op 31-12-2022. Op basis hiervan is er in de periode 2017-2022 50 % van de kosten gesubsidieerd. De komende jaren zal de nadruk liggen op het onderhoud van de niet monumentale panden. Hiervoor kan geen subsidie worden aangevraagd, dus de kosten voor de Provincie worden hoger. Mogelijk dat over enkele jaren de subsidie weer wordt aangevraagd. Er is momenteel geen sprake van achterstallig onderhoud.

Hybride werken (voorheen Tijd en plaatsbewust werken (TPBW))

De organisatie heeft de keuze gemaakt om het werken op afstand een (meer) structurele plek te geven in de bedrijfsvoering en de omvang/inrichting van haar kantoorgebouwen aan te passen op de veranderende functie. Provinciale Staten heeft, in de vergadering van 24 juni 2022, hiermee ingestemd. In het najaar van 2022 zijn de aanpassingen in de gebouwen uitgevoerd en is het Hybride Werken verder doorgevoerd. Het is een proces van voortschrijdend inzicht, waarbij we voortdurend kijken hoe de invulling van de gebouwen de organisatie optimaal kan faciliteren. In dit kader is op basis van de organisatieontwikkeling en veranderende behoeften het huisvestingsplan 2022-2027 aangepast, hetgeen tot gevolg heeft dat de gebouwen D en E weer in gebruik zijn genomen. Daarnaast zullen de huisvestingsconcepten (standaard werkplekken, video -, project-, vergader- en ontmoetingsruimten etc.), worden geoptimaliseerd en onderdelen worden geherhuisvest. Dit mede om de huisvestingswensen vanuit Provinciale Staten in te kunnen vullen.

Verduurzaming vastgoed

In het IPO spraken provincies af dat het vastgoed van alle provincies in 2028 energie neutraal is behalve de monumentale panden. Voor monumenten geldt de landelijke afspraak om in 2030 40% CO2 gereduceerd te hebben (t.o.v. 1990) en in 2040 50%. De voorbereidingen voor de realisatie hiervan zijn al gestart. Uitvoering vindt de komende jaren plaats. Daarbij kijken we niet alleen naar de eigen gebouwen maar wordt, waar mogelijk, ook de omgeving hierin betrokken. Het is vooral zaak om de verduurzaming ook echt duurzaam aan te pakken.

De kantoorpanden die geen monument zijn (> 100 m²) moeten in 2023 energielabel C hebben. De uitvoering van de energielabel C aanpassingen zijn in het derde kwartaal van 2022 aanbesteed en in het 4e kwartaal zijn de aanpassingen gestart. Door onvoorziene tegenvallers (de aanwezigheid van asbest en Chroom-6) zijn de werkzaamheden pas in 2024 afgerond. Doordat gebouw D opnieuw in gebruik is genomen moeten ook in dit pand maatregelen genomen worden om aan de energielabel verplichting te voldoen.

Daarnaast is er in 2024 gestart met de voorbereidingen voor de renovatie van gebouw C. De renovatie zal mogelijk in 2025 uitgevoerd worden. Gelijktijdig met de renovatie van het pand worden zoveel mogelijk verduurzamingsmaatregelen genomen. Deze renovatie wordt een voorbeeldproject voor de verdere verduurzaming van de panden van het Abdijcomplex die voor latere jaren gepland staan.

Bij de reguliere onderhoudswerkzaamheden wordt zoveel mogelijk voor duurzame oplossingen gekozen. Voorbeelden zijn o.m. defecte verlichtingsarmaturen vervangen door LED verlichting; pompen vervangen door toerengeregelde pompen etc.

Paragraaf Financiering

Inleiding

Deze paragraaf beschrijft de uitvoering van de financieringsfunctie door de Provincie Zeeland. Financiering houdt voor de Provincie in dat er voldoende liquide middelen in kas zijn om aan alle financiële verplichtingen te voldoen. Sinds 2022 is Zeeland uit een leensituatie en beschikt zij over overtollige liquide middelen die verplicht zijn gestald bij de Schatkist. Vanaf 2024 keert ZEH dividend uit waardoor de liquiditeit komende jaren zal toenemen. In deze paragraaf geven we naast de liquiditeitspositie inzicht in de rentebaten, het renteresultaat en de rentetoerekening.

Beleid

Naast de provinciale kaders gelden de wettelijke kaders die zijn vastgelegd in:

- Wet financiering decentrale overheden (Wet fido),
<https://wetten.overheid.nl/BWBR0011987/2013-12-15>.
- Ministeriële regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (RUDDO),
<https://wetten.overheid.nl/BWBR0012076/2014-12-30>.
- Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV),
<https://wetten.overheid.nl/BWBR0014606/2019-07-01>.

In deze kaders staan onder andere richtlijnen over het aangaan en verstrekken van leningen, evenals het verstrekken van leningen en garanties of afgeven van waarborgen voor de publieke taak. Uitzettingen of derivaten moeten een voorzichtig karakter hebben en niet zijn gericht op het ontwikkelen van inkomen door het lopen van overmatig risico. In de ministeriële regeling staat wat minimaal onder prudente uitzettingen en een prudent gebruik van derivaten moet worden verstaan. De voorschriften richten zich op de tegenpartij (debiteurenrisico) en op het type instrument (marktrisico).

Wijzigingen ten opzichte van beleid 2024

Er zijn geen wijzigingen in het beleid van 2025 vergeleken met het beleid van 2024.

Speerpunten

- Zorgen voor de tijdige beschikbaarheid van de nodige financiële middelen.
- Beheersen van financiële risico's.
- Minimaliseren van de kosten en optimaliseren van opbrengsten bij het beheren van geldstromen en financiële posities.

Kengetallen

Kasgeldlimiet: € 25,6 miljoen.

Renterisiconorm: € 73,0 miljoen.

EMU saldo € -/- 26,6 miljoen (zie berekening "EMU saldo").

Beleidskader

- Besluit Financieringsstatuut Provincie Zeeland 2022.
- Financiële verordening Provincie Zeeland 2017.

Schatkistbankieren

Vanaf 2013 is de Wet verplicht Schatkistbankieren ingesteld. Dat houdt in dat de Provincie al haar overtollige liquide middelen moet aanhouden bij het Ministerie van Financiën. Dit kan in de vorm van

een rekening courant of het plaatsen van (meerjarige) deposito's. Onder voorwaarden mogen er ook leningen verstrekt worden aan medeoverheden, het zogenaamde onderling uitlenen. Sinds eind 2022 heeft Zeeland per saldo liquide middelen over, deze moeten verplicht aangehouden worden in de schatkist. Zeeland ontvangt over het saldo rente. Er kan niet geleend worden bij de schatkist. 90% van het dividend van ZEH wordt ingezet voor het genereren van structureel rendement door het uit te zetten bij de schatkist of uit te lenen onder bepaalde voorwaarden aan een andere decentrale overheid. De belangrijkste voorwaarde is dat er geen lening mag worden verstrekt aan een decentrale overheid waarop de uitlener ook financieel toezicht houdt. Een provincie mag dus geen overtollige middelen uitlenen aan een gemeente binnen de provincie.

Risicobeheer vlottende schuld

De zogeheten 'kasgeldlimiet' stelt een grens aan de korte financiering (7% van het begrotingstotaal, totale lasten). Dit betekent dat we investeringen tot deze kasgeldlimiet mogen financieren met leningen die een looptijd hebben van maximaal 1 jaar, waardoor het renterisico van korte financiering beperkt wordt.

De maximaal toegestane financiering met kort geld in 2024 bedraagt ongeveer € 25,6 miljoen (7% van het begrotingstotaal van € 365 miljoen). Wij voldoen aan de kasgeldlimiet, we lenen op dit moment niet en de verwachting is dat dit de komende jaren niet nodig is.

Risicobeheer vaste schuld, renterisiconorm

Voor de vaste schuld is in de Wet fido ook een norm beschreven, de zogenaamde 'renterisiconorm'. De renterisiconorm is het maximaal toegestane renterisico over langlopende schulden (looptijd > 1 jaar). Een langlopende schuld wordt ook wel vaste schuld genoemd. Het renterisico op deze leningen is afhankelijk van:

- Het gedeelte van de vaste schuld waarvoor de geldnemer een wijziging van de rente met de leningsvoorwaarden niet kan beïnvloeden (renteherziening).
- Het gedeelte van de vaste schuld dat in enig jaar geherfinancierd moet worden door het aangaan van nieuwe leningen (herfinanciering).

In de Wet fido, artikel 1 h, wordt de renterisiconorm beschreven als een bedrag ter grootte van een percentage van het totaal van het begrotingstotaal van het openbare lichaam bij start van het jaar. Voor provincies is dit percentage 20% van het begrotingstotaal. Het begrotingstotaal voor 2025 bedraagt € 365 miljoen. De renterisiconorm voor Zeeland bedraagt vervolgens € 73,0 miljoen.

Omdat we vanaf 2022 niet meer in een leensituatie zitten wordt voldaan aan de renterisiconorm.

Verwacht rendement op uitzettingen

Sinds 2022 beschikt de Provincie over overtollige middelen. Deze liquide middelen moeten verplicht worden aangehouden in de schatkist. De rentevergoeding op de aangehouden middelen in de schatkist stijgt sinds halverwege 2022 vanwege doorgevoerde renteverhogingen door de ECB. Per juni 2024 daalt de rente, dit heeft invloed op de renteopbrengsten. In onderstaand overzicht zijn de te verwachten rentebaten opgenomen. Naast deze rentebaten hebben we rentelasten aan het Nazorgfonds. In onderstaand overzicht is rekening gehouden met de ZEH dividendontvangst over 2024. Rentebaten over latere dividenduitkeringen worden pas geraamd indien de dividenduitkering ZEH is vastgesteld.

Bedragen x € 1 miljoen	2024	2025	2026	2027	2028
Te verwachten liquiditeitspositie per einde jaar (inclusief vaste uitzettingen)	185	159	114	91	79
Te verwachten rentebaten	3,8	4,0	3,2	3,0	2,9
Te verwachten rentelasten	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5

Rentetoerekening

In artikel 13 BBV is voorgeschreven dat de paragraaf financiering in ieder geval inzicht geeft in:

- De rentelasten.
- Het renteresultaat.
- De financieringsbehoefte.
- De manier waarop rente aan investeringen, grondexploitaties, en taakvelden wordt toegerekend.

De behoefte aan inzicht in de kosten op de taakvelden en de behoefte om de manier van verantwoorden van rente in de begroting en jaarrekening te harmoniseren, hebben er toe geleid dat in het wijzigingsbesluit Besluit begroting en verantwoording (BBV) is opgenomen dat de rentekosten aan deze taakvelden moeten worden toegerekend door een (rente)omslag. De commissie BBV adviseert het renteschema hieronder in de paragraaf Financiering van de begroting en jaarstukken op te nemen.

RENTE SCHEMA 2025	€	€
a. De externe rentelasten over de korte en lange financiering		-
b. De externe rentebaten (idem)		-4.000.000,00
saldo externe rentelasten en baten		-4.000.000,00
c. De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0	
c. De rentebaat van doorverstrekte leningen (projectfinanciering)	-	
Saldo door te rekenen externe rente		-4.000.000,00
d1. rente over eigen vermogen	-	
d2. rente over voorzieningen	0	
Saldo rente over eigen vermogen en voorzieningen		-4.000.000,00
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente		0
e. De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)		-
f. Renteresultaat op het taakveld treasury		-4.000.000,00

Overzicht verstrekte geldleningen

Door de langdurige leensituatie van Zeeland is een geringe hoeveelheid aan gelden uitgezet:

1. Wachtgeldvoorziening van de voormalige Provinciale Stoombootdiensten (PSD). De middelen voor die voorziening zijn via een 'cash-flow swap' op lange termijn belegd. Rente en aflossingen op deze lening worden ieder kwartaal ontvangen tot en met 2028.
2. Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse Gemeenten (SVN). Aan SVN is in totaal € 3 miljoen aan leningen bestemd voor stimulering duurzame woningverbetering. Deze leningen mochten tot en met 2013 worden uitgezet, daarna vloeien alle aflossingen terug naar de Provincie.

Tabel overzicht verstrekte geldleningen.

Verstrekte geldlening	Stand ultimo (bedragen x € 1.000)				
Leningen uitgezet	2024	2025	2026	2027	2028
Wachtgeldvoorziening PSD	147	71	23	2	0

Duurzaamheidslening woningverbetering aan SVN	800	650	500	350	200
Totaal	947	721	523	352	200

Paragraaf Bedrijfsvoering

Vooruitgang door samenwerking

We willen het beste voor Zeeland en de mensen die hier wonen. We doen dat op verschillende manieren: door beleid te maken, samen te werken met anderen en door onze wettelijke taken uit te voeren. Steeds vaker werken we samen met andere organisaties aan grote maatschappelijke problemen. Dit is belangrijk om ook in de toekomst een goede bijdrage te kunnen leveren aan de samenleving. Daarnaast veranderen zaken zoals digitalisering ons werk. Hierdoor moeten we flexibel zijn in hoe we ons werk organiseren.

Binnen onze organisatie is goede bedrijfsvoering heel belangrijk om onze taken en doelen te bereiken. De komende tijd zullen landelijke thema's, zoals de aanpak van het landelijk gebied, stikstof, energie en klimaat, veel aandacht vragen van de provincies. Daarnaast worden we geconfronteerd met complexer wetgeving, toenemende digitalisering en een krappere arbeidsmarkt.

Daarom is het belangrijk dat we naast ons huidige werk ook nieuwe diensten kunnen leveren. Dit zal druk zetten op onze bedrijfsvoering. Daarom moeten we ons zo organiseren dat we tijdig op deze diensten, maar ook op de externe ontwikkelingen kunnen anticiperen. Het is belangrijk dat we op tijd subsidies kunnen afgeven, tijdig deskundig advies kunnen geven over inkoop, maar bijvoorbeeld ook beschikken over een betrouwbare en goed ingerichte informatiesystemen. Dit vraagt om flexibiliteit en slimme, nieuwe manieren om ons werk nog beter te doen.

Bedrijfsvoering helpt iedereen die werkt voor Zeeland. We zijn innovatief en zorgen dat de basis goed geregeld is. Samen werken we slimmer en sterker. Binnen onze bedrijfsvoering houden we ons aan zes kernwaarden:

- samenwerken als kunst
- resultaatgerichtheid
- vergroten in- en externe oriëntatie
- adaptie en flexibiliteit
- innovatief en inventief
- bespreken en verbeteren

Deze kernwaarden vertalen zich in drie gezamenlijke punten binnen de interne bedrijfsvoering. Hierop hebben we in 2024 ingezet en zullen we in 2025 ook vervolgen:

- Tijd- en plaatsgebonden werken. We werken en vergaderen hybride, omdat duurzame inzetbaarheid van de medewerkers en het voorkomen van vermijdbare dienstreizen. Hier richten we onze processen en faciliteiten op in;
- Data gedreven werken. Om tot een effectieve uitvoering van onze processen te komen maken we zoveel mogelijk gebruik van data en digitale toepassingen. De data binnen de processen en systemen gebruiken om processen te beheersen en (ingewikkelde) informatie te kunnen verstrekken;
- De basis op orde. We richten onze processen op een efficiënte, effectieve en transparante manier in.

In de onderwerpen die we binnen deze paragraaf beschrijven komen deze punten op één of meer manieren terug.

Kengetallen

Omvang ambtelijke organisatie (peildatum 31-7-2024)

Ambtelijke organisatie: 605.19 fte

Statengriffie: 6.69 fte

Rekenkamer: 1.8 fte

Beleidskader

- *Norm voor externe inhuur is, volgens de Rijksnorm, maximaal 10% van de totale personele uitgaven*
- *Inkoopbeleid*
- *Informatiebeleid*
- *Informatiebeheer*

Deze beleidskaders zijn een bevoegdheid van GS/Concerndirectie.

Goed werkgeverschap: blijvende aandacht voor strategisch personeelsbeleid en personeelsplanning

Onze organisatie ontwikkelt zich elke dag om het beste voor Zeeland en de Zeeuwen te doen. Daarbij verandert de wereld om ons heen, en snel ook. De uitdagingen worden steeds complexer en we krijgen steeds meer taken op ons bord. We zien bijvoorbeeld dat het Rijk provincies een grote rol geeft in landelijke vraagstukken rond natuur en stikstof, woningbouw en energietransitie. In het coalitieakkoord 'Met Zeeland, Voor Zeeland!' beschrijft het college dat er forse opgaves liggen, waar we mee aan de slag moeten.

Het Rijk ziet een hoofdrol voor de provincies om al die vraagstukken én alle partijen die nodig zijn voor de uitvoering bij elkaar te brengen. De komende jaren verwachten we daardoor veel nieuwe collega's te verwelkomen. Daarnaast gaan collega's met pensioen en ontstaan er ook door natuurlijk verloop vacatures. Dit betekent dat de vraag naar personeel alleen maar zal toenemen.

De afgelopen jaren zijn de benodigde resultaten behaald qua vernieuwing in het medewerkersbestand en opvolging van uitgestroomde expertise. Ook de komende jaren blijft inzet nodig gezien de grote uitstroom door medewerkers met een pensioengerechtigde leeftijd (mede vanwege pre-pensioenkeuzes) die inmiddels in volle gang is. De toenemende krapte op de arbeidsmarkt heeft consequenties voor ons werk. Op kritische functies wordt het steeds moeilijker om voldoende en goed gekwalificeerde medewerkers te werven. In combinatie met een vergrijzende organisatie en de uitstroom van deze groep de komende jaren, vereist dat investeringen in hoe we de arbeidsmarkt benaderen én hoe we invulling geven aan aantrekkelijk werkgeverschap.

Om ervoor te zorgen dat de Provincie Zeeland klaar is voor de toekomst, gaan we het niet redden met alleen de reguliere werving van opdrachten/vacatures. In 2024 zijn we gestart met een online arbeidsmarktcampagne Provincie Zeeland. Met de campagne willen we de Provincie Zeeland als werkgever zichtbaarder maken en goed op de kaart zetten. En natuurlijk nieuw talent aantrekken. Talent dat samen met ons gaat werken aan het beste doen voor Zeeland en de Zeeuwen. De campagne draagt tevens bij aan de positionering van het merk 'Zeeland' als shaping the future delta. De Provincie Zeeland draagt met de arbeidsmarktcampagne deels uit dat je door bij ons te komen werken, kunt bijdragen aan het bouwen van de delta van de toekomst.

Boeien en binden

We streven ernaar onze medewerkers zoveel mogelijk in te zetten op uitdagende werkzaamheden die verband houden met belangrijke projecten (opgaven). Op deze manier investeren we ook in de ontwikkeling en het behoud van kennis en ervaring binnen ons eigen personeelsbestand. Ook blijven we investeren in het aantrekken van jong talent 'de stagiair van vandaag is immers de medewerker van morgen'. Inzet is zoveel mogelijk stageplekken te bieden: 25 per jaar.

Extra aandacht gaat uit naar plaatsen in de organisatie waar sprake is van moeilijk vervulbare vacatures. Dit doen we door te werken met traineeships. Om deze talenten en andere medewerkers langer aan ons te binden, besteden we de komende periode extra aandacht aan het boeien en binden

van ons personeel. Bijvoorbeeld door het gericht inzetten van opleiding en training, het versterken van het onboardingsprogramma en het doorontwikkelen van het vitaliteitsbeleid.

Diversiteit en veilige werkomgeving

De Provincie Zeeland wil in haar personeelsbestand een afspiegeling zijn van de (Zeeuwse) samenleving. Zij heeft hierin een maatschappelijke voorbeeldrol richting de arbeidsmarkt. Door het ondertekenen van het charter Diversiteit en Inclusie in 2021 (van de SER Diversiteit in bedrijf) en bijbehorend actieplan laat de Provincie zien dat zij concrete inspanningen verricht om meer diverse groepen mensen aan te spreken en een plek in de organisatie te bieden. Daarmee committeert de organisatie zich aan de eigen doelen om diversiteit en inclusie op de eigen werkvloer te bevorderen. Dit zijn:

- Bewustwording.
- Aantrekkelijk en inclusief werkgeverschap.
- Vergroten inzet populatie met afstand tot de arbeidsmarkt.
- Ontwikkelen en uitwisselen ervaringen op het thema D&I.

Discriminatie en agressie worden niet getolereerd. We blijven voortdurend streven naar een veilige en prettige werkomgeving voor iedereen. Om dit te waarborgen, hebben we vertrouwenspersonen beschikbaar. Daarnaast hebben we een gedragscode integriteit en een klokkenluidersregeling om melding te kunnen maken van vermoedens van misstanden.

Voortzetten organisatieontwikkeling

We leveren goed werk, zijn deskundig, betrokken en komen met goede adviezen. Maar, de wereld om ons heen verandert snel. Opgaven en uitdagingen worden steeds complexer en we krijgen steeds meer taken op ons bordje. Om invulling te geven aan de ambities uit het Coalitieakkoord moeten we onze manier van werken hierop laten aansluiten. In 2025 gaan we verder met de uitvoering van het organisatie ontwikkeltraject die in 2024 is gestart.

Tijds- en plaatsbewust werken

De organisatie heeft keuzes gemaakt om het werken op afstand een structurele plek te geven in de bedrijfsvoering. De omvang/inrichting van de kantoorgebouwen zijn aangepast op deze veranderende functie. Het uitgangspunt is dat medewerkers bewuste keuzes maken over de werkplek en het reizen. Zo ondersteunen we medewerkers bij het inrichten van een thuiswerkplek volgens de arbonormen, hebben we ons vervoersbeleid verduurzaamd, en blijven we de voorzieningen en faciliteiten in onze gebouwen hierop beoordelen. Door gebruik te maken van Microsoft 365 producten faciliteren we het digitaal samenwerken in een digitale werkomgeving.

Communicatie

We zetten ons dagelijks in om het beste te doen, met én voor Zeeland en de inwoners van Zeeland Zeeuwen. Nog afgezien van de plicht die we als overheid hebben om over onderdelen van ons werk te communiceren, willen we gewoon zelf ook laten zien wat we doen, voor wie we dat doen en waarom we dat doen. En dat zo begrijpelijk en toegankelijk mogelijk! In de veranderende wereld van nu is bijna alles communicatie. Pers, publiek, politiek en medewerkers beoordelen onze organisatie dan ook op haar manier van communiceren.

Middelen

Team Communicatie zorgt dat Zeeland en de inwoners van Zeeland weten waarvoor ze terecht kunnen bij de Provincie Zeeland. Maar ook wat ze van Provincie Zeeland mogen verwachten en hoe ze zaken kunnen aankaarten. Die communicatie geven we vorm via persoonlijk contact (bestuurders en medewerkers) en via onze (digitale) communicatiemiddelen:

- Social media (Facebook, LinkedIn, X, Instagram, YouTube).
- www.zeeland.nl
- E-mail nieuwsbrieven.

- Online en gedrukte magazines (bijvoorbeeld magazine IN ZEELAND)
- Sociaal jaarverslag
- Narrowcasting (beeldschermen met informatie)
- De Abdijstudio voor webinars of live gesprekken
- Beeldloket voor foto en video
- Mediaberichten
- Podcasts

Visie op communicatie

Met communicatie brengen en halen we informatie. We zorgen voor interactie met onze omgeving (daarover later meer). Daarbij willen we duidelijk, rolbewust en inspirerend zijn. Maar ook betrouwbaar, geloofwaardig en open. Rond het verschijnen van deze begroting presenteren we onze geactualiseerde Visie op communicatie. Daarin zal nog meer dan voorheen de nadruk liggen op onze communicatie met de inwoners van Zeeland. Welke inzet we plegen op het gebied van duidelijke en begrijpelijke taal bijvoorbeeld. Daarvoor traint Team Communicatie doorlopend collega's, werft het interne taalcoaches en leidt die op.

Heldere communicatie

Die sterkere nadruk op 'Direct Duidelijk' past ook heel goed bij de organisatieontwikkeling waar we met zijn allen Provinciebreed aan werken. Ook die is immers gericht op een meer open blik naar buiten, op samenwerking (in- en extern) en op verantwoordelijkheid nemen en eigenaarschap tonen. Team Communicatie is verantwoordelijk voor heldere en eenduidige communicatie met de Zeeuwse samenleving. Maar zij zijn er niet alléén van: heldere communicatie is een verantwoordelijkheid van de gehele organisatie. Team Communicatie kan daar wél heel goed bij helpen. En doet dat, op verzoek, dan ook.

IN ZEELAND

IN ZEELAND, het kwartaalmagazine van de Provincie Zeeland, begon in 2022 en is sinds 2024 een vast communicatiemiddel met een oplage van bijna 5.000 exemplaren en meer dan 3.300 abonnees. Het magazine, dat via gemeentehuizen, bibliotheken en online media verspreid wordt, geeft inzicht in provinciaal beleid, subsidies en politieke besluiten. In het najaar van 2024 wil de Provincie experimenteren met een doelgroepgerichte benadering door IN ZEELAND eenmalig te verspreiden via verzorgingshuizen, scholen en sportclubs om het bereik en de betrokkenheid onder specifieke groepen te vergroten.

Sociale media en data

De inzet op sociale media blijft groot, al wordt de focus enigszins verlegd. Niet meer alle onderwerpen op alle sociale media breed uitmeten maar nog meer dan voorheen zoeken naar hoe onderwerp (of doel) en gekozen medium zo goed mogelijk bij elkaar passen. Voorbeeld: zakelijker berichten voor een specifieke doelgroep lenen zich vaak meer voor LinkedIn dan voor Instagram. Facebook is vaak wat luchtiger van toon en biedt iets meer ruimte. Dat wisten we al en die kennis brachten we ook al in de praktijk maar dat gaan we nu dus vaker (en proberen) beter te doen. Daarnaast willen we iets minder vaak reageren, zeker niet als dat niet echt nodig is.

De in 2024 ingezette werkzaamheden waarbij we meer gebruikmaken van data om zo onze communicatieaanpak verder te verbeteren blijven we de komende jaren doen.

Participatie

Dat de inwoners van Zeeland, bedrijven, instellingen en mede-overheden door middel van participatie beter en meer betrokken kunnen worden bij de beleidsontwikkeling staat niet ter discussie. Dat is immers ook de gedachte achter de titel van het coalitieakkoord en de gebiedsgerichte aanpak. Wel is het zaak participatie gericht en verstandig in te zetten. Plat gezegd: je moet iets kunnen en willen doen met wat je ophaalt. Daar werkt Team Communicatie actief aan mee.

Subsidies

Met ingang van het jaar 2023 is de Algemene subsidieverordening Zeeland 2023 (Asv 2023) en het Algemene subsidiebesluit Zeeland 2023 (Asb 2023) van kracht geworden. Gezamenlijk vormen zij het juridisch kader voor het subsidiebeleid van de Provincie Zeeland. Aansluitend is ook de beleidsnota subsidies herzien en geactualiseerd, deze beleidsnota is bekend onder de benaming 'Samen meer resultaat met subsidies'.

Gedurende het jaar 2023 en 2024 is ingezet op verdere professionalisering ondermeer door het subsidieproces verder te verbeteren. Dit doen we vooral door meer gebruik te maken van digitale toepassingen en de mogelijkheden die dit biedt. Digitaal indienen van een subsidieaanvraag is in 2023 per regeling opengesteld en is met ingang van het jaar 2024 de norm.

De aanvrager van een subsidie heeft hiermee een eigen 'persoonlijke digitale pagina' waar het verloop van het gehele subsidieproces, dus van aanvraag tot vaststelling, zichtbaar is. Op deze manier is ons proces beter gestroomlijnd, te weten één loket, en wordt de beheersing van het proces verder versterkt. In 2024 zijn hier ook verdere stappen in gezet door een LEAN-traject te doorlopen alsook een klantreis te voeren op basis waarvan digitalisering verder tot uiting komt in het concrete subsidieproces.

Financieel meerjarig perspectief

De begroting 2025 toont een gezond meerjarig financieel perspectief. In de najaarsnota 2024 schetsen we een geactualiseerd financieel perspectief. Ook houden we daarin rekening met de onzekerheden die op de Provincie af kunnen komen. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om de herijking van het provinciefonds, het verder ontwikkelen van het provinciefonds vanaf 2026 en de introductie van eventuele nieuwe belastinggebieden. Deze gaan de komende jaren de structurele ruimte binnen de begroting bepalen. De dividenden van ZEH kunnen ertoe leiden dat komende jaren incidentele ruimte binnen de meerjarenbegroting ontstaat. Hiervoor hanteren wij het afwegingskader dat door Provinciale Staten in april 2024 is vastgesteld.

Financiële informatievoorziening

Voor het opstellen en digitaal publiceren van onze P&C documenten zoals begroting en jaarrekening gebruiken we het softwarepakket Pepperflow. Ook over de grote projecten rapporteren we via Pepperflow.

Het verder ontwikkelen van Horizontaal Toezicht

In het najaar van 2023 liep het verlengde convenant Horizontaal Toezicht met de Belastingdienst af. De Belastingdienst heeft de afgelopen jaren gewerkt aan de door ontwikkeling van het zogenaamde Horizontaal Toezicht (DHT). Deze veranderingen hebben gevolgen voor de samenwerking tussen de Provincie en de Belastingdienst. In het verleden lag de nadruk op de samenwerking met de Belastingdienst. Nu is het accent verschoven naar het zelf (systematisch) in de gaten houden van interne beheersmaatregelen. De Belastingdienst stelt vanuit haar eigen eisen DHT specifieke eisen aan de inrichting en controle van onze interne processen. De Provincie Zeeland wil de processen kunnen beheersen voor zowel de rechtmatigheidsverantwoording als voor het DHT.

De Provincie Zeeland is voornemens om in het najaar van 2024 een self assesment in te dienen bij de belastingdienst, waaruit blijkt dat de Provincie voldoet aan de voorwaarden om alsnog een nieuw individueel convenant HT af te sluiten. De organisatie heeft reeds in 2022 en 2023 stappen gezet om te kunnen voldoen aan de eisen van het 'doorontwikkelde' convenant Horizontaal Toezicht. Daarmee ligt ook een basis, zoals eerder infomeel door de Belastingdienst aangegeven, om in 2025 tot een 'continuerend' van het convenant HT te komen.

Tot dat moment zal de Belastingdienst de reguliere klantbehandeling bij onze organisatie voorzetten. Bij de vormgeving hiervan houden ze daarbij rekening met de onder het oorspronkelijke convenant

met ons opgedane ervaringen. Ook zullen er periodiek bedrijfsgesprekken gevoerd blijven worden en blijft de mogelijkheid tot vooroverleg bestaan. Er verandert hierdoor feitelijk niets in onze huidige (werk)relatie met de Belastingdienst.

Betalen en invorderen

De Provincie Zeeland heeft als doelstelling om 95% van de facturen binnen de wettelijke betalingstermijn te betalen. Wij zetten dit beleid voort in 2025.

Controloffunctie

De controloffunctie gaat om het 'in control' zijn en blijven van de organisatie. We werken aan een goed georganiseerd en geaccepteerd systeem van sturing en beheersing. De controloffunctie is van de gehele organisatie. We doen het samen, waarbij de afdeling Control een regiefunctie heeft. In 2025 wordt vooral gewerkt aan de volgende onderwerpen:

- Risicomanagement: de basis van de Zeeuwse 'drielijnen' staat. In 2025 gaan we de lijnen verstevigen en faciliterend aan sturing en beheersing en risicomanagement. Centraal staan de doelen van de provinciale organisatie.
- Het inhoudsrijker maken van de P&C-cyclus. Dit betekent bijvoorbeeld dat we samen terug- en vooruitkijken naar de realisatie van doelen.

Naast bovenstaande onderwerpen staan ook aan een aantal jaarlijks terugkerende onderwerpen op de planning. Dit zijn onder meer:

- Rechtmatigheidsverantwoording: ter onderbouwing worden diverse interne controles uitgevoerd en vindt verantwoording plaats in de jaarstukken.
- Projectcontrol: het toetsen en adviseren over de beheersing van de grote projecten.
- 217a onderzoek: het uitvoeren van een 217a onderzoek naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het door Gedeputeerde Staten gevoerde beleid.

Verbeteren kwaliteit informatiehuishouding

Toenemende digitalisering brengt groei in de hoeveelheid en diversiteit in de vorm van digitale informatie met zich mee. Dit zorgt voor complexiteit in de archivering en ontsluiting ervan, essentieel voor de vindbaarheid en latere verwerking van de informatie. In 2025 geven we daarom onder andere uitvoering aan:

- De aanbevelingen uit het de auditrapportage 2022 en 2023 van de Provinciearchivaris.
- Het interprovinciale meerjarenplan Wet open overheid, 'Informatiehuishouding op orde', zoals het realiseren van een kwaliteitssysteem informatiebeheer.
- De opvolging van de in 2024 uitgevoerde nulmeting in het kader van interbestuurlijk (IBT) toezicht voor het domein "informatie- en archiefbeheer".

Informatieveiligheid

Vanaf 2025 verwachten we de nieuwe Europese NIS2-richtlijn ("Network and Information Security Directive 2") te implementeren. De NIS-2 richtlijn is gericht op een versterking van de digitale en economische weerbaarheid van Europese lidstaten en zal in Nederland geïmplementeerd worden in de vorm van de Cyberbeveiligingswet (Cbw). Om hier aan te kunnen gaan voldoen werken we in 2025 onder andere samen met alle provincies, inclusief de uitvoeringsorganisatie BIJ12, om als één bestuurslaag aan te sluiten bij het Nationaal Cyber Security Center (NCSC, onderdeel van het ministerie van Justitie en Veiligheid).

Regionaal werken we samen met de Zeeuwse gemeenten en de gemeenschappelijke regelingen onder de noemer “Zeeuwse Norm Weerbare Overheid” om gezamenlijk onze cyberweerbaarheid te vergroten.

In 2025 onderzoeken we hoe we beter kunnen voldoen aan de 24/7-beschikbaarheidseis die de Cbw gaat stellen door te verkennen welke vorm van een Security Operations Center (SOC) past bij de doelstellingen van Provincie Zeeland. Daarvoor wordt een voorstel voorbereid voor de Voorjaarnota 2025.

Verder blijven we verbeterpunten opvolgen uit reguliere audits voor onze ISO-certificering en ons Information Security Management System (ISMS) wordt in 2025 geoptimaliseerd. Mede hierdoor borgen we onze, in 2023 verkregen, ISO-27001 certificering.

Datagedreven werken en AI

De Provincie Zeeland gaat steeds meer de toegevoegde waarde verankeren van data en AI gebruik voor haar vraagstukken. Dat gebeurt op het vlak van business intelligence en in het toepassen van “data science” berekeningen en kunstmatige intelligentie (AI, “Artificial Intelligence”). Dit alles draagt bij aan de inzichten die we hebben op de maatschappelijke opgaven waar we voor staan.

Concreet betekent dit dat we in 2025 inzetten op:

1. De realisatie van de reeds vastgestelde data-architectuur: zowel op het gebied van techniek en beheer als de interne processen die daarvoor nodig zijn.
2. Ontwikkeling van de data-gedreven organisatie bij de business en bij bedrijfsvoering: het vaststellen van benodigde rollen, personele capaciteit, kennis en vaardigheden en waar mogelijk invulling daaraan geven vanuit het aanwezige medewerkersbestand langs de weg van de organisatieontwikkeling.
3. Uitbouw van het provincie-brede gegevensmanagement, Zonder de beschikking over kwalitatief goede data immers geen verantwoord data-gebruik. Verantwoord data-gebruik gaat onder meer over kwaliteit van data, standaarden, informatie-veiligheid, gegevensbescherming.
4. Uitvoering geven aan de meerjarenaanpak van de Interbestuurlijke DataStrategie (IBDS Rijk, vastgesteld in 2023), wat de Provincie een vertrouwde speler maakt in regionale en interbestuurlijke datavraagstukken.
5. Gebiedsgerichte informatievoorziening, waarbij we werken aan het analyseren en weergeven van de belangrijke thema’s als water, bodem, mobiliteit, wonen klimaat, natuur en landbouw en hun wederzijdse beïnvloeding in een bepaald gebied met behulp van geografische data, “wat-als-scenario’s” en “digital twins”.

Kansen van de inzet van AI in de organisatiesturing en in maatschappelijke vraagstukken als mobiliteit en gebiedsontwikkeling worden in 2025 verder verkend. Daarbij maken we slim gebruik van interprovinciale kennis en tools die ontwikkeld zijn op het gebied van AI en bijbehorende (Europese) wet- en regelgeving.

Uitvoeringsprogramma Zeeuwse Digitale Agenda

Voor het uitvoeringsprogramma Digitale Agenda werken we in 2025 onder andere aan de volgende thema’s:

1. In samenwerking met het onderwijs en waterschap wordt het publieke LoRa-datanetwerk verder uitgebreid met data van onder andere klimaatsensoren. We geven prioriteit aan het verder betrekken van regionale partners in de mogelijkheden van LoRa in digitale innovaties.
2. We gaan verder aan de slag met het Zeeuwse MKB aangaande het Digital Trust Center-initiatief, om de cyberweerbaarheid in deze sectoren te vergroten en via het programma Digitaal Doen 2.0 de digitale transformatie binnen het MKB versnellen.

3. Provincie Zeeland draagt bij aan de regionale mobiliteitsstrategie met het realiseren van Mobility as a Service (MaaS). Met de Zeeuwse MaaS-app kunnen inwoners en toeristen verschillende mobiliteitsvormen plannen, boeken en betalen. Zo kan op een meer passende wijze gebruik worden gemaakt van de mobiliteitsvormen en benutten we de volledige mix van mobiliteit in regio beter.
4. Provincie Zeeland geeft uitvoering aan zijn digitale dienstverleningsconcept waarbij we de 1-loket gedachte stimuleren: aansluiten op bestaande (Europese) dienstverleningsportalen en daar waar mogelijk de Zeeuwse interbestuurlijke samenwerking aangaan.

In 2025 zal een geactualiseerd uitvoeringsprogramma worden voorgelegd, waarin onder andere ook aanvullende aandacht zal zijn voor toepassingen op het gebied van innovatieve AI (artificial intelligence) in onder andere het Zeeuwse mkb en het opleiden en beschikbaar houden van ICT-personeel in Zeeland.

Structurele doelen

Naast de bestuurlijke doelen hebben we zeven doelstellingen waaraan we ook in 2024 werken:

- Het ziekteverzuim is onder de landelijke Verbaannorm (op dit moment 3,2% waarbij bijstelling nog mogelijk is). Het verzuim nam de afgelopen jaren toe, veelal veroorzaakt door niet arbeidsgelateerde klachten. Ook in 2024 worden (zo nodig aanvullende) maatregelen genomen om het ziekteverzuim te reduceren c.q. beperkt te houden.
- We bieden binnen onze organisatie minimaal twintig stageplaatsen aan per jaar.
- Onze externe inhuur bedraagt niet meer dan 10% dan de Rijksnorm (comply or explain).
- Het quotumpercentage voor 2024 (indicatief) om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een baan te bieden is minimaal 28,5 fte (1fte = 25,5 uur) (Participatiewet). De organisatie loopt op schema om deze doelen te halen. Het quotumpercentage wordt jaarlijks geactualiseerd omdat het betrekking heeft op een heel jaar. Het quotumpercentage kan daardoor nog wijzigen.
- We betalen facturen zo snel als mogelijk, maar uiterlijk binnen 30 dagen.
- We behandelen subsidie-, vergunning- en ontheffingsaanvragen binnen de daarvoor gestelde wettelijke termijnen.
- We zetten in om ingebrekestellingen, bejegeningssklachten, beroepschriften en bezwaarschriften te voorkomen. Als deze komen behandelen we ze binnen de daarvoor gestelde wettelijke termijn.

ICT-ondersteuning buiten reguliere kantoortijden

In 2025 werken we aan de beschikbaarheid van ICT Servicedesk diensten buiten de reguliere werktijden, zodat gebruikers ook buiten de standaard werkuren toegang hebben tot essentiële ondersteuning. Dit onder andere als gevolg van de effecten van het hybride werken (het borgen van de beschikbaarheid van de tijd- en plaatsafhankelijke digitale werkplek voor zowel de organisatie als het Gedeputeerde -en Provinciale Staten). Een pilotproject wordt uitgevoerd in de eerste helft van 2025. Afhankelijk van de uitkomsten zal besluitvorming worden voorbereid om tot structurele inzet te komen.

Aansluiten op een Zeeuws e-depot

In 2025 voert de Provincie Zeeland het 'Aansluitplan Zeeuws e-Depot' uit. Doel van dit aansluitplan is om de digitale archieven van de Provincie op te nemen in het Zeeuws e-Depot (definitieve, digitale bewaarplaats) zodat deze archieven duurzaam bewaard blijven en publiekelijk toegankelijk zijn. Voor 2025 ligt de focus op het overbrengen van het digitaal archief 2016-2020 en de videotulen van Provinciale Staten- en Commissievergaderingen van 2006 t/m 2023 naar het e-Depot.

Deelname aan de gemeenschappelijke regeling (GR) Zeeuws Archief

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) heeft aangekondigd per 1 januari 2026 uit de gemeenschappelijke regelingen van alle Regionale Historische Centra treden, waaronder het Zeeuws Archief.

Het Zeeuws Archief is verantwoordelijk voor het bewaren, beheren en beschikbaar stellen van archieven van aangesloten overheden zoals de Provincie Zeeland.

Met het oog op het belang van de taken van het Zeeuws Archief en de robuuste organisatie die hiervoor nodig is heeft de Provincie Zeeland besloten, gezamenlijk met Waterschap Scheldestromen en de gemeente Terneuzen, Vlissingen en Schouwen-Duiveland een toetredingstraject gestart. In 2025 zal dit traject worden afgerond, waarbij het uitgangspunt is om na bestuurlijke besluitvorming per 1 januari 2026 definitief te kunnen toetreden.

Paragraaf Verbonden partijen

Verbonden partijen

Inleiding

Als verbonden partijen voor de Provincie Zeeland worden aangemerkt publiekrechtelijke (gemeenschappelijke regelingen) of privaatrechtelijke rechtspersonen (verenigingen, stichtingen, BV's en NV's) waarin we een bestuurlijk én een financieel belang hebben.

Een bestuurlijk belang houdt in dat er sprake is van zeggenschap, hetzij uit een provinciale vertegenwoordiging in het bestuur van de verbonden partij, hetzij uit hoofde van stemrecht. Een financieel belang betekent dat een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag niet verhaalbaar is, indien de verbonden partij failliet gaat. Oftewel het bedrag waarvoor aansprakelijkheid voor de provincie bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Visie en beleid

De Provincie heeft diverse instrumenten tot haar beschikking om publieke doelen te bereiken. Het meest geëigende instrument is wet- en regelgeving. Wanneer de Provincie hieraan niet genoeg heeft, kunnen andere instrumenten, zoals subsidieverlening of verbonden partijen benut worden.

De Nota Verbonden Partijen is vastgesteld door Provinciale Staten in haar vergadering van 23 juli 2021 (https://www.zeeland.nl/sites/default/files/digitaalarchief/IB21_a90ae73c.pdf). Hierin zijn de volgende belangrijke beleidsuitgangspunten vastgelegd:

- De Provincie Zeeland participeert uitsluitend in een verbonden partij wanneer hiermee een publiek belang wordt gediend en publieke doelen niet op een andere manier beter gerealiseerd kunnen worden.
- De Provincie Zeeland kiest voor die samenwerkingsvorm, publiekrechtelijk of privaatrechtelijk, die het best past bij het dienen van het publiek belang.
- Bij iedere verbonden partij wordt er afgewogen of er een aandeelhoudersstrategie dient te worden vastgesteld.

De Provincie Zeeland participeert in diverse verbonden partijen. We vinden het belangrijk dat we in een goede verhouding met onze verbonden partijen staan. Naast formele momenten worden daarom ook informele momenten benut waarin actuele zaken besproken worden.

In deze paragraaf geven we per verbonden partij nadere informatie.

Speerpunten

- Toetreding Rijk als aandeelhouder van Impuls
- Onderzoek naar mogelijkheden Zero Emissie schepen voor veerverbinding Vlissingen-Breskens
- Verkennende gesprekken aandelenoverdracht kerncentrale Borssele
- Blijvend inzetten op tolvrij maken van Westerscheldetunnel voor vrachtverkeer
- Oprichting mobiliteitscentrale

Kengetallen

- Kapitaalparticipaties van deelnemingen opgenomen op de provinciale balans onder de Financiële vaste activa. Op 1 januari 2025 in totaal ongeveer € 292,6 miljoen.
- Per 1 januari 2025 staat de provincie voor verbonden partijen garant voor ongeveer € 194,8 miljoen.

Beleidskader

Nota Verbonden Partijen 2021 (PS 23 juli 2021).

Overzicht verbonden partijen

Gemeenschappelijke regelingen (GR)

- Regionale uitvoeringsdienst Zeeland (RUD)

Vennootschappen en coöperaties

- Zanddijk B.V.
- Zeeuwse Energie Houdstermaatschappij (ZEH)
- Stedin Netbeheer B.V. (Stedin)
- North Sea Port SE (NSP SE)
- N.V. Westerscheldetunnel (WST)
- N.V. Economische Impuls Zeeland (Impuls)
- Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB)
- Gemeenschappelijk bezit Evides Aqua B.V. (GBE Aqua)
- Westerschelde Ferry B.V. (WSF)
- Investeringsfonds Zeeland B.V. (IFZ)
- Gemeentelijke Vervoerscentrale Zeeland B.V. (GVZ)

Stichtingen en verenigingen

- Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO)
- Huis van de Nederlandse Provincies

Overige verbonden partijen

- Provinciaal fonds nazorg gesloten stortplaatsen Zeeland
- Benelux Groepering voor Territoriale Samenwerking (BGTS) North Sea Port District
- Benelux Groepering voor Territoriale Samenwerking (BGTS) Geopark Schelde Delta
- Benelux Groepering voor Territoriale Samenwerking (BGTS) Landschapspark Zwinstreek
- Europese Groepering voor Territoriale Samenwerking (EGTS) Linieland van Waas en Hulst

Regionale Uitvoeringsdienst Zeeland (RUD)

Vestigingsplaats

Terneuzen

Oprichting/deelname provincie

28 juni 2013. De gemeenschappelijke regeling (GR) is bij besluit van Provinciale Staten, RUDT-005, d.d. 21 juni 2013 vastgesteld.

Publiek belang

De RUD Zeeland draagt sinds 1 januari 2014 samen met de Provincie (en de andere deelnemers) zorg voor een schone, veilige en gezonde leefomgeving. Daarvoor voert zij taken uit op het gebied van Omgevingsrecht in het algemeen, provinciale verordeningen en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) in het bijzonder. Ook voert de RUD de taken uit op het terrein van vergunningverlening, toezicht en handhaving op grond van artikel 5.1 van de Wet algemene

bepalingen omgevingsrecht. Sinds 1 oktober 2019 worden de taken voor de Brzo (Besluit risico's zware ongevallen) bedrijven door de DCMR Milieudienst Rijnmond uitgevoerd.

Programma begroting

Woonplaats Zeeland

Bestuurlijk belang

De GR RUD is een samenwerkingsverband van de Provincie Zeeland en de Zeeuwse gemeenten. Het algemeen bestuur (AB) van RUD Zeeland bestaat uit 14 personen, van wie er één is benoemd vanuit Gedeputeerde Staten (GS). Het dagelijks bestuur (DB) bestaat uit vier leden, allen afkomstig uit het AB. Eén DB lid is een lid van het AB dat is aangewezen door GS van de provincie. De voorzitter van het AB is ook voorzitter van het DB. Het lid van het AB, aangewezen door GS van de Provincie heeft zeven stemmen. De overige leden van het AB, aangewezen door de colleges van B&W van de gemeenten hebben ieder één stem. Voor belangrijke besluiten, waaronder de begroting, is een tweederde meerderheid nodig.

Doelstelling

De uitvoering van de milieutaken voor vergunningverlening, toezicht en handhaving. Daarnaast de uitvoering van specialistische taken, zoals op het gebied van externe veiligheid, luchtvaart, geluid, bodem, luchtkwaliteit en toezicht en handhaving van de groene wetten.

Bezoldiging

De bezoldiging van de bestuurder valt binnen de normen van de Wet Normering Topinkomens (WNT).

Aandeelhoudersstrategie

Niet van toepassing.

Verwacht financieel resultaat

€ 0 (sluitende ontwerp-begroting 2025 welke voor zienswijze aan de deelnemers is voorgelegd, vaststelling voorzien in de vergadering van het AB van september 2024).

Verwachte dividenduitkering

Niet van toepassing.

Verwacht financieel belang

De deelnemersbijdrage 2025 van de Provincie Zeeland is volgens de ontwerp-begroting 2025 van de RUD Zeeland geraamd op € 5.608.300, rekening houdend met de 3e (meerjarige) wijziging 2024 in verband met het plan van aanpak robuuste RUD wordt dit € 6.755.200.

Verwacht eigen vermogen

Eigen Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2025 (schatting *)	€ 890
Per 31-12-2025 (schatting)	€ 890

* Schatting betreft het eigen vermogen volgens de geprognostiseerde balans opgenomen in de ontwerp begroting 2025 van de RUD.

Verwacht vreemd vermogen

Vreemd Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2025 (schatting *)	€ 4.510
Per 31-12-2025 (schatting)	€ 4.670

* Schatting betreft het vreemd vermogen volgens de geprognostiseerde balans opgenomen in de ontwerp begroting 2025 van de RUD.

Risico's

De Provincie Zeeland is als deelnemer mede aansprakelijk voor financiële tekorten. De RUD heeft voor 2025 een sluitende begroting. Financiële aansprakelijkheid voor de Provincie Zeeland kan pas ontstaan na besluitvorming daarover in het Dagelijks Bestuur (DB) en het Algemeen Bestuur (AB) van de RUD Zeeland. De Provincie Zeeland maakt onderdeel uit van de besluitvorming in het DB en AB.

De RUD Zeeland begroot vanaf 2021 over op te leveren producten volgens PxQ (prijs x hoeveelheid) systematiek. Producten zonder kental in PxQ begroot de RUD Zeeland apart op basis van ervaringscijfers, maar sommige werkzaamheden zijn vooraf niet goed in te schatten (vraag gestuurd en complexiteit). We rekenen uiteindelijk af op basis van de werkelijk door de RUD Zeeland gemaakte uren.

Verder kunnen de volgende zaken nog effect hebben op de financiële bijdrage aan de RUD Zeeland:

- Nieuwe landelijke wettelijke verplichtingen voor de Provincie die mogelijk meer inzet van de RUD Zeeland vragen (zoals bijvoorbeeld op grond van de Omgevingswet, Wet elektronische publicatie, Wet open overheid).
- De uitkomsten van het Interbestuurlijk programma verbetering VTH Stelsel (IBP-VTH). Dit is het vervolg op het landelijk rapport van de Commissie van Aartsen getiteld "Om de leefomgeving, Omgevingsdiensten als gangmaker voor het bestuur" en het onderzoek van de landelijke Rekenkamer getiteld "Handhaven in het duister". Onder meer op het gebied van de financieringssysteematiek en kwaliteitscriteria.
- Het nog vast te stellen ambitieniveau voor de RUD Zeeland op werkterreinen als groen toezicht en stikstof.

Zanddijk B.V.

Vestigingsplaats

Statutaire zetel: Middelburg

Vestigingsplaats: Yerseke

Oprichting/deelname provincie

Oprichting 23 juni 2023.

Publiek belang

De Zanddijk BV gaat in opdracht van de Provincie Zeeland voorbereiden en (laten) uitvoeren van de reconstructie van de N673 met aansluitende wegen en rotondes en bijbehorende werken.

Programma begroting

Grote projecten.

Bestuurlijk belang

De Provincie Zeeland is 100% aandeelhouder. De vennootschap wordt bestuurd door één algemeen directeur onder toezicht van een Raad van Commissarissen (RvC). De RvC bestaat voorlopig uit twee personen. Vanuit de aandeelhouder is gevraagd om binnen afzienbare termijn te kijken naar uitbreiding van de RvC naar drie personen, zoals in de Statuten is opgenomen.

De leden van de RvC zijn benoemd door de AvA.

Doelstelling

De Zanddijk BV heeft als doel het in opdracht van de Provincie Zeeland voorbereiden en (laten) uitvoeren van de reconstructie van de N673 met aansluitende wegen en rotondes en bijbehorende werken (Project zanddijk) en voorts het verrichten van al hetgeen met het bovenstaande in de ruimste zin verband houdt of daaraan bevorderlijk kan zijn.

Bezoldiging

De bezoldiging van de directeur valt binnen de WNT-norm.

Aandeelhoudersstrategie

Niet van toepassing.

Verwacht financieel resultaat

In het boekjaar 2025 wordt een financieel resultaat verwacht van € 0.

Verwachte dividenduitkering

Niet van toepassing.

Verwacht financieel belang

100%

Verwacht eigen vermogen

Eigen Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2025 (schatting)	€ 1 *
Per 31-12-2025 (schatting)	€ 1

* Het eigen vermogen bedraagt uitsluitend het maatschappelijk kapitaal ter grootte van € 1 wat geplaatst is bij de oprichting.

Verwacht vreemd vermogen

Vreemd Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2025 (schatting)	€ 474

Per 31-12-2025 (schatting)	Niet bekend
-------------------------------	-------------

Risico's

De Provincie Zeeland is als 100% aandeelhouder aansprakelijk voor mogelijke (toekomstige) financiële tekorten.

Zeeuwse Energie Houdstermaatschappij N.V. (ZEH)

Vestigingsplaats

Middelburg

Oprichting/deelname provincie

DELTA N.V. kwam voort uit de fusie in 1991 tussen Watermaatschappij Zuid West Nederland (WMZ) en de Provinciale Energie Houdstermaatschappij (ZEH). In 2017 is na de verkoop van het onderdeel Retail de naam van DELTA N.V. gewijzigd in PZEM N.V. Bij de verkoop van de wholesale onderdelen, eind 2022, is de naam PZEM mee verkocht en zijn de resterende onderdelen doorgegaan onder de naam 'Provinciale Energie Houdstermaatschappij' (ZEH).

Publiek belang

Sinds de verkoop van enkele belangrijke bedrijfsonderdelen, voor het laatst de verkoop van Evides aan GBE Aqua en de verkoop van wholesale (onder andere de Sloecentrale) aan EPH, omvatten de activiteiten van ZEH enkel nog commerciële energieproductie- en leveringsactiviteiten. Voor de energie gerelateerde activiteiten geldt, dat er geen direct provinciaal publiek belang meer aanwezig is, dat aandeelhouderschap rechtvaardigt. Het belangrijkste onderdeel binnen ZEH betreft op dit moment het aandelenbelang in de kerncentrale (EPZ).

Programma begroting

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

Bestuurlijk belang

Het bestuurlijk belang bestaat uit 50% stemrecht in de AvA.

Doelstelling

ZEH N.V. is een houdstermaatschappij. ZEH N.V. omvat het 70% aandelenbelang in N.V. EPZ (de kerncentrale), het 50% aandelenbelang in BMC Moerdijk B.V. (de biomassacentrale), de PPA Gemini, de belangen in Set Fund I en Set Fund II, het 50% aandelenbelang in NPG Willebroek N.V. (een zonnepark in België) en een aanzienlijke financiële positie.

Bezoldiging

Het uitgangspunt voor het beloningsbeleid is dat ZEH N.V. een zodanige beloning toekent dat de mensen die beschikken over de juiste kennis en ervaring uit de markt aangetrokken kunnen worden, en voor ZEH N.V. behouden kunnen worden. Daarbij wordt de WNT-norm van toepassing verklaard. Indien aantoonbaar blijkt dat er geen gekwalificeerde bestuurder gevonden kan worden binnen de WNT-norm geldt als absolute plafond het gewogen gemiddelde van 50% publiek en 50% markt.

Aandeelhoudersstrategie

Op 15 december 2023 is de aandeelhoudersstrategie Zeeuwse Energie Houdstermaatschappij vastgesteld door Provinciale Staten. De Provincie Zeeland geeft invulling aan het aandeelhouderschap door:

- Het beogen om actief aandeelhouder te zijn binnen de grenzen van de wet en de statuten gegeven het grote financiële belang (dividend en risico's).
- Het streven naar frequente communicatie met ZEH N.V. via (informele) aandeelhoudersbijeenkomsten en bredere presentaties rond belangrijke besluitvormingstrajecten.
- Het via een vertegenwoordiging in de aandeelhouderscommissie actief toezien op de borging van haar belangen en hierbij steeds zo veel mogelijk gezamenlijk optrekken met overige aandeelhouders.
- Haar bevoegdheden conform de herziene statuten van ZEH N.V. zorgvuldig te hanteren en daarbij steeds de uitgangspunten van de beleidsnota Verbonden partijen 2021 en de doelstellingen van de aandeelhoudersstrategie als uitgangspunt nemen.
- In 2021 te hebben besloten om de aandelen Evides (waterbedrijf) over te hevelen aan de ZEH aandeelhouders (via oprichting van GBE Aqua B.V.).
- In 2022 te hebben besloten om de Wholesale-activiteiten (onder andere de Sloecentrale en ZEH Pipe) te verkopen aan EPH.

Verwacht financieel resultaat

Het verwachte resultaat over 2024 is ongeveer € 170 miljoen (o.b.v. ondernemingsplan 2024-2026). Dit is gebaseerd op de elektriciteitsprijzen per 30 juni 2023 en kan daarom nog sterk afwijken.

Verwachte dividenduitkering

In juni 2025 nemen de aandeelhouders een besluit over het dividendvoorstel over 2024. Het voorstel wordt gedaan op basis van het dividendbeleid ZEH. Dit dividendbeleid is door de aandeelhouders goedgekeurd in de AvA van 18 november 2021. In het dividendbeleid is een jaarlijkse maximum basisuitkering opgenomen van de uit te keren toekomstige dividenden. Voor 2025 betreft de maximum basisuitkering € 50 miljoen. De laatste dividendprognose van ZEH laat een bedrag zien van € 479 miljoen (€ 239,5 mln. voor de Provincie Zeeland). Op basis van de risico's die in het dividendbeleid zijn beschreven, kunnen de uitkeringen van het dividend hoger of lager uitvallen. In 2025 vervalt de verplichting van de aandeelhouders om het dividend door te storten aan GBE Aqua, omdat de lening in GBE Aqua volledig is afgelost in 2024.

Verwacht financieel belang

50%

Verwacht eigen vermogen

Eigen Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2025 (schatting)	€ 1.452.000
Per 31-12-2025 (schatting)	€ 1.422.000

Verwacht vreemd vermogen

Vreemd Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2025 (schatting)	€ 673.000

Per 31-12-2025 (schatting)	€ 684.000
----------------------------	-----------

Risico's

Op de balans van de Provincie Zeeland zijn de aandelen ZEH N.V. gewaardeerd tegen een boekwaarde van € 568.000. Dit betekent dat de Provincie Zeeland over haar deelneming in ZEH N.V. een risico loopt tot dit bedrag. De Provincie Zeeland heeft geen garanties of leningen aan ZEH N.V. verstrekt. Mochten de energieprijzen sterk dalen, is ZEH N.V. mogelijk financieel niet langer in staat om de kerncentrale te financieren. Vanwege het nationaal belang van de kerncentrale hebben zowel de commissie Balkenende als ook de aandeelhouders aangegeven dat voor een oplossing van dit probleem het Rijk hier zijn verantwoordelijkheid moet nemen.

Stedin Netwerkbeheer B.V.

Vestigingsplaats

Rotterdam

Oprichting/deelname provincie

Stedin is de regionale netbeheerder van het elektriciteits- gasnetwerk in het grootste deel van Zuid-Holland en de provincies Utrecht en Zeeland. Dit netwerk omvat circa 2,3 miljoen aansluitingen, voor zowel huishoudens als zakelijke klanten. Het aandeelhouderschap van Stedin ligt conform de Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet in publieke handen, waaronder Provincie Zeeland en 12 Zeeuwse gemeenten. Het publieke aandeelhouderschap is één van de pijlers om de publieke belangen van een efficiënt en goed opererend netwerkbedrijf te borgen. Daarnaast worden de publieke belangen geborgd door wet- en regelgeving en de ACM als onafhankelijk toezichthouder.

Publiek belang

Het toekomstbestendig maken van de energienetten als onderdeel van het overkoepelde landelijke en Europese beleid (Klimaatakkoord, Fit for 55, REPowerEU) is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle overheden. De (versnelling van) de elektrificatie is een randvoorwaarde om deze ambities te realiseren. Een goede energie-infrastructuur binnen het verzorgingsgebied van Stedin is daarmee van groot publiek belang.

Programma begroting

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

Bestuurlijk belang

Via het aandeelhouderschap kunnen de belangen van Zeeland optimaal worden geborgd. Enerzijds door de zeggenschap en bevoegdheden die gepaard gaan met het aandeelhouderschap en anderzijds door de intensievere dialoog en contactmomenten als aandeelhouder en lid van de Aandeelhouderscommissie (AHC).

Doelstelling

In stand houden en uitbreiden van het energienetwerk om het netwerk toekomstbestendig te maken en de energievoorziening op niveau te houden.

Bezoldiging

Het uitgangspunt voor het beloningsbeleid is dat Stedin een zodanige beloning toekent dat de mensen die beschikken over de juiste kennis en ervaring uit de markt aangetrokken kunnen worden, en voor Stedin behouden kunnen worden. Daarbij wordt de WNT-norm van toepassing verklaard. Indien aantoonbaar blijkt dat er geen gekwalificeerde bestuurder gevonden kan worden binnen de WNT-norm geldt als absolute plafond het gewogen gemiddelde van 50% publiek en 50% markt.

Aandeelhoudersstrategie

Er is geen aandeelhoudersstrategie. Aandeelhouders werken intensief samen via de aandeelhouderscommissie (AHC) waar Zeeland zitting in heeft.

Verwacht financieel resultaat

De netto-omzet bedroeg in 2022 € 1,316 miljard met een netto resultaat van € 44 miljoen. Voor 2024 wordt een vergelijkbaar resultaat verwacht.

Verwachte dividenduitkering

Over het jaar 2023 heeft Zeeland 50.133,29 euro aan dividend ontvangen. Voor 2024 wordt uitgegaan van eenzelfde bedrag.

Verwacht financieel belang

Provincie Zeeland heeft 6.397 aandelen en daarmee een belang van 0,11%

Verwacht eigen vermogen

Eigen Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2024 (schatting)	€ 3.221.000
Per 31-12-2024 (schatting)	€ 3.900.000

Verwacht vreemd vermogen

Vreemd Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2024 (schatting)	€ 5.063.000
Per 31-12-2024 (schatting)	€ 5.500.000

Risico's

Op de balans van de Provincie Zeeland zijn de aandelen Stedin gewaardeerd tegen een boekwaarde van € 500.000. Dit betekent dat de Provincie Zeeland over haar deelneming in Stedin een risico loopt tot dit bedrag.

North Sea Port SE

Vestigingsplaats

Sas van Gent

Oprichting/deelname provincie

29 juni 2018

Publiek belang

Via aandeelhouderschap in North Sea Port SE streeft de Provincie naar:

- De borging van nautisch beheer en toegankelijkheid van de Zeeuwse havens.
- Stimulering van economische bedrijvigheid en ontwikkeling in Zeeland.
- Bevordering van duurzame werkgelegenheid in de Provincie Zeeland, zowel direct via North Sea Port SE als indirect via de aan de haveninfrastructuur verbonden ondernemingen.

Programma begroting

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

Bestuurlijk belang

Het bestuurlijk belang bestaat uit 25% stemrecht in de Algemene vergadering van Aandeelhouders.

Doelstelling

Het (laten) exploiteren van het havenbedrijf en het versterken de internationale positie van de Zeeuwse haven en industrie op de korte en lange termijn.

Bezoldiging

In de AvA 2024 is het bezoldigingsbeleid vastgesteld. Voor de huidige bestuurders geldt dat de bestaande beloningsafspraken gerespecteerd worden. Daarnaast is afgesproken dat zij aanvullend aanspraak maken op een bestuurdersbeloning. Deze beloning kent een maximale omvang van € 20.000 per jaar, welke voor 50% vast is en voor 50% afhangt van het behalen van door het TZO vastgestelde KPI's. Voor nieuwe bestuurders is de WNT-norm het uitgangspunt.

Aandeelhoudersstrategie

In 2021 is door de aandeelhouders de 'Aandeelhoudersstrategie North Sea Port - Samen, slimmer en duurzamer' vastgesteld.

In deze aandeelhoudersstrategie is de strategische driehoek belangrijk:

- economische ontwikkeling en werkgelegenheid
- duurzaamheid en klimaat
- financiële prestaties

Over het geheel van de activiteiten dient North Sea Port een positie in of nabij het centrum van de strategische driehoek in te nemen. De strategische driehoek is de basis van de jaarlijkse rapportage aan de aandeelhouders over de positie van North Sea Port. Strategische projecten dienen als een

portfolio binnen de strategische driehoek te worden gepositioneerd om de evenwichtige ontwikkeling aan te tonen.

Verwacht financieel resultaat

Over het jaar 2024 zijn nog geen gegevens bekend.

Verwachte dividenduitkering

Zolang sprake is van garanties zal geen dividend uitgekeerd worden.

Verwacht financieel belang

Kapitaalbelang van 25%.

Verwacht eigen vermogen

Eigen Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2024	€ 639.055
Schatting per 31-12-2024	€ 639.055

Verwacht vreemd vermogen

Vreemd Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2024	€ 305.706
Schatting per 31-12-2024	€ 305.706

Risico's

De Provincie Zeeland heeft een belang van 25% in North Sea Port SE. Het eigen vermogen van North Sea Port SE bedraagt eind 2023 € 639 miljoen. Als er in de toekomst verliezen zijn, kan de situatie ontstaan dat het eigen vermogen te weinig is. In dat geval zullen de garanties ingeroepen worden.

Het totaal aan garanties bedraagt per 2025 € 385 miljoen (North Sea Port SE € 320 miljoen en WarmCO2 C.V. € 65 miljoen) + P.M. met betrekking tot de waarde van de derivatenportefeuille (deze waarde fluctueert). Voor de Provincie Zeeland betekent dit dat er een bedrag van € 192,5 miljoen opgevraagd kan worden. Indien North Sea Port geconfronteerd wordt met forse tegenvallers en hoge kosten, kan een dergelijke situatie ontstaan. Provincie Zeeland zal dan een beroep doen op de door North Sea Port SE afgegeven 'vrijwaring'. North Sea Port SE vrijwaart Provincie Zeeland tegen en zal Provincie Zeeland volledig schadeloos stellen voor garantiebetalen.

N.V. Westerscheldetunnel (WST)

Vestigingsplaats

Borssele

Oprichting/deelname provincie

18 maart 2009

Publiek belang

In de vastgestelde aandeelhoudersstrategie is opgenomen:

- Mobiliteit: Een zo hoog mogelijke beschikbaarheid van het gehele tracé tussen Goes en Terneuzen.
- Veiligheid: Verkeersveiligheid geldt als één van de hoogste prioriteiten.
- Tarieven: Invloed op tarievenbeleid om een juiste balans te kunnen waarborgen tussen financiële belangen van de WST enerzijds en de financiële impact voor de burger anderzijds.
- Dekking voor infrastructuur: Het dividend van de WST aanwenden om de aanleg en het onderhoud van de Sluiskiltunnel en de aankoop van de aandelen WST terug te verdienen.
- Provincie Zeeland wil aandeelhouder blijven om invloed te houden op veiligheid, beschikbaarheid en tarieven.

Programma begroting

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

Bestuurlijk belang

De Provincie Zeeland heeft 100% stemrecht in de Algemene vergadering van Aandeelhouders (AvA). De vennootschap wordt bestuurd door een directie bestaande uit één of meer leden, onder toezicht van een Raad van Commissarissen (RvC). De RvC stelt het aantal leden van de directie vast. Op dit moment is er één algemeen directeur. Een lid van de directie wordt benoemd door de RvC. De RvC bestaat uit drie personen. De leden van de RvC worden benoemd door de AvA.

Doelstelling

De vennootschap heeft als doel een tunnel onder de Westerschelde – met aansluitende wegen en bijbehorende werken – tot stand te brengen en als rechthebbende te exploiteren of doen exploiteren, alsmede ter bevordering van dit doel het deelnemen in, het voeren van beheer over, het financieren van andere ondernemingen en vennootschappen en het stellen van zekerheid voor schulden van anderen en al hetgeen daarmee verband houdt of daaraan bevorderlijk kan zijn.

Bezoldiging

Bezoldiging bestuurder valt binnen de WNT-norm.

Aandeelhoudersstrategie

De aandeelhoudersstrategie is vastgesteld op 13 februari 2015. De uitwerking van de aandeelhoudersstrategie is vastgesteld op 30 september 2016. Hierin is vastgelegd om te streven naar zo laag mogelijke tarieven voor de huidige gebruikers, de toltarieven gelijk te houden voor een periode van 4 jaar en de aandeelhoudersstrategie na een periode van 4 jaar te herijken. Op 1 maart 2019 is besloten het tarievenbeleid uit de aandeelhoudersstrategie van de Westerscheldetunnel te wijzigen. De korting voor de T-tag-gebruikers is vanaf 1 januari 2020 tot het einde van de tolheffing verhoogd tot minimaal 40% en voor veelgebruikers tot minimaal 50% van het nominaal tarief.

Op 5 juli 2024 is de aandeelhoudersstrategie herijkt vastgesteld, waarin ten aanzien van het tarievenbeleid de volgende aanpassingen zijn doorgevoerd:

- Een tolvrije passage voor personenauto's en motoren per 1 januari 2025 (categorie 1, 2 en 5) instellen;
- Voor de nog betalende gebruikers van categorie 3 en 4 per 1 januari 2025, de huidige tariefindeling (nominaal tarief, T-tag tarief, veelgebruikerstarief) TE handhaven.

Verwacht financieel resultaat

Verwacht financieel resultaat 2025 op basis van het beleidsplan 2024 Westerscheldetunnel is € 10,9 miljoen (uitkering in 2026).

Verwachte dividenduitkering

€ 11,8 miljoen (resultaat 2024, uitkering in 2025) (bron beleidsplan NV WST 2024)

Verwacht financieel belang

Per 01-01-2025	100 %
Per 31-12-2025	100 %

Verwacht eigen vermogen

Eigen Vermogen (bedragen x € 1 miljoen)	
Per 01-01-2025 (schatting)	€ 77,1
Per 31-12-2025 (schatting)	€ 77,4

Schatting gebaseerd op het Beleidsplan 2024.

Verwacht vreemd vermogen

Vreemd Vermogen (bedragen x € 1 miljoen)	
Per 01-01-2025 (schatting)	€ 195,3
Per 31-12-2025 (schatting)	€ 172,0

Schatting gebaseerd op het Beleidsplan 2024.

Risico's

Een risico is een lagere dividenduitkering op de langere termijn. Van invloed hierop is het aantal werkelijke passages.

In het jaar 2024 wordt een tijdelijke negatieve stand van de bestemmingsreserve verwacht. Of het dieptepunt van de bestemmingsreserve daadwerkelijk wordt bereikt is afhankelijk van de ontwikkelingen in het aantal passages. Een tijdelijke overheveling vanuit de algemene reserve naar de bestemmingsreserve WST en Sluiskiltunnel heeft inmiddels plaatsgevonden in het begrotingsjaar 2024 via de Najaarsnota 2023. Op dit moment is het de verwachting dat deze tijdelijke overheveling in 2025 wordt teruggedraaid, wat als zodanig ook in de Najaarsnota 2023 is verwerkt.

Op 20 november 2023 ondertekenden gedeputeerde Van der Maas namens ons college en minister Harbers de Bestuursovereenkomst Tolvrije Westerscheldetunnel waarin afspraken tussen beide partijen zijn vastgelegd over het eerder tolvrij maken van de Westerscheldetunnel voor personenverkeer per 1 januari 2025. De ambitie van de Provincie Zeeland is een vervroegde tolvrije Westerscheldetunnel voor al het verkeer. Dit vraagt een (extra) financiële impuls van het Rijk. De bestuursovereenkomst leidt ertoe dat de inkomsten van de NV Westerscheldetunnel (WST) vanaf 2025 voor een substantieel vast zijn, terwijl een groot deel van de kosten variabel zijn. Dat kan er toe leiden dat de WST onvoldoende mogelijkheden heeft haar inkomsten te vergroten op het moment dat de variabele kosten aanzienlijk toenemen. In dat geval zal zij een beroep doen op de aandeelhouder (Provincie) ter dekking van die kosten.

Betonschade tunnelwand. Op 6 juni 2024 heeft de WST een persbericht met betrekking tot de betonschade Westerscheldetunnel uitgebracht. In het najaar van 2024 zal naar verwachting een herstelplan door de NV WST gepresenteerd worden. Met de WST is daarom een project- of overlegstructuur opgezet, waar ook externe specialisten bij betrokken zijn. Dat moet leiden tot een veilige, doch kostenefficiënte oplossing voor de breuk, die ook draagvlak van de Provincie heeft.

Afhankelijk van de omvang van de kosten kan dat betekenen dat zij hiervoor een beroep doen op de aandeelhouder (Provincie) ter dekking van die kosten.

N.V. Economische Impuls Zeeland (Impuls)

Vestigingsplaats

Middelburg

Oprichting/deelname provincie

9 november 2007

Publiek belang

Impuls Zeeland is voor de Provincie een partner bij het ontwikkelen en stimuleren van de Zeeuwse economie. Impuls Zeeland moet het gat dichtten tussen ideeën en eerste planontwikkeling en de daadwerkelijke uitvoering van projecten. Impuls Zeeland speelt als regionale ontwikkelingsmaatschappij in op kansen die zich voordoen voor de Zeeuwse economie. Als aanjager ontwikkelt Impuls Zeeland nieuwe initiatieven en projecten in regionale en (inter)nationale samenwerkingsverbanden. De doelstellingen van de Provincie Zeeland voor Impuls Zeeland zijn opgenomen in het Economisch Uitvoeringsprogramma 2024-2028 en zijn gekoppeld aan het coalitieakkoord 2023-2027 'Met Zeeland, voor Zeeland'.

Programma begroting

Ondernemend Zeeland.

Bestuurlijk belang

De Provincie heeft 66% (98.977 aandelen) van het stemrecht in de AvA. De aandeelhouders bestaan naast de Provincie uit onder andere de dertien Zeeuwse gemeenten. De vennootschap wordt bestuurd door één directeur. Het toezicht wordt uitgevoerd door de Raad van Commissarissen (RvC) van drie leden. De leden van de RvC worden aangesteld door de aandeelhouders. Geen van de leden van de directie of RvC is direct of op voordracht van de Provincie Zeeland benoemd.

Doelstelling

Impuls Zeeland werkt aan ontwikkelingen die bijdragen aan een duurzaam en toekomstbestendig Zeeland: met name aan het geven van een impuls aan initiatieven die bijdragen aan de voedsel-, energie- en grondstoffentransitie (circulaire economie) en digitalisering met een duurzaam verdienvermogen.

Impuls heeft drie kerntaken:

- Investeren: Impuls Zeeland financiert en begeleidt innovatieve start-ups, scale-ups en mkb-bedrijven in Zeeland. Daarnaast zet men in toenemende mate in op waardecreatie bij bedrijven in portfolio.
- Innoveren: Impuls Zeeland helpt ondernemers bij het omzetten van ideeën naar toekomstbestendige innovaties die bijdragen aan de voedsel-, energie- en grondstoffentransitie (circulaire economie) en digitalisering in een aantal Zeeuwse topsectoren (logistiek, vrijetijdseconomie, agrifood). Impuls Zeeland richt zich hierbij niet alleen op de ontwikkeling van innovatieve technieken, maar vooral op de toepassing ervan.
- Internationaliseren: Impuls Zeeland zet Zeeland op de kaart en sluit aan bij de Invest in Holland strategie. Het zwaartepunt ligt bij projecten die waarde toevoegen. Men helpt bedrijven die in Zeeland zaken willen doen. Impuls Zeeland geeft advies en begeleiding bij het

vinden van een vestigingslocatie, financiering, afzetmarkten, samenwerkingspartners en netwerken. Impuls Zeeland stimuleert internationaal zaken doen.

Bezoldiging

Bezoldiging bestuurder valt binnen de WNT-norm.

Aandeelhoudersstrategie

Geen.

Verwacht financieel resultaat

€ 0 (gebaseerd op jaarrekening 2023, laatst vastgesteld)

Verwachte dividenduitkering

€ 0 (gebaseerd op jaarrekening 2023, laatst vastgesteld)

Verwacht financieel belang

Per 01-01-2025	66 %
Per 31-12-2025	66 %

Verwacht eigen vermogen

Eigen Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2025	€11.417
Per 31-12-2025	€ 11.417

Verwacht vreemd vermogen

Vreemd Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2025	€ 3.101
Per 31-12-2025	€ 3.101

Risico's

Er zijn geen garanties verleend aan Impuls Zeeland. De Provincie Zeeland verstrekt een integrale kostensubsidie aan Impuls Zeeland. Indien de Provincie overgaat tot verkoop van de aandelen, dan is het wettelijk niet mogelijk om de integrale kostensubsidie in één keer stop te zetten. De subsidie aan Impuls Zeeland is meerjarig in de provinciale begroting opgenomen.

Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB)

Vestigingsplaats

Den Haag

Oprichting/deelname provincie

5 mei 1954

Publiek belang

Het verzorgen van rendabele financiële dienstverlening tegen lage tarieven voor overheden en instellingen uit de semipublieke sector zowel in goede als in slechte tijden.

Programma begroting

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

Bestuurlijk belang

Het bestuurlijk belang bestaat uit 0,11% stemrecht in de AvA.

Doelstelling

Het verzorgen van rendabele financiële dienstverlening tegen lage tarieven voor overheden en instellingen uit de semipublieke sector zowel in goede als in slechte tijden.

Bezoldiging

De NWB beoogt in haar beloningsbeleid haar maatschappelijke rol als bank van en voor de publieke sector te weerspiegelen. Dit uit zich in een gematigd en duurzaam beloningsbeleid dat past binnen de strategie, het risicoprofiel en de risk appetite van de NWB, dat eenduidig en transparant is en in lijn met nationale en internationale regelgeving. Daarnaast is het beleid van de NWB gericht op het aantrekken en behouden van gekwalificeerd en deskundig personeel.

Aandeelhoudersstrategie

Door de Provincie Zeeland is geen aandeelhoudersstrategie vastgesteld.

Verwacht financieel resultaat

De nettowinst van de NWB Bank is in 2023 uitgekomen op € 126 miljoen. Het verwacht resultaat over 2025 is onbekend.

Verwachte dividenduitkering

De directie NWB Bank heeft in 2019 richting de aandeelhouders gecommuniceerd er naar te streven een meerjarig bestendig dividend uit te keren dat past binnen een bandbreedte van de pay-out ratio van 40-60% waarbij een bedrag van € 40 miljoen per jaar is genoemd. In de meerjarenraming van de Provincie Zeeland is geen dividend van de NWB Bank geraamd.

Verwacht financieel belang

Per 01-01-2025	0,06%
Per 31-12-2025	0,06%

Verwacht eigen vermogen

Eigen Vermogen (bedragen x € 1 miljoen)	
Per 01-01-2025 (schatting)	€ 2.060

Per 31-12-2025 (schatting)	€ 2.060
----------------------------	---------

Schatting gebaseerd op het saldo per 1 januari 2024 uit de vastgestelde jaarrekening 2023.

Verwacht vreemd vermogen

Vreemd Vermogen (bedragen x € 1 miljoen)	
Per 01-01-2025 (schatting)	€ 73.849
Per 31-12-2025 (schatting)	€ 73.849

Schatting gebaseerd op het saldo per 1 januari 2024 uit de vastgestelde jaarrekening 2023.

Risico's

De Provincie voorziet geen risico's.

GBE Aqua B.V.

Vestigingsplaats

Middelburg

Oprichting/deelname provincie

GBE Aqua B.V. komt voort uit de verkoop van de aandelen Evides door ZEH (toen nog PZEM) aan haar aandeelhouders. In de vergadering van 23 juli 2021 hebben Provinciale Staten van Zeeland besloten tot oprichting van- en deelname aan GBE Aqua B.V. Op 8 december 2021 heeft ZEH de aandelen Evides verkocht aan GBE Aqua.

Publiek belang

Het waarborgen van het wettelijk gedefinieerde publiek belang conform de drinkwaterwet. Voor Evides is dit het leveren van continu, betrouwbaar drinkwater.

Programma begroting

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

Bestuurlijk belang

Het bestuurlijk belang bestaat uit 50,051% stemrecht in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AvA).

Doelstelling

De vennootschap heeft ten doel het houden en beheren van aandelen in Evides en het uitoefenen van stemrecht daarop.

Bezoldiging

Op de bezoldiging van de directeur van GBE Aqua holding is de WNT-norm van toepassing.

Aandeelhoudersstrategie

In lijn met de beleidsnota verbonden partijen wordt er vanuit GBE Aqua een aandeelhouderstrategie voor Evides opgesteld.

Verwacht financieel resultaat

Het verwacht financieel resultaat van GBE Aqua over 2025 is - € 48.000.

Verwachte dividenduitkering

In 2024 is de lening binnen GBE Aqua volledig afgelost. Hierdoor komt er zowel Evides dividend, als ZEH dividend vrij beschikbaar voor de aandeelhouders.

Het vrij besteedbare dividend van Evides en GBE Aqua is in 2025 naar verwachting ongeveer € 4,0 miljoen.

Verwacht financieel belang

De Provincie Zeeland heeft een kapitaalbelang van 50,051% in GBE Aqua B.V.

Verwacht eigen vermogen

Eigen Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2025	€ 200
Per 31-12-2025 (schatting)	€ 200

Verwacht vreemd vermogen

Vreemd Vermogen (bedrag x € 1.000)	
Per 01-01-2025	€ 0
Per 31-12-2025 (schatting)	€ 0

Risico's

De Provincie Zeeland heeft een belang van 50,051% in GBE Aqua B.V. Het eigen vermogen van GBE Aqua B.V. bedraagt begin 2025 naar verwachting circa € 140 miljoen. Indien er in de toekomst verliezen worden geleden, kan de situatie ontstaan dat het eigen vermogen ontoereikend wordt. Hierdoor kan mogelijk niet voldaan worden aan rente- en aflossingsverplichting. In dit geval zullen de garanties ingeroepen worden en kan de Provincie Zeeland haar initiële kapitaalstorting (50% van € 83 miljoen) verliezen.

Omdat de lening binnen GBE Aqua in 2024 volledig is afgelost bestaat er voor de Provincie Zeeland geen garantieverplichting meer in 2025. Het risico dat de Provincie Zeeland wordt aangesproken op haar garantieverplichting is hiermee komen te vervallen.

Westerschelde Ferry B.V. (WSF)

Vestigingsplaats

Vlissingen

Oprichting/deelname provincie

1 januari 2015

Publiek belang

Een efficiënte, regelmatige, betrouwbare fiets-voet-veerverbinding over de Westerschelde tussen Vlissingen en Breskens.

Programma begroting

Mobiliteit op maat.

Bestuurlijk belang

De Provincie Zeeland is 100% aandeelhouder.

Doelstelling

Deze vennootschap heeft ten doel om in opdracht van de Provincie Zeeland een fiets-voet-veerverbinding over de Westerschelde - met bijbehorende werken - tussen Vlissingen en Breskens vice versa in stand te houden en te exploiteren, inclusief het noodzakelijk alternatief busvervoer tussen Vlissingen en Breskens vice versa.

Bezoldiging

Bezoldiging directeur valt binnen de WNT-norm.

Aandeelhoudersstrategie

Niet van toepassing.

Verwacht financieel resultaat

In het boekjaar 2025 wordt een positief financieel resultaat verwacht van € 125.338 (bron: Beleidsplan Westerschelde Ferry 2024).

Verwachte dividenduitkering

€ 0

Verwacht financieel belang

100%

Verwacht eigen vermogen

Eigen Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2025 (schatting)	€ 269
Per 31-12-2025 (schatting)	€ 394

Schatting gebaseerd op laatst vastgestelde jaarrekening 2023, inclusief agiostorting in 2024 en mutatie gebaseerd op het Beleidsplan 2024.

Verwacht vreemd vermogen

Vreemd Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2025 (schatting)	€ 2.617
Per 31-12-2025 (schatting)	€ 2.617

Schatting gebaseerd op de laatst vastgestelde jaarrekening 2023.

Risico's

Door Provinciale Staten van Provincie Zeeland is op 1 april 2022 het Statenvoorstel "Marktconsultatie Westerschelde Ferry" vastgesteld. Daarmee hebben de Staten het volgende besloten:

1. De veerverbinding Vlissingen-Breskens tot en met 2027 bij de huidige Westerschelde Ferry BV met de huidige swath-schepen te continueren, onder voorbehoud dat uit de vrijwillige openbare publicatie op TenderNed, geen bezwaren worden ontvangen tegen dit besluit in het kader van een algemeen belang.
2. Onderzoek doen naar de mogelijkheden om na 2027 de veerverbinding Vlissingen-Breskens te varen met nieuwe Zero-Emissie (ZE) schepen ter vervanging van de huidige swath-schepen.
3. Nadat meer duidelijkheid is over het voorgaande, onderzoeken of er mogelijkheden zijn om de concessie na 2027 door een marktpartij te laten varen en daarbij verdiepende gesprekken met marktpartijen voeren.

Op dit moment is invulling gegeven aan de hiervoor beschreven eerste twee punten. Een extern adviesbureau adviseert in haar onderzoek de huidige swath-schepen na 2027 te vervangen door een gemengde vloot van drie kleine, snelle schepen en één groot schip, alle accu-elektrisch, om zo efficiënt mogelijk in te kunnen spelen op de vervoersvraag. De nieuwe gemengde vloot biedt een grote flexibiliteit in het bepalen van een dienstregeling. Daarnaast levert de voorgestelde vloot een energiebesparing op van 75% en een emissiereductie van 100% ten opzichte van de huidige situatie.

In het vervolgtraject zal worden onderzocht welke aanpassingen er nodig zijn aan de walinfrastructuur aangezien deze van invloed zijn op het ontwerp van de schepen. Daarna zal worden onderzocht of er mogelijkheden zijn om de concessie na 2027 door een marktpartij te laten varen met ZE-schepen en daarbij verdiepende gesprekken met marktpartijen te voeren.

Op grond van de categorisering als Dienst van Algemeen Economisch Belang (DAEB) is de exploitatie ondergebracht bij de Westerschelde Ferry BV. Op dit moment is geen aanleiding of noodzaak om de status te heroverwegen. Als gevolg van veranderende regelgeving zal deze keuze iedere vijf jaar opnieuw moeten worden heroverwogen. Ook is het verstandig om na een paar jaar ervaring met het varen met de nieuwe schepen dit te heroverwegen. Op dat moment zijn exploitatiekosten, beheer- en onderhoudskosten en reizigersopbrengsten van de exploitatie met de nieuwe schepen goed in beeld, waardoor op dat moment een onderbouwd besluit tot al dan niet aanbesteden van de exploitatie overgegaan kan worden. Consequentie is dat de exploitatie in de fase dat de nieuwe schepen ontworpen en gebouwd worden, aangevuld met een periode om ervaring op te doen met de nieuwe schepen, ondergebracht is bij de Westerschelde Ferry BV. Hoe lang deze periode is, is afhankelijk van het moment van in de vaart nemen van de nieuwe schepen.

De Provincie Zeeland heeft als 100% aandeelhouder een financieel risico dat zij in haar rol als aandeelhouder aanvullende middelen aan de Westerschelde Ferry BV ter beschikking dient te stellen (agiotstorting) in het geval het Eigen Vermogen van de Westerschelde Ferry BV onvoldoende zou zijn om mogelijke negatieve financiële resultaten veroorzaakt door o.a. tegenvallende aantallen passagiers, onverwachte hoge onderhoudskosten, stijgende brandstofkosten en een stijging van de energieprijzen, op te kunnen vangen.

Investeringsfonds Zeeland B.V. (IFZ)

Vestigingsplaats

Vlissingen

Oprichting/deelname provincie

2018

Publiek belang

Het fonds is opgericht om aan startende en (door)groeiende ondernemers start-, ontwikkel- of groeikapitaal te verstrekken. Het Rijk, Provincie Zeeland en N.V. Economische Impuls Zeeland werken hierbij samen aan een Zeeuwse financieringsinfrastructuur; aansluitend bij de behoeften van het regionaal bedrijfsleven en revoluerend van aard.

Vanuit het compensatiepakket 'Wind in de zeilen' heeft het Rijk haar inbreng in het Investeringsfonds Zeeland met een bedrag van € 20 miljoen vergroot. Aanvullend is in het kader van de versterking van het fondsvermogen van de Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen (ROM's) door het Rijk en de Provincie Zeeland gezamenlijk € 5,4 miljoen beschikbaar gesteld om de solvabiliteitspositie van veelal innovatieve mkb-bedrijven te versterken.

Voor financiering van innovatieve ondernemers worden (door Impuls) drie fondsen beheerd:

1. Het regionale fonds Vroege Fase Financiering (VFF) verstrekt leningen aan innovatieve starters. Zij gebruiken deze lening om te onderzoeken of hun idee een kans van slagen heeft op de markt. De VFF moet ervoor zorgen dat ideeën van de planfase in de startfase komen.
2. InnoGo! begeleidt en/of financiert Zeeuwse innovatieve startende of mkb ondernemers, waarvan de (technische) innovatie zich in de ontwikkelfase bevindt. Dit fonds verstrekt leningen tot maximaal € 350.000
3. Het Zeeuws Participatiefonds investeert in Zeeuwse innovatie en snelgroeiende mkb-bedrijven in de vroege groeifase, waarvan de innovatie reeds op de markt is. Dit gebeurt in de vorm van een achtergestelde lening, deelname in aandelenkapitaal of een combinatie van beide. Per participatie geldt op dit moment een maximum van € 2.500.000.

Verder heeft Impuls een fonds voor het deelnemen in, het (doen) begeleiden van ondernemers en ondernemingen die een bijdrage leveren aan de vrijetijdseconomie in de provincie Zeeland, het zogenaamde Fonds Verblijfseconomie Zeeland (leningen tussen de € 200.000 en € 750.000).

Innovatie is de motor van concurrentiekracht, het economisch perspectief op lange termijn en een belangrijke drijver van welvaarts groei.

Programma begroting

Ondernemend Zeeland.

Bestuurlijk belang

De Provincie heeft 29,1% van de aandelen. De aandeelhouders bestaan naast de provincie uit N.V. Economische Impuls Zeeland (23,6%) en het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (47,3%).

Doelstelling

Doel van het IFZ is het realiseren van een Zeeuwse financieringsinfrastructuur die aansluit bij de behoeften van het regionaal bedrijfsleven. Dit om de economische ontwikkeling in Zeeland te

stimuleren en de positie en (internationale) concurrentiekracht van Zeeland en Nederland te versterken.

Bezoldiging

Het IFZ heeft geen personeel in dienst, maar huurt de expertise van N.V. Economische Impuls Zeeland in. De directeur van Impuls Zeeland is uitvoerend bestuurder.

Aandeelhoudersstrategie

Niet van toepassing.

Verwacht financieel resultaat

-/- € 150.000 (verwacht geconsolideerd verlies voor 2025)

Verwachte dividenduitkering

€ 0

Verwacht financieel belang

Per 01-01-2025	29,10%
Per 31-12-2025	29,10%

Verwacht eigen vermogen

Eigen Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2025	€ 45.422
Per 31-12-2025	€ 45.422

Verwacht vreemd vermogen

Vreemd Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2025	€ 2.022
Per 31-12-2025	€ 2.022

Risico's

Het IFZ verstrekt (hoog)risicodragend kapitaal. Risico hierbij is dat verstrekte leningen aan participaties in ondernemingen niet volledig terugvloeien naar het IFZ, waarmee het beschikbare kapitaal bij het IFZ in de loop van de tijd afneemt. Gevolg hiervan is dat er minder nieuwe leningen /

participaties kunnen worden aangegaan. Het risico voor de provincie Zeeland is beperkt tot de aandelenparticipatie in het IFZ.

Gemeentelijke vervoercentrale Zeeland B.V.

Vestigingsplaats

Terneuzen

Oprichting/deelname provincie

11 juni 2008

Publiek belang

De Provincie is in december 2016 toegetreden als aandeelhouder om uitvoering te kunnen blijven geven aan de mobiliteitsgarantie in de vorm van de haltetaxi, waarvoor de Gemeentelijke Vervoerscentrale Zeeland B.V. de ritplanning verzorgt.

Programma begroting

Mobiliteit op maat

Bestuurlijk belang

2.000 preferente aandelen en heeft daarmee voor 9% zeggenschap in de vennootschap.

Doelstelling

De Gemeentelijke Vervoerscentrale Zeeland B.V. verzorgt voor gemeenten en samenwerkingsverbanden de ritplanning van het doelgroepenvervoer en voor de Provincie de ritplanning van het haltetaxivervoer.

Bezoldiging

Het salaris valt binnen de maximale bezoldiging volgens de WNT.

Aandeelhoudersstrategie

Niet van toepassing.

Verwacht financieel resultaat

€ 0

Verwachte dividenduitkering

Er is geen sprake van dividenduitkering.

Verwacht financieel belang

De vaste provinciale exploitatiebijdrage voor 2024 (centrale kosten) is circa € 120.000.

Verwacht eigen vermogen

Eigen Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2025 (schatting)	€ 530
Per 31-12-2025 (schatting)	€ 530

Verwacht vreemd vermogen

Vreemd Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2025	€ 1.746
Per 31-12-2025	€ 1.746

Risico's

Nihil, omdat Provincie niet risicodragende aandelen bezit.

Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO)

Vestigingsplaats

Den Haag

Oprichting/deelname provincie

1986

Publiek belang

De vereniging IPO is een samenwerkings- en overlegorgaan van alle provincies. De gezamenlijke uitvoeringsorganisatie (BIJ12) maakt formeel onderdeel uit van het IPO.

Programma begroting

Bestuur.

Bestuurlijk belang

Het bestuur bestaat uit twaalf leden, één gedeputeerde per provincie en een onafhankelijke voorzitter. Ieder bestuurslid heeft een eigen inhoudelijke portefeuille. De termijn van het bestuur is gelijk aan de termijn van de Provinciale Staten: vier jaar.

De Algemene Vergadering (AV) bestaat uit 24 leden die zijn voorgedragen door Provinciale Staten: twee Statenleden per provincie. De AV voert de 'governance'-rol binnen de vereniging uit. De AV benoemt het bestuur en verleent goedkeuring aan de meerjarenagenda, de jaarplannen, het jaarverslag, de jaarrekening en de begroting van het IPO.

Doelstelling

Het IPO heeft als doelstelling het behartigen van de belangen van provincies en het bieden van een platform voor overleg, uitwisseling en innovatie.

Bezoldiging

Bezoldiging bestuurder valt binnen de Wet Normering Topinkomens (WNT).

Aandeelhoudersstrategie

Niet van toepassing.

Verwacht financieel resultaat

€ 0 volgens de Concept Begroting 2025 welke behandeld is in de Algemene Vergadering (AV) van het IPO op 25 juni 2024. De definitieve begroting 2025 wordt pas in november 2024 door de AV van het IPO vastgesteld en is nog niet beschikbaar.

Verwachte dividenduitkering

Niet van toepassing.

Verwacht financieel belang

Provincie Zeeland draagt in 2025 op basis van de concept Begroting 2025 € 6.130.000 bij in de kosten (op een begroot totaal van € 134.802.000).

De definitieve begroting is nog niet beschikbaar en wordt formeel vastgesteld in de Algemene Vergadering van november 2024. De bedragen zijn tot stand gekomen volgens de afgesproken IPO-verdeelsleutels.

Verwacht eigen vermogen

Eigen Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2025 (schatting)	€ 5.688
Per 31-12-2025 (schatting)	€ 5.688

Schatting gebaseerd op de laatst vastgestelde jaarrekening 2023, begroting 2024 en concept begroting 2025.

Verwacht vreemd vermogen

Vreemd Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2025 (schatting)	€ 43.082
Per 31-12-2025 (schatting)	€ 43.082

Schatting gebaseerd op de laatst vastgestelde jaarrekening 2023, begroting 2024 en concept begroting 2025.

Risico's

De Provincie voorziet geen risico's, echter bij gezamenlijke besluitvorming over uitbreiding van taken voor IPO/BIJ12 bestaat de mogelijkheid dat de deelnemersbijdrage stijgt.

Huis van de Nederlandse Provincies

Vestigingsplaats

Brussel (B)

Oprichting/deelname provincie

2000

Publiek belang

Samenwerkingsorgaan voor het verbeteren van de internationale contacten en relaties tussen de Nederlandse Provincies en de Europese en andere nationale en lokale overheden. EU belangenbehartiging van de Provincie Zeeland garanderen en in te kaderen in de gezamenlijke interprovinciale EU belangenbehartiging.

Programma begroting

Bestuur.

Bestuurlijk belang

Het bestuur bestaat uit dertien leden, één gedeputeerde per provincie en een vertegenwoordiger van het IPO. Ieder bestuurslid heeft een eigen inhoudelijke portefeuille. De termijn van het bestuur is gelijk aan de termijn van de Provinciale Staten: vier jaar.

Doelstelling

Het verbeteren van de internationale contacten en relaties tussen de Nederlandse Provincies en de Europese en andere nationale en lokale overheden en te komen tot een efficiënte vertegenwoordiging van de algemene belangen door de afzonderlijke of samenwerkende provincies.

Bezoldiging

Bezoldiging bestuurder valt binnen de Wet Normering Topinkomens (WNT).

Aandeelhoudersstrategie

Niet van toepassing.

Verwacht financieel resultaat

Volgens de Begroting 2024 en het meerjarig perspectief 2025-2027 € 0. Er is nog geen (concept) begroting 2025 beschikbaar. De definitieve begroting 2025 wordt pas in november 2024 door de AV van het HNP vastgesteld.

Verwachte dividenduitkering

Niet van toepassing.

Verwacht financieel belang

Provincie Zeeland draagt in 2024 € 80.000 (inclusief een verhoging van € 8.450 in 2024) bij op een totale begroting van € 1.183.290.

Voor de bijdrage in 2025 zal rekening gehouden moeten worden met een indexering.

Verwacht eigen vermogen

Eigen Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2025 (schatting)	€ 620
Per 31-12-2025 (schatting)	€ 620

Schatting gebaseerd op de laatst vastgestelde jaarrekening 2023 en begroting 2024.

Verwacht vreemd vermogen

Vreemd Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2025 (schatting)	€ 197
Per 31-12-2025 (schatting)	€ 197

Schatting gebaseerd op de laatst vastgestelde jaarrekening 2023 en begroting 2024.

Risico's

De Provincie voorziet geen risico's, echter bij gezamenlijke besluitvorming over uitbreiding van taken of extra activiteiten voor het HNP bestaat de mogelijkheid dat de deelnemersbijdrage stijgt.

Provinciaal fonds Nazorg gesloten stortplaatsen Zeeland

Vestigingsplaats

Middelburg

Oprichting/deelname provincie

28 juni 2022 door middel van statenvoorstel FEZ-614.

Publiek belang

De betrokkenheid van de provincie vloeit voort uit de wet milieubeheer. Het Nazorgfonds is een "spaarpot" waaruit de kosten van de nazorg van relatief jonge stortplaatsen wordt gedekt.

Programma begroting

Woonplaats Zeeland.

Bestuurlijk belang

De provincie Zeeland is 100% financieel en bestuurlijk verantwoordelijk na sluiting van de stortplaats. Het college vormt het dagelijks- en algemeen bestuur:

- Dagelijks bestuur Dhr. J. de Bat (Financiën) en Dhr. B.L.L. van der Velde (Milieu).
- Algemeen bestuur (voltallig college).

Doelstelling

Het Nazorgfonds heeft 2 doelstellingen:

- De middelen zo goed mogelijk beheren zodat de eeuwigdurende nazorg bekostigd kan worden.
- Zorgdragen dat de middelen alleen aan dit doel besteed worden.

Bezoldiging

Niet van toepassing.

Aandeelhoudersstrategie

Niet van toepassing.

Verwacht financieel resultaat

Het verwacht financieel resultaat is € 0, uitgaande van 5% rendement.

Verwachte dividenduitkering

Niet van toepassing.

Verwacht financieel belang

Op de voorzieningen dient het fonds een rendement te behalen van 5%. Afwijkingen in het gerealiseerde beleggingsrendement verlopen via de egalisatiereserve beleggingsresultaten .

Verwacht eigen vermogen

Eigen Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2025 (schatting)	€ 362
Per 31-12-2025 (schatting)	€ 1.079

Verwacht vreemd vermogen

Vreemd Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2025 (schatting)	€ 15.511
Per 31-12-2025 (schatting)	€ 16.167

Risico's

Financiële risico's:

Nadat een sluitingsverklaring wordt afgegeven voor een stortplaats gaat de nazorgfase van start. Als na het afgeven van een sluitingsverklaring blijkt dat in het Nazorgfonds onvoldoende vermogen aanwezig is om de eeuwigdurende nazorg te kunnen bekostigen, komen aanvullende kosten voor

rekening van de provincie en is het verhalen op de exploitanten niet meer mogelijk. Ook ontstaat er een financieel risico wanneer het werkelijke beleggingsrendement van het Nazorgfonds lager is dan het doelrendement (rekenrente voor doelvermogen en heffing) of wanneer het op te brengen doelvermogen te laag blijkt te zijn.

Beheersmaatregelen:

1. Bij het afgeven van een sluitingsverklaring stellen we een financiële eindafrekening op om een tekort of overschot ten opzichte van het doelvermogen bij aanvang van de nazorg te kunnen vereffenen op het moment van overdracht van de stortplaats. We berekenen de benodigde doelvermogens volgens het IPO rekenmodel op basis van goedgekeurde nazorgplannen.
2. Door de vorming van de egaliseringsreserve beleggingsrendement egaliseringsreserve beleggingsresultaten is er ruimte om tegenvallende rendement op te vangen.

Benelux Groepering voor Territoriale Samenwerking (BGTS) North Sea Port District

Vestigingsplaats

Gent

Oprichting/deelname provincie

De oprichting van de BGTS en de deelname van de Provincie Zeeland in de BGTS heeft per 1 december 2021 plaatsgevonden.

Publiek belang

Het North Sea Port District, het grondgebied van Vlissingen, Terneuzen, Borsele, Zelzate, Evergem en Gent is een gebied met grote uitdagingen. Vragen over industrie, infrastructuur, voorzieningen, cultuur, wonen en natuur komen in een druk gebied bij elkaar. Om deze vraagstukken beter, sneller en doelgerichter te kunnen adresseren en agenderen werd het samenwerkingsverband North Sea Port District opgericht. Dit samenwerkingsverband is in 2021 de BGTS geworden. Op bestuurlijk en op ambtelijk niveau worden de gezamenlijke grensoverschrijdende ruimtelijke vraagstukken geagendeerd. Verder speelt de BGTS NSPD ook bij de uitvoering van de regiodeal NSPD een rol. De visie van het District wordt als volgt geformuleerd: "In 2050 is het North Sea Port District een plaats waar klimaatneutraliteit en leefbaarheid elkaar versterken. De nabijheid en nauwe samenwerking tussen haven, kernen en landschap is hierbij een grote troef en van cruciaal belang".

Programma begroting

Woonplaats Zeeland.

Bestuurlijk belang

Provincie Zeeland is deelnemer en draagt voor 17% bij in de kosten van de BGTS. De andere deelnemers zijn Gent, Terneuzen, Evergem, Vlissingen, Zelzate, Borsele, Oost-Vlaanderen en Zeeland.

Doelstelling

Grensoverschrijdende vraagstukken agenderen en gezamenlijk oplossen.

Bezoldiging

Niet van toepassing.

Aandeelhoudersstrategie

Er is voor de BGTS geen aandeelhoudersstrategie opgeteld.

Verwacht financieel resultaat

0,00€ (BGTS NSPD heeft enkel een zichtrekening die geen rente genereert)

Verwachte dividenduitkering

Niet van toepassing.

Verwacht financieel belang

De Provincie Zeeland draagt bij in het jaarlijkse budget voor een bedrag van € 17.000.

Verwacht eigen vermogen

Eigen Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2025 (Schatting)	€ 0,00
Per 31-12-2025 (Schatting)	€ 0,00

Verwacht vreemd vermogen

Vreemd Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2025	€ 5.000
Per 31-12-2025	€ 5.000

Risico's

Deelname aan BGTS NSPD brengt de verplichting tot het voldoen van een jaarlijkse bijdrage met zich mee. Uittreding uit de BGTS NSPD is volgens de statuten mogelijk op ieder moment, mits dit een jaar van te voren wordt aangegeven.

Benelux Groepering voor Territoriale Samenwerking (BGTS) Geopark Schelde Delta

Vestigingsplaats

Middelburg

Oprichting/deelname provincie

De oprichting van de BGTS Geopark Schelde Delta en de deelname van de Provincie Zeeland in de BGTS vindt plaats per 1 januari 2025. De Provincie Zeeland is daarbij de administratieve zetel.

Publiek belang

Het keurmerk UNESCO Global Geopark Geopark is van toepassing voor een grensoverschrijdend geologisch wetenschappelijk begrenst gebied waar het mondingsgebied van de rivier de Schelde haar invloed heeft. Het omvat de hele provincie Zeeland en delen van de provincies Noord-Brabant, Antwerpen, Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen. Het UNESCO Global Geopark keurmerk is de hoogste mondiale status op gebied van ontstaansgeschiedenis, landschap, natuur, cultuurhistorie en duurzame ontwikkeling in de lijn verleden - heden - toekomst. Klimaatveranderingen en wisselingen in de zeespiegel en de wisselwerking tussen mens en het natuurlijk systeem in het verleden is daarbij

het grote thema voor de Schelde Delta wat via educatie, beleving, onderzoek en toerisme wordt gedeeld aan bewoners en bezoekers. Inspiratie uit het verleden voor de opgaves richting de toekomst. Geoparken leveren daarnaast gelinkt aan de UN een belangrijke bijdrage aan de Sustainable Development Goals van de UN.

Op 27 maart 2024 is na beoordeling van de aanvraag door UNESCO de status toegekend. Een voorwaarde daarbij is dat het UNESCO Global Geopark Schelde Delta een zelfstandige grensoverschrijdende rechtspersoon is die waakt over de kwaliteit en het goed gebruik van het keurmerk door het grensoverschrijdende partnernetwerk van circa 150 organisaties. Om deze reden is de BGTS Geopark Schelde Delta opgericht door de 5 coördinerende provincies.

Programma begroting

Balans in landelijk gebied

Bestuurlijk belang

Provincie Zeeland is deelnemer en draagt voor 20% bij in de kosten van de BGTS. De andere deelnemers zijn de Provincies Noord-Brabant, Antwerpen, Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen.

Doelstelling

Grensoverschrijdende kwaliteitsborging, samenwerking en goed gebruik van het UNESCO Global Geopark keurmerk. Het coördineren van gezamenlijke profileringsactiviteiten als Geopark Schelde Delta. De samenwerkende partners stimuleren het keurmerk bij relevante activiteiten toe te passen en uit te dragen.

Bezoldiging

Niet van toepassing.

Aandeelhoudersstrategie

Er is voor de BGTS geen aandeelhoudersstrategie opgeteld.

Verwacht financieel resultaat

De BGTS Geopark Schelde Delta heeft geen zelfstandig werkingsbudget omdat dit bij de afzonderlijke deelnemers is ondergebracht conform de statuten. Er wordt alleen jaarlijks voorzien in een bijdrage aan de BGTS waarmee de verplichte administratieve/financiële planning&control handelingen kunnen worden gefinancierd en waarmee de jaarlijkse contributie aan UNESCO wordt voldaan.

Verwachte dividenduitkering

Niet van toepassing.

Verwacht financieel belang

De Provincie Zeeland draagt bij in het jaarlijkse budget voor een bedrag van € 2.500.

Verwacht eigen vermogen

Eigen Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2025 (schatting)	€ 0
Per 31-12-2025 (schatting)	€ 0

Verwacht vreemd vermogen

Vreemd Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2025 (schatting)	€ 0
Per 31-12-2025 (schatting)	€ 0

Risico's

Deelname aan BGTS Geopark Schelde Delta de verplichting tot het voldoen van een jaarlijkse bijdrage met zich mee. Daarnaast draagt de Provincie Zeeland de verantwoording van administratieve zetel. Uittreding uit de BGTS Geopark Schelde Delta is volgens de statuten mogelijk.

Benelux Groepering voor Territoriale Samenwerking (BGTS) Landschapspark Zwinstreek

Vestigingsplaats

Brugge (B)

Oprichting/deelname provincie

Besluit Provinciale Staten 5 juli 2024

Publiek belang

Het gemeenschappelijk belang van de partijen is tot een gestructureerde grensoverschrijdende samenwerking te komen.

Programma begroting

Grote Projecten

Bestuurlijk belang

De BGTS bestaat uit de volgende deelnemers:

- De provincie West-Vlaanderen.
- De provincie Oost-Vlaanderen.
- De provincie Zeeland.
- De stad Brugge.
- De stad Damme.
- De gemeente Knokke Heist.
- De gemeente Maldegem.
- De gemeente Sint-Laureins.
- De gemeente Sluis.

Vertegenwoordiging in de algemene vergadering vindt plaats door één afgevaardigde per deelnemer en aanvullend drie afgevaardigden namens publieke instellingen (landbouwsector, natuursector en erfgoedsector).

Doelstelling

1. Het versterken en herstellen van de landschappelijke identiteit en landschapskwaliteit van het gebied vanuit een integrale visie op erfgoed, natuur, landbouw, wonen, bedrijvigheid, recreatie en toerisme;

2. Het bijdragen aan de realisatie van Europese, Vlaamse en Nederlandse beleidsbeslissingen met betrekking tot de landschappelijke identiteit en landschapskwaliteit vermeld in Europese wetgeving, Vlaamse decreten, Nederlandse wetgeving en beleidsplannen;
3. Het aanbieden van een unieke beleving van het landschap en de streek aan zowel lokale als binnen- en buitenlandse bezoekers.

Bezoldiging

Bezoldiging bestuurder valt binnen de Wet Normering Topinkomens (WNT).

Aandeelhoudersstrategie

Niet van toepassing.

Verwacht financieel resultaat

Het is een rechtspersoon zonder winstoogmerk. Op dit moment is nog geen begroting voor 2025 beschikbaar, dus inschatting is € 0.

Verwachte dividenduitkering

Niet van toepassing.

Verwacht financieel belang

Geschatte aandeel van Provincie Zeeland in de werkingsbijdrage van het parkbureau is € 20.000.

Verwacht eigen vermogen

Eigen Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2025 (schatting)	€ 0
Per 31-12-2025 (schatting)	€ 0

In 2024 vindt de oprichting plaats. Er is nog geen begroting voor 2025 beschikbaar.

Verwacht vreemd vermogen

Vreemd Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2025 (schatting)	€ 0
Per 31-12-2025 (schatting)	€ 0

Risico's

De provinciale bijdrage is bedoeld als bijdrage in de kosten van het Parkbureau zelf. In deze provinciale bijdrage is geen rekening gehouden met projectkosten, voor projecten aan de Nederlandse zijde van de grens. De uit te voeren projecten richten zich met name op landbouw, zoet water, recreatie, erfgoed en landschap. Ook de provinciale opgaven zullen landen in dit gebied. Het Parkbureau is de gebiedsmakelaar die projecten initieert, combineert, faciliteert en uitvoert. In het Operationeel Plan is een opsomming gemaakt van projecten. Samen met Gemeente Sluis en betrokken partners zal bekeken te worden aan welke projecten Provincie Zeeland deelneemt. Deelname aan een project wordt altijd voorafgaand aan Gedeputeerde Staten ter besluitvorming voorgelegd, waarbij ook de financiële dekking wordt betrokken.

Europese Groepering voor Territoriale Samenwerking (EGTS) Linieland van Waas en Hulst

Vestigingsplaats

Sint-Gillis-Waas (B)

Oprichting/deelname provincie

28 juni 2013

Publiek belang

Het is een Europese gemeenschappelijke regeling voor de ontwikkeling van het grensgebied, waarbij het gaat om economie, mobiliteit, natuur, recreatie, cultuurhistorie en leefbaarheid.

Programma begroting

Bestuur.

Bestuurlijk belang

Provincie Zeeland is deelnemer en heeft een belang van 12,5%. Andere deelnemers zijn: Provincie Oost-Vlaanderen (B), de gemeenten Hulst, Stekene (B), Beveren (B) en Sint-Gillis-Waas (B) en de (intergemeentelijke) samenwerkingsverbanden, Interwaas (B) en Maatschappij Linkerschelde Oever (MLSO) (B).

Doelstelling

De EGTS Lineiland van Waas en Hulst richt zich op ontwikkeling en groei in de grensstreek met concrete samenwerkingsprojecten op de thema's:

- haven en economie
- mobiliteit
- natuur
- recreatie en cultuurhistorie
- wonen en leefbaarheid

Via de grensoverschrijdende samenwerking worden oplossingen gezocht voor grensknelpunten en het bevorderen van de sociale en economische samenhang in de regio.

Bezoldiging

Niet van toepassing (geen personeel in dienst).

Aandeelhoudersstrategie

Niet van toepassing.

Verwacht financieel resultaat

Het verwachte resultaat over 2025 is nog niet bekend, omdat de (concept) begroting 2025 van de EGTS nog niet beschikbaar is. Volgens de meerjarenbegroting 2024-2027 is sprake van een sluitende jaarschijf 2025.

Verwachte dividenduitkering

Niet van toepassing.

Verwacht financieel belang

Provincie Zeeland draagt in 2025 bij in werkingskosten secretariaat EGTS zijnde € 24.000 (op grond van meerjarenraming 2024-2027).

Verwacht eigen vermogen

Eigen Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2025 (schatting *)	449
Per 31-12-2025 (schatting **)	449

* Nog geen resultaat over 2024 (begroot 0) bekend, is saldo per 1 januari 2024 volgens vastgestelde jaarrekening 2023.

** Schatting begroot resultaat = € 0 (op basis van meerjarenraming 2024-2027)

Verwacht vreemd vermogen

Vreemd Vermogen (bedragen x € 1.000)	
Per 01-01-2025 (schatting *)	132
Per 31-12-2025 (schatting *)	132

* Nog geen resultaat over 2024 bekend, is saldo per 1 januari 2024 volgens vastgestelde jaarrekening 2023

Risico's

EGTS betreft een regionaal samenwerkingsverband. In de huidige systematiek (statuten) is opgenomen dat de provincie per taakonderdeel verantwoordelijkheid kan nemen en dat het belang van de provincie daarin afgewogen kan worden. Afspraken over provinciale betrokkenheid bij andere thema's dienen apart aan Gedeputeerde Staten te worden voorgelegd.

Gezien de ontwikkeling van de jaarresultaten en het eigen vermogen over de afgelopen jaren is op 21 december 2022 door het bestuur van de Linieraad besloten tot een structurele verhoging van de werkingsbijdragen van de deelnemers met ingang van 2023 met 20% (uitkomend voor Zeeland op € 24.000 per jaar). Verder is besloten om bij uitvoering van specifieke projecten door de EGTS dat ook de personeelsinzet via een vooraf afgesproken verdeelsleutel aan deelnemende projectpartners doorbelast wordt. Met deze maatregelen beoogt de EGTS het financiële beleid robuuster te maken.

Paragraaf Grondbeleid

Inleiding

Alle plannen en projecten in de fysieke leefomgeving vragen om grond; of deze opgaven nu komen uit bijvoorbeeld Nationaal Programma Landelijk Gebied of uit de Provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (PMIEK). Een belangrijk punt in de provinciale Nota Grondbeleid is het versterken van de uitvoeringskracht om de opgaven nog beter en sneller te realiseren. Dit doen we door aan de keukentafel de opgaven in het landelijk en stedelijk gebied integraal en in samenhang met de andere Zeeuwse overheden te benaderen. Hiermee willen we onder meer voorkomen dat vandaag de provincie bij een grondeigenaar met een grondvraag aan de deur staat en morgen bijvoorbeeld het waterschap. Deze inmiddels jarenlange structurele, integrale denk- en werkwijze is wat de provincie Zeeland bijzonder maakt.

Als provincie proberen we, vanuit onze regisseursrol in het landelijk gebied, daarin de samenwerking te bevorderen met overheden én private eigenaren. Daarbij speelt het instrument kavelruilen in combinatie met het instrument grondbank een belangrijke rol. Het beschikken over (ruil) grond is een onmisbare voorwaarde om daadwerkelijk functieveranderingen te kunnen realiseren.

Ook het verbeteren van de samenwerking op het gebied van integrale gebiedsontwikkeling en/of op het terrein van gebiedstransformatie voor een betere woon- en leefomgeving stimuleren we. Hiervoor hebben we als provincie het Zeeuws Stedelijk Coördinatieteam ingesteld. Dit bestaat uit een afvaardiging van de Zeeuwse gemeenten en landelijke organisaties (bijvoorbeeld het Expertteam woningbouw van RVO). Er is veel waardering voor onze praktische en concrete manier van werken en inmiddels vormt deze een vaste waarde. Door deze denk- en werkwijze zijn diverse projecten reeds gerealiseerd of is een significante stap richting uitvoering gemaakt. Voorbeelden zijn de realisatie van de 400 flexwoningen in de Bevelanden of de transformatie van de binnenstad van Terneuzen.

Om de uitvoeringskracht in Zeeland verder te versterken, zullen wij de belangrijkste vernieuwingen, zoals deze vermeld staan in de Nota Grondbeleid verder implementeren en uitrollen.

Zeer waarschijnlijk zal in 2025 het Rijk haar nieuwe grondbeleid bekend maken. In de brief van 3 april 2024 (voortgangsrapportage) heeft het Rijk aangegeven dat de modernisering van het grondbeleid zich richt op de rol van grondbeleid bij gebiedsontwikkeling, maar niet op de ruimtelijke vraagstukken in brede zin, noch op de diverse maatschappelijke opgaven die er in Nederland zijn, zoals de energietransitie, de transitie van het landelijk gebied, de bescherming van onze natuur, mobiliteit en infrastructuur, en de ontwikkeling van onze haven- en industriegebieden. Dergelijke vraagstukken worden intensief opgepakt in andere trajecten – waaronder het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH), Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en het programma NOVEX – en komen samen in de nieuwe Nota Ruimte. Aangezien de provinciale taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden zich richten op ontwikkelingen in het landelijk gebied waarin de opgaven gerealiseerd moeten (gaan) worden, volgen wij de ontwikkelingen op Rijksniveau nauwgezet.

Beleid

Het integrale uitvoeringsbeleid voor vastgoed hebben PS op 7 oktober 2022 vastgesteld in de Nota Grondbeleid 2022. De doelen zijn onderdeel van opgaven en vertaald naar de middellange en lange termijnplanning. Uitgangspunt is vrijwilligheid. De prijzen voor aankoop, verkoop en pacht volgen de marktprijs. Hierbij is in het landelijk gebied samenwerking met en tussen overheden erg belangrijk. Volgens de wet heeft de provincie een regisserende rol en verantwoordelijkheid voor de uitvoering. In het stedelijk gebied is de rol van de provincie ondersteunend.

Speerpunten

Uitgangspunten voor 2025 zijn:

- Marktconforme prijsstelling.
- Vrijwilligheid.
- Kavelruilbureau Zeeland in combinatie met de Grondbank Zeeland.
- Verwerving van grond en gebouwen voor onze doelen en projecten.
- Het tijdelijk uitgeven in pacht van onze gronden.

- Herpositionering provinciaal eigendom: verkoop van gronden en gebouwen die niet meer nodig zijn voor onze doelstellingen en aankoop in die gebieden waar de opgaven liggen.
- Landelijke kennis beschikbaar stellen voor de opgaven in het bebouwde gebied via het Zeeuws Stedelijk Coördinatieteam.
- Kennisalliantie Grond en Eigendom: bevorderen van kennisontwikkeling over eigendom, gebruik, grondzaken en vastgoed.
- Winsten en verliezen binnen projecten komen ten gunste dan wel ten laste van het projectbudget.
- Winsten en verliezen komen ten gunste dan wel ten laste van de algemene middelen (behalve winst op ILG percelen).

Opgaven

Opgaven 2025:

- Provinciale opgaven: onder andere verwerving van 125 hectare voor natuur (NNZ, biodiversiteit), infrastructuur, (zoet)water, energie, stikstof*.
- 10 kavelruilen (inschatting).
- Streven naar verbeteren van 250 hectare landbouwstructuur (inschatting).
- Bedienen van 70 partijen via kavelruil.
- Op verzoek van andere (semi-)overheden zetten we kavelruilen op. We verwachten 7 lopende ruilingsverzoek af te ronden.
- Saldo € 122.000 inkomsten tijdelijk beheer (verschil tussen uitgaven en (pacht)inkomsten).
- Toename grondvoorraad Grondbank Zeeland met 100 hectare.

* De te realiseren doelstellingen voor doelrealisatie, kavelruilen en het versterking van de landbouwstructuur zijn gemiddelden en daarmee een inschatting van een jaarlijks te bereiken resultaat op basis van onder andere de resultaten van afgelopen jaren.

Beleidskader

- [Nota Grondbeleid 2022](#)
- [Convenant Natuurpakket Westerschelde](#)

Provinciale opgaven:

- [Zeeuwse Omgevingsvisie](#)
- [Provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat \(PMIEK\)](#)
- [Zeeuws gebiedsprogramma 1.0 \(NPLG\)](#)
- [Natuurbeheerplan 2025](#)

Resultaten, winst en risico's

Voor de Grondbank hebben we een krediet beschikbaar gesteld van € 66 miljoen. Dit loopt op tot € 108 miljoen in 2026. De ruilgronden worden op de balans geboekt voor de oorspronkelijke kostprijs. Bij verkoop ontstaat er een resultaat. Een positief resultaat ('boekwinst') wordt, volgens de financiële voorschriften, aan de algemene reserve toegevoegd. Een negatief resultaat ('boekverlies') wordt aan de algemene reserve onttrokken. Uitzondering op deze regel zijn de resultaten van percelen die onderdeel uitmaken van het Natuurakkoord (2011). Een positief resultaat wordt aan de bestemmingsreserve natuur toegevoegd. Uit voorzichtigheid hebben we geen positieve resultaten in de begroting opgenomen. Conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) worden gronden die verworven zijn op een project-locatie ('taakgebonden gronden') direct ten laste van het daarvoor beschikbaar gestelde projectbudget gebracht.

Op dit moment is het risico op de grondportefeuille (gronden die onderdeel uitmaken van de Grondbank) klein. Deze gronden zijn niet speculatief van aard; ze zijn en blijven agrarisch. De agrarische grondmarkt kent een doorkijk van ongeveer 30 jaar. Jaarlijks schatten we de kans op daling van de grondprijs in en melden we dit zo nodig in de reguliere P&C-cyclus aan u. Door deze inschatting kunnen we tijdig maatregelen nemen. Er zijn op dit moment geen projecten waar we risico's voor grondaankopen opnemen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

De opstallen die in Provinciaal bezit zijn, hebben een hoger risicoprofiel. Van de opstallen die onderdeel uitmaken van de Grondbank, stellen we jaarlijks de actuele waarde vast. Als deze actuele waarde lager is dan de boekwaarde leggen we een voorziening aan. Of we kiezen er voor om het verlies direct af te boeken.

Natuurpakket Westerschelde (NPW)

In 2005 viel het besluit voor een derde verdieping van de Westerschelde. In dat kader maakten we ook afspraken met het Rijk over de aanleg van 600 hectare nieuwe natuur. We hebben een uitvoerende rol bij de verwerving van gronden voor de zeshonderd hectare natuurontwikkeling in de rivierdelta. Deze loopt via de overlopende passiva NPW. Zie ook de staat van reserves, voorzieningen en overlopende passiva in de bijlagen. Zie voor een uitgebreidere toelichting op NPW, programma 1 Grote Projecten.

Binnen het NPW project is een convenant met de ZLTO gesloten over het landbouw flankerend beleid. In dit kader hebben uw Staten en het ministerie van EZ ingestemd met het vormen van een tijdelijke grondbank NPW (tot en met 2025) van ongeveer 400 hectare (maximaal € 30 miljoen). Eind 2025 zullen we, conform uw besluit bij het vaststellen van de Nota Grondbeleid 2022, de resterende percelen uit de Grondbank NPW overnemen en toevoegen aan de grondbank Zeeland.

Grondbank Zeeland

De provinciale grondbank bestaat ongeveer 1200 hectare. 900 hectare daarvan is gefinancierd met het door PS beschikbaar gesteld krediet. De financiering van de overige 300 hectare is via het landbouw flankerend beleid van NPW geregeld.

Agrarische gronden, in bezit bij de provincie, worden jaarlijks verpacht. Dit levert inkomsten op.

Aan het hebben en beheren van vastgoed zijn ook structurele lasten verbonden:

- De kosten van waterschaps- en gemeentelijke belastingen van provinciale gebouwen en tracés van provinciale wegen.
- De fluctuerende lasten, verbonden aan het verhandelen van ruilgronden (onder andere notaris, kadaster, taxaties, bodemonderzoeken).

Daarnaast zijn er kosten verbonden aan de uitgifte. Uitgangspunt hierbij is kostendekkend handelen. Voor 2025 wordt een positief saldo van ongeveer € 122.000 verwacht.

Paragraaf Openbaarheid (Wet open overheid)

Inleiding

In deze paragraaf gaan wij in op de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van de Wet open overheid (Woo). De verplichting voor deze Openbaarheidsparagraaf volgt uit artikel 3.5 van de Woo.

De Woo regelt het recht op informatie van de overheid en heeft als doel een open overheid, voor iedereen.

Provincie Zeeland moet en wil dit ook zijn. Daarvoor is nodig dat wij zorgdragen voor een goede, geordende en toegankelijke informatiehuishouding en transparant zijn over de keuzes die wij maken. Het zo veel mogelijk actief informatie delen draagt hieraan bij.

Woo-verzoeken

De behandeling van Woo-verzoeken vraagt om een goed gecoördineerd werkproces. Provincie Zeeland heeft daarom een Woo-coördinator en een medewerker juridische toets Wet Open Overheid. Zij zijn het eerste aanspreekpunt voor de Woo-verzoeken, adviseren de collega's die de verzoeken inhoudelijk behandelen over de juridische kaders en de manier van afhandeling en bewaken de termijnen. Daarnaast zorgen zij samen met de collega's van de unit Functioneel Informatiebeheer en collega's op interprovinciaal niveau, dat het werkproces blijft ontwikkelen en verbeteren. Het uiteindelijke doel is de Woo-verzoeken kwalitatief goed en binnen de termijn te kunnen behandelen.

Beleid

Op grond van de Woo moeten wij verschillende categorieën informatie actief, dus uit eigen beweging, openbaar (gaan) maken. Deze verplichting treedt gefaseerd (in vier tranches) in werking. Voor de volledigheid staat hieronder een overzicht van de informatiecategorieën met daarbij de indicatieve tranches.

Artikel Woo	Informatiecategorie	Tranche
3.3, lid 1.a	Wetten en andere algemeen verbindende voorschriften	1
3.3, lid 1.b	Overige besluiten van algemene strekking	1
3.3, lid 1.c	Ontwerpen van wetten, andere algemeen verbindende voorschriften en overige besluiten van algemene strekking waarover een extern advies is gevraagd, inclusief de adviesaanvraag	2
3.3, lid 1.d	Inzicht in organisatie en werkwijze, waaronder de taken en bevoegdheden van de organisatieonderdelen	1
3.3, lid 1.e	De bereikbaarheid van het bestuursorgaan en zijn organisatieonderdelen en de wijze waarop een verzoek om informatie kan worden ingediend	1
3.3, lid 2.a	Bij de Kamers en de verenigde vergadering der Staten-Generaal, provinciale staten, gemeenteraden en algemene besturen van waterschappen ter behandeling ingekomen stukken	3
3.3, lid 2.b	Vergaderstukken en verslagen van de Kamers en de verenigde vergadering der Staten-Generaal (n.v.t. bij provincies);	n.v.t. bij provincies
3.3, lid 2.c	Vergaderstukken en verslagen van de vertegenwoordigende lichamen van decentrale overheden	2
3.3, lid 2.d	Agenda's en besluitenlijsten van de hoogste bestuurlijke organen van openbare lichamen	2
3.3, lid 2.e	Adviezen	2
3.3, lid 2.f	Convenanten	3
3.3, lid 2.g	Jaarplannen en jaarverslagen van bestuursorganen	2
3.3, lid 2.h	Verplichtingen tot verstrekking van subsidies, anders dan met een beschikking (n.v.t. bij provincies);	n.v.t. bij provincies

3.3, lid 2.i	Woo-verzoeken, -besluiten en verstrekte informatie	1
3.3, lid 2.j	Onderzoeksrapporten	3
3.3, lid 2.k	Beschikkingen	4
3.3, lid 2.l	Klachtoordelen	3

Openbaarmaking van de informatiecategorieën van tranche één is in 2024 (per 1 november) verplicht geworden. In 2025 zullen naar verwachting de actieve openbaarmaking van de tweede tranche (eerste helft 2025) en derde tranche (tweede helft 2025) van de informatiecategorieën verplicht worden. De laatste tranche (de beschikkingen) is voorzien voor inwerkingtreding in 2026. Een aantal van de categorieën uit tranche twee en drie wordt nu al actief openbaar gemaakt op onze eigen website en is vindbaar via de Woo-index. Dat zijn de volgende:

- Bij de Kamers en de verenigde vergadering der Staten-Generaal, provinciale staten, gemeenteraden en algemene besturen van waterschappen ter behandeling ingekomen stukken
- Vergaderstukken en verslagen van de vertegenwoordigende lichamen van decentrale overheden
- Agenda's en besluitenlijsten van de hoogste bestuurlijke organen van openbare lichamen
- Jaarplannen en jaarverslagen van bestuursorganen

Dat betekent dat wij in 2025 verder aan de slag gaan met het uitwerken en actief openbaar maken van de categorieën:

- Ontwerpen van wetten, andere algemeen verbindende voorschriften en overige besluiten van algemene strekking waarover een extern advies is gevraagd, inclusief de adviesaanvraag
- Adviezen
- Convenanten
- Onderzoeksrapporten
- Klachtoordelen

Daarnaast zal in 2025 worden gestart met de uitwerking van de categorie 'Beschikkingen'.

Ook zal in 2025 een slag worden gemaakt ten aanzien van de vindbaarheid van de informatiecategorieën op onze website (het publicatieplatform van Provincie Zeeland).

Uitgangspunten

De uitgangspunten die Provincie Zeeland hanteert ten aanzien van de openbaarmaking van informatie is niet veranderd ten opzichte van voorgaande jaren. De uitgangspunten blijven daarmee:

- Informatie is openbaar, tenzij er een (op basis van de wet gegronde) reden is waarom dat niet kan.
- Samenwerking vindt plaats met andere provincies via het interprovinciale programma Digitalisering, spoor Dienstverlening. Ook werken we samen in ons eigen regionale netwerk (kennisuitwisseling met gemeenten, waterschap en andere organisaties).
- Documenten maken we steeds meer duurzaam toegankelijk en makkelijk vindbaar voor inwoners, journalisten, bedrijven en instellingen.

Toekomstbeeld Open Zeeland

- De Provincie Zeeland is een open en controleerbare organisatie.
- De informatie wordt duidelijk, gestructureerd en in een logisch geheel aangeboden.
- De informatie is en blijft duurzaam toegankelijk.

- Publicatieprocessen zijn daarbij verbeterd en zo veel mogelijk geautomatiseerd.
- Het aantal verzoeken om informatie neemt af, doordat de Provincie zich open opstelt en actief haar omgeving informeert.

Speerpunten

De speerpunten waar wij in 2025 verder mee aan de slag gaan, zijn:

- Het verder gefaseerd openstellen van de informatiecategorieën uit de Woo via de landelijke Woo-index.
- Het aanpassen van systemen en werkprocessen voor het kunnen openstellen van de informatiecategorieën.
- Het verder ontwikkelen van een Content Publicatiesysteem voor het gemakkelijk openbaar kunnen maken van informatie.
- Uitvoering geven aan het interprovinciale 'Meerjarenplan Wet open overheid provincies', waaronder het inrichten van een kwaliteitssystematiek voor informatiebeheer.
- Het opleiden en het vergroten van bewustwording van medewerkers op het gebied van informatiehuishouding.
- Het maken van afspraken met de verbonden partijen van Provincie Zeeland om te voldoen aan de Woo.

Paragraaf Wind in de Zeilen

Inleiding

In juli 2020 ondertekenden het Rijk en de regio Zeeland het bestuursakkoord 'Wind in de Zeilen'. Daarmee is een compensatie vastgelegd voor het mislopen van de Marinierskazerne in Vlissingen. Het pakket is met name bedoeld voor versterking van de sociaaleconomische structuur en het vestigingsklimaat van Vlissingen en Zeeland. Op 10 juli 2020 stemden Provinciale Staten in met het pakket. Het bestuursakkoord kent een investeringsomvang van ruim € 650 miljoen in de periode tot 2030.

In de voortgangsrapportage 'Wind in de Zeilen' van mei 2024 is inzicht geboden in de meest recente stand van zaken van het investeringspakket

Compensatiepakket

Energie op klimaat

Leeswijzer

Het compensatiepakket is opgedeeld in verschillende fiches. Deze fiches dragen alle bij aan de economische structuurversterking van Vlissingen en Zeeland. De realisatie van de fiches wordt gemonitord door de stuurgroep en de uitvoeringsregisseur van Wind in de Zeilen.

Een aantal van de fiches worden uitgevoerd door de Provincie of raken de provinciale beleidsdoelstellingen uit de begroting. Andere worden uitgevoerd door derden en komen niet terug in de begroting 2025. In onderstaande tabel zijn alle fiches weergegeven uit het pakket Wind in de Zeilen. Bij de fiches die in 2025 en verder worden uitgevoerd, wordt tevens aangegeven in welk programma uit deze begroting u de inzet van de Provincie in 2025 terug kunt lezen.

Fiche	Programma / strategische opgave in de begroting
1A - Vergoeding van gemaakte kosten	<i>Fiche is afgerond</i>
1B - Law Delta	<i>Programma Woonplaats Zeeland-doelstelling Law Delta</i>
1C - Oprichting Delta Climate Center	<i>Programma Ondernemend Zeeland-doelstelling Campus Zeeland</i>
1D - Fysieke ontwikkeling Kenniswerf Vlissingen	<i>Buitenom begroting provincie Zeeland</i>
1E - Investeringsfonds Zeeland	<i>Fiche is afgerond</i>
1F - Bereikbaarheid: Intercity Vlissingen-Randstad	Programma Mobiliteit op maat doelstelling Goede bereikbaarheid voor bedrijven, bezoekers en bewoners en leefbaarheidsagenda
1F - Bereikbaarheid: Rail Gent-Terneuzen	Programma Mobiliteit op maat doelstelling Goede bereikbaarheid voor bedrijven, bezoekers en bewoners en leefbaarheidsagenda
1F - Bereikbaarheid: Living Lab Slimme Mobiliteit	Programma Mobiliteit op maat doelstelling Goede bereikbaarheid voor bedrijven, bezoekers en bewoners en leefbaarheidsagenda
1F - Bereikbaarheid: Ontwikkeling stationsomgeving Vlissingen	Buitenom begroting provincie Zeeland
1G - Industrie en haven	<i>Fiche is afgerond</i>
1H - Zorg	<i>Buitenom begroting provincie Zeeland (Fiche H2 afgerond)</i>
1I - Arbeidsmarkt: impuls werkzoekende	<i>Buitenom begroting provincie Zeeland</i>
1J - Aardgasvrije wijken	<i>Fiche is afgerond</i>
1K - Ontvlechten Evides en PZEM	<i>Fiche is afgerond</i>

Governance

Om invulling te geven aan het compensatiepakket is nauwe bestuurlijke samenwerking en structuur

cruciaal. Er is daarom een stuurgroep ‘Wind in de Zeilen’ aangesteld, bestaande uit de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en bestuurlijke vertegenwoordigers van de Provincie en de gemeente Vlissingen.

Het Rijk heeft daarnaast een onafhankelijk uitvoeringsregisseur aangesteld, die knelpunten in de uitvoering moet oplossen, draagvlak moet creëren en waar nodig moet aanjagen of ingrijpen. Daarnaast draagt de uitvoeringsregisseur zorg voor een halfjaarlijkse voortgangsrapportage en monitoringsoverzicht.

Financiële begroting 2025

Lasten en baten en toelichting per programma

Inleiding

De onderstaande tabellen geven een meerjarig overzicht van alle lasten en baten. Het verloop is gebaseerd op de gegevens van:

- De vastgestelde jaarstukken van 2023.
- De begroting 2024 t/m de 11e begrotingswijziging.
- De begroting 2025.

Als eerste wordt een totaaloverzicht gepresenteerd met daarbij de baten, lasten en het saldo van de programma's. De andere tabellen bevatten de individuele programma's met daarbij de bijbehorende toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves. Ten slotte worden de lasten en baten per programma toegelicht.

Tabel lasten en baten per programma

(Bedragen x € 1.000)

Programma's	Realisatie 2023			Begroting 2024			Begroting 2025		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
01 Grote projecten en strategische opgaven	9.794	6.570	-3.224	18.749	8.287	-10.462	15.099	13.245	-1.854
02 Woonplaats Zeeland	18.642	1.515	-17.127	35.216	7.467	-27.750	28.753	4.292	-24.461
03 Balans in landelijk gebied	35.164	9.430	-25.734	49.099	7.325	-41.774	40.297	5.081	-35.216
04 Ondernemend Zeeland	15.180	1.444	-13.736	29.562	4.193	-25.369	19.152	2.091	-17.061
05 Mobiliteit op maat	78.064	4.995	-73.069	95.011	5.522	-89.489	107.786	34.542	-73.243
06 Iedereen telt!	25.398	2.072	-23.326	36.219	4.097	-32.122	29.841	2.389	-27.452
07 Bestuur	9.097	253	-8.844	11.112	418	-10.694	10.447	148	-10.298
08 Energie op klimaat!	13.811	9.643	-4.168	14.191	4.944	-9.247	15.608	3.193	-12.416
Totaal programma's	205.150	35.922	-169.228	289.160	42.253	-246.907	266.984	64.983	-202.001
Algemene dekkingsmiddelen	174	263.792	263.618	2.584	237.090	234.506	3.279	236.317	233.038
Overhead	35.592	591	-35.001	38.630	400	-38.230	37.662	144	-37.517
Heffing voor de vpb	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saldo baten en lasten	240.916	300.305	59.389	330.374	279.743	-50.631	307.924	301.444	-6.480
Toevoeging/ onttrekkingen reserves	145.333	99.503	-45.830	60.364	110.996	50.632	57.081	63.561	6.480
Totaal resultaat	386.249	399.808	13.559	390.738	390.739	-	365.005	365.005	-

Programma	Realisatie 2023			Begroting 2024			Begroting 2025		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
01 Grote projecten en strategische opgaven	9.794	6.570	-3.224	18.749	8.287	-10.462	15.099	13.245	1.854
Toevoeging/ onttrekkingen reserves	5.766	9.431	3.665	-1.820	11.023	12.843	222	5.439	-5.217
Totaal programma 1	15.560	16.001	441	16.930	19.311	2.381	15.321	18.684	-3.363

Programma	Realisatie 2023			Begroting 2024			Begroting 2025		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
02 Woonplaats Zeeland	18.642	1.515	-17.127	35.216	7.467	-27.750	28.753	4.292	24.461
Toevoeging/ onttrekkingen reserves	4.970	7.719	2.749	3.578	9.417	5.839	-	11.295	-11.295
Totaal programma 2	23.612	9.234	-14.378	38.794	16.884	-21.911	28.753	15.588	13.165

Programma	Realisatie 2023			Begroting 2024			Begroting 2025		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
03 Balans in landelijk gebied	35.164	9.430	-25.734	49.099	7.325	-41.774	40.297	5.081	35.216
Toevoeging/ onttrekkingen reserves	7.346	6.345	-1.002	449	9.886	9.437	63	1.861	-1.797
Totaal programma 3	42.510	15.775	-26.736	49.548	17.211	-32.337	40.361	6.942	33.419

Programma	Realisatie 2023			Begroting 2024			Begroting 2025		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
04 Ondernemend Zeeland	15.180	1.444	-13.736	29.562	4.193	-25.369	19.152	2.091	17.061
Toevoeging/ onttrekkingen reserves	7.533	9.874	2.341	565	12.040	11.476	100	3.865	-3.765
Totaal programma 4	22.713	11.318	-11.395	30.127	16.233	-13.894	19.252	5.956	13.296

Programma	Realisatie 2023			Begroting 2024			Begroting 2025		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
05 Mobiliteit op maat	78.064	4.995	-73.069	95.011	5.522	-89.489	107.786	34.542	73.243
Toevoeging/ onttrekkingen reserves	20.326	28.965	8.639	17.655	32.117	14.462	11.207	16.111	-4.904
Totaal programma 5	98.390	33.960	-64.430	112.666	37.639	-75.027	118.993	50.653	68.340

Programma	Realisatie 2023			Begroting 2024			Begroting 2025		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
06 Iedereen telt!	25.398	2.072	-23.326	36.219	4.097	-32.122	29.841	2.389	27.452
Toevoeging/ onttrekkingen reserves	4.834	4.608	-227	878	4.656	3.778	75	300	-225
Totaal programma 6	30.232	6.680	-23.553	37.097	8.754	-28.344	29.916	2.689	27.227

Programma	Realisatie 2023			Begroting 2024			Begroting 2025		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
07 Bestuur	9.097	253	-8.844	11.112	418	-10.694	10.447	148	10.298

Toevoeging/ onttrekkingen reserves	666	745	80	-	746	746	-	-	-
Totaal programma 7	9.763	998	-8.764	11.112	1.164	-9.948	10.447	148	10.298

Programma	Realisatie 2023			Begroting 2024			Begroting 2025		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
08 Energie op klimaat!	13.811	9.643	-4.168	14.191	4.944	-9.247	15.608	3.193	12.416
Toevoeging/ onttrekkingen reserves	2.901	2.210	-691	1.317	3.649	2.332	11	599	-588
Totaal programma 8	16.712	11.853	4.859	15.508	8.593	-6.914	15.619	3.792	11.828

Programma	Realisatie 2023			Begroting 2024			Begroting 2025		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Algemene dekkingsmiddelen	174	263.792	263.618	2.584	237.090	234.506	3.279	236.317	-233.038
Toevoeging/ onttrekkingen reserves	89.815	28.717	-61.098	36.905	26.417	-10.488	44.907	23.158	21.749
Totaal programma algemene dekkingsmiddelen	89.989	292.509	202.520	39.489	263.507	224.018	48.186	259.475	-211.289

Programma	Realisatie 2023			Begroting 2024			Begroting 2025		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Overhead	35.592	591	-35.001	38.630	400	-38.230	37.662	144	37.517
Toevoeging/ onttrekkingen reserves	1.176	888	-288	837	1.044	207	495	934	-439
Totaal programma overhead	36.768	1.479	-35.289	39.467	1.444	-38.023	38.157	1.079	37.078

Totaal resultaat	386.249	399.808	13.559	390.738	390.738	-	365.005	365.005	-
-------------------------	----------------	----------------	---------------	----------------	----------------	----------	----------------	----------------	----------

Toelichting lasten en baten per programma

Programma 01 Grote projecten

In dit programma zijn de baten en lasten van het grote project Natuurpakket Westerschelde (NPW) opgenomen.

De investeringen in de grote projecten Deltaweg, Zanddijk en Traverse Kapellebrug worden geactiveerd op de balans ten laste van het beschikbaar gestelde investeringskrediet (zie ook hoofdstuk Investerings).

Programma 02 Woonplaats Zeeland

De belangrijkste posten betreffen het werken met de omgevingswet, ruimtelijke kwaliteit met betrekking tot wonen, bedrijventerreinen en de omgevingsvisie, recreatie en toerisme, en de deelnemersbijdrage aan de RUD.

Programma 03 Balans in landelijk gebied

De belangrijke posten betreffen natuurbeheer, -ontwikkeling, -herstel, -beleving en -bescherming, evenals een duurzame landbouw.

Programma 04 Ondernemend Zeeland

De belangrijkste posten betreffen de bijdrage aan Impuls Zeeland, ontwikkelingen op het gebied van food en arbeidsmarkt en de concurrentiepositie van Zeeuwse ondernemers, Campus Zeeland, Zichtbaar Zeeland en circulaire economie en diverse fondsen / Europese programma's.

Programma 05 Mobiliteit op maat

De belangrijkste posten betreffen de kapitaal- en beheerlasten van de Kanaalkruising Sluiskil, de N62 (Sloeweg en Tractaatweg), de onderhouds- en renovatiebudgetten voor de infrastructuur en budgetten voor openbaar vervoer inclusief de Westerschelde Ferry en Living Lab Slimme mobiliteit in het kader van Wind in de Zeilen .

Programma 06 Iedereen telt!

De belangrijkste posten betreffen de beschikbare budgetten voor gesubsidieerde instellingen op dit beleidsterrein en de restauratie van rijksmonumenten.

Programma 07 Bestuur

De belangrijkste posten betreffen de budgetten voor de ondersteuning van Provinciale Staten, Gedeputeerde Staten, Rekenkamer, uitvoering van de Rijkstaken van de CdK en voor samenwerkingsverbanden als de Scheldemondraad en het IPO en voor de lobby functie.

Programma 08 Energie op klimaat!

In dit programma zijn de lasten opgenomen van opgaven uitvoering klimaatadaptatie, voldoende zoet water en energietransitie.

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Belangrijkste posten betreffen de baten uit de opcenten motorrijtuigenbelasting, het provinciefonds en de dividenden van de Westerscheldetunnel en ZEH. Eveneens worden hier de financieringslasten begroot. Er is geen post onvoorzien opgenomen in de begroting 2025.

Kosten van overhead

De overheadkosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces, worden verantwoord in dit programma.

Vennootschapsbelasting

Er is geen bedrag aan vennootschapsbelasting voorzien in de begroting 2025.

Meerjarenperspectief en toelichting

Inleiding

In onderstaande tabel zijn alle geraamde lasten en baten van 2025 t/m 2028 weergegeven. Deze cijfers zijn gepresenteerd per programma en bijbehorende doelstellingen.

(bedragen x € 1.000)

Programma/ Doelstelling	Begroting 2025			Begroting 2026			Begroting 2027			Begroting 2028		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
01-Grote projecten en strategische opgaven												
010102-NPW	13.245	13.245	-	13.434	13.434	-	-	-	-	-	-	-
019999-Ambtelijke inzet	1.854	-	-1.854	1.862	-	-1.862	1.879	-	-1.879	1.858	-	-1.858
Totaal 01-Grote projecten en strategische opgaven	15.099	13.245	-1.854	15.296	13.434	-1.862	1.879	-	-1.879	1.858	-	-1.858
02-Woonplaats Zeeland												
020102-Kwaliteitskust: recreatie en vrije tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	#N/A	#N/A	#N/A
020105-Ruimtelijke kwaliteit: werken met de Omgevingswet	376	24	-352	394	24	-370	412	24	-388	428	24	-404
020106-Milieu: Woon- en werkklimaat zijn versterkt	13.990	1.327	-12.663	15.095	1.327	-13.769	15.322	1.327	-13.996	15.402	1.327	-14.075
020107-Ruimtelijke Kwaliteit: toekomstbestendig wonen in Zeeland	4.326	260	-4.066	4.091	260	-3.831	3.496	-	-3.496	1.312	-	-1.312
020108-Toerisme en recreatie: bestemming in balans	942	-	-942	1.032	-	-1.032	1.032	-	-1.032	1.032	-	-1.032
020109-Ruimtelijke kwaliteit: omgevingsvisie en verordening, advies	4.324	2.282	-2.042	1.046	696	-350	895	546	-350	314	-	-314
020110-Ruimtelijke kwaliteit: toekomstbestendige bedrijventerreinen	2.065	400	-1.665	2.065	400	-1.665	356	130	-226	-	-	-
029999-Ambtelijke inzet	2.731	-	-2.731	2.744	-	-2.744	2.769	-	-2.769	2.738	-	-2.738
Totaal 02-Woonplaats Zeeland	28.753	4.292	-24.461	26.466	2.707	-23.760	24.281	2.027	-22.255	#N/A	#N/A	#N/A
03-Balans in landelijk gebied												
030107-Natuurbeheer	17.923	25	-17.898	17.918	25	-17.893	17.991	25	-17.966	18.129	25	-18.104
030105-Natuurbeleving: verbreding en verbinding	3.266	-	-3.266	3.266	-	-3.266	3.267	-	-3.267	3.268	-	-3.268
030103-Natuurherstel	9.373	3.828	-5.545	5.545	-	-5.545	5.544	-	-5.544	5.559	-	-5.559
030106-Volhoudbare landbouw	1.875	-	-1.875	1.875	-	-1.875	1.875	-	-1.875	1.665	-	-1.665
030108-Natuurontwikkeling	3.904	1.000	-2.904	3.622	1.000	-2.622	3.457	1.000	-2.457	3.457	1.000	-2.457
030109-Natuurbescherming	139	228	89	139	228	89	139	228	89	139	228	89
039999-Ambtelijke inzet	3.819	-	-3.819	3.836	-	-3.836	3.871	-	-3.871	3.827	-	-3.827
Totaal 03-Balans in landelijk gebied	40.297	5.081	-35.216	36.200	1.253	-34.947	36.144	1.253	-34.891	36.043	1.253	-34.790
04-Ondernemend Zeeland												
040109-Vestigingsklimaat, imago en talent	3.952	-	-3.952	3.952	-	-3.952	3.746	-	-3.746	3.746	-	-3.746
040110-Innovatie, valorisatie en ontwikkelkracht	8.727	1.615	-7.112	8.004	1.380	-6.625	7.491	1.402	-6.089	4.510	-	-4.510
040111-Transitie naar een duurzame en klimaatneutrale economie	272	-	-272	323	-	-323	323	-	-323	323	-	-323
040112-Europa, Rijk en Regio	3.298	476	-2.822	2.456	313	-2.143	2.455	315	-2.140	1.999	242	-1.757

049999-Ambtelijke inzet	2.903	-	-2.903	2.917	-	-2.917	2.943	-	-2.943	2.910	-	-2.910
Totaal 04-Ondernemend Zeeland	19.152	2.091	-17.061	17.653	1.693	-15.960	16.959	1.717	-15.242	13.488	242	-13.246
05-Mobiliteit op maat												
050101-Doelmatig en doeltreffend beheer (water)wegen	25.378	495	-24.882	30.690	520	-30.169	21.908	442	-21.466	22.612	392	-22.219
050111-Verbetering verkeersveiligheid	917	-	-917	917	-	-917	917	-	-917	917	-	-917
050112-Investeren in bereikbaarheid voor personen en goederen	32.403	29.300	-3.103	32.321	29.300	-3.021	32.050	29.300	-2.750	33.968	29.300	-4.668
050113-Uitvoering regionale mobiliteitsstrategie	36.455	4.747	-31.708	34.335	3.604	-30.731	36.185	3.479	-32.706	33.755	2.285	-31.470
059999-Ambtelijke inzet	12.632	-	-12.632	12.690	-	-12.690	12.805	-	-12.805	12.661	-	-12.661
Totaal 05-Mobiliteit op maat	107.786	34.542	-73.243	110.953	33.424	-77.529	103.866	33.221	-70.644	103.912	31.977	-71.935
06-Iedereen telt!												
060105-Basis voor Cultuur en Erfgoed	19.868	723	-19.144	19.793	723	-19.069	19.710	723	-18.987	17.660	723	-16.936
060106-Participatie en Publieksverbreding	1.681	-	-1.681	1.681	-	-1.681	1.660	-	-1.660	388	-	-388
060107-Jeugd en Jongeren	1.477	-	-1.477	1.477	-	-1.477	1.477	-	-1.477	1.477	-	-1.477
060108-Makersklimaat	1.665	-	-1.665	1.596	-	-1.596	1.596	-	-1.596	1.596	-	-1.596
060109-Innovatie en Transitie	1.263	1.263	-	388	388	-	388	388	-	-	-	-
060110-Leefbaarheid – Meedoen en Gezond in Zeeland	2.605	403	-2.202	2.541	-	-2.541	2.253	-	-2.253	2.335	-	-2.335
069999-Ambtelijke inzet	1.282	-	-1.282	1.288	-	-1.288	1.299	-	-1.299	1.285	-	-1.285
Totaal 06-Iedereen telt!	29.841	2.389	-27.452	28.764	1.111	-27.653	28.385	1.111	-27.274	24.741	723	-24.018
07-Bestuur												
070101-Interbestuurlijk toezicht	1.842	51	-1.791	1.842	51	-1.791	2.040	51	-1.988	1.842	51	-1.791
070102-Samenwerkend bestuur	77	-	-77	77	-	-77	77	-	-77	77	-	-77
070104-Signalerend bestuur	1.045	97	-948	1.102	156	-946	1.027	83	-944	1.023	78	-944
070105- Weerbaar bestuur	304	-	-304	304	-	-304	296	-	-296	296	-	-296
079999-Ambtelijke inzet	7.179	-	-7.179	7.194	-	-7.194	7.227	-	-7.227	7.184	-	-7.184
Totaal 07-Bestuur	10.447	148	-10.298	10.519	207	-10.312	10.668	134	-10.534	10.422	130	-10.293
08-Energie op klimaat!												
080101-Klimaatadaptatie en voldoende zoet water	4.976	510	-4.466	2.040	391	-1.649	624	-	-624	293	-	-293
080103-Energietransitie	3.656	2.683	-973	3.833	2.867	-966	1.224	257	-966	978	-	-978
080107-Deltawateren	4.985	-	-4.985	145	-	-145	145	-	-145	145	-	-145
089999-Ambtelijke inzet	1.992	-	-1.992	2.001	-	-2.001	2.019	-	-2.019	1.996	-	-1.996
Totaal 08-Energie op klimaat!	15.608	3.193	-12.416	8.019	3.258	-4.761	4.011	257	-3.754	3.412	-	-3.412
Totaal programma's	266.984	64.983	-202.001	253.869	57.087	-196.782	226.192	39.720	-186.472	#N/A	#N/A	#N/A

90 Algemene dekkingsmiddelen												
900101 Opcenten motorrijtuigenbelasting	-	44.065	44.065	-	44.290	44.290	-	44.290	44.290	-	44.290	44.290
900102 Provinciefonds	1.460	168.603	167.143	2.778	166.649	163.871	3.148	172.912	169.764	3.512	179.548	176.036
900103 Dividend	-	16.349	16.349	-	14.200	14.200	-	14.319	14.319	-	14.208	14.208
900104 Saldo van de financieringsfunctie	531	600	69	590	350	-240	505	250	-255	553	50	-503
900105 Budgettaire ruimte	1.361	-	-1.361	1.403	-	-1.403	1.616	-	-1.616	3.452	-	-3.452
900106 Onvoorzien inclusief stelposten	-492	-	492	-500	-	500	-500	-	500	-500	-	500
900107 Overige inkomsten	-	6.700	6.700	-	6.700	6.700	-	6.700	6.700	-	6.700	6.700
909999 Ambtelijke inzet	419	-	-419	421	-	-421	425	-	-425	420	-	-420
Totaal 90 Algemene dekkingsmiddelen	3.279	236.317	233.038	4.692	232.189	227.497	5.193	238.471	233.277	7.438	244.796	237.359
96 Overhead												
960101 Personeel	28.398	52	-28.346	28.405	47	-28.358	28.448	16	-28.432	27.977	-	-27.977
960102 Huisvesting en facilitaire zaken	3.041	68	-2.973	2.791	72	-2.719	2.950	56	-2.894	2.859	48	-2.810
960103 ICT	5.038	24	-5.014	5.047	24	-5.024	5.018	8	-5.010	5.282	-	-5.282
960104 Overige overhead	1.184	-	-1.184	1.143	-	-1.143	1.163	-	-1.163	1.164	-	-1.164
Totaal 96 Overhead	37.662	144	-37.517	37.386	142	-37.244	37.578	80	-37.497	37.282	48	-37.234
Saldo lasten en baten	307.924	301.444	-6.480	295.947	289.419	-6.528	268.963	278.271	9.308	#N/A	#N/A	#N/A
980199 Bestemmingsreserves-Pr.1	222	5.439	5.217	-	111	111	-	111	111	-	-	-
980299 Bestemmingsreserves-Pr.2	-	11.295	11.295	-	6.228	6.228	-	4.507	4.507	28	141	112
980399 Bestemmingsreserves-Pr.3	63	1.861	1.797	63	1.505	1.441	63	1.084	1.021	-	42	42
980499 Bestemmingsreserves-Pr.4	100	3.865	3.765	-	2.663	2.663	-	2.157	2.157	-	450	450
980599 Bestemmingsreserves-Pr.5	11.207	16.111	4.904	14.872	19.870	4.998	6.868	11.276	4.408	7.173	9.285	2.112
980699 Bestemmingsreserves-Pr.6	75	300	225	50	270	220	-	200	200	-	200	200
980799 Bestemmingsreserves-Pr.7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
980899 Bestemmingsreserves-Pr.8	11	599	588	11	1.369	1.358	11	369	358	-	-	-
989098 Algemene reserve-algemene dekkingsmiddelen	2.757	10.694	7.937	-	9.633	9.633	-	1.000	1.000	-	-	-
989099 Bestemmingsreserves-algemene dekkingsmiddelen	42.150	12.464	-29.686	32.971	12.464	-20.507	35.425	11.887	-23.538	29.802	5.887	-23.915
989499 Bestemmingsreserve salarissen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
989699 Bestemmingsreserves overhead	495	934	439	438	820	383	360	829	469	482	782	300
Totaal 98-Reserves	57.081	63.561	6.480	48.405	54.933	6.528	42.727	33.419	-9.308	37.485	16.785	-20.699
Resultaat	365.005	365.005	-	344.352	344.352	-	311.691	311.691	-	#N/A	#N/A	#N/A

Uiteenzetting van de financiële positie

Toelichting op de ramingen uit de begroting en de meerjarenraming

De ramingen van de posten uit zowel de begroting als uit het meerjarenperspectief zijn gebaseerd op:

- Ervaringscijfers uit eerdere begrotingen en jaarrekeningen, tot en met 11^e wijziging 2024.
- Lopende beleidsnota's.
- Separate statenvoorstellen inclusief de bijlagen.
- Laatst vastgestelde grondexploitatie (GREX).
- Circulaires provinciefonds van de rijksoverheid, tot en met de meicirculaire 2024.

Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume

Met de invoering van het Individueel Keuze Budget (IKB) in 2015 is deze jaarlijks terugkerende verplichting (onder andere vakantiegeld) niet meer aan de orde. De kosten en de uitgaven vallen in het betreffende begrotingsjaar. Hieronder vallen ook de werkelijke kosten die samenhangen met het persoonlijk opleidingsbudget (POB) van de medewerkers. Er is geen voorziening getroffen voor eventueel opgebouwde opleidingsrechten.

Investerings

Bij de investeringen is onderscheid gemaakt tussen:

- Investerings met een economisch nut.
- Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.

Financiering

Tot 2022 bevond de Provincie Zeeland zich in een leensituatie, waarvoor een renteswap werd aangehouden. Deze swap is eind 2022 afgewikkeld. Sindsdien beschikt de Provincie over beperkte overtollige middelen, die verplicht moeten worden aangehouden in de schatkist. De rentevergoeding op deze middelen is sinds halverwege 2022 gestegen door de renteverhogingen van de ECB. Momenteel begint de rentestand te stabiliseren.

Geprognosticeerde balans

Inleiding

In de financiële begroting wordt een geprognosticeerde balans opgenomen met als doel meer inzicht te geven in de ontwikkelingen van de investeringen en het aanwenden van reserves en voorzieningen in de financieringsbehoefte. De laatst bekende stand van de balans is opgenomen in de jaarrekening van 2023. Deze cijfers worden in onderstaande tabel verkort weergegeven in 2023. De cijfers van 2025 t/m 2029 zijn de geprognosticeerde cijfers, die respectievelijk de cijfers laten zien van 31 december 2024 tot en met 31 december 2028.

Een gespecificeerd overzicht van het verloop van de reserves, voorzieningen en overlopende passiva vindt u terug in de het hoofdstuk 'Mutaties reserves, voorzieningen en overlopende passiva'.

Tabel geprognosticeerde balans

(bedragen x € 1.000)

Activa	Ultimo	Ultimo	Ultimo	Ultimo	Ultimo	Ultimo
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Investeringen met een economisch nut	26.284	21.672	23.326	21.167	19.093	17.019
Investeringen openbare ruimte met een maatschappelijk nut	44.748	38.746	70.173	83.727	97.764	106.959
Financiële vaste activa	214.667	377.535	377.809	378.111	378.440	378.288
Vorraden	62.682	62.682	62.682	62.682	62.682	62.682
Uitzettingen rentetypische looptijd < 1 jaar	72.605	72.605	72.605	72.605	72.605	72.605
Uitzettingen rentetypische looptijd > 1 jaar	-	100.000	83.000	66.000	49.000	30.000
Overlopende activa	14.065	14.065	14.065	14.065	14.065	14.065
Liquide middelen	18.053	75.000	44.000	4.000	21.000	14.000
Totaal activa	453.104	762.305	747.660	702.357	714.649	695.618

Passiva	Ultimo	Ultimo	Ultimo	Ultimo	Ultimo	Ultimo
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Algemene reserve	49.228	31.070	23.133	22.133	22.133	22.133
Bestemmingsreserves	227.767	512.261	508.677	518.994	539.704	540.307
Resultaat na bestemming	13.559	-	-	-	-	-
Voorzieningen	7.669	6.808	6.828	6.981	7.147	7.330
Vaste schulden rentetypische looptijd > of gelijk 1 jaar	5	5	5	5	5	5
Netto vlottende schulden rentetypische looptijd <1 jaar	33.587	102.717	126.387	91.543	86.111	66.322
Overlopende passiva incl nog te betalen	121.290	109.443	82.631	62.700	59.549	59.520
Totaal passiva	453.105	762.305	747.660	702.357	714.649	695.618

Investeringsen

Tabel investeringen

Onderstaand overzicht geeft de geraamde eindstand weer van het investeringsproject van het desbetreffende jaar.

(bedragen x € 1.000)

Materiële vaste activa	Krediet	Restant krediet 2023	Afschrijving m.i.v.	Afschrij- vings- periode jaar	Boekwaarde ultimo				
					2024	2025	2026	2027	2028
<u>Gronden en terreinen</u>									
Natuurgronden	-	-	n.v.t.	n.v.t.	1.068	1.068	1.068	1.068	1.068
<u>Bedrijfsterreinen</u>									
Gistpoortgebouw	-	-	2008	30	1.325	1.223	1.122	1.020	918
Verbouwing Zeeuws museum	-	-	2007	30	2.403	2.203	2.003	1.803	1.603
Verbouwing pand Schuytvlot	-	-	2010	30	2.336	2.181	2.026	1.871	1.715
Wegsteunpunt 's Heerarendskerke	2.000	1.988	2025	30		1.933	1.867	1.800	1.733
Verbouwing gebouw G	-	-	2019	30	1.547	1.482	1.418	1.353	1.289
Verbouwing gebouw A	-	-	2021	30	1.026	987	947	908	868
Aanpassingen gebouw A	-	-	2024	30	413	399	385	370	356
Mauritsfort	-	-	2021	10	80	67	54	40	27
Hybride werken kantoorgebouwen	-	-	2024	30	74	71	69	66	64
Geactiveerde salarislasten	-	-	n.v.t.	n.v.t.	-	-	-	-	-
<u>Grond, weg en waterbouwkundige werken</u>									
Aanlandingsinrichtingen	-	-	2004	30	1.370	1.218	1.065	913	761
Infrastructurale voorzieningen fast ferry	-	-	2005	30	915	823	730	638	546
Vervangen leidingwerk aanlandingsvoorzieningen	-	-	2021	10	228	190	152	114	76
Verduurzaming bedrijfspanden	1.100	41	2025	10	-	990	880	770	660
<u>Vervoermiddelen</u>									
Swathboten	-	-	2004	30	8.075	7.178	6.281	5.384	4.487
<u>Machines, apparaten en installaties</u>									
Mobiele telefonie 2021	-	-	2023	3	199	-	-	-	-
Modernisering NCV	-	-	2021	10	228	190	152	114	76
Investering zaakstelsel	-	-	2021	5	80	-	-	-	-
Client hardware 2020	-	-	2021	4	0	-	-	-	-
Website	-	-	2022	5	66	35	-	-	-
Accesspoints	-	-	2021	6	20	10	-	-	-
Glasvezel object bediening	-	-	2023	10	136	119	102	85	68
Netwerkkomponenten 2021	-	-	2023	4	83	41	-	-	-
Verkeersmanagementsysteem	100	78	2025	7	-	86	71	57	43
Software Zeelandbrug	300	300	2025	7	-	257	243	229	214
Hybride werken technische installaties	390	85	2025	10	-	351	337	322	308
Meubilair commissiezaal	70	70	2025	5	-	56	42	27	13
Integrated Service Management systeem	210	55	2025	5	-	168	154	139	125
Totaal investeringen met economisch nut	4.139	4.139			21.672	23.326	21.167	19.093	17.019
Sluiskiltunnel	-	-	2015	10	-	-	-	-	-
Sloeweg fase 1	-	-	2017	14	3.075	2.550	2.024	1.499	973
Tractaatweg	-	-	2020	14	2.030	1.804	1.579	1.353	1.128
Sloeweg fase 2	-	-	2019	14	4.332	3.831	3.329	2.828	2.327
N286 landbouwroute rondweg Poortvliet	1.953	85	2025	35	-	1.951	1.895	1.839	1.784
N673 Zanddijk	68.000	62.884	2028	35	-	-	-	-	66.057

N290 Othene	1.471	-991	2025	30	-	1.422	1.373	1.324	1.275
N652 Recreatieverdeelweg schakel	-	-	2020	15	207	189	172	155	138
N289 Oude rijksweg	-	-	2021	35	621	601	581	561	541
N258 reconstructie Absdale Hulst	-	-	2023	35	335	325	315	305	294
Stationsbrug Middelburg-chroom 6	-	-	2021	60	4.521	4.441	4.360	4.279	4.198
Verharde bermen	-	-	2019	30	258	243	227	211	196
Fietsvoorziening Oud Vossemeer Broekseweg	-	-	2020	35	1.456	1.408	1.360	1.311	1.263
N256 vri bypassinstallatie Zandkreeksdam	-	-	2023	15	693	639	586	533	480
N661 vri Nieuw Zuidbeekseweg	-	-	2020	15	99	89	79	69	59
N290 traverse Kapellebrug	8.601	7.008	2027	35	-	-	-	8.355	8.109
N252 duiker	-	-	2023	80	479	472	466	460	454
N253 (turbo) rotonde Anna ter Muiden	-	-	2021	35	764	739	714	690	665
Oesterdam rotonde Speelmansplaten	-	-	2024	35	1.007	977	948	918	888
N256 Landbouwweg Zandkreeksluis	475	-52	2025	35	-	461	448	434	421
N286 fietspad St. Maartensdijk	-	-	2022	35	181	176	171	165	160
Fietspad Sluiskil-sluizencomplex	530	514	2025	35	-	515	500	485	469
Rehabilitatie Philipsdam	3.800	-56	2025	35	-	3.691	3.583	3.474	3.366
ivri langeweg N256	315	55	2025	15	-	294	273	252	231
N662 afw.Ritthemsest	-	-	2023	35	371	360	349	337	326
iVRI Deltaweg N256	460	173	2025	15	-	429	399	368	337
veilige bermen	3.056	753	2025	35	-	2.969	2.881	2.794	2.707
Afrit Kruiningen	-	-	2023	35	651	631	611	591	572
Traverse Boerenhol	-	-	2023	35	340	330	320	310	299
Kruispunt N664 's Heerhendrikskinderen	1.644	1.219	2025	35	-	1.597	1.550	1.503	1.456
Kruispunt N666 Baarlandsezandweg	1.216	13	2025	35	-	1.181	1.147	1.112	1.077
N252 Maintenace Value Park	1.800	1.390	2025	35	-	1.749	1.697	1.646	1.594
N662 rotonde Ritthemsestraat	-	-	2023	35	714	693	671	649	628
VRI N256 Noordlangestraat/Julianastraat	215	9	2025	15	-	201	186	172	158
Dorpsentree Kuitaart	-	-	2024	35	201	195	189	183	177
N290 Rtonde Tivoli	800	-137	2025	35	-	777	754	731	709
N288 Rot Valkenisseweg	750	750	2027	35	-	-	-	729	707
Bermverharding Tractaatweg	84	-	2025	35	-	82	79	77	75
Grondwatermeetnet	1.200	322	n.v.t.	n.v.t.	-	-	-	-	-
Geactiveerde salarislsten	-	-	n.v.t.	n.v.t.	661	661	661	661	661
Totaal investeringen met maatschappelijk nut	88.557	88.557			22.995	38.673	36.477	43.364	106.959
Financiële vaste activa									
Aandelenkapitaal Westerscheldetunnel	-	-	n.v.t.	n.v.t.	115.258	115.258	115.258	115.258	115.258
Aandelenkapitaal PZEM NV	-	-	n.v.t.	n.v.t.	568	568	568	568	568
Aandelenkapitaal Stedin	-	-	n.v.t.	n.v.t.	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
Aandelenkapitaal economische impuls Zeeland	-	-	n.v.t.	n.v.t.	99	99	99	99	99
Aandelenkapitaal WSF BV	-	-	n.v.t.	n.v.t.	500	500	500	500	500
Aandelenkapitaal IFZ	-	-	n.v.t.	n.v.t.	12.475	12.975	13.475	13.975	13.975

Duurzaamheidslening woningverbetering	-	-	n.v.t.	n.v.t.	651	501	351	201	51
Fortis belegging	-	-	n.v.t.	n.v.t.	147	71	23	2	-
GBE Aqua	-	-	n.v.t.	n.v.t.	242.838	242.838	242.838	242.838	242.838
Totaal Financiële vaste activa	-	-			377.535	377.809	378.111	378.440	378.288

Mutaties reserves, voorzieningen en overlopende passiva

Inleiding

Volgens het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) dienen op de balans de reserves, voorzieningen en overlopende passiva toegelicht te worden, naar de aard en reden enerzijds en de wijzigingen in de stand anderzijds. De toelichting wordt per balanspost gegeven. Het meerjarig verloop van de stand van de reserves, voorzieningen en overlopende passiva worden in de financiële tabellen aangegeven. In de regels af (onttrekking) en bij (toevoeging) is een opsomming gegeven van verplichtingen ten laste van de balansposten, waartoe Provinciale Staten (PS) reeds besloten hebben of welke in deze begroting vastgesteld worden.

Reserves

Een reserve is een vermogensbestanddeel dat als eigen vermogen wordt aangemerkt. Reserves zijn vrij te besteden, tenzij de politiek aan een reserve een bestemming heeft gegeven. De bevoegdheid om te beschikken over de reserves ligt bij PS. Voorts mag aan een reserve rente worden toegerekend, maar de Provincie Zeeland heeft in de financiële verordening vastgelegd dit niet te doen.

Met ingang van 2004 is het BBV van toepassing. Dit besluit schrijft voor dat mutaties in reserves uitsluitend via resultaatbestemming mogen plaatsvinden. Dit betekent dat elk voorstel tot wijziging van de lasten van een programma, dat gedekt wordt middels een beschikking over een (bestemmings)reserve ter goedkeuring wordt voorgelegd aan PS. Op deze manier is de bevoegdheid over de bestemming van de reserves door PS geborgd.

Onder het eigen vermogen zijn de algemene reserve en de bestemmingsreserves opgenomen. Voor de algemene reserve kan het provinciaal bestuur nog een nadere bestemming bepalen. Bestemmingsreserves zijn reserves waaraan Provinciale Staten al een bestemming hebben gegeven.

Als besloten wordt dat projecten later in de tijd uitgevoerd worden of eerder in uitvoering komen dan oorspronkelijk begroot en daarbij verschuiven over de jaargrens, dan worden deze budgetten met instemming van Provinciale Staten van het ene naar het andere jaar budgetneutraal overgeheveld via de bestemmingsreserve meerjarige projecten (de toevoeging en onttrekking zijn per saldo over de boekjaren van gelijke omvang).

De onderstaande tabel geeft de mutaties weer op de reserves voor de periode 2025-2029.

Tabel mutaties reserves

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving reserve	2024	2025	2026	2025	2025	2028
Algemene reserve	49.228	39.007	31.070	23.133	22.133	22.133
Toevoegingen	4.350	2.757	2.757	-	-	-
Onttrekkingen	14.571	10.694	10.694	1.000	-	-
Eind	39.007	31.070	23.133	22.133	22.133	22.133
Resultaat 2023	-	-	-	-	-	-
Toevoegingen	13.559	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	-	-	-	-	-	-
Eind	13.559	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve WST en Sluikiltunnel	7.052	1.289	5.087	12.156	19.514	26.763
Toevoegingen	13.139	10.337	10.977	11.267	11.157	9.208
Onttrekkingen	18.902	6.539	3.908	3.908	3.908	3.908
Eind	1.289	5.087	12.156	19.514	26.763	32.063
Dekkingsreserve verbouwing Zws museum	2.600	2.400	2.200	2.000	1.800	1.600
Toevoegingen	-	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	200	200	200	200	200	200
Eind	2.400	2.200	2.000	1.800	1.600	1.400
Dekkingsreserve Gistpoortgebouw	1.425	1.323	1.222	1.120	1.018	916
Toevoegingen	-	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	102	102	102	102	102	102
Eind	1.323	1.222	1.120	1.018	916	814
Dekkingsreserve Schuytvlot	2.485	2.330	2.174	2.019	1.864	1.708
Toevoegingen	-	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	155	155	155	155	155	155
Eind	2.330	2.174	2.019	1.864	1.708	1.553
Dekkingsreserve FF aanlandingsvoorzieningen	1.522	1.370	1.218	1.065	913	761
Toevoegingen	-	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	152	152	152	152	152	152
Eind	1.370	1.218	1.065	913	761	609
Dekkingsreserve FF gebouwen en terreinen	1.015	923	831	738	646	554
Toevoegingen	-	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	92	92	92	92	92	92
Eind	923	831	738	646	554	462
Dekkingsreserve wegsteunp 's Heerarendskerke	1.999	1.999	1.933	1.866	1.800	1.733
Toevoegingen	-	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	-	67	67	67	67	67
Eind	1.999	1.933	1.866	1.800	1.733	1.666
Reserve meerjarige projecten	34.887	16.405	7.357	3.523	1.774	987
Toevoegingen	8.146	591	174	74	28	-
Onttrekkingen	26.628	9.639	4.009	1.823	815	38
Eind	16.405	7.357	3.523	1.774	987	948

Reserve natuur	6.967	3.367	3.367	3.367	3.367	3.367
Toevoegingen	-	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	3.600	-	-	-	-	-
Eind	3.367	3.367	3.367	3.367	3.367	3.367
Reserve investeringsagenda	8.300	8.300	18.622	23.427	31.235	49.007
Toevoegingen	-	30.400	20.350	21.700	18.000	-
Onttrekkingen	-	20.078	15.545	13.892	229	229
Eind	8.300	18.622	23.427	31.235	49.007	48.778
Dekkingsreserve wegeninvesteringen	24.935	26.682	26.790	26.949	26.983	26.160
Toevoegingen	25.300	637	687	815	15	15
Onttrekkingen	23.553	528	528	781	838	838
Eind	26.682	26.790	26.949	26.983	26.160	25.337
Dekkingsreserve gebouw G	2.041	2.004	1.922	1.840	1.758	1.676
Toevoegingen	31	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	68	82	82	82	82	82
Eind	2.004	1.922	1.840	1.758	1.676	1.593
Dekkingsreserve N286	876	889	862	835	808	781
Toevoegingen	41	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	27	27	27	27	27	27
Eind	889	862	835	808	781	754
Bestemmingsreserve ZIS	4.002	2	2	2	2	2
Toevoegingen	-	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	4.000	-	-	-	-	-
Eind	2	2	2	2	2	2
Dekkingsreserve NCV	160	133	106	79	53	26
Toevoegingen	-	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	27	27	27	27	27	27
Eind	133	106	79	53	26	-
Bestemmingsreserve investeringsfonds	11.975	12.975	13.475	13.975	14.475	14.475
Toevoegingen	1.000	500	500	500	-	-
Onttrekkingen	-	-	-	-	-	-
Eind	12.975	13.475	13.975	14.475	14.475	14.475
Onderhoudsreserve infrastructuur	5.706	1.956	2.105	373	-62	314
Toevoegingen	9.154	9.840	15.329	8.011	7.802	6.790
Onttrekkingen	12.905	9.691	17.061	8.446	7.426	7.542
Eind	1.956	2.105	373	-62	314	-437
Dekkingsreserve IT-infrastructuur	100	-	-	-	-	-
Toevoegingen	-	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	100	-	-	-	-	-
Eind	-	-	-	-	-	-

bestemmingsres WSF	-	500	500	500	500	500
Toevoegingen	500	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	-	-	-	-	-	-
Eind	500	500	500	500	500	500
Dekkingsreserve investering apparaatskosten	1.760	1.750	1.750	1.750	1.750	1.750
Toevoegingen	-	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	10	-	-	-	-	-
Eind	1.750	1.750	1.750	1.750	1.750	1.750
Bestemmingsreserve onderhoud Bedrijfspanen	526	597	399	347	263	300
Toevoegingen	511	375	388	360	482	703
Onttrekkingen	439	574	439	444	444	444
Eind	597	399	347	263	300	559
Bestemmingsreserve Wind in de Zeilen	1.667	1.667	-	-	-	-
Toevoegingen	-	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	-	1.667	-	-	-	-
Eind	1.667	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve Delta Kenniscentrum	11.494	15.856	15.200	12.900	10.800	8.700
Toevoegingen	6.584	1.644	-	-	-	-
Onttrekkingen	2.223	2.300	2.300	2.100	2.100	2.100
Eind	15.856	15.200	12.900	10.800	8.700	6.600
Bestemmingsreserve GBE Aqua	85.158	163.758	163.758	163.758	163.758	163.758
Toevoegingen	78.600	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	-	-	-	-	-	-
Eind	163.758	163.758	163.758	163.758	163.758	163.758
Bestemmingsreserve meerjarige subsidies	1.467	1.670	842	357	357	357
Toevoegingen	878	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	675	828	485	-	-	-
Eind	1.670	842	357	357	357	357
Dekkingsreserve verduurzaming bedrijfspanden	1.100	1.100	990	880	770	660
Toevoegingen	-	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	-	110	110	110	110	110
Eind	1.100	990	880	770	660	550
Bestemmingsreserve cofinanciering EU-projecten	2.148	50	50	50	50	50
Toevoegingen	-	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	2.098	-	-	-	-	-
Eind	50	50	50	50	50	50
Totaal reserves	323.860	303.831	299.010	308.328	329.037	329.640

Algemene reserve

Op de algemene reserve wordt het vrij beschikbare eigen vermogen verantwoord. PS kunnen een deel ervan oormerken, via de vorming van een bestemmingsreserve. De algemene reserve maakt deel uit van de beschikbare weerstandscapaciteit (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

De algemene reserve bedraagt per 1 januari 2024 € 49,2 miljoen, deze daalt naar € 30.7 miljoen in 2028.

Algemene Reserve rekeningresultaat na bestemming

Het rekeningresultaat van het vorig rekeningjaar is het beginsaldo. Bij het vaststellen door Provinciale Staten van de bestemming van het rekeningresultaat in mei van het daaropvolgende jaar wordt het afgeboekt en aan de bestemming toegevoegd.

Bestemmingsreserves

Bestemmingsreserve Westerschelde- en Sluiskiltunnel

In het kader van de investeringen in de Sluiskiltunnel is, uit de voor de aanleg van de tunnel beschikbaar gestelde middelen, een bestemmingsreserve gevormd. In eerste instantie werden de investeringen in de Sluiskiltunnel rechtstreeks onttrokken aan deze reserve. Per 1 januari 2014 is besloten de investeringen in de tunnel niet langer rechtstreeks te onttrekken aan deze reserve, maar deze te activeren op de balans en in 10 jaar (bij gereedkomen van de tunnel) af te schrijven. Uit de dividenden van de NV Westerscheldetunnel wordt de bestemmingsreserve gevoed. De bestemmingsreserve heeft als doel om de kosten voor afschrijving, onderhoud en rentelasten van de Sluiskiltunnel, de bijdrage aan de Sloeweg, als wel de rentelasten voor de investering aan de WST te dekken. De reserve dient tevens om afwaardering van de marktwaarde in aanloop naar de overdracht van de tunnel in 2033 op te vangen.

Bestemmingsreserve meerjarige projecten

Op basis van besluitvorming in het kader van overhevelen budgetten waren tot 2015 toevoegingen en onttrekkingen opgenomen in het saldo van de algemene reserve. Om de presentatie en rubricering van deze toevoegingen en onttrekkingen te verbeteren, is met de zomernota 2015 de bestemmingsreserve meerjarige projecten gevormd. Het overhevelen van budgetten geschiedt nu door het onttrekken en toevoegen aan de bestemmingsreserve meerjarige projecten, zodat een juist beeld blijft bestaan over het verloop van de algemene reserve.

Bestemmingsreserve natuur

Bij het behandelen van de bestemming van het rekeningsaldo 2015 is besloten om van de incidentele boekwinst op de grondtransacties een bestemmingsreserve natuur te vormen omdat dit transacties betroffen waarop afspraken uit het Natuurakkoord en de Bestuursovereenkomst Grond (december 2013) van toepassing zijn. Om invulling te kunnen geven aan deze afspraken is het nodig om het saldo van deze transacties te muteren en deze verwerkingswijze te blijven hanteren tot alle hectares volledig zijn verkocht/geruild tot uiterlijk 2027.

Bestemmingsreserve investeringsagenda

In de voorjaarsnota 2016 is besloten om een bestemmingsreserve te vormen die ruimte biedt voor duurzame investeringen in Zeeland. De inzet vanuit de investeringsagenda geldt primair voor investeringen die gerelateerd zijn aan de strategische opgaven en daarnaast voor wegeninvesteringen, natuurontwikkeling en economische innovatie. Twee keer per jaar worden voorstellen aan PS gedaan voor bestedingen ten laste van de investeringsagenda.

Bestemmingsreserve Zeeland in stroomversnelling (ZIS)

In december 2017 is de bestemmingsreserve Zeeland in stroomversnelling gevormd om het investeringsprogramma "Zeeland in stroomversnelling" uit te voeren.

Bestemmingsreserve investeringsfonds Zeeland BV

Bij de voorjaarsnota 2018 is besloten de bestemmingsreserve investeringsfonds Zeeland BV te

vormen. De bestemmingsreserve is gevormd om eventuele afwaarderingen van het investeringsfonds Zeeland BV af te dekken.

Bestemmingsreserve onderhoudsreserve infrastructuur

Bij de behandeling van de Zomernota 2017 is besloten om voor het groot onderhoud aan natte kunstwerken een bestemmingsreserve te vormen zodat de onderhoudslasten gelijkmatig over de jaren verdeeld worden. Jaarlijks wordt aan deze reserve gedoteerd en de lasten van het groot onderhoud worden onttrokken aan deze reserve.

Bestemmingsreserve onderhoud bedrijfspanden

In de Voorjaarsnota 2018 is het voorstel gedaan om een bestemmingsreserve groot onderhoud gebouwen in te stellen. Jaarlijks wordt aan deze reserve gedoteerd en de lasten van het groot onderhoud worden onttrokken aan deze reserve.

Bestemmingsreserve Wind in de Zeilen

In het Statenvoorstel 'Compensatie marinierskazerne' van 9 juli 2020 is besloten om de bestemmingsreserve marinierskazerne te hernoemen naar Bestemmingsreserve 'Wind in de Zeilen' en een nieuwe bestemming te geven in het kader van activiteiten volgend uit het compensatiepakket 'Wind in de Zeilen'. Deze bestemmingsreserve wordt afgewikkeld in 2025.

Bestemmingsreserve Delta Kenniscentrum

In de Statenvergadering van 23 juli 2021 is besloten tot het instellen van de bestemmingsreserve 'Delta kenniscentrum', die in de periode tot en met 2030 een maximale omvang van € 20 miljoen kent, waarbij de provinciale inkomsten uit de garantiepremie en vrijval van de bestemmingsreserve 'GBE Aqua' als primaire voeding voor deze bestemmingsreserve dienen.

Bestemmingsreserve GBE Aqua

In de Statenvergadering van 23 juli 2021 is besloten tot het instellen van de bestemmingsreserve 'GBE Aqua', waarin enerzijds de rijksbijdrage van € 10 miljoen in de aanvulling van het weerstandsvermogen wordt opgenomen en anderzijds de dividendinkomsten vanuit ZEH, die worden ingezet om - via een kapitaalstorting in GBE Aqua - de lening af te lossen die eerder is aangegaan om de ontvlechting Evides mogelijk te maken.

Bestemmingsreserve meerjarige subsidies

Dit is een nieuwe bestemmingsreserve met ingang van het boekjaar 2021. Bij afgifte van een subsidiebeschikking wordt, voor zover de verstrekte subsidie nog niet als last in het boekjaar is verantwoord, het resterende bedrag aan de bestemmingsreserve "meerjarige subsidies" toegevoegd en in latere jaren aan deze reserve onttrokken.

Bestemmingsreserve cofinanciering EU-projecten

Ter ondersteuning van de Europese programma's is in de Najaarsnota 2020 structureel (2021-2027) €1,1 miljoen gereserveerd binnen de bestaande uitvoeringsprogramma's om vanuit Zeeland (deels) te kunnen voldoen aan de benodigde cofinanciering in het operationele programma Zuid (OP-Zuid).

Bestemmingsreserves dekking kapitaallasten

Volgens het BBV dienen investeringen in economische activa geactiveerd te worden en dient de afschrijvingslast jaarlijks in de exploitatierekening geboekt te worden. Het provinciaal beleid is erop gericht zo weinig mogelijk structureel beslag op middelen te leggen. Om deze afschrijvingslasten direct te dekken op het moment van besluit tot investering, is in het jaar van besluit een dekkingsreserve gevormd van gelijke omvang als het investeringskrediet. Op deze manier wordt de budgettaire ruimte in de toekomst niet belast. Er zijn dekkingsreserves gevormd voor onderstaande investeringen en jaarlijks worden de afschrijvingslasten ten laste gebracht van deze reserves.

Dekkingsreserve verbouwing Zeeuws Museum

In verband met investeringen in de verbouwing van het Zeeuws Museum is een dekkingsreserve gevormd ter dekking van de jaarlijkse afschrijvingslasten. De verbouwing van het Zeeuws Museum is in 2007 afgerond.

Dekkingsreserve Gistpoortgebouw

In verband met investeringen in de verbouwing van het Gistpoortgebouw is een dekkingsreserve gevormd ter dekking van de jaarlijkse afschrijvingslasten. De verbouwing van het Gistpoortgebouw is in 2009 afgerond.

Bestemmingsreserve verbouwing pand Schuytvlot

In verband met investeringen in de verbouwing van het pand Schuytvlot is een dekkingsreserve gevormd ter dekking van de jaarlijkse afschrijvingslasten. De verbouwing van het pand Schuytvlot is in 2010 afgerond.

Bestemmingsreserve Fast Ferry aanlandingsvoorzieningen

In verband met de opheffing van de reserve Westerschelde Oeververbinding (WOV) is voor de investering van de Fast Ferry aanlandingsvoorziening een Bestemmingsreserve gevormd uit de WOV-reserve (4e begrotingswijziging 2009).

Bestemmingsreserve Fast Ferry gebouwen en terreinen

In verband met de opheffing van de reserve Westerschelde Oeververbinding is voor de investering van de Fast Ferry gebouwen en terreinen een Bestemmingsreserve gevormd uit de WOV-reserve (4e begrotingswijziging 2009).

Bestemmingsreserve wegsteunpunt 's-Heer Arendskerke

In verband met de investering van een nieuw te bouwen wegsteunpunt 's-Heer Arendskerke/Eindewege is een bestemmingsreserve gevormd.

Bestemmingsreserve afschrijving verbouwing gebouw G en A

De verbouwing van Gebouw G is in 2020 afgerond en de verbouwing van Gebouw A is in 2021 afgerond.

Bestemmingsreserve modernisering nautische centrale Vlissingen

In verband met de investering in de nautische centrale Vlissingen is een dekkingsreserve gevormd ter dekking van de jaarlijkse afschrijvingslasten.

Dekkingsreserve wegeninvesteringen

In verband met investeringen in de wegen is een dekkingsreserve gevormd ter dekking van de jaarlijkse afschrijvingslasten.

Bestemmingsreserve IT-infrastructuur

In verband met de investering in de IT-infrastructuur is een dekkingsreserve gevormd ter dekking van de jaarlijkse afschrijvingslasten.

Bestemmingsreserve Westerscheldeferry

In 2019 heeft de provincie Zeeland een incidenteel bedrag beschikbaar gesteld aan de Westerscheldeferry middels een kapitaalstorting in de vorm van agio. Om eventuele afwaarderingen van de genoemde kapitaalstorting op te vangen is de bestemmingsreserve Westerscheldeferry gevormd. Eventuele afwaarderingen worden ten laste gebracht van deze bestemmingsreserve.

Dekkingsreserve investering apparaatskosten

In verband met het activeren van de personeelslasten op investeringsprojecten is een dekkingsreserve gevormd ter dekking van de jaarlijkse afschrijvingslasten. De afschrijvingslasten worden jaarlijks te laste gebracht van deze dekkingsreserve zodra de investering in gebruik is genomen.

Dekkingsreserve onderhoud bedrijfspanden

In verband met investeringen voor de onderhoud van bedrijfspanden is een dekkingsreserve gevormd ter dekking van de jaarlijkse afschrijvingslasten.

Dekkingsreserve verduurzaming bedrijfspanden

In verband met investeringen in de verduurzaming van bedrijfspanden is een dekkingsreserve gevormd ter dekking van de jaarlijkse afschrijvingslasten.

Dekkingsreserve N286

In verband met investeringen op de N286 is een dekkingsreserve gevormd ter dekking van de jaarlijkse afschrijvingslasten.

Voorzieningen

Voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen (schulden) van de Provincie. Om die reden kennen voorzieningen naar de situatie per ultimo verslagjaar geen negatieve stand. 'Voorzieningen worden in principe gewaardeerd op de contante waarde van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De voorzieningen Waterbeheer zijn gewaardeerd op het nominale bedrag. De uitgangspunten die zijn gehanteerd voor de bepaling van de voorziening zijn toegelicht in de toelichting op de balanspost.

Voorzieningen (art. 44 BBV) worden gevormd wegens:

- Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten. Op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten.
- Kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.
- Bijdragen (spaarcomponent) aan toekomstige vervangingsinvesteringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing wordt geheven.
- Middelen verkregen van derden, die specifiek besteed moeten worden, met uitzondering van de voorschotbedragen verkregen van Europese en Nederlandse overheidslichamen met een specifiek bestedingsdoel, die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren.

De vorming van een voorziening, dan wel een dotatie aan een reeds bestaande voorziening, is als een last in het betreffende boekjaar verantwoord. Alle aanwendungen aan voorzieningen zijn rechtstreeks ten laste van de voorziening gebracht en in het verslagjaar niet ten laste van de exploitatie verantwoord.

Voorzieningen worden niet gevormd voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Voor het bepalen van het "jaarlijks vergelijkbaar volume" is een tijdsperiode van vier jaar gehanteerd.

Rentetoevoegingen aan voorzieningen zijn niet toegestaan, met uitzondering van voorzieningen die gewaardeerd zijn tegen netto contante waarde.

De onderstaande tabel geeft de mutaties weer op voorzieningen voor de periode 2024-2028.

Specificatie voorzieningen

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving voorziening	2024	2025	2026	2027	2028
Voorziening wachtgelden PSD	1.303	1.002	855	799	757
Toevoegingen	10	6	3	2	1
Aanwendungen	311	152	58	44	26
Eind	1.002	855	799	757	733
Voorziening waardeoverdracht pensioen	1.775	1.959	2.143	2.327	2.511
politieke ambtsdragers					
Toevoegingen	250	250	250	250	250
Aanwendungen	66	66	66	66	66
Eind	1.959	2.143	2.327	2.511	2.695
Voorziening spaarverlof	2.620	2.620	2.620	2.620	2.620
Toevoegingen	-	-	-	-	-
Aanwendungen	-	-	-	-	-
Eind	2.620	2.620	2.620	2.620	2.620
Voorziening achterstallig onderhoud	40	-	-	-	-
Toevoegingen	-	-	-	-	-
Aanwendungen	40	-	-	-	-
Eind	-	-	-	-	-
Voorziening waterbeheer	1.162	1.186	1.210	1.234	1.258
Toevoegingen	184	184	184	184	184
Aanwendungen	160	160	160	160	160
Eind	1.186	1.210	1.234	1.258	1.282
Totaal voorzieningen	6.808	6.828	6.981	7.147	7.330

Voorzieningen conform artikel 44.2 C BBV

Voorziening middelen derden met specifiek bestedingsdoel.

Voorziening waterbeheer

De leges voor de waterheffing worden jaarlijks toegevoegd en de uitgaven in verband met de compensatie van de negatieve effecten van deze wateronttrekkingen en die geen gelijkmatig patroon vertonen per jaar worden hieruit betaald. In de meerjarenbegroting worden de uitgaven voor de op handen zijnde gerelateerde projecten onttrokken aan de voorziening.

Voorzieningen conform artikel 44.1 A BBV

Op bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten.

Voorziening wachtgelden PSD

De voorziening is gevormd voor de (wachtgeld)verplichtingen van ex-PSD-ers na de opheffing van de PSD in 2003. Bij het beëindigen van de PSD heeft het Rijk de sanering afgekocht en zijn voor de wachtgelden deze middelen, aangevuld met provinciale middelen, op contante waarde toegevoegd aan deze voorziening. De voorziening komt voort uit het sociaal plan waarin de provincie garant staat voor een aanvulling op het inkomen tot een bepaald niveau.

Voor het bepalen van de wachtgeldrechten is gebruik gemaakt van de basisgegevens per wachtgelder, zoals deze ook worden gebruikt door Loyalis, de uitvoerende instantie voor de wachtgelden. Daarnaast op de inzichten die de bemiddelingscommissie heeft van de neveninkomsten nu en in de toekomst. De rentecomponent, de inflatie en het prijspeil van de berekening is in overeenstemming met het meerjarig besluit. De rechten zijn gebaseerd op de opheffingsdatum PSD van 18 maart 2003.

De uitkering wachtgelden als aanvulling op andere inkomsten wordt jaarlijks onttrokken en om de voorziening op peil te houden wordt er jaarlijks rente toegevoegd aan de voorziening. Deze is gelijk aan de renteopbrengst van de uitgezette middelen.

Voorziening waardeoverdracht GS-pensioen

Voor de wachtgeld- en pensioenverplichtingen aan oud-leden Gedeputeerde Staten en hun echtgenotes en kinderen, is in 2013 een voorziening overeenkomstig aangelegd. Eventuele afkoopsommen van voormalige bestuurders die verschuldigd zijn bij de overdracht van de pensioenafspraken naar pensioenfondsen of andere overheden, worden ten laste van deze voorziening gebracht.

Voorziening spaarverlof

Begin 2022 zijn er aan de commissie BBV een aantal vragen gesteld over het treffen van een voorziening voor verlofsparen (naar aanleiding van afspraken in de CAO Gemeenten 2021-2022). Medewerkers kunnen (bovenwettelijke) vakantie-uren sparen. Met dit 'verlofsparen' kunnen medewerkers passend bij hun levensfase hun vakantie-uren inzetten op een manier die aansluit bij hun persoonlijke levens- en carrièreplanning. Deze vakantie-uren verjaren niet. Dit leidt tot verlofstuwmeren die bijvoorbeeld ingezet gaan worden om eerder met pensioen te gaan. Aangezien er bij verlofsparen naar oordeel van de commissie sprake is van arbeidskosten-gerelateerde verplichtingen die een niet voorspelbare opbouw en daarmee ook onvoorspelbare afbouw kennen, is hier een voorziening voor gevormd.

De mogelijkheid om verlof te sparen is ook al enige tijd geregeld in de Cao Provincies, waarmee op basis van de nieuwe informatie van de commissie BBV ook voor Provincie Zeeland hiervoor een voorziening is getroffen. Eventuele bijstelling vindt plaats tijdens het jaarrekening-proces, op basis van daadwerkelijke jaarrealisatie, die bestaat uit gespaard en opgenomen verlof.

Voorziening achterstallig onderhoud

In 2022 is een voorziening achterstallig onderhoud gevormd voor de asbestsanering van gebouw A. De lasten van deze asbestsanering worden in 2024 ten laste van deze voorziening gebracht. Daarmee vervalt deze voorziening in 2025.

Overlopende passiva

Een overlopende passiva is een vermogensbestanddeel dat als vreemd vermogen wordt aangemerkt. Overlopende passiva zijn niet vrij te besteden.

Voor ontvangen voorschotbedragen van een Europees of Nederlands overheidslichaam met een specifiek bestedingsdoel is het BBV per 1 januari 2008 aangepast in artikel 44 lid 2 en uitgebreid met artikel 49 en 40a en 52a. Hierin worden deze ontvangsten nu als overlopende passiva verantwoord.

Het BBV schrijft voor dat baten en lasten slechts eenmaal op een programma mogen worden gepresenteerd op basis van het uitgavenpatroon. Dit betekent dat lasten (uitgaven) en wijzigingen in de lasten (uitgaven) uit de overlopende passiva in de exploitatie worden voorgelegd ter goedkeuring aan Provinciale Staten met direct ook een bate mutatie van gelijke omvang. Inkomsten (kasontvangsten) worden direct op de balans geboekt en zijn niet meer zichtbaar in de programma's.

Aan een overlopende passiva mag geen rente worden toegerekend. Alleen als het in de subsidie-beschikking door het Rijk voorgeschreven is, wordt er jaarlijks een 'inflatiecorrectie' toegevoegd aan de overlopende passiva om de overlopende passiva middelen op contante waarde te houden. De berekening van deze 'inflatiecorrectie' wordt toegepast zoals in de individuele beschikking is aangegeven.

Specificatie overlopende passiva

De in de balans opgenomen van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren, kunnen als volgt gespecificeerd worden:

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving overlopende passiva	2024	2025	2026	2027	2028
Europese overheidslichamen					
Het Rijk					
OP SPUK MKB ontzorgingsprogramma	-	807	415	-	-
Toevoeging	999	-	-	-	-
Onttrekking	192	392	415	-	-
Eind	807	415	-	-	-
OP SPUK Verduurzaming	-	930	530	130	-
Toevoeging	1.080	-	-	-	-
Onttrekking	150	400	400	130	-
Eind	930	530	130	-	-
OP Natuur Pakket Westerschelde	34.848	26.679	13.434	0	0
Toevoeging	-	-	-	-	-
Onttrekking	8.169	13.245	13.434	-	-
Eind	26.679	13.434	0	0	0
OP Veilige bermen	525	-	-	-	-
Toevoeging	-	-	-	-	-
Onttrekking	525	-	-	-	-
Eind	-	-	-	-	-
OP SPUK snelfietsroute	1.535	-	-	-	-
Toevoeging	-	-	-	-	-
Onttrekking	1.535	-	-	-	-
Eind	-	-	-	-	-
OP SPUK flexibele woningbouw	522	-	-	-	-
Toevoeging	-	-	-	-	-
Onttrekking	522	-	-	-	-
Eind	-	-	-	-	-
OP SPUK Verkeersveilig mtr	866	-	-	-	-
Toevoeging	-326	-	-	-	-
Onttrekking	540	-	-	-	-
Eind	-	-	-	-	-
OP SPUK Ontzorgprogr Maats Vastgoed	184	-	-	-	-
Toevoeging	-	-	-	-	-
Onttrekking	184	-	-	-	-
Eind	0	-	-	-	-
OP ZIS2 Iedereen telt	6	75	75	75	75
Toevoeging	167	-	-	-	-
Onttrekking	99	-	-	-	-
Eind	75	75	75	75	75

OP ZIS2 Vernieuwing landbouw	-	55	55	55	55
Toevoeging	207	-	-	-	-
Onttrekking	152	-	-	-	-
Eind	55	55	55	55	55
OP SPUK veilig, doelmatig en duurzaam gebruik	358	156	78	-	-
infrastructuur					
Toevoeging	-	-	-	-	-
Onttrekking	202	78	78	-	-
Eind	156	78	-	-	-
OP SPUK Veehouderij	-59	-	-	-	-
Toevoeging	177	118	-	-	-
Onttrekking	118	118	-	-	-
Eind	-	-	-	-	-
OP SPUK BVOV 2020 en 2021	-	814	814	814	814
Toevoeging	814	-	-	-	-
Onttrekking	-	-	-	-	-
Eind	814	814	814	814	814
OP SPUK WidZ Living	3.084	1.093	-	-	-
Toevoeging	-	-	-	-	-
Onttrekking	1.991	1.093	-	-	-
Eind	1.093	-	-	-	-
OP fiche industrie	15	-	-	-	-
Toevoeging	-15	-	-	-	-
Onttrekking	-	-	-	-	-
Eind	-	-	-	-	-
OP SPUK Programma Natuur	8.298	3.710	-	-	-
Toevoeging	-	-	-	-	-
Onttrekking	4.587	3.710	-	-	-
Eind	3.710	-	-	-	-
OP RD3 Participatieplatform	1	-	-	-	-
Toevoeging	30	-	-	-	-
Onttrekking	31	-	-	-	-
Eind	-	-	-	-	-
OP SPUK Verbreding en Vernieuwing	177	-	-	-	-
Toevoeging	333	-	-	-	-
Onttrekking	510	-	-	-	-
Eind	-	-	-	-	-
OP SPUK Schone Lucht Akkoord	98	98	98	98	98
Toevoeging	-	-	-	-	-
Onttrekking	-	-	-	-	-
Eind	98	98	98	98	98

OP SPUK bodem overbruggingsjaar	44	44	44	44	44
Toevoeging	-	-	-	-	-
Onttrekking	-	-	-	-	-
Eind	44	44	44	44	44
OP SPUK Novi-gebied North Sea Port D	114	114	74	74	74
Toevoeging	-	-	-	-	-
Onttrekking	-	39	-	-	-
Eind	114	74	74	74	74
OP SPUK Kernenergie	759	759	283	283	283
Toevoeging	-	-476	-	-	-
Onttrekking	-	-	-	-	-
Eind	759	283	283	283	283
OP SPUK RD NSPD	15.421	15.421	9.644	6.782	4.048
Toevoeging	-	-	-	-	-
Onttrekking	-	5.777	2.862	2.734	-
Eind	15.421	9.644	6.782	4.048	4.048
OP SPUK WST	-	147	117	88	59
Toevoeging	147	-	-	-	-
Onttrekking	-	29	29	29	29
Eind	147	117	88	59	29
OP SPUK snellaadinfr	1.398	2.872	1.665	-	-
Toevoeging	3.017	447	-	-	-
Onttrekking	1.543	1.654	1.665	-	-
Eind	2.872	1.665	-	-	-
OP SPUK flexibele woningbouw	522	-	-	-	-
Toevoeging	-	-	-	-	-
Onttrekking	522	-	-	-	-
Eind	-	-	-	-	-
<u>Overige openbare overheidslichamen</u>					
OP Actief bodembeheer	82	82	82	82	82
Toevoeging	24	24	24	24	24
Onttrekking	24	24	24	24	24
Eind	82	82	82	82	82
OP Vitaal Sloe/Kanaalzone 2012-2014	166	166	166	166	166
Toevoeging	-	-	-	-	-
Onttrekking	-	-	-	-	-
Eind	166	166	166	166	166
OP lobbyiest Den Haag	132	119	119	119	119
Toevoeging	78	78	78	78	78
Onttrekking	92	78	78	78	78

Eind	119	119	119	119	119
OP Kanaalpolder	69	-	-	-	-
Toevoeging	-	-	-	-	-
Onttrekking	69	-	-	-	-
Eind	-	-	-	-	-
OP SPUK SLA	98	98	98	98	98
Toevoeging	-	-	-	-	-
Onttrekking	-	-	-	-	-
Eind	98	98	98	98	98
OP Uitvoeringskosten POP3	498	165	-	-	-
Toevoeging	-	-	-	-	-
Onttrekking	333	165	-	-	-
Eind	165	-	-	-	-
OP Cofinancieringsfonds LEADER	290	145	-	-	-
Toevoeging	-	-	-	-	-
Onttrekking	145	145	-	-	-
Eind	145	-	-	-	-
OP SPUK IVRI	217	-	-	-	-
Toevoeging	-	-	-	-	-
Onttrekking	217	-	-	-	-
Eind	-	-	-	-	-
OP SPUK Ontvlechting Evides	-1.250	-	-	-	-
Toevoeging	1.250	-	-	-	-
Onttrekking	-	-	-	-	-
Eind	-	-	-	-	-
OP SPUK impulsregeling	68	68	6	6	6
Toevoeging	-	-	-	-	-
Onttrekking	-	62	-	-	-
Eind	68	6	6	6	6
OP SPUK bodemopgaven 2022	236	236	236	236	236
Toevoeging	-	-	-	-	-
Onttrekking	-	-	-	-	-
Eind	236	236	236	236	236
OP SPUK Impuls jongerencultuur	506	506	506	506	506
Toevoeging	-	-	-	-	-
Onttrekking	-	-	-	-	-
Eind	506	506	506	506	506
OP SPUK Capaciteit NPLG	191	191	191	191	191
Toevoeging	-	-	-	-	-
Onttrekking	-	-	-	-	-
Eind	191	191	191	191	191

OP SPUK 2e fase Deltaprogramma Zoetwater	-	299	299	299	299
Toevoeging	440	-	-	-	-
Onttrekking	142	-	-	-	-
Eind	299	299	299	299	299
OP SPUK C81 Woondeal	780	780	520	260	260
Toevoeging	-	-	-	-	-
Onttrekking	-	260	260	-	-
Eind	780	520	260	260	260
OP SPUK CDOKE	413	413	895	108	-149
Toevoeging	-	1.119	-	-	-
Onttrekking	-	637	787	257	-
Eind	413	895	108	-149	-149
OP ZIS gemeenten RD	-	-	-	-	-
Toevoeging	817	-	-	-	-
Onttrekking	817	-	-	-	-
Eind	-	-	-	-	-
Totaal overlopende passiva	56.443	29.631	9.700	6.549	6.520

Incidentele en structurele lasten en baten per programma

Inleiding

Om vast te stellen of er naast een sluitende begroting voor het jaar 2025 ook sprake is van een structureel evenwicht schrijft het BBV voor, dat een limitatief overzicht in de begroting wordt opgenomen van de incidentele lasten en incidentele baten. Dit overzicht zoals bedoeld in BBV artikel 19 en 23 is in de onderstaande tabel opgenomen.

Uitgangspunten

Volgens het BBV is het verplicht om een overzicht te presenteren van de incidentele baten en lasten. Het BBV schrijft voor dat lasten en baten incidenteel zijn als deze niet langer dan drie jaar in de begroting voorkomen.

Dit BBV-voorschrift geeft aan welke toevoegingen en onttrekkingen aan reserves als structureel zijn te beschouwen. In het BBV wordt er in principe van uitgegaan dat alle toevoegingen en onttrekkingen aan reserves incidenteel van aard zijn. Afwijkingen op deze regel zijn mogelijk.

De toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves in de begroting 2025 en de meerjarenraming 2026-2028 worden door de Provincie als incidenteel beschouwd.

Tabel incidentele lasten en baten per programma

.

Lasten (bedragen x € 1.000)	2025		2026		2027		2028	
	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel
Omschrijving programma								
01 Grote projecten en strategische opgaven	13.245	1.854	13.434	1.862	-	1.879	-	1.858
02 Woonplaats Zeeland	5.323	23.430	3.382	23.084	2.469	21.812	126	21.100
03 Balans in landelijk gebied	5.210	35.088	1.382	34.818	1.383	34.761	1.384	34.660
04 Ondernemend Zeeland	2.078	17.074	1.584	16.069	1.584	15.375	1.421	12.067
05 Mobiliteit op maat	4.245	103.541	9.633	101.320	2.743	101.123	3.897	100.015
06 Iedereen telt!	939	28.902	1.128	27.636	834	27.550	350	24.392
07 Bestuur	26	10.421	85	10.434	202	10.466	-	10.422
08 Energie op klimaat!	7.584	8.024	2.867	5.152	257	3.754	-	3.412
90 Algemene dekkingsmiddelen	869	2.410	903	3.789	1.116	4.077	2.952	4.485
96 Overhead	106	37.556	106	37.280	123	37.455	106	37.176
Totaal lasten	39.625	268.299	34.505	261.442	10.711	258.252	10.235	249.586

Baten (bedragen x € 1.000)	2025		2026		2027		2028	
	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel
Omschrijving programma								
01 Grote projecten en strategische opgaven	13.245	-	13.434	-	-	-	-	-
02 Woonplaats Zeeland	753	3.540	713	1.993	184	1.843	-	1.351
03 Balans in landelijk gebied	3.828	1.253	-	1.253	-	1.253	-	1.253
04 Ondernemend Zeeland	145	1.946	-	1.693	-	1.717	-	242
05 Mobiliteit op maat	85	34.458	103	33.321	50	33.171	-	31.977
06 Iedereen telt!	-	2.389	-	1.111	-	1.111	-	723
07 Bestuur	19	130	78	130	4	130	-	130
08 Energie op klimaat!	2.744	448	2.867	391	257	-	-	-
90 Algemene dekkingsmiddelen	6.700	229.617	6.700	225.489	6.700	231.771	6.700	238.096
96 Overhead	-	144	-	142	-	80	-	48
Totaal baten	27.519	273.925	23.895	265.523	7.196	271.075	6.700	273.821

Overzicht (bedragen x € 1.000)		2025		2026		2027		2028	
Incidenteel begrotingssaldo			-12.106		-10.609		-3.515		-3.535
Structureel begrotingssaldo			5.626		4.081		12.823		24.235
Saldo baten en lasten			-6.480		-6.528		9.308		20.699
Mutaties reserves			6.480		6.528		-9.308		-20.699
Begrotingssaldo na bestemming			-		-		-		-

Toelichting staat van incidentele baten en lasten

Programma 1 Grote Projecten en strategische opgaven

Het project NPW hebben heeft een incidenteel karakter.

Programma 2 Woonplaats Zeeland

De lasten voor de projecten WIZ Law Delta, het woonfonds gebiedsgericht en de leegstaande pandenregeling als incidentele lasten opgenomen.

Programma 3 Balans in landelijk gebied

De baten en de lasten voor de specifieke uitkering natuur zijn als incidentele lasten en baten opgenomen.

Programma 4 Ondernemend Zeeland

De lasten van de projecten in het kader van het Nationaal Stikstof Plan incidentele lasten en baten opgenomen.

Programma 5 Mobiliteit op maat

De lasten van het groot onderhoud kunstwerken en de RMS hubontwikkeling zijn opgenomen als incidentele lasten.

Programma 6 Iedereen telt!

De lasten voor de projecten Muzeeum en ontwikkelagenda Cultuur zijn opgenomen als incidentele lasten.

Programma 7 Bestuur

In dit programma zijn de baten en lasten voor het schakelpunt Intereg opgenomen als incidentele baten en lasten.

Programma 8 Energie op klimaat!

De lasten en de baten van de specifieke uitkeringen snellaadinfrastructuur en Impulsregeling klimaat zijn gemarkeerd als incidentele lasten en baten.

Programma 90 Algemene dekkingsmiddelen

De incidentele baten en lasten bestaan in zijn geheel uit de afwikkelverschillen uit voorgaande dienstjaren.

Programma 96 Kosten van de overhead

De lasten voor de externe begeleiding voor het project ISO 27001 certificering zijn opgenomen als incidentele lasten.

Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves

Tabel structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving reserve	2024	2025	2026	2027	2028
Dekkingsreserve verduurzaming bedrijfspanden					
Toevoegingen	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	110	110	110	110	110
bestemmingsreserve WST en Sluiskiltunnel					
Toevoegingen	10.337	10.977	11.267	11.157	9.208
Onttrekkingen	6.539	3.908	3.908	3.908	3.908
Bestemmingsreserve Delta Kenniscentrum					
Toevoegingen	1.644	-	-	-	-
Onttrekkingen	2.300	2.300	2.100	2.100	2.100
Dekkingsreserve verbouwing Zws museum					
Toevoegingen	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	200	200	200	200	200
Dekkingsreserve Gistpoortgebouw					
Toevoegingen	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	102	102	102	102	102
Dekkingsreserve Schuytvlot					
Toevoegingen	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	155	155	155	155	155
Dekkingsreserve FF aanlandingsvoorzieningen					
Toevoegingen	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	152	152	152	152	152
Dekkingsreserve FF gebouwen en terreinen					
Toevoegingen	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	92	92	92	92	92
Dekkingsreserve wegsteunp 's Heerarendskerke					
Toevoegingen	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	67	67	67	67	67
dekkingsres wegeninv					
Toevoegingen	637	687	815	15	15
Onttrekkingen	528	528	781	838	838
Dekkingsreserve gebouw G					
Toevoegingen	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	82	82	82	82	82
Dekkingsreserve N286					

Toevoegingen	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	27	27	27	27	27
Dekkingsreserve NCV					
Toevoegingen	-	-	-	-	-
Onttrekkingen	27	27	27	27	27
onderh.res.infrastr.					
Toevoegingen	9.840	15.329	8.011	7.802	6.790
Onttrekkingen	9.691	17.061	8.446	7.426	7.542
Bestemmingsreserve onderhoud bedrijfspanden					
Toevoegingen	375	388	360	482	703
Onttrekkingen	574	439	444	444	444
Totaal stucturele toevoegingen	22.833	27.381	20.453	19.456	16.717
Totaal structurele onttrekkingen	20.646	25.250	16.694	15.731	15.847
Saldo (negatief is afname reserve)	2.187	2.130	3.759	3.725	870

Lasten en baten per taakveld

Lasten en baten per taakveld

Op basis van artikel 7 lid 3c van het BBV is onderstaand overzicht met ingang van 2017 verplicht. Dit betreffen de door het Rijk voorgeschreven taakvelden volgens de standaard lv3 rapportage. Iedere Provincie heeft zijn eigen programmastructuur. Door de verschillende programmastructuren zijn de Provincies niet met elkaar te vergelijken. Door gebruik van taakvelden kunnen Provincies met elkaar vergeleken worden.

(Bedragen x € 1.000)

Taakveld	Begroting 2025		
	Lasten	Baten	Saldo
0.1 Uitkering provinciefonds	6.623	165.243	-158.620
0.2 Opbrengst provinciale belastingen	-	44.115	-44.115
0.3 Geldleningen en uitzettingen	536	600	-64
0.4 Deelnemingen	333	16.349	-16.016
0.5 Algemene dekkingsmiddelen, overige b	-4.294	10.060	-14.354
0.6 Overhead	38.675	345	38.330
0.7 Vennootschapsbelasting	-	-	-
0.8 Mutaties reserves	57.081	63.561	-6.480
0.9 Resultaat	-	-	-
Totaal taakveld Algemene dekkingsmiddelen	98.954	300.273	-201.319
1.1 Provinciale Staten	3.410	-	3.410
1.2 Gedeputeerde Staten	1.613	52	1.560
1.3 Kabinetszaken	546	-	546
1.4 Bestuurlijke organisatie	841	78	763
1.5 Interbestuurlijk toezicht op de regi	464	-	464
1.6 Openbare orde en veiligheid	780	-	780
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	4.384	19	4.366
Totaal taakveld bestuur	12.037	149	11.888
2.1 Landwegen	56.287	29.556	26.731
2.2 Waterwegen	7.608	57	7.551
2.3 Openbaar vervoer	38.641	4.646	33.995
2.9 Verkeer en vervoer, overige baten en	2.155	58	2.096
Totaal taakveld verkeer en vervoer	104.691	34.317	70.374
3.1 Waterkeringen	551	258	292
3.2 Kwantiteit oppervlaktewater	244	-	244
3.3 Kwantiteit grondwater	8.747	238	8.510
3.4 Kwaliteit oppervlaktewater	323	-	323
3.5 Kwaliteit grondwater	109	-	109
3.9 Water, overige baten en lasten	705	-	705
Totaal taakveld water	10.679	496	10.183
4.1 Bodembescherming	748	189	559
4.2 Luchtverontreiniging	-	-	-
4.3 Geluidhinder	-	-	-
4.4 Vergunningverlening en handhaving	13.187	978	12.210
4.5 Ontgrondingen	-	-	-
4.6 Duurzaamheid	6.804	2.683	4.121
4.9 Milieu, overige baten en lasten	360	-	360
Totaal taakveld milieu	21.100	3.849	17.251
5.1 Natuurontwikkeling	10.308	7.509	2.799
5.2 Beheer natuurgebieden	26.533	3.945	22.587
5.3 Beheer flora en fauna	4.019	111	3.908
5.9 Natuur, overige baten en lasten	837	-	837
Totaal taakveld natuur	41.697	11.565	30.132
6.1 Agrarische aangelegenheden	6.360	1.025	5.335
6.2 Logistiek	1.463	175	1.288
6.3 Kennis en innovatie	9.393	1.470	7.923
6.4 Recreatie en toerisme	10.324	5.736	4.588
6.9 Regionale economie, overige baten en	8.649	621	8.028

Totaal taakveld regionale economie	36.189	9.027	27.162
7.1 Cultuur	18.049	1.986	16.063
7.2 Maatschappij	8.476	-	8.476
7.9 Cultuur en maatschappij, overige bat	615	-	615
Totaal taakveld cultuur en maatschappij	27.140	1.986	25.154
8.1 Ruimtelijke ordening	11.560	3.244	8.315
8.2 Volkshuisvesting	929	260	669
8.3 Stedelijke vernieuwing	142	-	142
8.9 Ruimte, overige baten en lasten	89	39	50
Totaal taakveld ruimte	12.719	3.544	9.176
Gerealiseerd resultaat	365.207	365.207	-

EMU saldo

Inleiding

Iedere overheidslaag is verantwoordelijk voor een gezonde financiële ontwikkeling binnen de specifieke kaders die daarvoor gelden, zoals het BBV en het nationale begrotingsbeleid. Samen zijn de overheden verantwoordelijk voor gezonde overheidsfinanciën van Nederland als geheel.

In de regeling vaststelling gelijkwaardige inspanning decentrale overheden inzake het EMU-saldo is het collectieve aandeel van de decentrale overheden in het EMU-saldo bepaald. Om Provincies en gemeenten tijdig een beeld te geven wat dit voor hen betekent, publiceert het Ministerie van BZK in lijn met de Wet houdbare overheidsfinanciën (Hof) individuele EMU-referentiewaarden. Een individuele EMU-referentiewaarde is geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een Provincie of gemeente in de gezamenlijke tekortnorm heeft. De Wet Hof bepaalt dat de individuele referentiewaarde voor het EMU-saldo van de individuele overheden naast het eigen aandeel ook het aandeel in openbare lichamen betreft. Het aandeel in openbare lichamen is het deel van het EMU-saldo van de gemeenschappelijke regelingen dat aan de betreffende deelnemende individuele decentrale overheid wordt toegerekend. Een deel van het EMU-saldo van de gemeenschappelijke regelingen maakt dus onderdeel uit van het EMU-saldo van de deelnemende decentrale overheden.

De individuele referentiewaarde voor 2025 voor de Provincie Zeeland is niet opgenomen in de septembercirculaire 2024 van het provinciefonds en daarom nog niet bekend.

Tabel EMU saldo

(Bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Omschrijving	Volgens jaarstukken 2023	Volgens begroting 2024	Volgens begroting 2025	Volgens meerjarenraming in begroting 2025	Volgens meerjarenraming in begroting 2025	Volgens meerjarenraming in begroting 2025
Exploitatiesaldo voor toevoeging c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	59.389	-50.631	-6.480	-6.528	9.308	#N/A
Mutatie (im)materiële vaste activa	37.550	-10.614	33.082	11.394	11.963	7.120
Mutatie voorzieningen	768	-861	21	153	166	184
Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	2.659	-	-	-	-	-
Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte	-	-	-	-	-	-
boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	-	-	-	-	-	-
Berekend EMU-saldo	100.366	-62.106	26.622	5.019	21.437	#N/A

Colofon

Uitgave

Provincie zeeland

Bezoekadres

Provinciehuis, Abdij 6
4331 BK Middelburg

Contact

provincie@zeeland.nl